

I
**MAKEDONCA-TÜRKÇE İKİDİLLİ BİREYLERDE
MAKEDONCA SÖZ DİZİMİNİN TÜRKÇE SÖZ DİZİMİNE ETKİSİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yeni Türk Dili Programı**

Şeyma GÜRLEYEN

Danışman: Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Temmuz 2014

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı öğrencisi Şeyma GÜRLEYEN tarafından Prof. Dr. Ceyhan Vedat UYGUR yönetiminde hazırlanan "Makedonca-Türkçe Üstünlü Bireylerde Makedonca Söz Diziminin Türkçe Söz Dizimine Etkisi" başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 23.07.2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. M. Mustafa SARICA

Jüri Başkanı

Prof. Dr. C. Vedat UYGUR

Jüri - Danışman

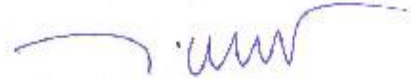

Doç. Dr. M. Vefa NALBANT

Jüri Üyesi

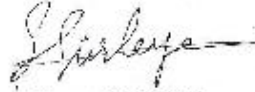

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 20/03/2014 tarih ve 17/16 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Turhan KAÇAR
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birinci üründü olmayan bulgularını, verilerini ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunduğumu beyan ederim.

Şeyma GÜRLEYEN

ÖN SÖZ

Çalışmamız 1950-1960 yılları arasında Makedonya'dan Türkiye'ye göç etmiş ailelerde yetişen bireylerin günümüzdeki dil kullanımlarını araştırmaktadır. Katılımcılarımız Makedonya'da doğan, ilk olarak Makedonca öğrenmeye başlayan ya da Türkiye'de doğan ancak evde Makedonca konuşulan bu nedenle Makedonca ve Türkçeyi aynı anda edinen bireylerdir. İki dili aynı anda edinmelerinin özellikle Türkçe kullanımları üzerinde etkisini hedefleyen bu çalışma, toplumda iki dille yetişen bireylerin dil kullanımlarını örneklediği gibi onların bu süreçte yaşadıkları sıkıntıları da gözler önüne serecektir. Katılımcılarla yaptığımız mülakatlarda en çok dikkat çeken nokta bazı katılımcıların ailelerinde konuşulan dilin toplumun genelinde konuşulmaması ya da yadırganmasından kaynaklanan sıkıntılardır. Katılımcılar, hem Türkiye'de yaşamaları hem de Türkçenin baskın olması nedeniyle konuşmalarında Türkçeyi tercih etmektedirler. Makedoncayı ise yaşlı aile bireyleriyle ya da akrabaları ile kullanırken tercih etmektedirler.

Çalışmamıza başlamadan önce örnek sayılabilecek nitelikteki araştırmalar konusunda bilgi edinmeye çalıştık. İki dillilikle ilgili yapılan çalışmaların ses bilgisi ve kelime ödünçlemeleri üzerine yoğunlaştığını gördük. Çalışmamız, iki dillilik bireylerin söz dizimi üzerine yapılmış olması yönüyle alanyazınındaki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Giriş kısmında Türkçe ve Makedoncanın dâhil olduğu dil ailelerini belirttik. Makedoncanın söz dizimi ile ilgili genel bilgiler vermeye çalıştık. Bunun yanında iki dillilikle ilgili ülkemizde yapılan çalışmalardan da örnekler aktarmaya çalıştık. Birinci bölümde iki dillilik ve iki dillilik türleri ile ilgili olarak genel bilgiler verdik. İkinci bölümde ise söz dizimi kavramı üzerinde durduk. Söz diziminin konusu olan kelime grupları ve cümle ile ilgili temel bilgiler aktarmaya çalıştık. Söz dizimi konusunda Leyla Karahan'ın görüşlerini temel almakla beraber konuyla ilgilenen diğer araştırmacıların düşüncelerine de yer verdik. Söz dizimine dilbilimsel açıdan yaklaşan çalışmalara da, çalışmamızda farklı görüşlerin bulunması açısından yer verdik. Üçüncü bölümü ise kelime grupları ve cümlelerin incelenmesine ayırdık. Tezimiz, sözlü dil verilerinin incelenmesine dayanmaktadır. Katılımcılarla yapılan mülakatları ses kayıt cihazına kaydettik, daha sonra da yazıya aktardık. Mülakatlar sırasında iki dilli bireyler ve tek dilli bireyler aynı ortamda bulunmaktadır. Dördüncü bölümde de çalışmamıza konu olan ses kayıtları bulunmaktadır. Ses kayıtları yazıya geçirilirken katılımcıların

ifadelerini olduğu gibi yansıttık. Tezimiz ses bilgisini konu edinmediğinden yazıya geçirmede fonetik alfabeyi dikkate almadık. Türkiye Türkçesinden sapmalar olarak adlandırabileceğimiz örneklere ve bunların değerlendirilmesine ise “Sonuç” kısmında yer verdik.

Şeyma Gürleyen

2014

TEŞEKKÜR

Öncelikle tezimin danışmanlığını yapan ve çalışmam boyunca yol gösterip beni destekleyen sayın hocam Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYĞUR'a, tez konumun belli olduğu günden itibaren desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Emine YILMAZ'a, kaynak kitap konusunda bana yardımcı olan sayın hocam Doç. Dr. Turgut TOK'a, iki dillilikle ilgili İngilizce kaynakları edinmemde yardımcı olan ve hiçbir zaman manevi desteğini benden esirgemeyen arkadaşım Işıl AYDIN'a, İngilizce çeviriler ve teknolojik destek konusunda yardımcı olan arkadaşım Murat TÜRK'e, ses kayıtlarının yazıya geçirilmesinde yardımcı olan arkadaşım Ayşe BAYRAK'a, Manisa Makedon Göçmenleri Derneği ile iletişime geçmem konusunda yardımcı olan Meral ÖZKAN, Ahmet ÖZKAN ve Cem ÖZKAN'a, tez süreci boyunca manevi destekleri hep yanımda olan arkadaşlarım E. Damla KOCATÜRK TURAN'a, Zeynep GENÇER'e, Öznur GÖZMEN'e, Ogeday ÇOKER'e, her çetin yolda yanımda oldukları gibi tez yazım sürecinde de yanımda olan annem Asiye GÜRLEYEN'e, babam H. Ümit GÜRLEYEN'e ve kardeşim Fehmi GÜRLEYEN'e, çalışmanın temeli olan verileri topladığımız tüm katılımcılara sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

**MAKEDONCA TÜRKÇE İKİ DİLLİ BİREYLERDE MAKEDONCA SÖZ
DİZİMİNİN TÜRKÇE SÖZ DİZİMİNE ETKİSİ**

GÜRLEYEN Şeyma

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ABD

Yeni Türk Dili Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Temmuz 2014, 294 Sayfa

Çalışma 1950-1960 yılları arasında Makedonya'dan Türkiye'ye serbest göçmen olarak gelmiş ailelerde yetişen sekiz katılımcının dil kullanımlarındaki etkileşimi incelemektedir. Bu inceleme yapılırken, öncelikle iki dillilik ve söz dizimi konusunda teorik alt yapı oluşturulmuştur. Daha sonra katılımcılardan ses kayıtları alınmış ve bu kayıtlar yazıya geçirilmiştir. Kayıtlar incelenirken cümlelerin öğeleri ve kelime grupları tespit edilmiştir. Türkiye Türkçesinden farklı olan kullanımlar belirlenmiş ve bunlar sayısal veri olarak yansıtılmaya çalışılmıştır. Cümle ve kelime grubu incelemeleri aracılığıyla katılımcıların iki dillilik türleri belirlenmeye, katılımcıların Makedonca ile Türkçe konuşmaları arasında nasıl bir etkileşim bulunduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: iki dillilik, söz dizimi, cümle, kelime grubu. Türkçe, Makedonca.

ABSTRACT

**THE INFLUENCE OF MACEDONIAN SYNTAX ON TURKISH SYNTAX
USED BY MACEDONIAN-TURKISH BILINGUAL INDIVIDUALS**

GÜRLEYEN Şeyma

Master Thesis

Turkish Language and Literature Department

Modern Turkish Language Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

July 2014, 294 Pages

This study examines the interactions in language usage of eight participants who grew up in families that came as free refugees to Turkey from Macedonia between the 1950s and 1960s. This study primarily involved forming a theoretical background on the subjects of bilingualism and syntax. Later, voice recordings were taken from participants and they were transcribed. As the transcripts were analyzed, elements of sentences and word groups were determined. The usages that are different from Turkish were identified and used as data in the study. The study tries to determine, through sentence and word group examination, the bilingualism type of the participants and what kind of interactions exist between participants' Turkish speech and Macedonian speech.

Key Words: bilingualism, syntax, sentence, word group, Turkish, Macedonian

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
TEŞEKKÜR.....	III
ÖZET	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLOLAR DİZİNİ	VII
KISALTMALAR.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**İKİ DİLLİLİK NEDİR?**

1. İki Dillilik	5
1.1. İki Dillilik Türleri.....	14

İKİNCİ BÖLÜM**SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE**

2. Söz Dizimi.....	23
2.1. Türkçenin Söz Dizimi	24
2.1.1. Kelime Grupları.....	24
2.1.1.1. Kelime Grupları Sınıflandırmaları	26
2.1.1.2. Kelime Gruplarının Özellikleri.....	39
2.1.2. Cümle.....	40
2.1.2.1. Cümlenin Ögeleri.....	41
2.1.2.2. Cümle Türleri.....	57

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**MAKEDONCA TÜRKÇE KONUŞAN İKİDİLLİ BİREYLERİN SÖZ DİZİMİ ETKİLEŞİMLERİ**

3.1. Kelime Grubu Düzeyinde Etkileşim.....	73
3.2. Cümle Düzeyinde Etkileşim	154
SONUÇ	248
KAYNAKLAR.....	250
EK-1 İNCELEME METNİ	253
ÖZGEÇMİŞ	294

TABLÖLAR

Tablo 1. İki Dillilik Aşamaları	9
Tablo 2. İki Dillilik Türleri (Wei)	19
Tablo 3. İki Dillilik Türleri (Hammer ve Blanc)	20

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
B	Bağlaç
Bkz.	Bakınız
B.li N	Belirtili Nesne
B.siz N	Belirtisiz Nesne
CDU	Cümle Dışı Unsur
edat	ed.
isim	is.
isim tamlaması	is. tam.
L ₁	Ana dili ya da birinci dil
L ₂	İlk dilden sonra öğrenilen ikinci dil
L _{A/B}	Eşzamanlı öğrenilen iki ana dili, eş dizimlilik
L _X , L _Y , L _Z	Herhangi bir doğal dil
Ö	Özne
sıfat	sf.
tyn	tamlayan
tnn	tamlanan
vd.	ve diğerleri
Y	Yüklem
YT	Yer Tamlayıcısı
ZT	Zarf Tümleci

GİRİŞ

Çalışmamız Makedonca ve Türkçeyi konu edinmektedir. Türkçe, Altay Dilleri'ne dâhildir. Altay Dilleri özellikleri içinde dilbilgisel cinsiyetin olmaması, son eklerin kullanılması, sıfatların isimlerden önce gelmesi (esas unsurun yardımcı unsurdan sonra gelmesi) gibi özellikler yer almaktadır.¹ Makedonca ise Hint-Avrupa Dilleri'nin Slav Dilleri kısmında bulunmaktadır. Kesin olmamakla beraber milattan önce dördüncü yüzyıldan itibaren konuşulduğu tahmin edilmektedir. Makedonya Cumhuriyeti'nin resmi dilidir (Friedman, 2002: 6). Makedoncanın temel söz dizimi özne-yüklem-nesne olarak belirlenebilir; ancak vurgulanmak istenen ögeye göre cümlenin dizimi değişebilmektedir. İsim cümleleri ise “*sum*” fiili ile kurulmaktadır. İsim tamlamalarındaki dizilim tamlayan-tamlanan şeklindedir. Bunun yanında tamlanan-tamlayan şeklindeki dizilim de mümkündür. Türkiye Türkçesinde *-(n)In* ilgi eki ve *-(s)I* üçüncü tekil kişi iyelik eki ile kurulan isim tamlamaları Makedoncadaki *mu* aitlik eki ve *na* yönelme eki ile kurulmaktadır. Örneğin: *majka mu na carot / na carot majka mu* (mayka: anne, mu: aitlik, carot: kral, na: yönelme) “kralın annesi”(Friedman, 2002: 39).

Katılımcılarımızın farklı dil ailelerine üye olan ve farklı dizilim özelliklerine sahip olan bu dilleri edinmelerinde çeşitli bilişsel süreçlerden geçmektedirler. Zihnin dili edinme süreci, çalışmamızın iki dillilikleri konu edinmesi açısından ayrıca önem taşımaktadır. Birey doğduğu anda duyduğu tüm sesleri, farklı dillerdeki fonemleri ayırt edebilir. Bir buçuk yaşından altı yaşına kadar kullanabileceği kelime sayısı hızla artmaktadır (Gerig ve Zimbardo, 2013: 312-314). Çocuklar iki yaşından itibaren dilbilgisel yapıları kullanmaya başlarlar (Gerig ve Zimbardo: 2013: 315). Bu da bize dil öğrenme ve bunu uygulama yetilerinin var olduğunu gösterir. Katılımcılarımız Makedonca ve Türkçenin sözcüklerini ve dilbilgisi kurallarını eş zamanlı olarak öğrenmişlerdir. Bu nedenle dilbilgisel farkındalıklarının belirmesine kadar geçen zamanda kelimeleri ve söz dizimi kurallarını karıştırmaları oldukça normaldir. Dilbilgisi ediniminin beş yaş civarında tamamlanmasından sonra zamanla bu karışım en alt seviyeye iner. Beş yaşından sonraki süreçte Türkçenin daha prestijli olması, baskın dil konumunda bulunması nedeniyle Makedonca konuşmaları sırasında dilbilgisel olarak Makedoncanın dilbilgisi kurallarına uygun konuşmakla beraber konuşmaları içinde Türkçe kelimelere yer verdiklerini söyleyebiliriz.

---

¹ Türkçenin dizilim özelliklerine “Söz Dizimi” bölümünde ayrıntılı olarak yer verdik.

İki dillilik konusuna ileriki kısımlarda ayrıntılı olarak yer verdiğimiz için burada iki dillilik üzerine yapılmış bazı çalışmalara, bunların içeriklerine ve yöntemlerine değineceğiz. Bu konu üzerine yapılmış çalışmaları konuyu dil-kültür ve dil-toplum açısından ele alan çalışmalar ile konuyu dilbilim-dilbilgisi açısından ele alan çalışmalar olarak iki gruba ayırabiliriz. Yağcıoğlu (2003)'nun, Yavuz(2009)'un, Karaağaç (2011)'in, Buran ve Yüksel Çak (2012)'in çalışmaları ilk grupta ele alınabilecek çalışmalardır. Yağcıoğlu (2003), çalışmasında Kıbrıs'taki çok dillilik durumunu tarihî akış içinde üç döneme ayırmış ve bu dönemlerde kullanılan dillerin birbirleriyle ilişkilerini incelemiştir. Veri toplayacağı kişileri 27-87 yaş grubundan seçmiştir, böylece Kıbrıslıların farklı dönemlerde kullandıkları diller hakkında bilgi sahibi olma imkânı bulmuştur. Veri aracı olarak da mülakatları kullanmıştır. Bu mülakatlardaki soruların ilk kısmı kişiye özel bilgileri içeren sorularken ikinci kısımdaki sorular çalışmanın amacına yönelik sorulardır. Yavuz (2009), makalesinde dil değiştirme süreci ve milli benlik kaybı arasında iki dillilik üzerinden bağlantı kurmuştur. Bu bağlantıyı da Şanlıurfa'daki Karakeçili aşireti üzerinden örneklendirmiştir. Yavuz'a göre, Şanlıurfa Karakeçilileri Kürtlerle temas kurmaya başladıktan sonra Türkçeyi kullanmayı yavaş yavaş terk edip Kürtçeyi kullanmaya başlamışlar ve buna bağlı olarak kendilerini Türk olarak tanımlamayı bırakıp Kürt olarak tanımlamayı tercih eder olmuşlardır. Yavuz, Karakeçililerin etrafında baskın kültür dili olarak Kürtçenin kullanıldığını belirtmiş, bu nedenle de dil eğiliminin Kürtçeye doğru olduğunu ifade etmiştir. Topluluktaki iki dilliliğin Türkçe aleyhine gelişmekte olduğunu belirtmiştir. Karaağaç (2011) Karaağaç çalışmasında iki dilliliği ikiye ayırmıştır: bireysel iki dillilik ve toplumsal iki dillilik. Bireysel iki dillilik ile toplumsal iki dillilik arasında yaptığı kıyaslamada *“Bireysel iki dillilik, bireyin kod çözümüleme yeteneğini geliştirirken, onu zenginleştirirken; toplumsal iki dillilik, iletişimin zorlayıcı ‘birebirlik’ yasası gereği, bu iki dilden birinin ölümüyle sonuçlanır.”* (Karaağaç, 2011:227) kanısına varmıştır. Buran ve Yüksel Çak, *“Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar”* adlı kitaplarında iki dilliliğe yer vermişlerdir. Burada bireyin ve toplumun dil durumlarından söz etmişlerdir. İki dillilik konusundaki görüşlerini Karaağaç'ın görüşleri ile temellendirmişlerdir.

Çağatay (1987), İmer (1997), Menz (2003), Yağmur (2006), Akıncı (2007) ve Nalbant (2009) çalışmalarını ikinci grupta ele alacağımız araştırmacılarıdır. Çağatay (1987), çalışmasında iki dilliliğin toplum dilbilimsel şartlarına değinmiş, Almanya'daki Türk işçi çocuklarının dengeli iki dillilik olabilmesi, yani hem Almancaya hem de

Türkçeye hâkimiyet sağlayabilmesi için Fthenakis² in dört aşamaya dayalı modelini kullanmayı teklif etmiştir. İmer (1997), çalışmasında Lazcanın Pazar Ağzı ile Türkçenin Rize Ağzı arasındaki kod değiştirimini incelemiştir. Türkçe-Lazca kod değiştirimi resmi olmayan ortamlarda görülmektedir Araştırmacı, Pazar ve Fındıklı’da doğal ortamlarda ses kaydı almıştır. Bu verilerden hareketle deneklerin Lazca içinde Türkçe kullanımını; iki dilliliklerin Lazcada karşılıklarını bulamadıkları durumlarda, zaman içinde kavramların Lazcası unutulduğu için ya da kavramlar Türkçe olarak daha kolay anlatılabileceği için Türkçeyi tercih ettikleri sonucuna varmıştır. Menz (2003), öncelikli olarak yayımlanmış mensur metinleri incelemiştir. Daha sonra dört hafta boyunca Gagauzların yaşadığı Moldova Cumhuriyeti’nin Tomay Köyü’nde kalmış ve malzemesinin çoğunu buradan derlemiştir. Derlediği malzemeyi Johanson’un³ kod kopyalama modeli ile incelemiştir. Menz’in incelemeleri sonucunda “*Slav dillerinin Gagauzca üzerindeki büyük etkisini göstermektedir. Sesbilim ve biçimbilim alanında değişiklikler azdır; etkinin ağırlığı özellikle kelime hazinesi ve sözdiziminde görülür.*” (Menz, 2003: 40) yargısına ulaşmıştır. Yağmur (2006), çalışmasında Almanya’nın çok dilli öğrenci nüfusunun yoğun olduğu Duisburg şehrinde okula başlama çağına gelmiş Almanca-Türkçe iki dillilik öğrencilerin dil becerilerini ölçmüştür. Bu ölçümü yaparken Hollanda Test Merkezi (Cito) tarafından geliştirilen ve sonradan Almancaya uyarlanan Cito Sprochtest⁴ kullanılmıştır. Bu test ses bilgisi, bilişsel kavramlar, pasif sözcük dağarcığı, metin kavrama, aktif sözcük dağarcığı ve tümce tekrarı olmak üzere altı kısımdan oluşmaktadır (Yağmur, 2006: 67). Yağmur, çalışmasını Cummins’in bağdaşık derin yapı modelini test etmek amacıyla yapmıştır. Bu kurama göre çocukların ikinci dilde ulaşacakları beceri seviyesi onların birinci dildeki beceri seviyeleriyle doğru orantılıdır. Deneklerden elde edilen verileri inceleyen Yağmur, test sonuçlarının Cummins’in kuramını desteklediğini belirtmiştir. Akıncı (2007)’nin araştırması iki dilli ve tek dilli bireylerin bağlaç kullanımları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Beşinci ve yedinci sınıf öğrencilerinin bağlaç kullanımı arasında büyük bir fark varsa da bu fark dokuzuncu sınıfta azalmaktadır. Akıncı, çalışmasından elde ettiği bulgulardan şu sonuca varmıştır: “*Başlangıçta baskın iki dillilik diye adlandırdığımız sadece bir dilin hâkimiyeti olabilir, fakat Fransa’da doğup büyüyen bu çocukların ortaokul sonuna kadar Türkçe ana dili ve kültür dersleri almaları dengeli iki dillilik diye adlandırdığımız istenilen düzeye ulaşmalarında katkı sağlayacaktır*”(Akıncı, 2007: 20). Akıncının

² Ayrıntılı bilgi için bkz: Fthenakis, E. Assilios: “*Konzept zur Förderung ausländischer und deutscher Kinder in der Bundesrepublik Deutschland*”, Ausländerkinder, Heft 12, 1982, s.4-29

³ Ayrıntılı bilgi için bkz: L. Johanson, *Türkçe Dil ilişkilerinde Yapısal Etkiler*, TDK Yayınları, Ankara: 2007

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: http://www.de.cito.com/de/leistungen_und_produkte/cito_sprachtest.aspx

çalışması, diğer çalışmalardan sözlü ve yazılı becerilerin aynı anda incelenmesi ve belli bir yöne ağırlık vermesi (bağlaç kullanımı) açısından ayrılmaktadır. Nalbant (2009), çalışmasında Siirt'te konuşulan ölçünlü Türkçe, Arapça ve Kırmanç Lehçesi arasındaki ilişkiyi ödünç sözcükleri açısından incelemiştir. Bu incelemeyi yaparken Siirt merkez ağzının özelliklerine de dikkat etmiştir. Nalbant'ın, makalesinde dillerin konumu açısından vardığı önemli sonuçlardan birisi de şudur: “*Siirt merkezi dikkate alınarak baskın dilin Türkçe, taşıyıcı dilin Kırmanç lehçesi ve zayıf dilin Arapça olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum Arapça ve Kırmanç lehçesi için taşıyıcı dil veya zayıf dil olma bakımından değişmekle birlikte, Türkçenin baskın dil olma durumu değişmeden kalmaktadır.*” (Nalbant, 2009: 1619).

Örnek olarak yer verdiğimiz çalışmalardan da anlaşılacağı üzere iki dillilik araştırmaları ses bilgisi ve kelime alışverişleri konularında yoğunlaşmaktadır. Menz ve Akıncı çalışmalarında söz dizimini de ele almışlardır. Tezimiz odak noktasına söz dizimini; cümle öğelerinin dizilişini, kelime gruplarında unsurların sıralanışını ve unsurların birbiri ile ilişkisini yerleştirmesi bakımından bu alandaki diğer araştırmalardan farklı bir konumdadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİ DİLLİLİK NEDİR?

1. İki Dillilik

Günümüzde teknolojinin gelişmesi, iletişim imkânlarının artması dillerin birbirleriyle ilişkilerini artırmıştır. Savaş, kıtlık ... gibi nedenlerle yaşanan göçler ise bir toplum içinde; bir başka toplumdaki gelen ve farklı dil konuşan birey sayısının artmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda iki dillilik olarak adlandırılan durum ortaya çıkmıştır. Farklı dili konuşan; ancak aynı sınırlar içinde yaşayan ve birden fazla dili resmi dil olarak kabul etmiş toplumlar da bulunmaktadır. Yine, burada görülen durumu yani iki dilin de resmî dil olarak kullanılması durumunu iki dillilik olarak adlandırabiliriz. İki dillilik kavramının zihnimizde belirmesi için bu kavramın ilişkili olduğu toplum dilbilimi, ana dili, dil edinimi gibi kavramların hakkında da bilgi vermek yerinde olacaktır.

İki dillilikle ilgili çalışmalar toplum dilbilimi alanı içerisinde ele alınabilir. İmer ve diğerleri toplum dilbilimini “*Dil ve toplum arasındaki ilişkilerin tüm görünüşleriyle ve çeşitli kuram, yaklaşım ve modellere dayanılarak araştırıldığı dal. Bu dalda ele alınan konulardan bazıları şunlardır: Toplumsal grupların dil kullanımları, dilin ölçünlü ve ölçünlü olmayan biçimleri, dil değişimleri ve kesitler, ilişki dili, kırma dil ve kırma anadili, iki dillilik/çok dillilik, dil düzenlemesi/planlaması vb. Bazı araştırmacılar toplum dilbilimi yerine dil toplumbilimi terimini kullanırlar. Ancak toplum dilbiliminde dilbilim ağırlıklı çalışmalar yaparken dil toplumbiliminde toplumbilim ağırlıklı çalışmalar yapılır. Dil ve toplum arasındaki ilişkilerin araştırıldığı alan için kullanılan bir başka terim de toplumsal dilbilimdir ki bu alan da dil, toplumbilim kuramının bir bölümü olarak görülür.*” (İmer vd., 2013: 247) şeklinde tanımlamışlardır. Vardar ise bu konuda şu ifadeleri kullanmaktadır: “*Dil olguları ile toplumsal olgular arasındaki ilişkileri, bunların birbirlerini etkilemesini, birbirinin değişkeni olarak ortaya çıkmasını, bir başka deyişle, bu iki tür olgu arasındaki eş değişirliği inceleyen karma dal. Toplum dilbilim hem konuşucunun, hem de dinleyicinin toplumsal konumuyla bildirişim durumlarını, söylem çeşitlerini ele alır. Olanaklı durumlarda, eş değişirliğin yanı sıra dilsel ve toplumsal yapılar arasındaki neden-sonuç ilişkisini saptamaya çalışır. Kimi durumlarda bu dalın sınırları budun dilbiliminkilerle karışır.*” (Vardar,

2002:196) Bu iki açıklamadan da anlaşılacağı üzere toplum dilbilimi dil ile toplum arasındaki ilişkiyi, toplumdaki bireylerin iletişim için kullandıkları dil durumlarını ele alır.

İki dillilikle ilgili önemli kavramlardan biri de anadilidir. İmer, anadili hakkında “*İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde duyarak ve ilk olarak edindiği dil/diller. İki dilin aile içinde ya da çevrede konuşulduğu durumlarda iki dil de anadili olabilir. Çeşitli anadillerin konuşulduğu bir ülkede bu anadillerden biri ya da birkaçı resmi dil konumunda olabilir. Anadillerden hangisinin ya da hangilerinin resmi dil konumunda olacağı dil planlaması uygulanarak belirlenir.*” (İmer vd., 2013: 25) bilgilerini vermiştir. Vardar ise bu kavram için “*İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil. Anadili bilinci dili yabancı öğelere karşı korur.*” (Vardar, 2002: 17) ifadelerini kullanmaktadır. Güzel de anadili ile ilgili olarak “*Anadil, özellikle ‘ana’ kelimesinin terim içinde kullanıldığı dillerde, ‘annenin konuştuğu dil’ olarak düşünüle gelmiştir. Sadece biyolojik bir anneyi işaret etmemekte, çocukla ilk düzenli ve düzenli dilsel iletişim bağı kuran kişiyi de işaret edebilmektedir. Bu kişi genelde doğal olarak biyolojik anne olacaktır.*” (Güzel, 2010: 25)” tespitlerinde bulunmuştur. Tek dilli konuşurlar, farklı bir dil ile karşılaşmadıklarından anadili olan dilleri ile toplumun dili aynıdır. İki dilli bireylerde ise ister doğuştan edinilsin, ister sonradan edinilsin iki farklı dil bulunur ve çoğunlukla bunlardan biri anadili olarak görülür. İki dilin aynı anda edinildiği yani aynı anda iki anadili olan bireylere rastlamak da mümkündür.

İki dillilikle ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır. Karaağaç, bu kavram için “*Bir kişi, bir meslek, bir topluluk veya bir dil toplumunda görülen iki dil kullanma durumu, iki dillilik (bilingualism, diglossia) olarak bilinir. İki dilliliğin, biri bireysel iki dillilik ve öteki, toplumsal iki dillilik olmak üzere iki türü vardır. ... Bireysel iki dillilik, bir bireyin hayat akışına; toplumun benimsediği dinden göçlere, politik nedenlerden modalaşmalara kadar oldukça değişik nedenlere bağlıdır.*” (Karaağaç, 2011: 222) ifadelerini kullanmıştır. Aksan ise, ikinci dilin çeşitli koşullar altında, farklı nedenlere bağlı olarak anadili ile aynı seviyeye yakın olarak edinilmesi ya da iki dili anadili olarak edinmeyi iki dillilik olarak anlatmıştır (Aksan, 2007: 26). İmer, Dilbilim Sözlüğü’nde iki dilliliği şöyle açıklamaktadır: “*Bir bireyin iki dil bilmesi ya da bir toplumda iki dil kullanması durumu. Jakobson iki dilliliği dilbilimin temel sorunlarından biri olarak görürken Mackey onun alanlar arası bir doğası olduğunu vurgulamaktadır. Ruh dilbilimciler iki dilliliğin zihinsel süreçlerle ilgisini araştırmakta, toplum dilbilimciler*

iki dilliliği kültürün bir parçası olarak ele almakta, eğitimciler ise iki dillilik ile zekâ arasındaki ilişkiyi ve eğitim alanındaki etkilerini incelemektedirler. İki dilliliğin bir dil olgusu değil dili kullanma olgusu olduğunu belirten Mackey'e göre iki dillilik tanımı 4 sorun içermektedir: düzey (yeterlilik ile ilgili), işlev (iki dillilik bireylerin iki dili kullanımı sırasında aldığı roller ile ilgili), almaşma (kişinin iki dil arasında yaptığı değişme) ve girişim (iki dillilik bireyin diller arasında yaptığı karıştırma). Bu sorunlara koştur olarak iki dillilik türleri belirlenmeye çalışılmıştır. Dünya nüfusunun yarısının, belki de içte ikisinin iki dillilik olduğu ve her ülkede iki dillilik durumunun bulunduğu belirtilmektedir." (İmer vd., 2013: 155). Vardar ise "Bir bireyin iki dil bilmesi ya da bir toplumda iki dil kullanılması durumu, iki dillilikten kaynaklanan sorunlar üzerinde son yıllarda çok durulmuştur. Girişim olguları dışında, dillerin kullanıldığı bildirişim durumları, iki dilliliğin birey üstündeki etkileri, toplumsal yönler vb geniş kapsamlı toplum dilbilim ve ruh dilbilim araştırmalarına konu olmuştur. Kimi araştırmacılar, özel terimler aracılığıyla iki dillilik içinde değişik türler ayırt etmeye çalışmış, söz konusu dillerin yaygınlığının yanı sıra saygınlığın da göz önünde tutulması gerektiğini savunmuştur." (Vardar, 2002: 118) ifadeleri ile iki dilliliğin tanımını yapmasının yanı sıra türlerinin bulunduğunu da ifade etmiştir. Malberg'in iki dillilik üzerine belirttikleri şu şekildedir: "İki dilli birisi, kendi ana diline ek olarak, çocukluğundan itibaren veya erken yaşlardan itibaren diğer dili doğal iletişim yolları ile öğrenen kişidir; böylelikle kişi doğal olarak ait olduğu sosyal veya mesleki grup içerisinde diğer dilsel topluluğun tamamı ile yetkin bir üyesi haline gelecektir." (Malmberg, 1977: 134-135)⁵. Trudgill ise iki dilliliği: "bir bireyin iki veya daha fazla dili konuşabilme ve toplumsal ilişkilerine bağlı olarak birinden diğerine kaydırım yapabilme yetisi" (Trudgill, 1992: 12-13)⁶ şeklinde tanımlamıştır. Güzel ise iki dillilik kriterlerini birleştiren bir tanım olarak şu tanımı öne sürmüştür: "İki dilli birey, yerli bireylerle aynı düzeyde kendini iki veya daha fazla dil grubu ve kültürüyle özdeşleştiren, iki veya daha çok dili konuşan veya bireyi kendisi tarafından istenen konuşma ve bilimsel yeteneğine göre, ya iki dillilik, ya da tek dilli toplumda bulunan, iki dil bilen ve bulunduğu toplumun dilini de ana dili gibi konuşabilen kişidir." (Güzel, 2010: 34)

İki dilli bireylerin dil kullanımlarına ilişkin farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşleri idealist dil anlayışına göre ve rasyonel dil anlayışına göre ele almak mümkündür. Bunlardan ilkinine göre "dil dünyanın yorumlanmasında ve tanınmasında aracılık eder. Anadil aracılığıyla gerçeklik görüntüleri belirlenir. Bu anlamda anadil

⁵ Malmberg (1977), *Manual of Phonetics*'den akt. den Akt. Cengiz, 2006: 29

⁶ Trudgill (1992), *Introduction Language and Society*'den Akt. Karahan, 1997: 291

yoluyla kişi dünyayı, yaşamı algular, düşüncelerini biçimlendirir, ulusal kültürel kimliğini oluşturur. İki dilli kişi ise, iki ayrı dile sahip olmakla iki ayrı kültürel kimlik arasında bocalayacaktır.” (Tokdemir, 200: 62). Bu anlayışın iki dilli bireyleri, dil kullanımları ve kültürel kimlikleri açısından sorunlu bireyler olarak değerlendirdiğini söyleyebiliriz. Bu karşı olan rasyonel dil anlayışı ise, “iki dilli kişiler düşüncelerini ifade etme konusunda iki araca sahiptirler ama bu gerçek onların iki ayrı dünya görüşüne, iki ayrı kimliğe, iki ayrı düşünce biçimine sahip oldukları anlamına gelmez.” (Tokdemir, 2000: 63) ifadelerinden de anlaşılacağı üzere iki dilli bireyleri gerek dil açısından gerek kültür açısından sorunlar yaşayan bireyler olarak görmez. Rasyonel dil anlayışı, iki dilli bireylerin dünyayı algılamada farklı yollar kullanan bireyler olduklarını anlatmaktadır.

Dil-kültür ilişkisi açısından iki dillilerin ve göçmen çocuklarının durumları ile ilgili olarak “Bilindiği gibi, kültürel çeşitlilik kendini en somut biçimde dilde gösterir. Kültürün taşıyıcısı olan dil gelişmemişse, kişinin diğer kültürlerle ilişkisindeki başarı düzeyi de kendiliğinden düşük olacaktır. Yani, göçmen çocuklarının anadil gelişim düzeyi düşükse, kendi kültürlerini taşıyamayacakları gibi, diğer kültürlerle olan ilişkilerinde de başarılı olamayacaklardır.” (Ergenç, 1993: 61) tespitlerinde bulunulmuştur. Bu ifadelerden hareketle anadili edinimi ile diğer dil edinimi arasında sıkı bir ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Güzel, “Eğer, göçmen bir çocuk 10-12 yaşına kadar temel eğitimini kendi dilinde almışsa, ana dili iyi bir başlangıç için ona verilmiş bir fırsat olacaktır. Bir çocuğun motivasyonu, toplum dili olan D2’yi, yani ikinci bir dil olan bu bazı türlerin etkinliği bağlamında gerçekleştirildiğinde geliştirilebilir. Yine eğer bu öğrenilen dil, çocuğun çevresi ile etkileşimde bulunmasına yardımcı olacak bir araç olarak kullanılabilirse, bu da aynı şekilde motivasyonun geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.” (Güzel, 2010: 27) ifadeleriyle iki dil arasındaki edinim sırasının nasıl olması gerektiğini ifade etmektedir. Yağmur, Cummins’in iki dillilerin dil öğrenimi ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmaktadır: “Cummins’e göre, iki dilli çocukların bilişsel becerilerinin düzenli olarak gelişebilmesi ve iki dilliliğin zihinsel gelişim üzerinde yapacağı olumlu etkiden faydalanabilmeleri için dilsel beceriler açısından belli bir seviyeye ulaşmaları gereklidir. Bu temel seviye dilsel ve bilişsel bir eşik niteliğindedir. Eşik kuramı dengeli ve baskın iki dilliler arasındaki farkın anlaşılması için önemlidir. Bu kuramda, her biri iki dilli çocuk için farklı sonuçlar ifade eden iki farklı eşik vardır. İki dilliliğin olumsuz etkilerinden kaçınmak için iki dilli bir çocuk her iki dilde de birinci eşiğe ulaşmak zorundadır.” (Yağmur, 2006: 63) Yağmur,

Cummins'in iki dilin gelişiminin birbiriyle ilişkili olduğu tezini ileri sürmüştür. Bu teze göre ilk dildeki kavram gelişimi ne kadar fazlaysa, ikinci dildeki kavram gelişimi de o kadar fazladır. Bu tez “*Bağdaşık Derin Yapı Modeli*” olarak adlandırılmaktadır (Yağmur, 2006: 63) Bağdaşık Derin Yapı Modeline göre “*çocukların ikinci dilde ulaşacakları beceri seviyesi onların birinci dildeki beceri seviyeleriyle doğru orantılıdır. Anadilinde beceri seviyesi ne kadar yüksekse öğrenilen ikinci dilde de benzer seviyeye ulaşılacaktır.*” (Yağmur, 2006: 66)

Güzel, bazı bilim adamlarının iki dilli ve iki kültürlü ortamlarda yetişen çocukların iki dili öğrenme ve bu dilleri birbirinden ayırmalarının dört aşamada gerçekleştiğini ifade ettiklerini söyledikten sonra bu aşamaları şu şekilde tablolastırmıştır:

		<i>Birinci Aşama</i>
<i>Kriter</i>	<i>Ana dili</i>	
<i>Kökü, esası</i>	<i>İlk öğrenilen</i>	<p><i>a. Ailede ana dilini öğrenir (Bu dönem 3 yaşına kadardır.)</i></p> <p><i>b. Çocuk, doğuştan itibaren iletişimde ana dilini kullanır.</i></p>
		<i>İkinci Aşama</i>
<i>Yetenek, Konuşmanın yeterlik düzeyi</i>	<i>En iyi bilinen</i>	<p><i>a. Ana dilini öğrenme zamanı devam eder.</i></p> <p><i>b. İkinci dilin söz varlığını öğrenmeye başlar. Bu dönem de 6 yaşına kadardır.</i></p> <p><i>c. İkinci dilde anlamlı konuşabilme hazırlıkları devam eder.</i></p> <p><i>d. İkinci dili, dil bilgisi açısından sağlam ve kontrollü konuşabilmeye çalışır.</i></p> <p><i>f. Ana dili, diğer dille ilişkilendirmeye çalışır.</i></p>
		<i>Üçüncü Aşama</i>
<i>Kökü, Esası</i>	<i>İlk öğrenilen</i>	<p><i>a. İki dili ana dili gibi kullanmaya çalışır.</i></p> <p><i>b. İki dili eşit düzeyde bilir ve kullanır.</i></p>
		<i>Dördüncü Aşama</i>

<i>Yetenek, Konuşmanın yeterlik düzeyi</i>	<i>En iyi bilinen</i>	<i>a.İkinci dilin söz varlığını zenginleşir. b.İkinci dili ana dili gibi kullanır. c.İki dili eşit düzeyde bilir. d.ikinci dilde anlamlı konuşur. e. ikinci dili dil bilgisi açısından sağlam ve kontrollü konuşur. f.Ana dili, diğer dille ilişkilendirir.</i>
<i>Fonksiyon, Kullanım</i>	<i>En çok kullanılan, (çoğu durumda)</i>	<i>İki dili (kendi isteğine göre ve toplumun isteklerine göre) kullanır.</i>
<i>Davranışlar, Kimlik ve özdeşleşme</i>	<i>Kendiyle özdeşleşen (iç özdeşleşme) Yerli birey olarak diğerleriyle özdeşleşme</i>	<i>a.Kendini iki dillilik olarak iki dille ve/veya iki kültürle özdeşleştirir. b.İki dilde iki dillilik/yerli birey olarak diğerleriyle özdeşleştirir.</i>

Tablo 1. İki dillilik Aşamaları (Güzel, 2010: 47).

İki dilli ortamlarda, bir dilin baskın olması durumunda iki dilli bireylerin dil kullanımlarında ortaya çıkan farklılıklara ilişkin çeşitli görüşler de ileri sürülmüştür. Nalbant, bu konuyla ilişkili olarak “*Diller arası ilişkide alıntının yönü, genellikle, üst kültürden alt kültüre, yönetenden yönetilene, merkezden taşraya, üretenden tüketene doğrudur.*” (Nalbant, 2009: 1607) tespitlerinde bulunmuştur. Boeschoten ise iki dilli bireylerin, Türk göçmenlerin içinde bulunduğu dil durumlarının karışıklığına dikkat çekerek; “*Batı Avrupa Türkçesinde baş gösteren gelişmeleri ciddi bir şekilde incelemek istersek, her şeyden önce göçmenlerin yaşadığı dil ortamının ne denli karmaşık olduğunu göz önünde tutmalıyız. Bir kişinin yaşadığı tek dilli ortam bile pek o kadar kolay betimlenemez. Çünkü onun kullandığı dil, bulunduğu yer, konuştuğu kişi (veya kişiler), bahsettiği konuya göre değişir. ... Şimdi iki dilli ortam konusuna değinelim. Batı Avrupa’daki Türk toplulukları arasında oluşan gerçek dil olaylarını anlayabilmek için, orada herhangi bir Türk’ün konuştuklarının salt iki standart dilden değil, iki kompleksinden kaynaklandığını kabul etmemiz gerekiyor. Tabii ki konuştukları Hollandaca tek bir çeşit değildir. Hollanda da konuşulan Türkçenin varyantları arasında ise İstanbul Türkçesinden çok Anadolu ve Karadeniz ağızlarının egemen olduğunu kaçırmamalıyız. ... Sonuç, yerel konuşma dilini standart Türkçeye ayarlayabilecek güçler zayıftır.*” (Boeschoten, 1992: 12-13) demiştir. Bu ifadelerden de

anlaşılacağı üzere iki dilli bireylerin buldukları dil ortamlarında sadece standart diller arasında bir ilişkiden söz edilemez, bunun yanında konuşulan ya da edinilen dillerin çeşitli ağız ya da lehçe özellikleri gösterebileceğini kabul etmemiz gerekir. Toplumların iki dilliliği konusunda Tatar Türkleri üzerine çalışma yapan Alkaya ise şu tespitlerde bulunmuştur: *“Tataristan’daki iki idillilik, daha çok Rusça lehine işlemekte ve Tatar Türkçesini saf dışı bırakmaktadır. İki dilli kişi aslında ana dilini daha iyi bilen ve diğer dille düşüncelerini ifade ederken zorlanan ve bu sebeple bazı kavramları kendi dilinden tercüme eden kişidir. Fakat Tatar Türklerinde bu durum tersine işlemektedir. İki dilli (Tatar Türkçesi- Rusça) olan Tatar Türk’ü, Tatar Türkçesiyle konuşup yazarken çoğunlukla söyleyeceklerini Rusça düşünüp aktarmaktadır. Bu durum, Rusçanın bütün Rusya coğrafyasının ortak anlaşma dili olmasından ve daha çok kullanım alanı bulmasından kaynaklanmaktadır.”* (Alkaya, 2007: 43) Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere toplumların iki dilli olması durumunda daha prestijli sayılan ya da daha yaygın olan dile doğru bir meylin ortaya çıkacağını söylemek mümkündür.

Hangi koşullar altında ve kimlerle hangi dilde iletişime geçileceği iki dillilik açısından önem arz etmektedir. Bu tür bir seçimin gerçekleştirilme süreci de ayrıca araştırılmalıdır. Garipova bu konudaki şu sözleri ile düşüncemizi destekler niteliktedir: *“Dil seçimi konusuna ve alanına, konuşmanın yapıldığı zaman ve mekana, konuşanların yaptığı rollere, onların sosyal ve demografik özelliklerine vb., bir de herhangi bir dili bilme seviyesine ve dil tecrübesine, yani bir dilden ikinci dile geçebilmesine bağlı olabilir.”* (Garipova, 2009: 65).

İki dilliliğin tam olarak belirlenebilmesi için bu konuda sağlam ölçme araçlarına ihtiyaç vardır. Ancak bu tür ölçme araçlarını geliştirmek bilişsel süreçler de göz önüne alındığında oldukça zordur. Yağmur bu konudaki görüşlerini *“İki dilli çocukların kendilerine uygun olan okullara gönderilebilmeleri için iki dillili testlerin olması şarttır. Burada önemli bir ayırmda bulunmamız gerekmektedir. İki dilliliğin ölçümü ile iki dildeki becerilerin önemi farklı şeylerdir. Henüz, literatürde iki dilliliğin ölçümüne ilişkin çok yetkin araçlar bulunmamaktadır.”* (Yağmur, 2006: 62) sözleri ile ifade etmektedir. Güzel, dil kullanımının bilinç dışı olduğunu, tek dilli bireylerin kendi dil kullanımları hakkında bilgi verirken objektif bilgi vermek yerine dil kurallarından, dil normlarından etkilenerik bilgi verdiklerini ifade etmektedir. İki dillilerin ise, tek dil konuşurlarına göre daha bilinçli olduklarını, bu nedenle de kendi dil kullanımlarını değerlendirmelerinin bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini ifade etmektedir (Güzel, 2010: 53). Güzel, (2010: 153-164) iki dilliliğin ölçümünü *Aktarılan (Dolaylı) Dil*

Davranışları ve Gözlenen (Dolaysız) Dil Davranışları olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bunları ayrıntılı olarak ele alalım.

1.Aktarılan (Dolaylı Dil Davranışları): İki dillilerin kendilerinden sağlanan tüm bilgiler bu başlığa dahildir. *Alt yapı verileri* ve *kendini değerlendirme verileri* olarak ikiye ayrılır. Altyapı verilerine kişinin her iki dili de ne zaman, nerede ve kime karşı kullandığı yapılan mülakatlar ve uygulanan anketlerden elde edilen bilgilerle tespit edilmeye çalışılır. Ancak bu yöntemle toplanan verilerde yetenek ile performans ayrımı yapılamadığı söylenebilir. Diğer bir yöntem olan kendini değerlendirmede ise bireylerin kendilerini birinci ve ikinci dil kullanımları ya da bilgileri açısından değerlendirmeleri istenir. Bu yöntemdeki sorun ise daha önem arz eden, bir başka deyişle daha prestijli olan dil hakkındaki bilgi durumunun abartılarak anlatılabileceğidir. Eğer bireyin konuştuğu her iki dil de toplumda eşit olarak kabul görüyorsa, her iki dil de resmi dilse bu yöntem iki dillilik ölçümünde kullanılabilir.

2.Gözlenen (Dolaysız) Dilsel Davranışlar-Tutumlar: Bu tür davranışlar sınırlı tutumlar ile enstrümantal ve entegratif tutumlar olmak üzere iki kısımda ele alınmıştır. Sınırlı tutumlarda vurgulanan bireylerin dil davranışları değerlendirilirken onların ait oldukları gruba karşı olumlu ya da olumsuz tutumların dil kullanımlarını incelemeyi etkilememesi gerektiğidir. Enstrümantal ve entegratif tutumlar ise bireyin dili kullanma amacıyla ilgilidir. Güzel bu konuda “*Bir enstrümantal yönelme faydacı öğeleri vurgularken, entegratif diğer dil grubunu tanımak ve belki de bu grubu tanımlamak ister. Bu grubun parçası olmak için dilini öğrenmeyi gerekli görür.*” (Güzel, 2012: 160)

İki dilli bireyler, bu dilleri konuşurken iki dilin farklı unsurlarını bir arada kullanabilirler. Bu durum “*kod aktarımı, kod değiştirimi*” ya da “*düzenek kaydırımı*” gibi terimlerle ifade edilir. Biz “*kod değiştirimi*” terimini kullanacağız. Tezimizde kod değiştirimi ile ilgili vereceğimiz bilgilerde “*kod*”u “*kelime*” ile daha yakın olarak kullanmaktayız. Tezimizle ilişkili olarak cümlede ne tür kod değişimlerimize rastlayabileceğimizi ele almaya çalışacağız. Tümce dışı, tümceler arası ve tümce içi olmak üzere üç çeşit kod değişiminden söz etmek mümkündür. İmer’in tümce dışı kod değiştirimi tanımı şu şekildedir: “*Poplack tarafından yapılan sınıflamada tümce içinde herhangi bir noktada yer alabilen ve sözcenin geri kalan bölümüyle dolaylı olarak ilişkide olan ünlemler, alıntılar, kimi bağlaçlar ve deyimsel anlatımlar gibi eklentileri içeren kod değiştirimi türü. Eklentiler, tümce içinde herhangi bir noktada yer alabilirler, bu öğelerin tümcenin geri kalan bölümüyle ilişkisi dolaylıdır, örn. Laz.*

Tamam, vogni da vogni, 'tamam, anladım (da) anladım.' tümcesinde 'onama, evetleme' anlatan *tamam* eklentisinin tümcenin diğer bölümüyle dolaylı bir ilişkisi bulunmaktadır. *Türkçe Okay, yarın size gelirim* tümcesindeki *İng. Okay* eklentisi için de aynı durum söz konusudur." (İmer vd, 2013: 249) Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bir cümlede, o cümle ile doğrudan ilişkisi olmayan, dilbilgisi kitaplarımızda cümle dışı unsur olarak adlandırılan öğelerin, diğer dilden kullanılması durumu tümce dışı kod değiştirimi olarak adlandırılır. Tümceler arası kod değiştirimi "*Poplack tarafından yapılan sınıflamada tümce/tümcecik sınırında ortaya çıkan, her iki dilin kuralları korunarak bir tümcenin/tümceciğin bir dilde, ötekini ikinci dilde üretilmesi sonucu ortaya çıkan kod değiştirim türü. Laz. Ğoma hiku xasta vorti çi kapıdan dışarı çıkamadım 'dün o kadar hasta idim ki kapıdan dışarı çıkamadım' örneğinde Lazca başlanan tümcenin diğer bölümü Türkçe sürdürülmektedir. Türkçe Olamaz böyle bir şey, I can't believe it örneğinde ise Türkçe başlanan tümce İngilizce tamamlanmıştır.*" (İmer vd, 2013: 250) şeklinde tanımlanmaktadır. Buradan hareketle cümlenin bir kısmının edinilen dillerden biri ile kurulmaya başlanması ve diğer dil ile devam ettirilmesi durumuna tümceler arası kod değiştirimi dendiğini söyleyebiliriz. Tümce içi kod değiştirimi ise "*Poplack tarafından yapılan sınıflamada aynı tümce içinde başat dil içine ikincil dil öğelerinin yerleştirilmesi biçiminde gerçekleştirilen ve kimi araştırmacıların kod karışırımı olarak da adlandırdığı kod değiştirimi türü, örn. Laz. çayı va şum i 'çay içiyor musun?' ya da bedava molaxes 'bedava oturuyor' tümcelerinde Türkçe çay ve bedava sözcükleri ödünç sözcük konumuyla Lazca tümceler içinde kullanılmıştır. Türkçe Solüsyonu hazırladım tümcesindeki Fr. solüsyon da Türkçe tümce içinde ödünç sözcük olarak yer almakta, böylece tümce içi kod değiştirimini ortaya çıkarmaktadır.*" (İmer vd, 2013:250) şeklinde tanımlanmaktadır.

İki dillilerde, kod değiştirimi dışında konuşurları oldukları iki dil arasında söz dizimi yönünden de etkilenme olabilir. Bu nedenle iki dilli çocuklarda dil edinimi sırasında söz dizimsel açıdan nasıl bir süreç yaşandığına dair bilgiler vermeye çalışacağız. Alpöge, çalışmasında iki dilli çocukların dil edinimi ile ilgili Saunders ve Grosjean'ın gözlemlerine dayanarak şu bilgileri sunmaktadır: "*Saunders ve Grosjean (1982) kendi gözlemlerine dayanarak çift dilli çocukların bu dilleri öğrenirken önce tek bir söz dizimi (syntax) kuralı kullandıklarını ve her iki dilden de öğrendikleri kelimeleri buna uydurduklarını söylerler. Ancak öğrenmelerinin ikinci safhasında çocukların yavaş yavaş dili ayırt edip ona göre konuştuklarını, yani her iki dilde de artık kelime hazineleri oluşturduğunu ve hangi dilde konuşuyorsa o dilin kelimelerini kullandıklarını*

ama söz dizimi bakımından hâlâ tam bir ayırım olmadığını savunurlar. Son safhada ise çocukların tam bir ayırım yapabildiklerini söylerler.” (Alpöge, 2014: 8) Güzel, 3 ya da 4 yaş civarında çocukların özne, tümleç ve yüklemeleri yerli yerinde kullanabildiklerini ifade etmiştir. Piaget’in çocuklar için somut dönemden soyut döneme geçiş dönemi olarak ifade ettiği 10-12 yaş sonrasında ise daha karmaşık söz dizimsel yapıları öğrendiklerini ifade etmiştir. Tamlamaların, etken ve edilgen cümlelerin, daha çok dönüşüm gerektiren yapıların, 10-12 yaş civarından önceki yaşlarda çocukların dil kullanımları konusunda sorunlar yaşamasına neden olabilmektedir. (Güzel, 2010: 26-27) Güzel iki dilli çocukların dil gelişimleri ile ilgili olarak aynı zamanda şu bilgileri vermektedir: *“Söz dizimsel gelişimde iki dilliler, tek dilliler gibi gelişim süreçleri gösterirler. Dünyada belli başlı söz dizimsel kurallar olduğu için çocuk öğrendiği iki dilde ana söz dizimsel ayrımlarda benzerlik bulacaktır. Çocuk, önce genellikle iki dilde bulunan ana özellikleri öğrenir. Durumları iki dilin farklı açıkladığı yerlerde hangi açıklama daha kolaysa çocuk onu öğrenir. Birbirinden farklı olan söz dizimsel yapıları iki dilli, tek dillinin kendi dilinden öğrendiğinden daha sonra öğrenir. Bu durum şekil bilgisi için de geçerlidir.”* (Güzel, 2012: 43)

Sonuç olarak anadilinin bir bireyin çevreden ya da ailesinden edindiği ilk dil olduğunu söyleyebiliriz. Bireyin, ilk çocukluk döneminde iki dille karşılaşması ve herhangi bir dilbilgisi eğitimi söz konusu olmadan karşılaştığı dilleri edinmesini iki dillilik olarak ifade edebiliriz. İki dilli bireylerde bir dilden gelen öğelerin diğer dilde kullanılması durumu ortaya çıkabilir. Bunu kod değiştirimi olarak adlandırabiliriz. Kod değiştirimi daha çok kelimelerle ilişkili olarak ele alınabilir. Bunun yanında iki dilli bireyler, dili edindikleri döneme göre iki dilin söz dizimini birbirinden ayırabilir. Şekil bilgisi gelişiminde de söz dizimine benzer bir gelişim söz konusudur.

İki dilliliğin bireyin dilleri edinme yaşına, dillerin toplumdaki statüsüne, dilerdeki yeterliğine göre farklı türlere ayrıldığını söyleyebiliriz.

1.1. İki Dillilik Türleri

İki dilliliğin tek bir tanımının yapılamadığı göz önüne alındığında iki dilliliğin tek bir ölçütünün bulunmadığını anlamak daha kolay olacaktır. Dolayısıyla da iki dilliliğin tek başına iki dilli bireylerin tüm durumlarını bünyesinde barındıran, çeşitleri olmayan bir kavram olduğunu söylemek mümkün değildir. İki dillilik konusunda farklı

tanımlamalar yapıldığı gibi iki dilliliğin de farklı türlerinin bulunduğu söylenebilir. İki dillilik türlerinin belirlenmesinde farklı dil kullanımları göz önünde bulundurulmuştur. En başta toplumların ve bireylerin iki dil bilme durumunu göz önünde bulundurarak, toplumsal iki dillilik ve bireysel iki dillilik olarak iki tür tespit edilebilir. Toplumsal iki dillilik hakkında “*Bir toplumda iki dilin çoğunluk dili ve baskın dil olarak kullanılması durumu. Toplum dilbilim alanında toplumsal iki dillilik üzerine yapılan çalışmalar, konuşulan iki dilin birbiriyle etkileşimi, diller arasındaki değişim üzerine yoğunlaşmakta, ayrıca toplumdaki siyasal, ekonomik, kültürel ve eğitsel etkenlerin bu iki dilin kullanımı üzerindeki etkileri incelenmektedir.*” (İmer vd, 2013: 248) bilgileri verilmiştir. Karaağaç ise toplumsal iki dilliliği “*Toplumun hayat akışından, toplumun benimsediği dinden göçlere, politik nedenlerden modalaşmalara kadar oldukça değişik nedenlerle, bir toplumun iki dilli oluşudur.*” (Karaağaç, 2011b: 224) şeklinde tanımlamıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse toplumsal iki dillilik, bir toplumda iki dilin eş ya da eşe yakın seviyede kullanılıyor olmasıdır. İki farklı dili resmî dil olarak kabul etmiş ülkeler de vardır. Bireysel iki dillilikle ilgili olarak Karaağaç, “*Bireyin iki dilli oluş durumudur. Dil edinimi çok değişik nedenlerle oluşmuş iki dilli bir çevrede gerçekleşen kişi veya iki dil bilen kimseler, iki dilli (bilingual) kimselerdir.*” (Karaağaç, 2011b: 223) tanımını yapmıştır. Araştırmacı, aynı zamanda iki dillilerin, iki kültürlü ortamda büyüme ya da ihtiyaç için öğrenme nedeniyle ortaya çıktıklarını belirtmektedir. İki dilli ortamda büyümenin savaş, göç, çok uluslu evlilik gibi nedenlerle ortaya çıktığını söyleyen Karaağaç, ihtiyaç için öğrenmenin ise bir amaç doğrultusunda daha sonra öğrenilen dil olduğunu, yabancı dil olduğunu belirtmiştir. (Karaağaç, 2011b: 223-224). İmer vd, bireysel iki dillilik için “*Bireyin iki dil bilmesi ve kullanması durumu. Bireyin bu dilleri edinimi ve öğrenimi açısından çeşitli iki dillilik türleri ayırt edilmiştir; örn. iki dillilik derecesine göre tam iki dillilik-yarı dillilik, ikinci dili öğrenme yaşı ve öğrenme biçimine göre doğal/birincil iki dillilik-ikincil iki dillilik; işlevsel anlamda edilgen iki dillilik-üretken iki dillilik vb.*” (İmer vd, 2013: 60) ifadelerini kullanmışlardır. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere iki dilliliğin türleri daha çok bireysel iki dilliliğin farklı koşullar altında ortaya çıkışına, gelişimine göre ele alınmıştır.

Bireysel iki dillilik türlerinden sıralı iki dillilik, alt sıralı iki dillilik ve bileşik iki dillilik türleri birbirleri ile daha sıkı ilişki içindedir. Sıralı iki dillilik, “*Bireyin dilleri farklı çevrelerde öğrenmesinden kaynaklanan ve her iki dilin sözcüklerinin kendi anlamlarıyla ayrı ayrı korunduğu iki dillilik durumu. Örneğin ilk dili Türkçe olup daha*

sonra okulda İngilizce öğrenmeye çalışan birinin iki dilliliği bu türdendir, çünkü her iki dil farklı bağlamları çağrıştırmaktadır. Her iki dil için farklı içerik dizgelerinin geliştirilip sürdürüldüğüne inanılmaktadır.” (İmer vd, 2013: 230) şeklinde tanımlanmaktadır. Alt sıralı iki dillilik ise, “Sıralı iki dilliliğin bir alt türü; ikinci dilde kazanılacak anlam birimlerinin ilk dildeki gösteren yoluyla öğrenildiği iki dillilik durumu; bireyin, bir dili ötekinden daha fazla bilmesi, baskın olan dilin zayıf olan dil için bir süzgeç durumunda olması sonucu ikinci dildeki sözcüklerin ilk dildeki gösterenlerle yorumlanması; örn. Türkçe konuşan ama İngilizcesi zayıf olan bir iki dillilik için ‘book’ /buk/, her zaman ‘kitap’ göstereni yoluyla öğrenilecektir. Yardımcı iki dillilik de denir.” (İmer vd, 2013: 23) şeklinde tanımlanmaktadır. Sıralı iki dillilik ile alt sıralı iki dillilik birbiriyle aynı doğrultuda olan iki dilliliği ifade etmektedir. Bileşik iki dillilik ise bu iki dilliliğin aksi istikametindedir. Bu tür iki dillilik, “Sıralı iki dilliliğin tersine iki dilin aynı bağlam içinde öğrenildiği iki dillilik durumu; örn. İngilizce ve Türkçenin eşit sıklıkta ve koşullarda konuşulduğu bir evde doğup büyüyen çocukta edinim sürecinde aynı anlama gelen sözcükler aşağıdaki şemada görüldüğü gibi zihinsel süreçlerle birbirine bağlanabilmektedir: book=kitap” (İmer vd, 2013: 57) şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere bileşik iki dillilikte, dil edinimi eşit koşullar altında gerçekleşmektedir ve diller doğal süreç içerisinde edinilmektedir.

Birincil iki dilliliği ve ikincil iki dilliliği de benzer şekilde bir grup olarak ele alabiliriz. Birincil iki dillilik, “Dillerin, çocukken evde ya da okul gibi düzenli eğitim verilen kurumlar dışında, daha çok yaşanan çevrede işitilerek öğrenildiği iki dillilik durumu. Doğal iki dillilik de denir.” (İmer ve diğerleri, 2013: 61) şeklinde tanımlanabilir. İkincil iki dillilik ise “İkincil dilin örgün eğitim içinde birincil dile ek olarak öğrenildiği iki dillilik durumu. Bu tür iki dillilikte birey her iki dili çok iyi bilse de ikinci dili aynı rahatlıkta kullanamaz.” (İmer vd, 2013: 157) şeklinde tanımlanmıştır. Bu iki türün ayrımı birincil iki dillilikte dilin doğal süreç içinde edinilmesi, ikincil iki dillilikte ise iki dilden birinin eğitim sayesinde kazanılması nedeniyle doğal bir süreçte gerçekleşmemesidir.

Dili kullanım düzeylerine göre iki dilliliği üretken iki dillilik ve edilgen iki dillilik olarak inceleyebiliriz. Üretken iki dillilik “En geniş yorumuyla bireylerin her iki dili konuşup anlayabildikleri (ve okuyup yazabildikleri) iki dillilik durumu. Üretken iki dilliler her iki dili de aynı düzeyde yazıp konuşamayabilirler. Kimi iki dilliler ikinci dilde çok iyi konuştukları halde yazmada güçlük çekebilirler.” (İmer vd, 2013: 259-260)

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tür; konuşma, anlama, okuma, yazma becerilerinin tümünde bir düzeye kadar da olsa üretim gösterebilen iki dillilik bireylerin dahil olabileceği türdür. Edilgen iki dillilik ise “*Bireyin ikinci dilde yazılı ve sözlü biçimleri anlayarak edilgen becerilerini geliştirdiği, ancak konuşma ve yazma gibi etkin becerilerini geliştiremediği iki dillilik durumu. Bu, özellikle yetişkin iki dilliliğinin bir özelliğidir.*” (İmer vd, 2013: 111) olarak ifade edilmiştir. Bu tanımdan hareketle edilgen iki dillilerin anlama konusunda bir sorun yaşamadıklarını ancak üretim gerektiren konuşma, yazma becerilerinde sorunlar yaşadıklarını söylemek mümkündür.

İki dillilik türlerinden tam iki dilliliği ve yarı dilliliği de bir arada ele alabiliriz. Bu kavramlardan tam iki dillilik, “*İki dilin birbirine karıştırılmadan kullanıldığı, dillerden biri kullanılırken hiçbir şekilde ötekinin izi bulunmayan iki dillilik durumu. Bazı araştırmacılar yalnızca bu iki dilliliği gerçek iki dillilik olarak kabul ederler. İdeal iki dillilik, dengeli iki dillilik de denir.*” (İmer vd, 2013: 241) şeklinde açıklanmıştır. Bu açıklamadan anlaşılacağı üzere bireylerin dil kullanımlarında herhangi bir karşına diğer bir deyişle kod değiştirimi görülmemektedir. Bu tür iki dillilerin dili kullanım becerilerinin oldukça yüksek olduğunu da söylemek yanlış olmaz. Zihinlerindeki kavramlarla kelimeleri eşleştirmeleri bakımından bir sorun yaşamadıkları için bileşik iki dillilikle ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Yarı dillilik için ise “*Bireyin dillerden hiç birini etkin olarak kullanmadığı iki dillilik durumu. Yarı dillilik, göçmenlerin ve kendi ülkesi dışında çalışan işçilerin çocuklarında ruhsal ve toplumsal açıdan çeşitli sorunlara yol açmaktadır.*” (İmer vd, 2013:272) ifadeleri kullanılmaktadır. Bu ifadedeki göçmenlik üzerine vurgu yapmamız gerekmektedir. Göçmenler, çeşitli koşullar nedeniyle yaşadıkları toprakları bırakıp başka topraklara yerleşmek zorunda kalan bireylerdir. Çoğunlukla işçi olarak gittikleri yerlerde kendi kültürleri ile gittikleri yerin kültürü, kendi dilleri ile göç ettikleri yerin dili arasında bocalama yaşamaktadırlar. Özellikle dil konusundaki bu bocalamayı yetişkin bireylerin daha fazla yaşadığını söylemek mümkündür. Çocuklar ise zihnin bilişsel süreçleri de göz önüne alındığında dil edinimi konusunda daha şanslı durumdadırlar. Dolayısıyla iki dilin konuşulduğu ortamlarda yetişen çocuklar bir süre bu dilleri birbirine karıştırarak konuşsa da bir süre sonra dillerin farkının bilincine varacaktır. Bu nedenle çocukların iki dil konuşulan ortamlarda büyümesi onların yarı dilli olmasını gerektirmez. Göçmen çocukların yarı dilli olma ihtimali daha önceden büyük kabul görse de son zamanlarda bu tür yargıların azalmaya başladığını hatta ortadan kalkmaya başladığını söyleyebiliriz. Buna ek olarak günümüzde iki dillilik avantaj olarak görülmeye başlanmıştır.

Skutnabb vd doğal iki dillilik, kültürel iki dillilik ve okul iki dilliliğinden söz etmişlerdir. Doğal iki dillilik teriminin, resmî bir eğitim olmadan, bireyin günlük hayatında, iletişim yoluyla iki dili öğrenmek için kullanıldığını, bu dilin çoğunlukla erken yaşlarda öğrenildiğini ifade etmişlerdir (Skutnabb vd, 1981: 7)⁷. Kültürel iki dillilik konusunda, : *“Kültürel iki dillilik genel olarak okul iki dilliliğiyle benzerlikler gösterir fakat kültürel iki dillilik, yabancı dili iş, seyahat ve benzeri sebeplerden dolayı öğrenen yetişkinlere ilişkin olarak kullanılmaktadır.”* (Skutnabb vd,1981: 7)⁸ bilgilerini vermişlerdir. Skutnabb vd. okul iki dilliliği ile ilgili olarak, *“Okul iki dilliliği adından da anlaşılacağı gibi, yabancı dili resmi (formal) bir eğitim yolu ile öğrenmenin bir sonucudur ve aslında doğal bir iletişim aracı olmasının tersine o dili öğrenen kişinin başka şansı olmadığını göstermektedir.”* (Skutnabb vd., 1981: 7)⁹ ifadelerini kullanmışlardır. Cengiz doğal iki dilliliğin oluşma sebepleri hakkında *“Doğal iki dillilik gerek içsel gerekse de dışsal sebeplerle gerçekleşebilmektedir. İçsel sebeplere göre, doğal iki dillilik genellikle aile içerisinde gerçekleşmektedir. Aile bireyleri iki ayrı dili konuşmaktadır. Dışsal veya toplumsal sebepler diye tanımladıklarımız ise ailede konuşulan dilin dışında bir dilin genel olarak toplumun bireyleri tarafından konuşuluyor olması durumudur. Böylesi bireyler iki dildeki yeterlik ve diğer dili edinimleri sosyal hayat içerisinde kendilerini yeterince tanımlama ve yaşama uyum sağlayabilme çabasının bir karşılığı olacaktır.”* (Cengiz, 2006: 29) bilgilerini vermiştir. Skutnabb vd.nin söz ettiği bu iki dillilik türlerinden doğal iki dillilik ile birincil iki dilliliğin, okul ikidilliliği ile ikincil iki dilliliğin aynı doğrultuda olduğunu söylemek mümkündür.

Cengiz, elit iki dillilik ve halk iki dilliliğinden de söz etmiştir. Elit iki dilliliği için *“Elit iki dillilikler oldukça yüksek eğitim düzeyine sahiptirler ve eğitimlerinin bir kısmı, dilleri doğal olarak kullanma yoluyla yabancı dillerde gerçekleşmektedir.”* (Cengiz, 2006: 30) ifadelerini kullanmıştır. Halk iki dilliliğiyle ilgili olarak da *“Halk iki dilliliği diye nitelendirdiğimiz türe giren bireyler genellikle bu dili konuşan insanlarla (Diğer insanları kendi dillerini konuşmaya zorlayan insanların bulunduğu gruplar arasında bulunmak) pratik temaslara girmek zorunda kalan kişilerdir.”* (Cengiz, 2006: 30) tespitlerinde bulunmuştur.

⁷ Skutnabb, (1981), *Bilingualism or Not*, Multilingual Matters, England: 7 ‘den akt. Cengiz, 2006: 29

⁸ Skutnabb, (1981), *Bilingualism or Not*, Multilingual Matters, England: 7 ‘den akt. Cengiz, 2006: 29

⁹ Skutnabb, (1981), *Bilingualism or Not*, Multilingual Matters, England: 7 ‘den akt. Cengiz, 2006: 31

Wei¹⁰, yirmi yedi iki dillilik türünü içeren bir tablo hazırlamış, bu türlerin tanımlarına tablosunda yer vermiştir.

İkidillilik Türleri	Tanım
Eklemeli İki Dilli	Bireyin iki dili, bütünleyici ve zenginleştirici tarzda birleşiktir.
Yükselen İki Dilli	Kullanım artışı nedeniyle ikinci dildeki işlev yeteneği artan birey
Dengeli (Eşit, simetrik) İki Dilli	Bireyin iki dildeki uzmanlığı yaklaşık olarak birbirine eşdeğerdir.
Birleşik İki Dilli	Bireyin iki dili öğrenme zamanı ve genellikle şartları aynıdır.
Düzenli İki Dilli	Birey iki dili özel olarak ayrı şartlarda öğrenmiştir.
Örtülü İki Dilli	Birey, tutumsal eğilim nedeniyle söz konusu dilin bilgisini gizli tutar.
Çapraz İki Dilli	Birey, standart dille ilişkisiz, standart olmayan dil veya lehçeyle iki dilliliktir.
Baskın İki Dilli	Birey, bir dili, diğer dile göre, önemli ölçüde daha yeterli kullanır.
Keşfedilmemiş/Sönmüş İki Dilli	Birey, önemli bir zaman diliminde yabancı bir ülkeye göç etmiştir ve ana dilini etkin kullanma şansı çok düşüktür.
Erken (Atfedilmiş) İki Dilli	Birey, iki dili çocukluğunun erken dönemlerinde edinmiştir.
İşlevsel İki Dilli	Birey, mevcut görevde tamamen akıcı olarak ya da olmayarak iki dili işletebilir.
Yatay İki Dilli	Birey, benzer ya da eşit statüdeki iki farklı dillerde iki dilliliktir.
Yeni Başlayan İki Dilli	Bir dilin tam gelişmediği yerde, iki dillilikliğin erken seviyelerinde olan bireydir.
Geç (Başarılmış) İki Dilli	Çocukluğundan daha sonra iki dillilik olmaya başlayan bireydir.
Azami İki Dilli	Birey, iki ya da daha fazla dile, anadili konuşuruna yakın seviyede hâkimdir.
Asgari İki Dilli	Birey ikinci dilde sadece birkaç kelime ya da cümle kullanabilmektedir.
Doğal (Birincil) İki	Herhangi bir özel eğitimden geçirilmemiş ve genellikle iki dil arasında

¹⁰ Wei, Li (Ed.). 2000. *The Bilingualism Reader*. Routledge. UK, : 6-7'den akt. Karahan, 2005: 1153

Dilli	tercüme yapma durumunda olmayan yetkin birey
Üretken İki Dilli	İki ya da daha fazla dili sadece anlayabilen değil aynı zamanda bu dillerde konuşan ve muhtemelen yazan birey
Algısal (Asimetrik, Edilgen) İki Dilli	İkinci dilde konuşma ve yazma formlarını anlayan, ancak bu dili konuşmak ya da yazmak zorunda olmayan iki dillilik
Gerileyen (Çekinik) İki Dilli	Birey, kullanım eksikliği nedeniyle rahatça anladığı ve kendini ifade ettiği dilde bazı zorluklar hissetmeye başlar.
İkincil İki Dilli	Bire, ikinci dili yönerge aracılığıyla ilk diline eklemektedir.
Yarım Dilli	Birey her iki dilin bilgisinde yetersizdir.
Eşzamanlı İki Dilli	Konuşmaya başladığı zamandan şu ana kadar iki dillilik olan birey
Tümleyen İki Dilli	Birey ikinci dildeki yapıların kullanımının zayıflaması nedeniyle ilk dilden ikinci dile karışma sergiler.
Eksiltici İki Dilli	Önceden edinilmiş dildeki yeteneği harcanarak ikinci dil edinen birey
Ardışık İki Dilli	İlk dili belli bir seviyede ilerledikten sonra ikinci dili ekleyen iki dillilik birey
Dikey İki Dilli	Standart dil ile bu dilden farklı ancak bu dile ilişkili dil veya lehçede iki dillilik olan birey

Tablo. 2. İki Dillilik Türleri (Wei, 2000: 6-7)

Wei'nin oldukça ayrıntılı olan tablosundan da anlaşılacağı ve daha önce de söz ettiğimiz üzere bireylerin iki dili edindikleri yaşlar, dilleri ediniş süreçleri ve kullanmadaki becerileri iki dillilik türlerini tanımlarken kullanılmaktadır.

Hamers ve Blanc on beş iki dillilik türünden söz etmiş ve bunları tabloştürmüştür. Tabloştürmayı yaparken iki dilliliğin psikolojik boyutlarını göz önüne almışlardır. Onların tablosunu Wei'nin tablosundan ayıran ise hangi kıstaslara göre iki dillilik türlerini belirlediklerini tabloya yerleştirmiş olmalarıdır.

İki Dilliliğin Psikolojik Boyutlarının Özet Tablosu

Boyut	İki Dillik türü	Açıklama
İki dildeki yeterliklere göre	(a) Dengeli İki Dillilik	$L_{A/1}$ yeterlik = $L_{B/2}$ Yeterlik

	(b)Baskın İki Dillilik	$L_{A/1}$ yeterlik $>$ ya da $<$ $L_{B/2}$ Yeterlik
Bilişsel örgütlemelerine göre	(a)Birleşik İki Dillilik (b)Sıralı İki Dillilik	$L_{A/1}$ birimi $L_{B/2}$ birimine eşdeğer = bir kavramsal birim $L_{A/1}$ birim = 1'deki bir kavramsal birim $L_{B/2}$ eşdeğer = 2'deki kavramsal bir birim
Edinildikleri Yaşa Göre	(a)Çocukluk İki Dilliliği i. Eşzamanlı ii. Ardışık (b)Ergin İki Dilliliği (c)Yetişkin İki Dilliliği	$L_{B/2}$ 10/11 yaşından önce edinilmelidir L_A ve L_B = Anadili L_1 = Anadili L_2 = 11 yaşından önce edinilmiş L_2 = 11 ve 17 yaşları arasında edinilmiş L_2 = 17 yaşından sonra edinilmiş
Çevredeki toplumda L_2 'nin mevcudiyetine göre	(a)İç kaynaklı İki Dillilik (b)Dış kaynaklı İki Dillilik	L_2 toplumda mevcut L_2 toplumda mevcut değil
İki dilin ilişki düzeylerine göre	(a)Eklemeli İki Dillilik (b)Eksiltici İki Dillilik	$L_{A/1}$ ve $L_{B/2}$ toplumsal olarak değerli bilişsel avantaj L_2 , L_1 'in aleyhinde değerli, bilişsel dezavantaj
Grup üyeliğine ve kültürel kimliğe göre iki dillilik	(a)İki kültürlü iki dillilik (b) L_1 Tek kültürlü iki dillilik (c) L_2 Asimile edilmiş kültür iki dilliliği (d)Kültürünü kaybetmiş iki dillilik	İkili üyelik ve iki kültürlü kimlik $L_{A/1}$ üyeliği ve kültürel kimliği $L_{B/2}$ üyeliği ve kültürel kimlik Belirsiz üyelik ve kuralsız (anomic) kimlik

Tablo 3. İki Dillilik Türleri (Hamers ve Blanc, 2003: 26)

Sonuç olarak iki dillilik türlerinin belirlenmesinde farklı ölçütler kullanılmaktadır. Bireylerin ve toplumların iki dilli olma durumları bireysel ve toplumsal iki dillilik olmak üzere iki temel türü ortaya çıkarmıştır. Bireysel iki dilliliğin farklı koşullar nedeniyle ortaya çıkışı bu iki dillilik türünün çeşitli dallara ayrılmasına sebep olmaktadır. Tanımlanan veya belirlenen iki dillilik türleri oldukça fazladır. Wei ile Hamers ve Blanc iki dillilik türlerini tabloştürmüştür. Wei, tablosunda iki dillilik

türünü ve tanımını vermekle yetinmiş, yer verdiği türleri sınıflandırmamıştır. Hamers ve Blanc ise tespit edilen iki dillilik türlerini bireylerin iki dildeki yeterliklerine göre, bilişsel örgütlemelerine göre, edinildikleri yaşa göre, bireylerin yaşadıkları çevrede ikinci dilin varlığına göre, iki dilin ilişki düzeyine göre ve son olarak grup üyeliği ile kültürel kimliğe göre sınıflandırmıştır. Çalışmamızda dil kullanımlarını ele aldığımız sekiz katılımcı Makedonca ve Türkçe konuşan iki dillilerdir. Bu dilleri ilk çocukluk dönemlerine kadar, herhangi bir eğitim görmeksizin doğal yollarla edinmişlerdir. Katılımcıların Türkiye’de yaşamaları nedeniyle baskın dilleri Türkçedir. Makedonca konuşmalarını akrabaları arasında sürdürmektedirler. Türkçe katılımcılarımız için daha önemli ve geçerlidir. Bu durum Makedonca konuşurken de zaman zaman Türkçe kelime kullanmaları şeklinde Makedonca konuşmalarını etkilemektedir. Tüm bu nedenler dolayısıyla katılımcılarımızın Hamers ve Blanc’in yer verdiği iki dillik türlerinden *eksiltici iki dilliliğe* dâhil olduğunu söyleyebiliriz.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZ DİZİMİ ÜZERİNE

2. Söz Dizimi

Çalışmamızın bu kısmında Türkçenin söz dizimi kurallarını ele alacağız. Kuralları ele almadan önce farklı söz dizimi tanımlarını ya da söz diziminin işlevine dair ifadeleri gözden geçirmek yerinde olacaktır.

Erkman-Akerson, “Söz dizim, dildeki anlam taşıyan birimlerin bir ileti oluşturabilmek için nasıl bir araya geldiklerini inceler. Birimi tümcedir.” (2008:159) der. Vardar, sözdizimini “1. Tümcelere ilişkin olguların, tümce düzeyinde dilsel birimler arasında kurulan bağıntıların tümü. 2. Tümcebilim, tümceyi inceleyen dal. (Vardar, 2002:182)” olarak tanımlamıştır. Eker, bu kavramı: “Söz dizimi/tümce bilgisi / sentaks..., sözcüklerin ve eklerin tümce içindeki görevlerini, hangi dizilişlerde yer alabileceğini ve tümcelerin türlerini inceleyen dil bilgisi dalıdır.” (2006: 437) şeklinde tanımlamıştır. Daha sonra başlıklar halinde söz diziminin temeli saydığı olgulara (sözce, biçim birimlerin sırası, dil bilgisel kabul edilebilirlik, anlamsal kabul edilebilirlik, dil bilgisel ve iletişimsel yeti, söz diziminde çözümlenmesi gereken sorunlar, pragmatik ve söylem çözümlenmesi) yer vermiştir. Yukarıdaki ifadelerde tanımlamalar/açıklamalar yapılırken kelime gruplarına değinilmemiştir. Kendi içinde belli kurallara göre dizilen gruplara da söz dizimi tanımlamalarının içinde yer veren çalışmalar vardır. Demir-Yılmaz, çalışmalarında söz dizimini “Söz dizimi, ek, kelime, cümle ögesi gibi dil birimlerini doğal bir dilde doğru kabul edilen öbek veya çeşitli türden anlamlı cümleler içindeki diziliş kurallarını tanımlayan dilbilgisi bölümüdür.” (Demir-Yılmaz, 2006: 201) şeklinde tanımlamış ve kelime gruplarından bahsetmiştir. Karahan ve Yaman da çalışmalarında kelime gruplarına yer vermişlerdir. Leyla Karahan doğrudan bir tanım vermese de söz dizimsel yapıya ve söz diziminin konusuna değinmiştir: “Yan yana dizilen kelimeler, ya yargı bildirerek cümleyi, ya da varlık, kavram ve hareketleri karşılayarak kelime gruplarını meydana getirir. Bu diziliş belli kurallara dayalı bir diziliştir. .... ‘söz dizimi’ nin konusu, yargısız bir anlatım birimi olan kelime grupları ile yargılı bir anlatım birimi olan cümlelerin yapısı, işleyişi, görevleri ve anlam özellikleridir. Cümlelerin bağlanma şekilleri bağlanan cümleler arasındaki şekil ve

anlam ilişkileri de söz diziminin konusudur.” (Karahan, 2012: 9) Delice, söz dizimi için “*eski dilde nahiv ve İngilizcede syntax diye adlandırılan söz dizimi, bir kelimenin veya bir kelime öbeğinin bir diğer kelime veya kelime öbeğiyle birleşme durumlarını inceleyen bilim dalıdır.*” (Delice, 2003: 15) tanımını yapmış, söz dizimini yüklemsiz ve yüklemli olmak üzere ikiye ayırmıştır. Yaman, söz dizimini “*Her bir dilde kullanılan birtakım kelimelerin çeşitli yollarla bir araya getirilerek kelime grupları oluşturulması; yine kelime veya kelime gruplarının belirli kurallarla yan yana dizilmesiyle bilgi, duygu, düşünce, hayal, hareket ve olayların ifade edilmesi düzenidir* (Yaman, 2000: 28).” ifadeleriyle tanımlamıştır. Ergin, kitabına söz dizimi ya da sentaks olarak ayrı bir bölüm koymamış; ancak “Kelime Grupları ve Cümleler” başlığı altında söz diziminin iki ayrı birimini incelemiştir. İmer vd ise söz dizimini şu şekilde tanımlamaktadır: “*Tümce yapısını araştıran dilbilim dalı. Tümce içindeki sözcük ve yapısal diğer birimler birbirleri ile aynı düzeyde ilişki içinde değildir; bu yapısal birimler birbirleri ile daha yakından ilişki içinde oldukları öbekler oluşturur. Söz dizim, tümce yapısındaki bu altulamaların niteliğini, öbek yapısındaki sözcük ve birimlerin arasındaki ilişkiyi ve bunların sıralanması ile ilgili kuralları içeren dilbilgisi bileşenidir.*” (İmer vd., 2013:235-236)

Yukarıda yer verdiğimiz açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, en sade tanımıyla, söz dizimi kelime gruplarını ya da cümleleri oluşturan unsurların dizilim özelliklerini, unsur sıralamalarını ve bu unsurların birbirleriyle ilişkilerini inceleyen çalışma alanıdır. Tez konumuz söz dizimi özelliklerini temele aldığından bu bölümde kelime gruplarının ve cümlelerin özellikleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermeye çalışacağız.

2.1. Türkçenin Söz Dizimi

Yukarıdaki ifadeleri göz önünde bulundurarak, çalışmamızın bu kısmında söz dizimini incelerken önce kelime gruplarına dair bilgileri ve yaklaşımları vereceğiz. Daha sonra ise cümle konusunu ele alacağız.

2.1.1. Kelime Grupları

Ergin, kelime grubunu “*birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği*”

(Ergin, 2012:374) olarak tanımlamıştır. Burada dikkati çeken nokta kelime gruplarının yapısına katılan sözcükler arasındaki ilişki nedeniyle bir bütün olarak algılanmasıdır. Demir-Yılmaz, kelime gruplarının cümlede tek bir işlev görmelerine ve eklenme açısından da tek bir sözcük gibi işletilmelerine değinmiştir (Demir-Yılmaz, 2006:201). Karahan ise “*Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir*” (Karahan, 2012: 39), diyerek kelime grubunun yargısızlığına değinmiştir. Bu, isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarını yan cümle olarak değil de kelime grubu olarak değerlendirmesi bakımından ve basit cümle, birleşik cümle tartışması bakımından önem taşımaktadır. Uygur da, “*Bir hareketi, durumu, olayı, varlığı vb. karşılamak üzere belirli kurallar dâhilinde yan yana gelen dil birliklerine kelime grubu denir. Kelime grupları, yargı bildirmezler, cümle değıllerdir. Kaç kelimeden ibaret olursa olsunlar tek bir kelime imiş gibi işlem görürler, yapılarında böyle bir dilsel birlik vardır*” (Uygur, 2012: 246) diyerek yargısızlık konusuna değinmiştir. Delice, kelime grubunu “*Birden çok kelimeden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde tek cümle ögesi; kelime öbeğı içinde bütün halinde yardımcı veya temel öge olarak işlem gören ve bir kelime türü (isim, sıfat, zamir, edat vb.) yerine kullanılan söz dizileridir.*” (Delice, 2003: 17) olarak tanımlamıştır. Aktan (2009:2) “*Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğuna kelime grubu denir*” diyerek kelime grubunu tanımlamıştır. Karaağaç, söz öbekleri adlandırmasını kullanmış ve “*Söz öbekleri, kısaca, cümle oluşturmayan söz dizimi birimleri olarak tanımlanır. ... Bir başka deyişle, söz öbeğı, bir varlığın nitelendiğı yapıdır. Söz öbeğı, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belirli kurallar içinde yan yana gelen sözler topluluğudur.*” (Karaağaç,2011: 159) ifadelerini kullanmıştır. Eker, kelime grubu adlandırması yerine *sözcük grubu* adlandırmasını kullanmıştır. Bu grubu “*Sözcük grubu, tümce içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere, birden çok sözcüğün yan yana getirilmesiyle oluşur.*” (Eker, 2006: 460) şeklinde tanımlamıştır.

Gökdayı, kelime grubu adlandırması yerine öbek adlandırmasını kullanmış ve bunun tanımı için “*Kısaca, birden fazla sözcükten geçici bir biçimde oluşturulan bütünlüğe öbek demek uygun görülebilir. Biraz daha ayrıntılı bir tanım ise, birden fazla sözcüğün tek bir kavramı göstermek üzere belirli kurallara göre geçici biçimde bir*

araya gelerek oluşturdıkları yapısal ve anlamsal bütünlüğe sahip sözcük dizisi biçiminde yapılabilir” (Gökdayı, 2010: 1304), demiştir.

İmer vd. hazırladıkları sözlükte öbek terimini iki şekilde tanımlamışlardır: “1. *Tümceyi oluşturan öğelerin, ad öbeği; eylem öbeği, belirteç öbeği, niteleyici öbeği gibi, yapısal bir bütün oluşturdıkları, sözcükler ile bütün tümce yapısı arasında bir ara düzey olan sözcük grubu ... Bir sözcük grubunun öbek oluşturup oluşturmadığı uygulanacak bazı yöntemlerle belirlenir. Öbekler adsılaştırma, yer değiştirme, tek başına durabilme gibi özellikler sergilerler. ... Bir sözcük grubunun niteliği –ad öbeği, eylem öbeği, belirteç öbeği, niteleyici öbeği- öbeğin başı olan sözcüğün sözcük sınıfına göre belirlenir. 2. Tümcenin seslendirilmesinde oluşturulan ezgisel birim. ... Ezgisel öbekler, öbek başında ve sonunda ses tonunun çıkması ya da düşmesiyle belirlenir.” (İmer vd, 2013:203). Bizim çalışmamızda ele aldığımız konu İmer ve arkadaşlarının bir numaralı tanımındaki gruplardır.*

2.1.1.1. Kelime Grupları Sınıflandırmaları

Çalışmalarda kolaylık sağlaması bakımından sınıflandırma konusu önem taşımaktadır. Kelime grupları konusunda da pek çok farklı sınıflandırma yapılmıştır. Ergin (2012) dilbilgisi çalışmasında kelime grupları için ayrı bir sınıflandırma önermemiş, ancak kelime gruplarını şu başlıklarda incelemiştir:

Tekrarlar: Aynen Tekrarlar

Eş Mânâlı Tekrarlar

Zıt Mânâlı Tekrarlar

İlâveli Tekrarlar

Bağlama Grubu

Sıfat Tamlaması

İyelik Grubu ve İsim Tamlaması

Aitlik Grubu

Birleşik İsim

Birleşik Fiil: İsimle birleşik yapan yardımcı fiiller

Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller

İktidarî fiili

Unvan Grubu

Ünlem Grubu

Sayı Grubu

Edat Grubu

İsnat Grubu

Genitif, Datif, Lokatif, Ablatif Grupları

Fiil Grubu

Partisip Grubu

Gerundium Grubu

Kısaltma Grupları

Akuzatif Grubu

Leyla Karahan (2012) *Türkçede Söz Dizimi* kitabında kelime gruplarını şu başlıklarda incelemiştir:

1. İsim Tamlaması

2. Sıfat Tamlaması

3. Sıfat-Fiil Grubu

4. İsim-Fiil Grubu

5. Zarf-Fiil Grubu

6. Tekrar Grubu

7. Edat Grubu

8. Bağlama Grubu

9. Unvan Grubu

11. Birleşik İsim Grubu

12. Sayı Grubu

13. Birleşik Fiil Grubu: a. Bir Hareketi Karşılaman Birleşik Fiiller

a.1. Ana Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

a.2. Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

b. Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

14. Kısaltma Grupları

Uygur (2012) ise kelime gruplarını şu başlıklar altında incelemiştir:

1. İsim Tamlaması (İyelik Grubu)

2. Sıfat Tamlaması

3. Sıfat-Fiil Grubu

4. İsim-Fiil Grubu

5. Zarf-Fiil Grubu

6. Edat Grubu

7. Bağlama Grubu

8. Tekrar Grubu

9. Unvan Grubu
10. Ünlem Grubu
11. Birleşik isim Grubu
12. Sayı Grubu
13. Birleşik Fiil Grubu
14. Kısaltma Grupları: a. Yönelme Grubu
  - b. Bulunma Grubu
  - c. Çıkma-Uzaklaşma Grubu
  - ç. Yükleme Grubu
  - d. Eşitlik Grubu
  - e. Vasıta Grubu
  - f. İsnat Grubu

Uyur, “*Kelime grubu olmamakla birlikte kalıplaşmış olma özelliğinden dolayı cümlelerde bir bütün olarak algılanırlar*” (Uyur:2012:255) diyerek deyimlerin cümlede algılanışına değinmiştir. Deyimlerin çoğunun fiille bitmesi isim-fiil, sıfat fiil ya da zarf-fiil eklerinden birini alarak cümlede çeşitli görevlerde kullanılmasını olanaklı kılar.

Aktan (2009), kelime gruplarını şu başlıklar altında incelemiştir:

1. İsim Tamlaması ve İyelik Grubu:
  1. Belirtili İsim Tamlaması
  2. Belirtisiz İyelik Tamlaması
  3. Eksiz Tamlama
2. Sıfat Tamlaması
3. Birleşik İsim Grubu
4. Tekrar Grubu (İkileme):
  1. Aynen Tekrarlar
  2. Eş veya Yakın Anlamli Kelimelerle Yapılan Tekrarlar
  3. Zıt Anlamli Kelimelerle Yapılan Tekrarlar
  4. Pekiştirmeli Tekrarlar
5. Aitlik Grubu
6. Edat Grubu
7. Unvan Grubu
8. Birleşik Fiil:
  1. İsim ile Yardımcı Fiilin Birleşmesinden Oluşan Birleşik Fiiller
  2. İsim ile Fiilin Birleşmesinde n Oluşan (Deyimleşmiş) Birleşik Fiiller
  3. Sıfat-Fiil ile Yardımcı Fiilin Birleşmesinden Oluşan Birleşik Fiiller
  4. Fiil ile Yardımcı Fiilin Birleşmesinden Oluşan Birleşik Fiiller
(Tasvir Fiiller): a. Yeterlik Fiilleri

- b. Tezlik Fiilleri
- c. Süreklilik Fiilleri
- ç. Yaklaşma Fiilleri

- 9. Sayı Grubu
- 10. Ünlem Grubu
- 11. Bağlama Grubu
- 12. İsim-fiil Grubu
- 13. Sıfat-Fiil Grubu
- 14. Zarf-Fiil Grubu
- 15. Kısaltma Grupları: 1. İsnat Grubu
  - 2. Yükleme Grubu
  - 3. Yönelme Grubu
  - 4. Bulunma Grubu
  - 5. Uzaklaşma Grubu
  - 6. Vasıta Grubu
  - 7. Eşitlik Grubu
  - 8. İlgi Grubu

Karaörs (1993), *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri* adlı çalışmasında kelime gruplarına ayrı bir başlık altında yer vermiş, sınıflandırmasını ve incelemesini Muharrem Ergin'in sınıflandırmasına göre yapmıştır.

Gencan (2007), "Dilbilgisi" adlı eserinde kelime gruplarını ayrı bir başlık altında incelememiştir. Fiilimsilerle kurulan yapıları *Yan (bağıntı) Önerme* adı altında "Birleşik Tümce" kısmında vermiş ve daha sonra "Yan Önergelerin Görevleri" başlığı altında ayrı bir bölümde ele almıştır. Fiilimsilere "Eylemsiler" bölümünde tekrar yer vermiş bu defa ad-eylem, sıfat-eylem, bağ-eylem olarak üçe ayırıp özellikleri ve kullanılışları ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir. Ayrıca "*eylemsilerin de eylemler gibi her çatıya girdiklerini*" (Gencan, 2007:461) belirtmiştir. İsim tamlamalarını "Ad Tümlemesi" başlığı altında ayrı bir bölüm olarak incelemiştir ve akslarına göre üçe ayırmıştır:

I. Türlü Ad takımı: Sözcüklerin ikisi de takı alıyor

II. Türlü Ad Takımı: Sözcüklerden yalnız biri, yalnız tümlenen takı alıyor.

III. Türlü Ad Takımı: Takımı kuran sözcüklerin ikisi de takı almıyor.

Zincirleme tümleme olarak yukarıdaki üç gruptan ve ad tümlemesinden ayrı olarak ele aldığı başlıkta ikiden fazla tamlamayla kurulan yapıların "sevimsiz" olduğunu, konuşma ve yazıda bu tamlamalardan kaçınmak gerektiğini belirtmiştir. İlginç olan bir nokta da genellikle tamlama kelimesinin yerine kullanılan öbek kelimesini "*Tümlemeler birer*

genel kurala bağlıdır. Sözcüklerin türlü yönlerden birbirleriyle kurdukları, birbirlerini güçlendirdikleri, tümler gibi oldukları da sık görülür. Bir genel kurala bağlanmadan, türlü görevlerde kullanılmak için oluşanları söz öbeği saymak yerinde olur.” (Gencan, 2007:208) diyerek farklı bir anlamda kullanmasıdır. Sıfatla kurulan yapılara “Sıfat Takımı” başlığı altında yer vermiştir. Kendisinin “III. Türlü Ad Takımı” olarak adlandırdığı tamlamalarla sıfat tamlamalarının farkını sözcük türlerine dayandırmıştır. Daha sonra ise sıfat tamlamasının özelliklerini listelemiştir.

Gülensoy (2010) Türkçe El Kitabı adlı eserinde söz dizimi kısmına yer vermiştir; ancak bu terimi cümle bilgisi ile eş anlamlı olarak kullanmış ve “söz dizimi” başlığı altında kelime gruplarına değinmemiştir.

Demir (2013), Türkçe Dilbilgisi eserinde söz dizimini ayrı bir bölüm olarak ele almıştır. Ancak o da söz dizimini, cümle bilgisi ile eş anlamlı olarak kullanan araştırmacılardandır. Ad tamlamasına “Sözcük Türleri” bölümünde yer vermiştir ve belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, takısız isim tamlaması ve zincirleme isim tamlaması olarak dört başlık altında incelemiştir. Sıfatlar, bağlaçlar ve eylemsilerden kelime türü olarak söz etmiş, bunların isimlerle kurdukları yapıları ayrıca kelime grubu ya da tamlama başlığı altında ele almamıştır

Karaağaç (2011) kelime grupları yerine “söz öbekleri” terimini kullanmıştır. Kelime gruplarını yapımlık öbekler ve çekimlik öbekler olmak üzere iki ana gruba ayırmış, diğer kelime gruplarına da bunların bünyesinde yer vermiştir. Karaağaç (2011:166-220)’ın sınıflandırmasını ana hatlarıyla şöyle verebiliriz:

A. Yapımlık Öbekler

A.1. Fiilimsi Öbekleri: 1. İsim-Fiil Öbekleri

2. Fiil İsmi Öbekleri

3. Zarf Fiil Öbekleri veya Cümle + Edat Öbekleri

A.2. Kısaltma Öbekleri: 1. İsnat Öbeği:

a. İyelikli İsnat Öbeği

b. İyeliksiz İsnat Öbeği

2. Hal veya Edat Öbekleri:

a. Yalın Hal Öbeği

b. İlgi Hali Öbeği

c. Yapma Hali Öbeği

ç. Yaklaşma Hali Öbeği

d. Bulunma Hali Öbeği

e. Uzaklaşma Hali Öbeği

- f. Vasıta Hali Öbeği
- g. Yön Hali Öbeği
- ğ. Eşitlik Hali Öbeği
- h. Benzerlik Hali Öbeği
- 1. Karşılaştırma Hali Öbeği
- i. Sebep Hali Öbeği
- j. Sınırlandırma Hali Öbeği
- 3. Ünlem Öbeği

A.3. Sayı Öbeği: 1. Tek Sözdten İbaret Olanlar

- 2. Sıfat Tamlaması Kuruluşunda Olanlar
- 3. Ara Sayıların Adlandırılması

A.4. Birleşik Fiiller: 1. İsimlerle Yapılan Birleşik Fiiller

- 2. Fiillerle Yapılan Birleşik Fiiller

A.5. Yineleme Öbekleri: 1. Türkçenin Sözlük Yinelemeleri:

- a. Ses veya Hece Yinelemesi
- b. Söz Yinelemesi

2. Türkçenin Söz Dizimi Yenilemeleri:

- a. Söz Dizimi Ögelerinde Yineleme
- b. Metin Yinelemesi veya Retorik Yineleme

A.6. Aitlik Öbeği

A.7. Bağlama Öbek ve Cümleleri: 1. Sıralayıcı Bağlama Öbek ve Cümleleri

- a. Tek Ögeli Bağlama
- b. Çok Ögeli Bağlama

2. Açıklayıcı Bağlama Öbek ve Cümleleri

A.8. Özel Ad Öbeği: 1. Birleşik Adlar

- 2. Unvan Öbeği

B. Çekimlik Söz Öbekleri

B.1. İlişkilendirme Öbekleri: 1. İsim Tamlaması:

- a. Belirtili İsim Tamlaması
- b. Belirtisiz İsim Tamlaması
- c. Zincirleme İsim Tamlaması

2. İyelik Öbeği:

- a. Tamlayanlı İyelik Öbeği
- b. Tamlayansız İyelik Öbeği

3. İlgı Hali Öbeği

B.2. Nitelendirme Öbekleri: 1. Sıfat Tamlaması:

a. Varlığın Varoluş Sıfatları

a.1. Söz ve Söz Öbekleri İle

a.2. Kısaltma Öbekleri İle

2. Varlığın Eylem Sıfatları

Karaağaç'a göre yapımlık öbekler “*anlamlı ve denk ögelerle*” kurulurken çekimlik öbekler bir asıl unsur ve bir yardımcı unsurla kurulur ve aralarında “*niteleyen-nitelenen*” veya “*tamlayan tamlanan*” ilişkisi vardır. Yapımlık öbeklerde yön geriye doğru iken (yani asıl unsur başta bulunurken) çekimlik öbeklerde yön ileriye doğrudur (yani asıl unsur sonda bulunur). Karaağaç, yapımlık öbekler ile çekimlik öbekleri birbirinden ayırırken çekimlik öbeklerin dil kullanımı sırasında oluştuğunu, yapımlık öbeklerin ise önceden hazırlanmış birimler olarak cümlede yer aldıklarını belirtmiştir. Bu ölçüt bizce oldukça önemlidir, çünkü bu tespit yapımlık öbeklerin sözlükselleşmeye daha yakın olduğunu, bu yapıların kelime ile kelime grupları arasında bir noktada bulduklarını göstermektedir.

Demir-Yılmaz (2006), kelime gruplarını tamlayan-tamlanan ilişkisi bulunan kelime grupları ve tamlayan-tamlanan ilişkisi bulunmayan kelime grupları olarak ikiye ayırmış; diğer sınıflandırmaları bu iki grubun altında vermiştir. Sınıflandırma şöyledir:

1. Tamlayan-Tamlanan İlişkisi Bulunan Kelime Grupları

1.a. İsim Tamlamaları: Belirtili İsim Tamlamaları

Belirtisiz İsim Tamlamaları

1.b.İlgi Grubu

1.c. Sıfat Tamlamaları: Niteleme Sıfatları

Belirtme Sıfatları

1.ç. Zarf Grupları

1.d. Ünlem Grupları

2. Tamlayan-Tamlanan İlişkisi Bulunmayan Kelime Grupları

2.a. Unvan Grupları

2.b. Sontakı Grupları

2.c. Kısaltma Grupları

2.ç. Çekim Grupları

2.d. İkilemeler

2.e. Sayı Grubu

2.f. Bağlama Grubu

2.g. Birleşik Fiiller

2.ğ. İsimfiil Grubu

2.h. Sıfatfiil Grubu

2.ı. Zarffiil Grubu

Eker (2006) çalışmasında kelime gruplarını şu sıralamayla incelemiştir.

a. Tamlamalar: 1.Ad Tamlamaları

I. Tip Ad Tamlamaları (Belirtili Ad Tamlaması): $ty_1 + tn_1$

II. Tip Ad Tamlamaları (Belirtisiz Ad Tamlaması): $ty_0 + tn_1$

III. Tip Ad Tamlamaları (Eksiz Ad Tamlaması): $ty_0 + tn_0$

Zincirleme Ad Tamlaması: $ty_1 + tn_1, ty_0 + tn_1, ty_0 + tn_0$

2. Sıfat Tamlamaları

b. Aitlik Grubu

c. Unvan Grubu

ç. Tekrar Grubu: 1. Aynen Tekrar Grubu

2. Yakın Ya da Eş Anlamlı Tekrar Grubu

3. Karşıt Anlamlı Kelime Grubu

4. İlaveli Tekrar Grubu

d. Birleşik Sözcükler

e. Sayı Grubu

f. Edat Grubu

g. Sıfat-Fiil (Ortaç) Grubu

ğ. Zarf-Fiil Grubu

h. Eylem Grubu

ı. Birleşik Eylem Grubu: 1. Tasviri (betimsel, deskriptif) Eylemler

2. Adla Yapılan Birleşik Eylemler

3. Diğer Birleşik Eylemler

i. Ünlem Grubu

j. Bağlama Grubu

k. Kısaltma Grupları: 1. İlgı Grubu

2. Belirtme Grubu

3. Yaklaşma Grubu

4. Bulunma Grubu

5. Uzaklaşma Grubu

6. Klişe Kısaltmalar

l. Dayanma (İsnat) Grubu

m. Deyimler

n. Atasözleri / Savlar

Usta (2000), makalesinde kelime gruplarını unsurların durumuna ve yapısına göre dört gruba ayırmıştır:

- I. Tip: Yardımcı Unsur+ Esas Unsur: a. İsim Tamlaması
 b. Sıfat Tamlaması
 c. Sıfat- Fiil Grubu
 ç. İsim-Fiil Grubu
 d. Zarf-Fiil Grubu
 e. Ünlem Grubu
- II. Tip: Esas Unsur+ Yardımcı Unsur: a. Edat Grubu
 b. Unvan Grubu
 c. Birleşik Fiil Grubu
- III. Tip: Birinci Unsur + İkinci Unsur: a. Tekrar Grubu
 b. Bağlama Grubu
 c. Sayı Grubu
- IV. Tip: Birinci Unsur+Ek+İkinci Unsur: a. İsnat Grubu
 b. Yükleme Grubu
 c. Yönelme Grubu
 d. Bulunma Grubu
 e. Uzaklaşma Grubu
 f. Vasıta Grubu
 g. İlgi Grubu

Baskakov (2011), kelime gruplarının türlerini belirlemek için yapı tiplerini ortaya koymak gerektiğini düşünmüştür. Kelime grupları tasviri içinse şu şemayı önermiştir:

“1. *Yasıpsal- gramatik plan iki düzey öngörüyor: a) kelime grubunun kurucu ögesi olan belirtilenin, isim veya fiil soyundan bir kelime olmasına göre isimli veya fiilli kelime grupları olarak ikiye ayrıldığı leksik-morfolojik düzey. ... b) kelime gruplarının sözdizimlik bağlantı tiplerine göre (öğeleri bağımlı veya birbirinden bağımsız) ve öğeler arasındaki bağımlılık ilişkisinin yollarına (sıralanma, yönetme, uyum) göre ayrıldığı sözdizimi düzeyi.*

2. *İşlevsel-semantic plan kelime grubunun tamlanan ögesinin leksik-semantic ve sözdizimlik özellikleri onun işlevsel özelliklerini belirliyor. Ve buna uygun olarak kelime*

grupları isimlik ve belirtmelik olmak üzere ikiye ayrılıyor.“ (Baskakov, 2011: 17) Bu kıstaslara göre şu başlıklar altında kelime gruplarını incelemiştir:

BASİT KELİME GRUPLARI

A. İSİMLİ KELİME GRUPLARI

I. İsimli, İsimlik Kelime Grupları

Belirteni İsim olan, İsimli, İsimlik Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, İsimlik Kelime Grupları

II. İsimli, Belirtmelik Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, İsimli, Belirtmelik Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, İsimli, Belirtmelik Kelime Grupları

B. FİİLLİ KELİME GRUPLARI

I. Fiilli, İsimlik Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, Fiilli, İsimlik Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, Fiilli, İsimlik Kelime Grupları

II. Fiilli, Belirtmelik Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, Fiilli, Belirtmelik Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, Fiilli, Belirtmelik Kelime Grupları

ZİNCİRLEME KELİME GRUPLARI

ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

A. İSİMLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

I. İsimlik, Üç Ögeli, İsimli Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, İsimlik, Üç Ögeli, İsimli Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, İsimlik, Üç Ögeli, İsimli Kelime Grupları

II. Belirtmelik, Üç Ögeli, İsimli Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, Belirtmelik, Üç Ögeli, İsimli Kelime Grupları

B. FİİLLİ, ÜÇ ÖGELİ KELİME GRUPLARI

I. İsimlik, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, İsimlik, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, İsimlik, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

II. Belirtmelik, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

Belirteni İsim Olan, Belirtmelik k, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

Belirteni Fiil Olan, Belirtmelik, Üç Ögeli, Fiilli Kelime Grupları

ÇOK ÖGELİ KELİME GRUPLARI

1. BELİRTEN GRUPLU VE BELİRTİLENLİ KELİME GRUPLARI

Sıralanma

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Yönetme

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Uyum

İsimlik Kelime Grupları

2. BELİRTELENLİ VE BELİRTEN GRUPLU KELİME GRUPLARI

Sıralanma

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Yönetme

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Uyum

3. BELİRTELEN GRUPLU VE BELİRTEN GRUPLU KELİME GRUPLARI

Sıralanma

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Yönetme

İsimlik Kelime Grupları

Belirtmelik Kelime Grupları

Uyum

Baskakov'un sınıflandırmasını daha iyi bir şekilde anlayabilmek için sıralanma, yönetme ve uyum ölçütlerinin de açıklamasını vermek gerekmektedir. Araştırmacı, sıralanma için *“Belirtmelik bağlantının bu türünde gramer göstergeleri kullanılmaz, ilişkiyi kelimelerin konumu gerçekleştirir. Türkçede sıralanma yoluyla oluşan kelime grubunun öğeleri arasında, önce belirtenin sonra belirtilenin gelmesi biçiminde kesin bir sıra vardır. Bu türden kelime grupları, sıkı bir şekilde bağlı olduklarından aralarına herhangi bir üçüncü kelimenin girmesi seyrek olarak görülür ki bunlar ancak tek başına anlamı olamayan tanımlık veya bağlaçlardır.”* (Baskakov, 2011:21) demiştir. Yönetmeyi ise şu şekilde açıklamıştır: *“Belirtmelik bağlantının bu türünde, belirtilen öge leksik-semantic ve gramer özellikleri sayesinde, herhangi bir durum eki almış bir isim şeklinin bildirdiği bir belirtene, yani nesneye sahip olabilir. Yönetmeyi bildirmede, gramer araçlarından başka, edatlar da görev yapabilir. ... Güçlü ve zayıf yönetme*

birbirinden ayrılmalıdır. Güçlü yönetmede fiil veya isim bağlamdan bağımsız olarak bir veya birkaç belirli durumu yönetir. Zayıf yönetmede fiil veya isim, kendi anlamından bağımsız olarak herhangi bir durumu yönetebilir, burada en önemli rolü bağlam oynar.” (Baskakov, 2011: 21). Son olarak uyumdan söz edelim. Baskakov “*Bu çalışmada uyum sözü ile, kelime grubunun her iki ögesinin de sözdizimlik bağlantı göstergesine sahip olduğu belirtmelik ilişki türü kastedilmektedir.*” (Baskakov, 2011: 22) demiş ve tam uyum ve yarım uyum olarak ikiye ayırmıştır. Tam uyumda her iki ögenin de ek aldığını (ilgi ve iyelik eki), yarım uyumda ise ilk ögenin ilgi durumu eki almadığını ifade etmiştir.

Gökdayı (2010), kelime grupları yerine “öbek” terimini kullanmayı tercih etmiştir. Öbekleri adlandırırken de “asıl (belirleyici) unsur”un temel alınması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırmacı “*...öbeklerin sınıflandırılması sorununun çözümü öbeklerin yapısının belirlenmesi ve adlandırılmasında yatmaktadır. Eğer öbek yapısı ve adlandırması belirli ölçütlere göre tutarlı bir biçimde yapılırsa öbeklerle ilgili açıklamalarda rastlanılan karışıklıklar kolayca kaldırılabilir.*” (Gökdayı, 2010: 1310) demiş ve evrensel dilbilgisi diye bilinen kuram içinde hareket edebileceğini belirtip kendi sınıflandırmasını ortaya koyarken asıl unsura göre adlandırma yapmıştır. Bu sayede kelime grubu sayısını beşe kadar düşürmüştür. Aşağıda Gökdayı’nın sınıflandırması ve diğer sınıflandırmalarda içerdikleri gruplar şöyledir:

1. Ad Öbeği: Ad Tamlaması, Sıfat Tamlaması, Unvan Grubu, İsim-Fiil Grubu, Sayı Grubu, Aitlik Grubu (Gösterme), Yükleme Grubu, Yönelme Grubu (Gösterme), Bulunma Grubu (Gösterme), Uzaklaşma Grubu (Gösterme), Eşitlik Grubu, Vasıta Grubu, İlgi Grubu, Ünlem Grubu, Adıl Takımı-İyelik Grubu, İktibas Öbeği, Saplama Öbeği, Sıfat Yapım Ekli Öbek, Eksiz Tamlama Öbeği, Yalın Ad Öbeği, Yön Hali Öbeği
2. Sıfat Öbeği: Sıfat-Fiil Grubu, Aitlik Grubu (Niteleme), İsnat Grubu, Yönelme Grubu (Niteleme), Bulunma Grubu (Niteleme), Uzaklaşma Grubu (Niteleme)
3. Zarf Öbeği: Zarf-Fiil Grubu, Zarf Grubu, Şart Öbeği (Eylemsi)
4. İlgeç Öbeği: Edat Grubu
5. Eylem Öbeği: Fiil Grubu, Şart Öbeği (Çekimli Eylem)

Gökdayı’nın hiçbir öbeğe dâhil etmediği ve diğer gramer çalışmalarında yer alan kelime grupları ise şunlardır: Tekrar Grubu-İkileme Öbeği, Bileşik Fiil Grubu, Birleşik İsim Grubu-Özel Ad Öbeği, Bağlama Grubu, Pekiştirme Edatı Öbeği, İki Durumlu Öbek, Kısaltma Gruplarının Ters Görünüşünde Olan Kelime Grupları, Deyim Öbeği

Delice’nin (2003:19) kelime gubu sınıflaması şu şekildedir:

1.1.KELİMEYLE KURULAN ÖBEKLER

1.1.1. Edat Öbekleri

1.1.1.1.Bağlama Edatı Öbeği

1.1.1.2.Çekim Edatı Öbeği

1.1.1.3.Pekiştirme Edatı Öbeği

1.1.1.4.Ünlem Edatı Öbeği

1.1.2. EKSİZ İSİM TAMLAMASI

1.1.3. FİİL ÖBEĞİ

1.1.3.1.Bir Yardımcı Fiil ile Kurulan Fiil Öbekleri

1.1.3.1.1. Yabancı İsim / Yardımcı Fiil Yapısında

1.1.3.1.2. Fiil+Zarf fiil / Yardımcı Fiil Yapısında

1.1.3.2. Asıl Fiil ile Kurulan Fiil Öbekleri

1.1.4. ÖZEL İSİM ÖBEĞİ

1.1.5. SAYI ÖBEĞİ

1.1.6. SIFAT TAMLAMASI

1.1.6.1. Farsça Sıfat Tamlamaları

1.1.6.2. Arapça sıfat Tamlamaları

1.1.7. TEKRAR ÖBEĞİ

1.1.7.1. Aynen Tekrar Öbeği

1.1.7.2. Yakın Anlamli Tekrar Öbeği

1.1.7.3. Zıt Anlamli Tekrar Öbeği

1.1.7.4. Farsça /be, Â, ender / ile Yapılan Tekrar Öbekleri

1.1.7.5. Sayılı Tekrar Öbeği

1.1.7.6. Edatlı Tekrar Öbeği

1.1.7.7. Bir Kelimesi Anlamli Tekrar Öbeği

1.1.7.8. Aralıklı Tekrar Öbeği

1.1.7.9. İlaveli Tekrar Öbeği

1.1.7.9.1. 'M' İlaveli Tekrar

1.1.7.9.2. Hece İlaveli Tekrar

1.1.8. UNVAN ÖBEĞİ

1.1.9. ZARF ÖBEĞİ

1.2. EKLE KURULAN ÖBEKLER

1.2.1. İKİ DURUMLU ÖBEK

1.2.2. İSİM TAMLAMASI

1.2.2.1. Belirtili İsim Tamlaması

1.2.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

1.2.2.3. Zincirleme İsim Tamlaması

1.2.2.4. Farsça İsim Tamlaması

1.2.2.5. Arapça isim Tamlaması

1.2.3. KISALTMA ÖBEKLERİ

1.2.3.1. Ayrılma Öbeği

1.2.3.2. Belirtme Öbeği

1.2.3.3. İlgî Öbeği

1.2.3.4. İsnat Öbeği

1.2.3.5. Kalma Öbeği

1.2.3.6. Yönelme Öbeği

1.2.4. SIFAT YAPIMLI EKLI ÖBEK

1.2.5. YÜKLEMSİ ÖBEKLERİ

1.2.5.1. İsim-Fiil Öbeği

1.2.5.2. Sıfat-Fiil Öbeği

1.2.5.3. Zarf-Fiil Öbeği

1.2.5.4. Şart Öbeği

1.3. DİĞER KELİME ÖBEKLERİ

1.3.1. İKTİBAS ÖBEĞİ

1.3.2. SAPLAMA ÖBEĞİ

2.1.1.2 Kelime Gruplarının Özellikleri

Ele aldığımız kaynakların büyük bir kısmında kelime gruplarının özellikleri kelime grupları sınıflandırmaları yapıldıktan sonra ilgili başlık altında ele alınmıştır. Özkan ve Sevinçli ise kelime gruplarının ortak özelliklerini tespit etmiş ve şu şekilde sıralamışlardır:

“a) Kelime grupları, tek kelimeyle karşılanamayan nesne, hareket ve kavramları karşılamaya yararlar.

b) Kelime grupları, nesne ve hareketleri daha geniş olarak betimlemeye yararlar.

c) Kelime grupları yapıca ve anlamca bir bütünlük gösterirler. Cümle içinde tek bir kelime gibi vazife görürler. Ancak bazen konuşmada ve şiirlerde grubu oluşturan öğelerin yerleri değişebildiği gibi, iki öge arasına başka kelimeler de girebilir.

d) *Kelime gruplarındaki her unsur kendi içerisinde başka kelime unsuru oluşturabilir.*

e) *Bir kelime grubunun diğer kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisini sağlamak için grubun sonuna, yani asıl ögeye ek getirilir. Grubun sonuna gelen çekim eki, bağlandığı kelimenin değil, bütün grubun eki olur.*

f) *Kelime gruplarında vurgu ise her grubun yapısına göre değişir. Başta, sonda ve sondan bir önceki unsur üzerinde bulunur.*

g) *Kelime grupları, cümle içinde tek bir kelime gibi işlev görür, cümleleri çeşitli öğeleri olarak kullanılabilirler.*

h) *Kelime grupları, başka bir kelime grubunun ögesi olarak da görev yapabilirler.” (Özkan ve Sevinçli, 2013:15-17)*

Kelime gruplarıyla ilgili görüş ve sınıflandırmalar yukarıda ayrıntılı bir biçimde verildiği için her bir kelime grubuna dair daha fazla ayrıntı vermeye ihtiyaç duyulmamıştır. Çalışmamız, Ergin-Karahan'ın kelime gruplarıyla ilgili görüşleri temel alınarak şekillendirilmeye çalışılmıştır.

2.1.2. Cümle

Bu bölümde cümle üzerine genel bir fikir oluşturmak amacıyla öncelikle farklı araştırmacılar tarafından yapılmış cümle tanımlarına ve cümle ile ilgili düşüncelere yer vereceğiz.

Ergin, “*Cümle bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur.*” (Ergin, 2012:398) şeklinde tanımlamış ve buna bağlı olarak cümlenin esas işlevinin yargı bildirmek olduğunu ifade etmiştir. Karahan (2012) da cümleyi Ergin gibi yargı bildiren kelime veya kelime dizisi olarak tanımlamıştır. Gülensoy (2010: 587) ve Hengirmen (2008: 320) de cümle tanımlamasında cümlenin hüküm bildirdiğini ifade etmektedir. Demir, cümle tanımını “*Bir duyguyu, düşünceyi, bir dileği, bir isteği, bir olayı, bir yargıyı anlatan sözcük dizisine cümle denir.*” (Demir, 2013: 175) olarak yapmıştır. Gencan da cümle için “*Bir duyguyu, düşünceyi, bir isteği, bir yargıyı, bir olayı anlatmak için kurulan sözcük dizisine tümce denir*” (Gencan, 2007: 112) demiştir. Demir-Yılmaz “*Cümle dile özgü kurallara göre, küçük dil öğelerinden meydana gelen, kendi içinde içerik, dilbilgisel yapı ve vurgu açısından görece bir bütünlük gösteren dil birliğidir, diyebiliriz.*” (Demir-

Yılmaz, 2006: 207) ifadesini kullanan Busman'ın tanımlamasına yer vermişlerdir. Delice, “*Bir yargıyı dinleyende soruya yer bırakmayacak şekilde haber, dilek, oluş veya bildirme yoluyla ifade eden; çekimli bir fiille veya sonuna cevher fiili getirilen bir isimle kullanılan kelime dizisine cümle denir.*” (Delice, 2003: 133) şeklinde tanım yaparak isim cümlelerine de değinmiştir. Karaağaç, “ ‘*Bir yapma veya olmanın nitelendirildiği dil yapılarına cümle denir*’ biçiminde tanımlanabilecek cümle, varlığın adı olan söz ve söz öbekleri yanında, varlıkta gerçekleyen değişimin adıdır.” (Karaağaç, 2011: 220) ifadeleriyle cümleye farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Yaman, cümleyi “*Herhangi bir duygu, düşünce ve olayı bir yargı biçiminde ifade etmek maksadıyla kelimelerin veya kelime gruplarının dil kuralları içerisinde oluşturduğu, vurgu, entonasyon bütünlüğüne sahip dil birliklerine “cümle” adı verilir.*” (Yaman, 2000: 185) şeklinde tanımlamıştır.

Erkman-Akerson ve Ozil (1998) çalışmalarında bağımsal söz dizim yöntemini¹¹ kullandıklarını ve işlevci kuram¹² açısından cümleyi ele aldıklarını söyleyerek cümle için “*Türkçede cümlenin bir fiil ve bu fiilin çevresindeki öğelerden oluştuğunu söyleyebiliriz*” (Erkman-Akerson, Ozil, 1998: 51) demişlerdir.

2.1.2.1. Cümle Öğeleri

Ergin, cümle öğelerini “cümle unsurları” olarak adlandırmış ve öğeleri “*fiil, fail, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf*” (Ergin, 2012: 398) olarak sıralamıştır. Fiil ve faili cümlenin esas öğeleri saymış, diğer öğeleri ise yardımcı öge olarak tespit etmiştir. Delice, cümlenin öğelerini yüklem, özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci ve cümle dışı unsur başlıkları altında incelemiştir. Demir ve Yılmaz cümlede yüklem, özne, nesne ve tümleç olmak üzere dört temel öge bulunabileceğini ifade etmişlerdir. Zarf tümlecinin fiilin istemiyle alakalı olduğunu, bunun dışında cümlede yüklemle ilişkili olmayan bağlaç ve ünlemlerin *cümle dışı öge* olarak adlandırılmasının yanlış anlaşılmalara sebep olabileceğinden bu terimi çalışmalarında kullanmadıklarını ifade etmektedirler (Demir ve Yılmaz, 2006: 208). Eker, cümle öğelerini “*Tümce öğeleri (sentence parts), tümcenin birleşiminde var olan, daha doğrusu özne, tümleç, yüklem*

¹¹ Bkz. : Fatma ERKMAN-AKERSON, Şeyda OZİL, *Türkçede Niteleme – Sıfat İşlevli Yan Tümceler*. Simurg, İstanbul. 1998, s.48

¹² Bkz. : Fatma ERKMAN-AKERSON, Şeyda OZİL, *Türkçede Niteleme – Sıfat İşlevli Yan Tümceler*. Simurg, İstanbul. 1998, s.46

gibi, tümce birleşimini oluşturan söz dizimsel kategoriler” (Eker, 2006: 451) olarak tanımlamıştır. Eker, cümle yapısı içinde özne, tümleçler nesne ve yüklem bulunduğunu ifade etmektedir.

Karahan, cümlede yüklemi esas almıştır, diğer öğelerin ise (özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf) yüklem anlamına, soy ve çatı bakımından ihtiyacına göre cümlede bulunduğunu ifade etmiştir (Karahan, 2012: 13). Cümle öğelerini ise zorunlu ve esas olarak ikiye ayırmıştır. Zorunlu öğeleri “*fülün ortaya çıkabilmesi için gerekli olan öğeler*” olarak belirtmiş, bu öğelerin varlıklarının bir kelime veya kelime grubu olarak cümlede yer alması bile bağlamdan anlaşılacağını ifade etmiştir (Karahan, 2012: 13). Yardımcı öğeleri ise “*yüklemi yer, zaman, tarz vb. bakımından tamamlayan öğeler*” (Karahan, 2012: 13) olarak belirtmiştir. Karahan’ın bu ifadelerinden cümlenin temel öğesini yüklem olarak kabul ettiğini, özne de dahil yüklem dışındaki tüm öğelerin cümledeki varlığını ve bulunma gerekliliğini yüklem belirlediğini kabul ettiği anlamını çıkartabiliriz. Karahan cümlenin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

a. Cümle, yargı bildiren kelime ve kelime grupları ile kurulur. Cümlenin kurulabilmesi için yargı bildiren çekimli bir fül veya isim yeterlidir.

b. Varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri karşılayan bütün kelime ve kelime gruplarına, ekle veya eksiz olarak yargı yüklemek ve böylece bu yapıları cümleye dönüştürmek mümkündür.

c. Bir soruya karşılık olarak kullanılan “evet, hayır” gibi sözler de cümle değerindeki yargılı sözlerdir.

ç. Cümlede yargı bildiren öge, yüklemidir. Cümle, yüklem üzerine kurulur. Bu öge, ihtiyaca göre başka öğelerle desteklenir.

d. Bir metin içinde geçen bazı cümlelerle karşılıklı konuşmalarda kullanılan soru ve cevap cümleleri, bazen sadece yüklemden meydana gelebilir. Böyle bir cümlenin anlamı, yanındaki veya yakınındaki bir cümle ile tamamlanır.

e. Yüklem anlamı, “özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf” adı verilen öğelerle tamamlanır. Geçişli fül cümleleri, bütün öğeleri alabilir.

f. Cümlenin ikinci derecede önemli ögesi öznedir. ...Ancak cümleler, öznesiz de kurulabilmektedir.

g. Nesne, geçişli fiil cümlelerinde bulunur ve bu cümlelerin zorunlu ögesi veya ögelerinden biridir. İsim cümlelerinde ve geçişsiz fiil cümlelerinde nesne bulunmaz.

ğ. Yer tamlayıcısı ve zarf, cümlede yüklem niteliğine göre, zorunlu veya yardımcı öge olarak yer alır.

h. Ögelerin dizilişindeki genel eğilim şöyledir: Yüklem, cümlenin sonunda bulunur. Belirtisiz nesne ve bazı zarflar, yüklem yanarda yer alır. Diğer ögelerin yeri değişkendir. Genellikle vurgulanmak istenen öge, yüklem yanarda bulunur. ... Aynı kelimelerle kurulmuş birden çok cümledeki anlam farkı, ögelerin söz dizimindeki yerlerinden anlaşılmalıdır.

ı. Cümle vurgusu, sözlü anlatımda anlamın belirlenmesine yardım eder ve genellikle yüklem üzerinde bulunur. Vurgu, gerektiğinde belirtmek istenen öge üzerine çekilebilir. Aynı kelimelerden oluşan ve öge dizilişini aynı olan cümlelerde, cümle vurgularının yerini değiştirerek farklı anlamlar elde etmek mümkündür.” (Karahan, 2012: 10-13)

Çalışmamızı Leyla Karahan’ın saptamalarına göre yapacağımız için Karahan’ın cümle ve ögeleri ile ilgili belirlemelerine ayrıntılı olarak yer vereceğiz. Diğer araştırmacıların görüşlerini de Karahan’ıninkilerle karşılaştırmalı olarak ele alacağız.

A. Yüklem

Karahan, yüklemi cümlenin ana ögesi olarak belirlemiş ve özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

“a. Yüklem, ekle veya eksiz olarak yargı yüklenmiş bir fiil veya isimdir.

b. Yüklem genellikle cümlenin sonunda bulunur. Ancak bir anlamı öne çıkarma, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi vb. sebepler, diğer ögelerin olduğu gibi yüklem de yerini değiştirebilmektedir.

c. Bir cümleden birden fazla özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf bulunabilir. Ancak yüklem tektir. Bir söz dizisi içindeki yüklem sayısı, cümle sayısını gösterir.

ç. Yüklem yapısı diğer cümle ögelerinin de belirleyicisidir.

d. Bazı cümlelerde yüklem, kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Böylece cümlelerin anlamı bağlamdan anlaşılır ve cümle, dinleyenin, okuyanın muhayyilesinde tamamlanır. Bu cümleler, kesik cümlelerdir.

e. *Art arda sıralanmış cümlelerde yüklem veya yüklemün bir parçası ortak olabilir.*

f. *İsim veya fiil cinsinden kelime grupları yüklem olabilir.* (Karahan, 2012: 14-18)

Ergin, yüklem için “ ... *cümlede fiil unsuru tek ya veya birleşik bir fiilin çekimli şekli ya da i- fiilinin çekimli şekilleri ile bir isim unsurunun birleşmesinden doğan kelime veya kelime grubudur*” (Ergin, 2012: 399) tanımlamasını yapmış ve fiilin “*cümlede hareketi, oluşu, yapışı, hadiseyi, hükmü karşılayan unsur*” (Ergin, 2012: 399) olduğunu belirtmiştir. Türkçede esas unsurdan sonda bulunması kuralına bağlı olarak yüklemün de cümlede sonda yer aldığını ve bir yerde ne kadar fiil varsa o kadar cümle olduğunu belirtmiştir.

Delice, yüklemi ‘cümlelerin tek temel ögesi’ olarak belirlemiş ve cümlede bulunacak diğer unsurlarında belirleyicisi olduğunu belirtmiştir.

Aktan, yüklemi “*cümlede yargıyı üzerinde taşıyan öge*” (Aktan, 2009: 87) olarak tanımlamaktadır. Aktan’ın yüklem ile ilgili tespitleri Karahan ile örtüşmektedir. Özkan ve Sevinçli yüklemi “*.fiil cümlelerinde yapılan, kılınan; isim cümlelerinde oluş bildiren öge*” (Özkan ve Sevinçli, 2013: 119) olarak tanımlamaktadır. Özkan ve Sevinçli’nin belirlediği yüklem özellikleri Karahan’ınkiler ile uyum göstermektedir.

Karaağaç yüklem için “*Nitelendirilmiş eylem adına yüklem denir. Cümlede yargı bildiren çekimli öge, yüklemdir. Yüklem cümlelerin temel ögesidir; çünkü cümle yüklem için kurulur.*” (Karaağaç, 2011: 223) ifadelerini kullanmaktadır. “Nitelendirilmiş eylem”in çekimli eylemle eş anlamda kullanıldığı görüşüdeyiz. Bunun dışında Karaağaç da Karahan gibi yüklemi cümlelerin temel ögesi saymaktadır. Karaağaç’ın yüklem için yaptığı tespitler Karahan’ın tespitleriyle örtüşmektedir.

Demir ve Yılmaz, yüklem için “*fiil cümlelerinde yüklemleştirici işlevi gören çekim eki almış bir fiil, isim cümlelerinde ise bildirme eki alabilen bir isim ögesinden oluşur. ... Günümüz sözdizimi anlayışına göre yüklem cümlelerin temel ögesidir. ... Bir ana cümle yüklemünün sonunda, aspekt-zaman veya kip bildiren bir yüklemleştirici özne, kişi ve sayıyı bildiren özne temsilcisi olarak kullanılan ekler bulunur.*” (Demir ve Yılmaz, 2006: 209) ifadelerini kullanmaktadır.

Eker'in yükleme yaklaşımı da diğer yukarıdaki araştırmacılarınkinden farklı değildir. (Eker, 2006: 453).

B. Özne

Karahan özne için “*Cümlede yapanı veya olanı karşılayan öge öznedir. Özne, yüklem gösterdiği kılışı, oluşu ve durumu üzerine alır*” (Karahan, 2012: 18) ifadesini kullanmıştır. Öznenin özelliklerini ise şu şekilde sıralamıştır:

a. Özne, yüklemi isim olan cümlelerde, edilgen filli cümlelerde ve yüklemi oluş bildiren fiil cümlelerinde “olan”ı, diğer cümlelerde “yapan”ı karşılayan ögedir.

b. Özne, fiile çokluk, iyelik ve aitlik eki dışında çekim eki almadan bağlanır.

c. Bir cümlede birden fazla özne bulunabilir.

ç. Bazı cümlelerde öznelerden biri, diğerinin açıklayıcısıdır.

d. Özne, bazı cümlelerde, bir kelime veya kelime grubu olarak yer almaz. Cümlenin öznesi, yüklem taşıdığı şahıs ekinden anlaşılır. Şahıs ekinin işaret ettiği zamir, cümlenin öznesidir. ... Şahıs zamirleri, öznenin vurgulanması gerektiğinde cümlede yerlerini alırlar.

e. Geçişsiz-edilgen fiillerle kurulan cümlelerde özne bulunmaz. Bu fiillerin yalnız 3. şahsı kullanılır. ... Gereklilik kipinin teklik 3. şahsının bazı kullanışlarında ve aynı işlevdeki –mAk lazım/ gerek kalıplı cümlelerde de özne bulunmaz. ... Yüklemi birleşik fiil olan bazı cümlelerde özne, yüklem içinde yer alır. Özneli yüklem, yüklem ve öznenin anlamca kaynaşmasından, deyimleşmesinden meydana gelmiştir.

f. Hitap unsurları, yükleme bağlanmadıkları için özne değil, cümle dışı ögedir. Bu ögenin anlam bakımından her zaman özne ile örtüşmesi şart değildir.

g. Arka arkaya sıralanmış bazı cümlelerde özne ortak olabilir.

ğ. İsim cinsinden kelime grupları özne olabilir.

h. Cümle tahlillerinde yükleme sorulan kim, ne soruları, özneyi buldurmaya yardım eder.

ı. Cümlede özne ile yüklem arasında her zaman teklik-çokluk bakımından paralellik aranmaz.

i. *Özne ile yüklem arasında şahıs bakımından bir uygunluk bulunur. Öznesi değişik şahıslardan oluşmuş bir cümlede öznenin yüklemle uyumlu olması gerekir.*” (Karahan, 2012: 18-24)

Ergin, özneye ilişkin belirlediği özellikleri şu şekilde dile getirmiştir: “*Daima yalın halde bulunur; cümlenin çekimsiz bir unsurudur; fiile yalın halde, eksiz bağlanır. Fail yalnız teklik üçüncü şahısları kullanan meçhul fiiller fail istemezler. Gereklik kipinin üçüncü şahsının şahıssız, umumî kullanılışında da fail bulunmaz: gitmeli, yazmalı misallerinde olduğu gibi.*” (Ergin, 2012: 399). Ergin özneyi “fail” olarak adlandırmış ve yüklemle ayrılmaz bir unsur olarak görmektedir.

Delice, özneyi “*Yüklemi kılış fiilinden oluşan cümlelerde eylemi gerçekleştiren, yüklemi oluş fiilinden meydana gelen cümlelerde olan veya gerçekleşen, yüklemi ek-fiil unsuru olan cümlelerde bildirilen ve yüklemi ettirgen kılış fiilli eylemi yaptıran isim unsurudur*” (Delice, 2003: 138) şeklinde tanımlayan Delice özne kavramına da farklı bir şekilde yaklaşmıştır. Özne türleri olarak da gerçek özne, dolaylı özne, pekiştirmeli özne, gizli özne ve yapan öznenen söz etmektedir.

Aktan’ın özne tanımı ve özne ile ilgili belirlediği özellikler Karahan ile örtüşmektedir. Aktan özne türleri olarak *gerçek özne, açıklayıcı özne, gizli özne, örtülü (mantıkça) özne, sözde özne, belirsiz özne* türleri üzerinde de durmuştur. Bunlardan belirsiz özne geçişsiz-edilgen fiillerin yüklem olarak kullanıldığı cümlelerde yer almaktadır; ancak Karahan bu tür fiillerle kurulmuş cümlelerin özne olmadığını belirtmektedir.

Özkan ve Sevinçli’nin özneye yaklaşımı da Karahan’ın görüşleri ile uyum göstermektedir. Özkan ve Sevinçli özne çeşitleri ile ilgili olarak bir birlik sağlanamaması konusunu da dikkat çekmişlerdir. (Özkan ve Sevinçli, 2013: 126)

Karaağaç’ın özne tanımı ve özneye ilişkin belirlediği özellikler Karahan ile örtüşmektedir. Karaağaç gizli öznen biçimce gizli olduğunu belirttikten sonra *durağan özne* (isim cümlesinin öznesi), *etken özne* (bir yapma veya olmayı gerçekleştiren özne), *edilgen özne* (bir yapmaya uğrayan özne), *bilinmez özne* (yüklemi meçhul çatılı olan özne) olmak üzere dört tür özne belirlemiş; başka kaynaklarda yer alan *sözde, örtülü ortak, açıklayıcı, pekiştirmeli*, vb özne türlerinden söz etmeyi gereksiz bulmuştur. (Karaağaç, 2011: 228-229)

Demir ve Yılmaz, öznenin geleneksel diye adlandırdıkları kaynaklarda yüklem gösterdiği işi veya oluşu gerçekleştiren öge olarak anlaşıldığını söylemektedirler. Demir ve Yılmaz, sözdizimi açısından geçişli-edilgen cümlelerde yüklem belirttiği işten etkilenen ögenin özne olduğunu ve geçişsiz-edilgen cümlelerde öznenin sözdiziminde gösterilmemesi nedeniyle incelenecek bir özne bulunmadığını ifade etmişlerdir (Demir ve Yılmaz, 2006: 209-210). Buradan hareketle Demir ve Yılmaz'ın sözde özne, mantıksal özne gibi özne türlerini kabul etmediklerini söyleyebiliriz.

Eker, özne için, “*Özne (subject), tümce içinde eylemin gösterdiği oluş ya da kılış ile doğrudan ilgilidir ve bu oluş ya da kılışın gerçekleşmesini sağlayan kişidir.*” (Eker, 2006: 453) ifadelerini kullanmaktadır. Özne çeşitleri konusunda kendisi bir sınıflama yapmamıştır ancak, sözde özne ve mantıkça öznenin varlığını kabul etmektedir. Eker, öznesi olmayan cümleleri şu şekilde sıralamıştır: “1. Genel olarak öğüt vermek amacıyla, -mAll ile kurulan tümceler 2. Edilgen üçüncü kişi eylemlerle kurulan tümceler 3. Çoğul üçüncü kişi eylemlerle kurulan tümceler 4. Genel amaçla başa alınan diyorlar ki eylemine nesne olan tümceler 5. Herhangi bir şekilde öznesi anlaşılabilen tümceler” (Eker, 2006: 454-455).

Demirci, sözde özne konusundaki düşüncelerini dilin derin yapısı ve yüzey yapısı arasındaki ilişkiden hareketle açıklamıştır ve bunu da Chomsky'nin üretici-dönüşümsel dilbilgisi ile temellendirmiştir. Araştırmacı derin yapı ve yüzey yapı ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir: “.. Chomsky'nin bu teorisine göre sözdizimsel bileşende elde edilen, evrensel nitelikli olduğu varsayılan soyut cümle yapısına derin yapı adı verilir. Buna anlam yapısı da denir. Yüzey yapı ise derin yapılarda yapılan dönüşümler sonucu bildirişime elverişli duruma gelen somut cümle biçimidir. Zaman içerisinde düşüncelerini geliştiren ve değiştiren Chomsky'nin, derin yapıya mantıksal yapı (logical form), yüzey yapıya sesbilgisel yapı (phonetic form) dediğini de göz ardı etmemeliyiz.” (Demirci, 2013: 71) Demirci, derin yapı-yüzey yapı ilişkisinde derin yapıya dayalı adlandırmaların konuyu kavramaya daha uygun adlandırmalar olduğunu ifade etmektedir. Sözde öznenin de derin yapıda nesne olduğunu belirten demirci öznesi olmayan fiil cümlelerinin varlığını kabul etmenin yüzey yapıdan hareketle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Demirci'ye göre bu tür cümlelerde özne olmadığını kabul etmek derin yapıyı yok saymaktır. (Demirci, 2013:76-77)

C. Nesne

Karahan nesneyi “*Cümlede yüklem bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen öge*” (Karahan, 2012: 25) olarak tanımlamıştır. Nesnenin sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunacağını belirtmiş; bu tür yüklemelerin olduğu cümlelerde nesnenin zorunlu öge olduğunu ifade etmiş ve özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

a. Nesne, fiile eksiz veya yükleme hali eki ile bağlanır.

b. Yükleme hali eki taşımayan nesnelere belirtisiz nesnedir; genel bir varlığı, bir türü karşılar.

c. Yükleme hali eki taşıyan nesnelere belirtili nesnedir; bilinen bir varlığı karşılar.

ç. Belirtisiz nesne yüklem yanında yer alır. Belirtisiz nesne ile yüklem arasında daimi bir ilişki vardır. Bu sebeple yüklemle belirtisiz nesne arasında da / de, dahi, bile gibi kuvvetlendirme edatları ve soru eki dışında genellikle başka bir öge giremez.

d. Belirtili nesnenin cümle içindeki yeri değişkendir. Yükleme hali eki, nesneye sadece belirlilik değil aynı zamanda söz dizimi içindeki yeri bakımından da bağımsızlık kazandırır.

e. Bir cümlede birden fazla nesne bulunabilir. Ancak bu nesnelere belirtili veya belirtisiz aynı cinsten olmalıdır. Belirtili ve belirtisiz nesnelere aynı cümle içinde yer alamaz.

f. Bazı cümlelerde nesnelere biri diğerinin açıklayıcısıdır.

g. Art arda sıralanan bazı cümlelerde nesne ortak olabilir.

ğ. İsim cümleleri nesne almaz. Ancak kural dışı örneklere de rastlanır.

h. İsim cinsinden kelime grupları cümlede nesne görevi yapabilir.

ı. Cümle tahlillerinde yükleme sorulan ne, neyi ve kimi soruları, nesneyi bulmaya yardım eder.” (Karahan, 2012: 25-28)

Ergin yapma ifade eden geçişli fiillerde hareketin başka bir nesneye etki ettiğini ve bu ögenin cümlede unsur olarak bulunduğunu ve nesne olarak adlandırıldığını ifade etmektedir. Nesnenin ek alsa da almasa da akuzatif (belirtme) halinde bulunduğunu, ekli

nesneye *belirli nesne*, eksiz nesneye *belirsiz nesne* dendiğini ifade etmektedir.(Ergin, 2012: 399-400).

Nesnenin geçişli kılış fillerde bulunduğunu belirten Delice, belirtili nesnelere vurgunun nesne olan isimde olduğunu, belirtisiz nesnelere ise yüklem ön planda olduğu saptamasında bulunmuştur.

Delice'nin (Delice, 2003: 139)Aktan'ın, Özkan ve Sevinçli'nin nesne tanımı ve nesnenin özellikleri ile ilgili tespitleri Karahan ile örtüşmektedir. Karaağaç genel anlamda Karahan ile benzer özellikleri tespit etmektedir. Onu nesne konusunda Karahan'dan ayıran ise isim cümlelerinin nesne alamayacağı ve bu durumun istisnası olamayacağını ifade etmesidir. (Karaağaç, 2011: 223)

Demir ve Yılmaz'ın nesne konusu ile ilgili tespitleri Karahan ile örtüşmektedir. Ancak Demir ve Yılmaz'a göre isim soylu cümlelerde nesne bulunması durumu yüklem olarak kullanılan isim soylu sözcüğün bir birleşik fiilden kısaltılarak oluşmasıyla açıklanabilir (Demir ve Yılmaz, 2006: 210-211).

Eker'in konuyla ilgili tespitleri, yukarıdaki araştırmacılardan farklı değildir (Eker, 2006: 455-455).

Ç. Yer Tamlayıcısı

Karahan dolaylı tümleç olarak da adlandırılan yer tamlayıcısını “*Cümlede yönelme, bulunma ve uzaklaşma bildirerek yüklemi tamamlayan öge*”(Karahan, 2012: 29) olarak tanımlamıştır. Bazı cümlelerde zorunlu, bazılarında ise yardımcı olarak yer aldığı belirtilmiş ve özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

“a. *Bu öge, yükleme (-A), bulunma (-DA), uzaklaşma, (-DAn) hali ekleriyle bağlanan bir kelime veya kelime grubudur. Yer tamlayıcısı mutlaka bu eklerden birini taşımaktadır.*

b. Bir cümlede birden fazla aynı veya ayrı cinsten yer tamlayıcısı bulunabilir.

c. Bazı yer tamlayıcıları, kendinden önceki yer tamlayıcılarının açıklayıcısıdır.

ç. Yönelme ve uzaklaşma hali ekli yer tamlayıcıları, isim cümlelerinde çok az kullanılır. Bulunma hali ekli yer tamlayıcıları ise her cümlede bulunabilir.

d. Yönelme, bulunma ve uzaklaşma hali ekli tarz, zaman ve miktar zarfları yer tamlayıcısı değildir.

e. *Art arda sıralanan bazı cümlelerde yer tamlayıcıları ortak olabilir.*

f. *İsim cinsinden kelime grupları yer tamlayıcısı olabilir.*

g. *Cümle tahlillerinde yükleme sorulan kime, kimde, kimden, neye, nede, neden, nereye, nerede, nereden soruları bu ögeyi bulmayı kolaylaştırır.”* (Karahan, 2012: 29-32)

Ergin yer tamlayıcısını “*fiilin mekânını ve istikametini gösteren cümle unsuru*” (Ergin, 2012: 400) olarak tanımlamıştır. Yükleme datif (yönelme), lokatif (bulunma), datif (ayrılma) ekleri ile bağlanarak yüklem gerçeğleştığı yeri ve yönü anlattığını ifade eder. Bu işlevleri dışında yüklem anlamına bağlı olarak karşıladığı ifadeleri şu şekilde sıralamıştır: “*yer, ayrılma, uzaklaşma, yaklaşma, bulunma, yön, zaman, müddet, sür’at, tarz, miktar, derece, durum, hal, sebep, bedel, leh, aleyh, karşılaştırma, verme, bildirme, kuvvetlendirme, gaye, tercih, vasıf, şekil, devamlılık, iş, vasıta, aitlik, çıkma, terkip, ölçü, değer, görüş, noktainazar vs.*” (Ergin, 2012: 400).

Yer tamlayıcısını “*Fiilin yerini ve yönünü gösteren cümle unsuru*” (Delice, 2003: 139) olarak tanımlayan Delice bunların cümlede sadece isim görevinde kullanılan kelime veya kelime gruplarına –a, -da, -dan eklerinin mutlaka gelmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu eklerin durum eki olarak kullanıldıkları durumlarda dolaylı tümleç işlevi gördüğünü, “dönüştürme ve temsil” işleviyle kullanıldıklarında ise zarf tümleci yaptıklarını belirtmiştir. (Delice, 2003: 140). Aktan’ın (Aktan, 2009: 104), Özkan ve Sevinçli’nin, tespit ettiği yer tamlayıcısı özellikleri Karahan’ınkiler ile aynıdır. Karaağaç bu konu ile ilgili Karahan’la genel olarak örtüşmekle beraber ondan ayrıldığı nokta yaklaşma ve uzaklaşma çekimli yer tamlayıcılarının isim cümlelerinde bulunamayacağını ifade etmesidir. (Karaağaç, 2011: 234).

Demir ve Yılmaz (Demir ve Yılmaz, 2006: 211) ile Eker’in bu grupla ilgili yaklaşımı, Karahan’ınki ile örtüşmektedir. (Eker, 2006: 456-457)

D. Zarf Tümleci

Karahan, zarfı “*Zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek yüklemi tamamlayan cümle ögesi*” (Karahan, 2012: 32) olarak tanımlamıştır. Cümlelerin genellikle yardımcı nadir olarak da zorunlu ögesi olabileceğini ifade etmiş ve zarfların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

“a. Zarf görevi yapan kelime ve kelime grupları yüklemi zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek tamamlar.

b. İsimler eksiz veya yön, eşitlik, vasıta hali ve diğer bazı hal ekleriyle; fiiller de zarf-fiiller de zarf-fiil ekleriyle cümlede zarf görevi yaparlar.

c. Bir cümlede aynı veya ayrı türden birden fazla zarf bulunabilir. Aynı cinsten zarfların bir arada bulunduğu bir cümlede, genellikle zaman zarfı diğer zarfların önünde yer alır. Miktar bildiren zarflar ise yüklem hemen yanındadır.

ç. Bazı zarflar, kendilerinden önceki diğer zarfların açıklayıcısı olabilir.

d. Art arda sıralanan bazı cümlelerde zarf ortak olabilir.

e. Zaman, tarz, sebep, vasıta, miktar, yön ve şart bildiren bütün kelime grupları cümlede zarf görevi yapabilir.

f. Cümle tahlillerinde yükleme sorulan nasıl, ne zaman, ne ile, kiminle, hangi, şartlarda, kim tarafından, niçin, ne kadar, hangi yöne gibi sorular, zarf ögesini bulmayı kolaylaştırır.” (Karahan, 2012: 32-36)

Ergin, zarf kullanımını “Hareketin nasıl, niçin, ne şekilde, hangi vasıtalarla, hangi sebeple, hülasa hangi şartlarda yapıldığını veya olduğunu veya cereyan ettiğini göstermek için zarf unsuru kullanılır.” (Ergin,2012: 400) şeklinde ifade etmiştir. Zarfların ekli ya da eksiz oluşuyla ilgili önemli bir tespiti de şu şekildedir: “Zarfin ana fonksiyonu fiilin şartlarını ve zamanını göstermektedir. Fakat bu ana fonksiyon birlikte kullanıldığı fiilin manasına göre şekil, tarz, vasıta, yön, eşitlik, benzerlik, sebep, miktar, derece, hal, durum, bağlılık, hedef, bedel, alet, karşılaştırma, zaman, müddet, sür’at v.s. gibi zarfların; instrumental, eşitlik ve yön eklerinin; gerindiumların, son çekim edatlarının, hasılı zarf olarak kullanılan her türlü kelimelerin ve kelime gruplarının taşıdığı çeşitli ifadeler halinde görülür.” (Ergin, 2012: 401)

Zarf tümlecinin “kılış fiillerinde zorunlu, oluş ve isim cümlelerinin seçimlik” unsuru olduğunu ifade eden Delice cümlede, zarf tümlecinin çekimsiz olarak bulunması gerektiğini söylemiştir (Delice, 2003: 140).

Eker, Aktan, Özkan ve Sevinçli ile Delice'nin zarf tanımı ve bu ögeye dair belirlediği özellikler Karahan'ınkilerle aynıdır. Ancak Delice, –sa şart eki alan yapıların da zarf oluşturduğunu ifade etmektedir (Delice, 2003:140).

Karahan ve Karaağaç zarfın tanımı ve görevleri konusunda benzer görüşleri ileri sürmüşlerdir. Ancak Karaağaç zarfları “*sözlükte zarf*” ve “*söz diziminde zarf*” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Sözlükte zarflar içinde, yer, yön, zaman büyüklük, küçüklük bildiren azlık çokluk adları yer almaktadır. Söz diziminde zarflar içinde eylemin özelliklerine ad olan her türlü söz, söz öbeği yer almaktadır. (Karaağaç, 2011:235)

Demir ve Yılmaz’ın zarf tümleci tanımı ve bu tümlece dair belirlediği özellikler Karahan’ınkiler ile örtüşmektedir. Ayrıca Demir ve Yılmaz da zarfların yüklem istemi açısından zarfların zorunlu olmadığını ifade etmektedir (Demir ve Yılmaz, 2006: 212).

E. Cümle Dışı Ögeler

Karahan’ın “*Cümlenin herhangi bir yerinde bulunan, ancak kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan öge*” (Karahan, 2012: 36) olarak tanımladığı öge cümle dışı ögelerdir. Bu ögelerin doğrudan yükleme bağlı olmadığını, cümlede açıklama, pekiştirme gibi işlevlerle cümlelerde bulunduğunu ya da cümleleri çeşitli anlam ilişkileri çerçevesinde birbirine bağladığını ifade etmektedir. Bu ögenin özelliklerini ise şöyle sıralamaktadır:

“a. *Ünlemler, ünlem grupları, hitaplar, bağlama edatları cümle dışı ögelerdir.*

b. *Açıklama cümleleri ve ara sözler de cümle dışı ögedir. Açıklama cümlelerine, yazılı anlatımda iki çizgi veya iki virgül arasında, parantez içinde rastlıyoruz. Ki bağlama edatı da açıklama cümlelerinin başında yer alabilmektedir.*

c. *Cümle dışı ögeler, cümlenin her yerinde, başında, ortasında, sonunda bulunabilir.”* (Karahan, 2012: 36-38)

Ergin, cümle dışı unsurla ilgili olarak “ *... bunlar esas hareketle, fille ilgili olmayan ve cümleye sadece ilave edilmiş bir durumda bulunan unsurlardır. Umumiyetle cümlelerin başlarında, sonlarında ve cümleler arasında bulunurlar. Parantez şeklinde cümle içine girdikleri de görülebilir.*” (Ergin, 2012: 401) tespitinde bulunmuştur.

Cümle dışı unsur teriminin çelişki oluşturduğunu düşünen Delice bu terimden anlatılmak istenenin ‘*yargı dışı*’lık olduğunu ifade etmektedir. Unsurların açıklayıcısı olarak araya giren biçimbirimlerin doğrudan yükleme bağlanamadığını belirtmektedir. Cümleler arası bağ kuran ya da cümleye hazırlık olarak kullanılan sözleri de yine bu kapsamda değerlendirildiğini beyan etmiştir. (Delice, 2003: 141).

Aktan'ın, Özkan ve Sevinçli'nin, Karaağaç'ın tanımı ve belirlediği özellikler Karahan ile aynıdır.

Demir ve Yılmaz, Eker cümle dışı öğeleri ayrı bir başlık altında ele almamışlardır. Eker, “*Tümleçler*” başlığı altında dolaylı tümleçlere, zarf tümleçlerine ve edat tümleçlerine yer vermiştir. Eker, edat tümleçlerini “*bir son çekim edatı ile ona bağlı yardımcı öğelerden oluşan edat gruplarının, tümce içinde zarf olarak kullanıldığı tümleçler*” (Eker, 2006: 457) olarak tanımlamış ve bu tümleçlerin zarf tümlecinin bir türü olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.

Buraya kadar ele aldığımız çalışmalar, ufak farklar bulunmakla beraber, Ergin ve Karahan'ın çalışmaları etrafında şekillenmiştir. Buradan sonra cümle öğeleri konusuna dilbilimsel açıdan yaklaşan araştırmacıların görüşlerine yer vereceğiz.

Erkman-Akerson ve Ozil, cümlenin öğelerini özne, yüklem tümleç vb. olarak ayırmadan önce dilbilimsel bakış açısıyla *temel öge* ve *seçimlik öge* olmak üzere ikiye ayırmış, bu öğelerin fiilin yönetimine göre belirlendiğini ifade etmişlerdir. Temel öğeler ve seçimlik öğeleri şu şekilde açıklamaktadırlar: “*Temel öğeler, bir tümcenin dilbilgisi açısından doğru olarak kurulabilmesi için kullanılması gereken zorunlu öğelerdir. Bu öğeler, bir dildeki tümcelerin soyut dilbilgisel iskeletini oluşturur. Seçimlik öğeler ise, anlamsal açıdan tümceleri zenginleştiren sözcüklerdir. Bir tümcenin dilbilgisel yapısı açısından kullanılması zorunlu olmayan seçimlik öğeler, istendiğinde çeşitli tümcelere eklenebilir ya da çıkartılabilir.*” (Erkman-Akerson ve Özil, 1998: 66). Erkman-Akerson ve Ozil *yönetim çerçevesini* şu şekilde anlatmaktadır: “*Bir fiille doğru bir tümce kurmak için gerekli olan temel öğelerin tümüne o fiilin yönetim çerçevesi diyoruz.*” (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 68). Erkman-Akerson ve Ozil fiillerin yönetim çerçevesi kapsamında zorunlu olarak yer alması gereken öğelerin cümle içinde her zaman yer almadığı durumlarda bunların bir önceki ya da bir sonraki cümleye bakılarak, bağlam açısından tahmin edilebilir olduklarını ifade etmektedirler. Zorunlu öğelerin cümlede yer almadığı, bu öğelerin bağlamdan anlaşıldığı cümleleri ise *eksiltili cümle* olarak adlandırmaktadırlar (Erkman-Akerson- Ozil, 1998: 68). Araştırmacılar Türkçenin cümle öğelerini belirlemeye çalışırken hem yapısal hem de işlevsel ölçütleri kullandıklarını ifade etmişlerdir. Erkman ve Ozil'in belirlediği cümle öğeleri şunlardır:

Özne

Erkman-Akerson ve Ozil cümleyi *biçim bilimi* ve *söz dizimi* kuralları açısından “*durum eki almayan, yüklemle dilbilgisel uyum içinde bulunan temel öge*” (Erkman-Akerson ve Ozil, 1988: 74) olarak tanımlamış; *anlam bilimi açısından* ise Dik’in tanımına yer vermişlerdir. Dik’in tanımı Erkman-Akerson ve Ozil’de şu şekilde yer almaktadır: “*kendi istenci dışında bir sürece yol açan, başından bir şey geçen, bir değişim sürecine uğrayan, belli bir durumda bulunan öge olabilir*” (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 75). Araştırmacılar, öznenin her zaman cümlenin zorunlu ögesi olduğunu, hiçbir zaman seçimlik öge olamayacağını ve geçişsiz fiillerle kurulmuş edilgen çatılı cümleler dışında öznesiz cümle olamayacağını ifade etmektedirler (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 74).

-i Tümlenci

Erkman-Akerson ve Ozil bu ögenin öznenin sonra en çok kullanılan temel öge olduğunu ifade etmektedirler. Türkçede –i tümlencinin –i durum ekini taşıdığını ancak –i tümlencinin belirtisiz olduğu durumlarda bu ekin kullanılmadan –i tümlencini cümlede yer aldığını belirtmektedirler. –i tümlencinin dilbilgisel açıdan özlenin eyleminden doğrudan etkilenen öge olduğunu ya da öznenin eyleminin amaçladığı öge olduğunu söylemektedirler. Özne ve –i tümlenci ile kurulan cümlelerin çatı özellikleri açısından etken çatılı olduklarını ifade etmektedirler. (Erkman-Akerson, 1998: 76-77).

-e Tümlenci

Erman-Akerson ve Ozil, bu tümlencin cümlede –e ekinin bir ya da birden çok birimli grubun sonuna getirilmesiyle oluşturulduğunu; farklı işlevler gördüğünü ifade etmektedir. Bu işlevlerden ilki öznenin uyarıcı bir etki yapması (“*Adam kadın-a kızdı*”), ikincisi ise eylemin yöneldiği yeri (“*Kardeşim Ankara’ya gitti.*”) göstermesidir. Erkman-Akerson ve Ozil ikinci işlevle kullanılan –e tümlencini “*Yön Tümlenci*” başlığı altında değerlendirmektedirler. Üçüncü olarak –e eki almış birimlerin cümlede seçimlik öge olarak bulunabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu durumda –e ekinin edatlarla beraber de kullanıldıklarını söylemişlerdir ve bu şekilde kullanılan –e ekli tümlençileri “*ilgeçli ögeler*” kısmında ele aldıklarını ifade etmektedirler. Erman-Akerson ve Ozil, uyarma işlevli –e tümlençlerinin çatı değişimiyle özne konumuna geçebileceğini (Örn. “*Adam kadın-a güldü.*” Çatı Değişimi: “*Kadın adamı gül-dür-dü*”) de söylemişlerdir. (Erkman-Akerson-Ozil, 1998: 78-79).

-den tümleci

-den eki ile kurulan bu tümleş Erkman-Akerson ve Ozil'e göre uyarma ve yön gösterme işlevlerinde kullanılmaktadır. Araştırmacıların –den tümleci altında uyarma işlevini (“*Ayşe bu iş-ten artık bıktı.*”) ele aldıklarını görmekteyiz. Araştırmacılar, uyarma işlevli –e tümleçlerinin çatı değişimiyle özne konumuna geçebileceğini (“*Bu iş Ayşe’yi bıktırdı.*”) söylemişlerdir. Aynı zamanda bu tümlecin temel öge dışında seçimlik öge olarak da kullanılabileceğini ifade etmektedirler. (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998:79-80).

“ile” Tümleci

Bu ögenin temel ve seçimlik öge olarak cümlede bulunabileceğini belirten Erkman-Akerson ve Ozil, “ile” tümlecinin “ile” edatı ile kurulduğunu söylemişlerdir. Tümlecin temel ya da seçimlik öge olması ise cümlenin yüklemi ile ilgidir. (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 80).

-de Tümleci

Erkman-Akerson ve Ozil'e göre, -de tümlecinin cümlenin içinde temel ya da seçimlik öge olması cümledeki fiil ile ilgilidir. “var/yok” ile kurulan cümlelerde –de tümlecinin temel öge olduğunu belirtmişlerdir. Uyarma ve yer gösterme işlevli olarak kullanılabilecek bu tümlecin uyarıcı işlevli olarak çok kısıtlı kullanımı bulunduğunu belirten Erkman-Akerson ve Ozil –de tümlecinde ikili bir ayrıma gitmeden tüm işlevleri –de tümleci altında topladıklarını ifade etmektedirler (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 81-82).

Yön Tümleci

Erkman-Akerson ve Ozil bu başlık altında yön gösterme işlevi gerçekleştiren –e, –den tümleçlerini ve ilgeçli öbekleri bu başlık altında ele almıştır. Yön tümleci altında ele alınan –e ve –den tümleçlerinin fiili edilgen duruma getirilmiş cümlelerde bulunabileceğini belirten araştırmacılar, aynı tümleçlerin çatı değiştirimi yoluyla özne konumuna çıkartılamayacağını ifade etmektedirler (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 82-83).

Ad Tümleci

Araştırmacıların bu konudaki ifadelerini, ad tümlecinden kastettiklerinin daha kolay anlaşılması açısından olduğu gibi vermeyi uygun bulduk. “*Ad tümcelerinde*

yüklem çekim eklerini özne dışındaki öğelerin taşıyabildiğini söylemiştik. Ancak, ad tümcelerinde kullanılabilen yüklem çekim eklerinin kısıtlı olduğunu saptamıştık. Bu kısıtlamalardan kurtulmak istediğimizde ya da bu tümceleri bir yan tümce olarak bir temel tümceye bağlamak istediğimizde, 'olmak' fiiline başvurduğumuzu belirtmiştik.

Ad tümleçleri olarak nitelediğimiz birimler, genellikle işte bu tür ad tümcelerinde ya da bunların 'olmak' fiiliyle kullanımlarında karşımıza çıkmaktadır. Özne gibi 'kim ve 'ne' sorularına yanıt verirler. Her zaman temel öğedirler. Tümcede 'olmak' fiilinin bulunmadığı durumlarda yüklem eklerini taşırlar." (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 83) Erkman-Akerson ve Ozil, bu tip tümleçlere örnek olarak şu cümleleri vermişlerdir: "Onun adı **Ahmet/Ahmet'-tir.**", "Orhan **avukat** olacak", "Orhan okulun **müdürü-ymüş.**" Ayrıca, ad tümleçlerinin anlam açısından genellikle özneye eşleştirilen birimler olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında özne yerine, kendi sınıflandırmalarına göre, -i tümleci ile eşleşen; ancak -i tümleci için gerekli olan -i ekinin taşımayan yapıları da "ad tümleci" olarak değerlendirdiklerini ifade etmişler ve bunlara örnek olarak şu cümleleri vermişlerdir: "Öğrenciler Orhan'ı **yardımlaşma kolu başkanı** seçtiler.", "Başbakan avukatları **bakan** yaptı." (Erkman-Akerson ve Ozil: 83-84)

Erkman-Akerson ve Ozil "*Mektup müdür-e-ydi-*" ve "*Masa tahta-dan-mış.*" Örneklerindeki gibi kurulmuş cümlelerin ad cümlelerine benzediklerini ancak taşıdıkları -e ve -den ekleri nedeniyle ad tümleçleri değil de diğer tümleçler içinde yer alması gerektiğini ifade etmişlerdir. Örnek cümleler gibi kurulan cümlelerin ise eksilteli fiil cümleleri olduklarını ifade etmektedirler. (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 84-85)i

Sıfat Tümleci

Erkman-Akerson ve Ozil bu tümleçleri açıklamak için "Çocuk **tembel-miş.**" ve "Mehmet **Ayşe'-yle mutluydu.**" örneklerini kullanmışlar, ilk örnekte "tembel-miş" yüklemde "tembel" sıfat tümlecinin "-miş" yüklem çekim ekini taşıdığını ifade etmektedirler. Araştırmacılara göre, ikinci örnekte "Ayşe'yle mutlu" öbeği sıfat tümleci olarak kurulmuş ve "-di" yüklem çekim ekini taşımaktadır. Burada "Ayşe" kelimesi "ile" kelimesi kullanılarak yükleme bağlanmaktadır. Buradan hareketle Erkman-Akerson ve Ozil sıfatların da fiiller gibi değişik durumlu öğeleri yönettiklerinin ifade etmektedirler. Buna ilave olarak sıfatların sıfat tümleci kuran temel öğeler olmanın yanında birçok fiille birlikte zarf işlevinde seçimlik öğe olarak cümlede bulduklarını da ifade etmişlerdir. (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 85).

İlgeçli Ögeler

Erkman-Akerson ve Ozil içinde ilgeç bulunan öbeklerin cümlede değişik işlevlerde kullanıldığını, ilgeçli ögelerin seçimlik olarak kullanıldıklarını ifade etmektedirler. Seçimlik ögeler üzerine yapılan çalışmaların yok denecek kadar az olduğunu belirttikten sonra bunların da belli bir yöntemle incelenmesi gerektiğini söylemektedirler.(Erkman-Akerson ve Ozil, 1998: 86-87).

Tutar ve Zaman Gösteren Ögeler

Erkman-Akerson ve Ozil bu ögelerin hem temel öge hem de seçimlik öge olarak kullanılabilmesini, bu seçimin cümlenin yüklemi tarafından belirlendiğini ifade etmektedirler. Erkman-Akerson ve Ozil ‘tutar’ kelimesini ‘miktar’ kelimesine benzer anlamda kullanmışlardır. Araştırmacılar, tutar ve zaman gösteren ögelerin, cümlenin temel ögesi olup olmadığını bu ögeleri cümleden çıkararak dilbilgisel açıdan bozukluk yaratıp yaratmadığına bakılarak tahmin edilebilir olduğunu, eğer anlamda bir bozulma oluyorsa bu ögelerin yüklemine bağlı olarak cümlede temel öge olarak bulunduğunu ifade etmektedirler. (Erkman-Akerson ve Ozil, 1998:87).

2.1.2.2. Cümle Türleri

Karahan, cümle türlerini, yüklem türüne göre, yüklem yerine göre, cümlelerin anlam özelliklerine göre üçe ayırmıştır. Bunun yanında cümlelerin birbirlerine farklı şekillerde birbirlerine bağlanabileceğini ifade etmiş ve bunu da “Cümlelerin Bağlanma Şekilleri” başlığı altında ele almıştır. Karahan’ın cümle türleri içinde birleşik cümlelere yer vermemesi dikkat çekicidir. İçinde fiilimsi bulunan cümleleri, fiilimsileri kelime grubu olarak değerlendirmesi dolayısıyla birleşik cümle saymaması doğaldır. Çalışmamızın temeline Karahan’ın tespitlerini koyduğumuz için ayrıntılı olarak Karahan’ın cümle türleri ile ilgili tespitlerine yer vereceğiz. Bu alanda yapılan diğer çalışmaları ise Karahan ile karşılaştırmalı olarak ele alacağız.

I. Yüklem Türüne Göre Cümleler

Karahan burada cümleleri, yüklem isim ya da fiil olmasına göre ele almıştır. Yüklem türünün cümle anlamı yanında cümle ögelerini ve ögelerin cümle içindeki yerini belirleyeceğini ifade etmiştir.

a. Fiil Cümleleri

Karahan bu cümleleri “*Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir. Kip ve şahıs bildiren bütün fiiller yargı taşır. Bu yargı, emir kipinin 2. şahsı dışında daima ekle yapılır. Her türlü kılış ve oluş, fiil cümleleri ile karşılaşılır.*” (Karahan, 2012: 96) şeklinde tanımlamış ve özelliklerini şöyle sıralamıştır:

a. Geçişli fiil cümlelerinde, cümle öğelerinin hepsi bulunabilir.

b. Geçişsiz fiil cümlelerinde nesne bulunmaz.

c. Geçişsiz-edilgen fiilli cümlelerde özne yoktur.” (Karahan, 2012: 96)

b. İsim Cümleleri

Karahan, isim cümleleri hakkında şu bilgileri vermektedir: “*Yüklemi bir isim veya isim grubu olan cümlelerdir. İsim ve isim grupları, ‘-i-’ ek-fiili ile görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman kipinde çekime girerek yüklem görevi yaparlar. İsim cümlelerinde kip eki taşımayan yüklem, geniş zaman kipindedir. Bu ve diğer bazı kiplerde, anlamı pekiştirmek veya yükleme ihtimal anlamı katmak üzere –Dır eki de kullanılır.*” (Karahan, 2012: 96)

Karahan, isim cümlelerinin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

a. İsim cümleleri genellikle iki öğeden, özne ve yüklemden meydana gelir.

*b. İsim cümlelerinde zarf ve bulunma hâli ekli yer tamlayıcıları da sık kullanılır. (Örn. **Anadolu’da** dağların ve köylerin sonsuz bir biteviyeliği var. **Sekiz saattir** trendeyim; tren, boş ve neşesiz.)*

*c. İsim cümlelerinde genellikle nesne bulunmaz. Yüklemi yapma ve yaptırma bildirmeyen bir cümlede yüklem nesneye ihtiyacı yoktur. Buna rağmen yüklemi ‘borçlu’ kelimesi olan cümleler nesne almaktadır. (Örn. **İstanbul peyzajındaki asil hüznü** biz bu iki ağaçla çam ve fıstık çamlarına borçluyuz.)*

*ç. İsim cümlelerinde yönelme ve uzaklaşma hâli ekli yer tamlayıcıları da seyrek bulunur. (Örn. Kendi kendileriyle dolu olanlarda **başkalarına** yer yoktur.)*

d. Yapısında bulunma hâli ekli yer tamlayıcısı bulunan isim cümlelerinde özne, genellikle yüklem önünde bulunur. (Örn. Evin birkaç yüz adım uzağında, ovaya inen dik yokuşun başladığı noktada **onun kendi taş kulübesi de vardır.**)

e. En çok kullanılan isim cümleleri, çeşitli kiplerdeki ‘var’, ‘yok’, isimlerinin yüklem olduğu cümlelerdir. (Örn. Körfezde bizim Haliç suyunun koyu durgunluğu var. , Hava güzel olduğu hâlde, ortalıkta gizli bir hüzn vardı., Arkadaşları arasında hiç tanıdığı yoktu.)” (Karahan, 2012: 96-97)

II. Yüklem Yerine Göre Cümleler

Karahan, Türkçede yüklem genellikle cümle sonunda yer aldığını; bir cümlenin kurallı (düz) veya devrik olduğunu belirleyen tek ögenin yüklem olduğunu ifade etmiştir.

a. Kurallı (Düz) Cümleler

Karahan bu cümleler için şu tespitlerde bulunmuştur: “Yüklemi sonda bulunan cümleler, kurallı (düz) cümlelerdir. Cümlenin ana ögesi olan yüklem, genellikle cümlenin sonunda yer alır. Yardımcı ögeden ana ögeye doğru diziliş, Türk cümle yapısının temel özelliğidir. Yüklemi tamamlayan ögeler, yüklemden önce gelir. Yükleme en yakın öge, genellikle belirtmek istenen ögedir.” (Karahan, 2012: 100)

b. Devrik Cümleler

Karahan’ın devrik cümle tanımı ve bu cümleler türü ile ilgili tespitleri şu şekildedir: “Yüklemi sonda bulunmayan cümleler, devrik cümlelerdir. Bir anlamı öne çıkarma, belirtme, vurgulama ihtiyacı, özellikle şiirde ahenk endişesi diğer ögelerin olduğu gibi yüklem de yerini değiştirebilmektedir. Devrik cümleler, sözlü dilde yazılı dile oranla daha fazla kullanmıştır. Şiir dilinde de devrik cümle çok görülür.

Devrik cümlelerde cümlenin diğer ögelerinden biri, birkaçı veya hepsi yüklemden sonra gelebilir:

- a. Öznenin yüklemden sonra geldiği cümleler
- b. Nesnenin yüklemden sonra geldiği devrik cümleler
- c. Yer tamlayıcısının yüklemden sonra geldiği devrik cümleler
- ç. Zarfın yüklemden sonra geldiği devrik cümleler

d. *Birden fazla ögenin yüklemden sonra geldiği devrik cümleler*” (Karahan, 2012: 100-102)

III. Cümlelerin Anlam Özellikleri

Karahan, cümlelerin anlam özellikleri üzerine tespitlerini ve anlam açısından ele alacağı cümle türlerini şu şekilde ifade etmiştir: *“Bir cümle hangi anlam özelliğine sahip olursa olsun, mutlaka ya olumlu ya da olumsuz bir anlam taşır. O hâlde cümlelerin temel anlam özelliği olumluluk veya olumsuzluktur. Olumlu ve olumsuz cümleler, ayrıca soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb. anlamlar taşıyabilir. Burada, temel anlam özelliklerinden olmaları ve kullanım sıklığı dikkate alınarak sadece olumlu ve olumsuz cümlelerle soru cümleleri üzerinde durulmuştur.”* (Karahan, 2012: 103)

1. Olumlu ve Olumsuz Cümleler

a. Olumlu Cümleler

Karahan olumlu cümleler için *“Yargının gerçekleştiğini anlatan cümleler, olumlu cümlelerdir. Böyle cümlelerin yüklemi yapma, yapılma veya olma bildirir.”* (Karahan, 2012: 103) ifadelerini kullanmıştır. Cümlelerin dilbilgisel olarak olumsuz ancak anlamca olumlu olabileceği durumları belirlemiş ve bu durumları şöyle sıralamıştır:

“Yapısında herhangi bir olumsuzluk unsuru taşıyan cümleler ‘değil’ edatı veya ‘yok’ ismi ile birleşince olumlu bir anlam kazanırlar. İki olumsuz unsur, bir cümlemin anlamını olumlu yapar.

-Dan başka kalıbı, ‘değil’ edatı ile birlikte cümleyi olumlu yapar.

-Dan başka kalıbı, bir soru kelimesi ile birlikte cümleyi olumlu yapar.

Yapısında herhangi bir olumsuzluk unsuru bulunan bazı cümleler, soru yoluyla olumlu bir anlam kazanırlar.” (Karahan, 2012: 104)

b. Olumsuz Cümleler

Karahan, olumsuz cümleler için *“Yargının gerçekleşmediğini anlatan cümleler, olumsuz cümlelerdir. Böyle cümlelerin yüklemi yapmama, yapılmama veya olmama*

bildirir.” (Karahan, 2012: 104) ifadelerini kullanmıştır. Cümlenin anlamını olumsuz yapan unsurları şu şekilde sıralamıştır:

“ ‘-mA-’ eki ile kurulan olumsuz cümleler: Fiil cümlelerini olumsuz yapar.

‘Değil’ edatı ile kurulan olumsuz cümleler: Hem isim, Hem de fiil cümlelerini olumsuz yapar.

‘Ne ... ne...’ edatı ile kurulan olumsuz cümleler: Kelimeleri, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlayarak isim ve fiil cümlelerini olumsuz yapar. Böyle cümlelerde yüklem genelleme genellikle olumlu anlam taşırlar.

‘Yok’ ismi ile kurulan olumsuz cümleler: ‘Yok’ isminin yüklem olarak görev yaptığı cümlelerde anlam olumsuzdur. ‘Yok’ kelimesinin ‘değil’ anlamı ile kullanıldığı ... bir cümlede, özne yüklem yanında yer almaz. Bu cümlelerde ‘yok’ kelimesi ile yanındaki kelime veya kelime grubu cümlenin yüklemidir.

Yapı bakımından olumlu olan bazı cümleler anlamca olumsuzdur. Soru eki veya soru kelimesi, olumlu bir cümleye olumsuz bir anlam kazandırabilir. Böyle cümlelerin soru mu olumsuzluk mu ifade ettiği bağlamdan anlaşılabilir.” (Karahan, 2012: 104-106)

2. Soru Cümleleri

Karahan, bu tür cümlelerle ilgili olarak “Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümleler, soru cümleleridir. Soru eki –mI ile soru sıfatları, soru zamirleri, soru zarfları ve soru edatları bir cümleye soru anlamı kazandıran unsurlardır. Konuşma dilinde vurgu yoluyla da soru cümlesi yapılabilmektedir.” (Karahan, 2012: 107 ve devamı) tespitlerinde bulunmuştur.

IV. Cümlelerin Bağlanma Şekilleri

Karahan cümlelerin birbirleriyle bağlanması gerekliliğini ve cümlelerin nasıl bağlanabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: “Anlamı bütün boyutlarıyla yansıtmada tek bir cümlenin yeterli olmadığı durumlarda, cümlelerden meydana gelen dil birliklerine başvurulur. Bu birlikler, çok boyutlu bir anlatım için yan yana gelen cümlelerin bağlama edatlarıyla, ortak cümle öğeleriyle, ortak kip/şahıs ekleriyle ya da çeşitli anlam ilişkileriyle birbirlerine bağlanmalarından oluşurlar.” (Karahan, 2012: 85)

1. Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler

Karahan edatların görevini sıralama, karşılaştırma, benzetme, açıklama, sebep, sonuç, amaç, karşıtlık, eşitlik, beraberlik vb. olarak sıralamış; edatların cümleler arasında bu anlam ilgilerini kurduğunu, var olan ilişkiyi vurguladığını ya da ilişkinin yönünü belirlediğini ifade etmiştir. Bunlardan “ki” ile “ve” edatını ayrıntılı olarak incelemiş, diğer edatlarla kurulmuş cümlelere ise örnek vermekle yetinmiştir.

Karahan, “ki” bağlama edatının işlek olarak kullanıldığını, cümleler arasında açıklama, sıralama, karşılaştırma, sebep, sonuç, amaç gibi anlam ilişkileri kurduğunu, bu edat ile bağlanan dil birliklerinde bir cümlenin ana cümle, diğer cümlenin ise ana cümleyi zaman, tarz, nesne vb. bakımlardan tamamladığını ifade etmiştir. Ana cümlelerin başta, yardımcı cümlelerin “ki” edatından sonra kullanıldığı cümlelerin Türkçenin söz dizimi kurallarına uygun olmadığını, bu sıralanışta Farsçanın etkisi olduğunu söylemiştir. (Örn. Çocuklar isterler **ki** yanlarındaki büyükler, her zaman bütün suallerine cevap verebilecek alimler olsun.) Ana cümlenin sonda, yardım cümlenin ise “ki” edatından önce kullanıldığı cümlelerin ise öge sıralanışı bakımından Türkçeye uygun olduğunu ifade etmiştir. (Örn. Öyle bir sessizliğe daldılar ki düşündüklerimi işitecekler diye korktum.) (Karahan, 2012: 85-87)

Karahan, “ve” bağlama edatının birden fazla cümleyi sıralama, sebep, sonuç anlam ilişkileri ile birbirine bağladığını; bu edatla bağlı cümlelerde bağlantıyı gösteren başka ortak unsurlar da bulunabileceğini ifade etmiştir. (Karahan, 2012: 87-88)

Bu iki edat dışında *ama, çünkü, fakat, de, halbuki, hem ... hem..., kah.. kah, lakin, ne... ne..., yahut* edatlarının bulunduğu cümlelerden örnekler vermiştir. (Karahan, 2012: 89-91)

2. Ortak Cümle Öğeleriyle Bağlanan Cümleler

Karahan, cümleler arasındaki anlam ilişkisinin ortak öğeler ile sağlanabileceğini; bağlantıları desteklemek amacıyla başka unsurların da kullanılabileceğini ifade etmiştir. Ortak yüklemli, ortak özneli (ya da öznenin bir parçası ortak olan), ortak nesneli, ortak yer tamlayıcılı ve ortak zarflı öğelere örnek cümlelere yer vermiştir. (Karahan, 2012: 91-92).

3. Ortak Kip/Şahıs ekleriyle Bağlanan Cümleler

Karahan bu tür cümlelerle ilgili olarak şu açıklamalarda bulunmuştur: “*Cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada ortak kip/şahıs eklerinin de rolü vardır. Bu ekler her cümlede tekrarlanabilir. Ancak tekrardan gerektiğinde kaçmak üzere bu eklerin bir kısmı son cümleye kaydırılabilir. Yükleme isim olan cümlelerde kip ekinin, tek kipli fiillerde şahıs ekinin, birden fazla kipli fiillerde ise ikinci veya üçüncü kip eki ile şahıs ekinin son cümlede kullanılması, cümleler arasındaki anlam ilişkisini pekiştirir. Cümleler, birden fazla cümle ögesi ve kip ekiyle de birbirlerine bağlanabilirler.*” (Karahan, 2012: 92-93).

4. Anlam İlişkisiyle Bağlanan Cümleler

Karahan, bu başlık altında cümleleri bağlayacak herhangi bir unsur bulunmaksızın art arda sıralanmış ve aralarında anlamsal ilişki bulunan cümleleri ele almıştır. Bu konu ile ilgili olarak “*Cümleler arasındaki bu ilişkiler ..... şahıs, zaman, mekân, nesne ve harekete ait kavramlarda karşılaştırma, açıklama, büyüklük-küçüklük, azlık-çokluk, genellik-özellik vb. bakımlardan sıralama, dereceleme; zıt veya benzer kelimelerle oluşturulan anlam paralelizmi, aynı kavram alanına giren kelimeler, iyelik ekleri ve genel olarak bazı içerik özellikleri de cümleler arasındaki anlam ilişkisini sağlamada yeterli olabilmektedir.*” (Karahan, 2012: 94)

Ergin cümle türleri içinde birleşik cümlelere yer vermiştir. Bu cümleleri “Birleşik cümle bir asıl cümle ile onun manasını tamamlayan bir veya daha fazla yardımcı cümleden teşekkül eder.” (Ergin, 2012: 404) sözleriyle ifade etmiştir. Şartlı birleşik cümle, ki’li birleşik cümle ve iç içe birleşik cümle olmak üzere üç tür birleşik cümleden söz etmektedir.

Ergin, *şartlı birleşik cümleyi* Türkçenin asli birleşik cümlesi sayar; şart kipinin sadece istek ve temenni ifadeleriyle kullanıldığında bitimli bir hareket bildirdiğini bu nedenle sadece bu koşullarda hüküm bildirdiği için cümle kurabildiğini; diğer durumlarda ise asıl cümlelere tamamlayan, yardımcı cümle konumunda olduğunu söylemektedir. Şartlı birleşik cümlelerin Türkçenin yardımcı unsurun asıl unsurdan önce gelmesi kuralına uygun olarak ilk sırada geldiğini, daha sonra asıl cümlelerin yer aldığını ifade etmektedir. Ergin asıl cümlede yüklem önemli olduğunu, bu nedenle bazen şartlı cümlelerin ana cümlelerin yükleminden önce olmak koşuluyla ana cümle arasına da girebileceğini ifade etmiştir. (Ergin, 2012:405)

Cümle tanımında "tam bir yargı bildirme" ölçütü dikkate alındığında kendisinde anlamın tamamlanmadığı şartlı yapılara "cümle" demek yerine "şart grubu" veya "şart cümlecigi" demenin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Ergin, *ki'li birleşik cümlelerin yabancı dil asıllı olduğunu* belirmiş; Farsça asıllı *ki* ile onun Türkçesi olarak eskiden kullanılan *kim* edatıyla kurulduklarını belirtmiştir. (Ergin, 2012: 405-406).

Ergin, *içe içe birleşik cümleleri* “*Bu birleşik cümlede bir cümle bir başka cümlelerin bir unsuru veya cümle içinde bir isim unsuru durumunda bulunur.*” (Ergin, 2012: 406) şeklinde açıklamıştır. (Ergin, 2012: 406-407)

Delice, cümleleri yüklemelerin yerine göre kurallı, devrik/kuralsız; yüklem türüne göre isim ve fiil; anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru, olumlu soru, olumsuz soru; yapılarına göre basit ve birleşik, kullanımlarına göre sıralı ve bağlı olarak tasnif etmiştir. (Delice, 2003: 141-149) Görüldüğü üzere Delice, Karahan’dan farklı olarak birleşik cümleleri yapılarına göre basit ve birleşik olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu ayırmda “*cümlelerin bünyesinde barındırdığı unsurların taşıdığı anlam yargıları durumları*”nı ölçüt olarak kullanmıştır. Buna göre “*Bir cümle bünyesinde isim veya isme dayalı kelime öbeklerini barındırıyor ve bu şekliyle bir yüklem etrafında dizge oluşturuyorsa bu tür cümleler basittir.*” (Delice, 2003: 142) Delice birleşik cümleleri de şu şekilde tanımlamıştır: “*Bir cümle bünyesinde fiil veya fiile dayalı kelime öbeklerini ve özne, nesne, tümleç görevlerinde başka bir cümleyi yani yan cümleyi içeriyorsa bu tür cümleler birleşiktir.*” (Delice, 2003: 142) Delice, birleşik cümleleri *girişik-birleşik cümle, iç-içe birleşik cümle, ki'li birleşik cümle, karmaşık birleşik cümle* başlıkları altında ele almıştır. (Delice, 2003: 146)

Karahan’ın “Cümlelerin Bağlanma Şekilleri” başlığı altında ele aldığı cümleleri Delice, “Kullanımlarına Göre Cümleler” başlığı altında ele almış ve *sıralı cümleler* (bağımsız sıralı, bağımlı sıralı cümleler), *bağlı cümleler* şeklinde ortaya koymayı tercih etmiştir. (Delice, 2003: 148)

Delice, cümlelerde eksilti ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir:

“*Eksiltili cümle, daha çok tek yüklemlilerde olmak üzere cümlelerde zorunlu olarak bulunması gereken unsurlardan birinin eksiltilmesi yoluyla oluşturulmaktadır.*”

Bağımlı sıralı cümlede cümle sıralaması için de kullanılan yaygın bir yol olan eksiltme basit cümlelerde ise daha çok tiyatro yahut karşılıklı konuşma metinlerinde söz bütünlüğü içinde önceden zikri geçen herhangi bir unsura gönderme yapılarak cümle eksiltilebilir.

Sıralı olarak kullanılan cümlelerde de bir önceki cümlede var olan unsur ikinci ve takip eden cümlelerde de kullanılacaksa ikinci ve sonraki cümlelerde birinci cümlede var olan unsur eksiltilebilir.” (Delice, 2003: 149)

Özkan ve Sevinçli cümleleri yüklemelerine göre, anlamlarına göre, yüklem yerine göre, yapılarına göre incelemişler ve her bir ölçüte göre alt gruplara ayırmışlardır. Yüklemelerine göre cümleleri, yüklem ait olduğu kelime türüne göre isim ve fiil cümleleri olmak üzere, Karahan'ınki gibi, isim fiil cümleleri olarak ikiye ayırmışlardır. Yüklem yerine göre ise, yine Karahan'la benzer olarak kurallı ve devrik cümleler olmak üzere ikiye ayırmışlardır. Cümleleri anlamlarına göre olumlu, olumsuz, soru, emir ve ünlem cümlesi olmak üzere beşe ayırmışlar ve bunlar hakkında ayrıntılı bilgi vermişlerdir. Karahan ise çalışmasında, sadece olumlu cümleler, olumsuz cümleler ve soru cümlelerini ayrıntılı olarak ele almıştır. Özkan ve Sevinçli ise Karahan'da farklı olarak cümleleri yapıları bakımından incelemiş ve şu türleri tespit etmişlerdir: basit cümle, birleşik cümle, sıralı cümle, bağlı cümle, ara sözlü (cümleli) cümle, eksiltile cümle (kesik cümle)

Özkan ve Sevinçli'nin birleşik cümle ile ilgili tespitlerine yer vermeden önce temel cümle ve yan cümle ile ilgili tanımlarını göstermek uygun olacaktır:

“Temel cümle: Bir birleşik cümlede esas yargıyı üzerinde taşıyan unsurdur. Aynı zamanda ana düşünce bu cümlededir. Bu nedenle bu cümleye ana cümle de de nir. Genellikle sonda bulunur.

Yan cümleler: Temel cümlelerin dışında kalan, ancak temel cümlelerin ifade ettiği fikri bir sebebe, bir şarta, bir dileğe bağlayan cümledir. Çoğu zaman temel cümleden önce gelir ve çekimli bir fiille kurulur. Yan cümlelerin esas görevi, temel cümleyi anlam yönünden tamamlamak, açıklamak ve güçlendirmektir.” (Özkan ve Sevinçli, 2013: 197)

Özkan ve Sevinçli, şartlı birleşik cümlelerin temel cümleyi şart, zaman, sebep tahmin ve benzetme gibi anlamlarla tamamladıklarını; temel cümlede özne, nesne, yer tamlayıcısı, çoğu zaman da zarf işleviyle kullanıldıklarını ifade etmektedir. (Özkan ve Sevinçli, 2013: 198) Özkan ve Sevinçli, iç içe birleşik cümlede iç cümlelerin temel

cümlenin nesnesi olduğunu; temel cümlenin yüklemine çoğunlukla demek, saymak, zannetmek, farz etmek, bilmek, görmek gibi fiillerden oluştuğunu; bu tür cümleleri daha çok alıntı ve aktarmalarda kullanıldığını ifade etmişlerdir. (Özkan ve Sevinçli, 2013: 201) Araştırmacılar, ki’li birleşik cümlelerin eski metinlerde ‘kim’ bağlacı ile kurulduğunu ifade etmekte; bu yapıdaki cümlelerde temel cümlenin yardımcı cümleden önce geldiğini; yardımcı cümlenin ise doğrudan doğruya cümlenin temel ögesine bağlanarak temel cümle yüklemine bir ögesi haline geldiğini ifade etmektedirler. Bu yapının Türkçeye yabancı olduğunu söylemekte ve bunların iki cümle arasına girebildiği gibi cümlenin bir ögesi ile cümlenin arasına da girebileceğini belirtmektedirler. (Özkan ve Sevinçli, 2013: 204) Özkan ve Sevinçli girişik cümlelerin fiilimsilerle kurulan cümleler olduklarını; ancak yüklemine yargı ifade etmemesi nedeniyle cümle değil kelime grubu sayılması gerektiğini söylemişler; cümlenin herhangi bir ögesi olabileceklerini ifade etmişlerdir. (Özkan ve Sevinçli, 2013: 208) Bağlı cümleleri ise şu şekilde tanımlamışlardır: “*Cümle başı bağlaçları ile birbirine bağlanan cümlelere bağlı cümle adı verilir. Cümle başı bağlaçları, başlarında buldukları cümleleri ya kendinden önceki cümleye ya da kendilerinden sonra gelen cümlelere bağlarlar. İki cümle arasında çeşitli anlam ilişkisi kurarlar. Bu ilişkiler açıklama, sebep, sonuç, benzerlik, üsteleme, şaşırma, istek vb. olabilir.*” (Özkan ve Sevinçli, 2013: 218) Özkan ve Sevinçli’nin sıralı cümleler ile ilgili tespitleri Karahan’ın tespitleri ile benzeşmektedir. Araştırmacılar, ara sözlü cümleleri ise şu şekilde ifade etmektedirler: “*Cümleden çıkarıldıklarında cümlenin anlamında bir eksiklik yaratmayan bir ‘ara söz’ taşıyan cümlelerdir. Ara sözler açıklama ve ek bilgi ifade ederler.*” (Özkan ve Sevinçli, 2013: 221) Özkan ve Sevinçli’nin eksilteli cümle ile ilgili tespitleri Delice’nin tespitleri ile örtüşmektedir.

Aktan’ın cümle türleri ile ilgili tespitleri genel olarak Özkan ve Sevinçli ile örtüşmektedir. Aktan’ı Özkan ve Sevinçli’den ayıran ise birleşik cümleleri ele aldığı kısımda girişik birleşik cümle türüne yer vermemesidir.

Karaağaç (2011), cümleleri yapılarına göre, yüklem türüne göre, yüklem yerine göre, anlamlarına göre ele almış, yapılarına göre cümleleri basit cümleler, birleşik cümleler ve bağlı cümleler olmak, eksilteli cümleler olmak üzere dörde ayırmıştır. Karaağaç, içinde fiilimsi bulunan cümlelerin, fiilimsilerin ‘zaman ve şekil’ olarak çekimlenmemiş olması nedeniyle basit cümleler olduklarını ifade etmiştir. Birleşik cümleleri ise şartlı birleşik cümle, iç içe birleşik cümle ve ki’li birleşik cümle olmak üzere üçe ayırmıştır. Birleşik cümlelere ve bunların alt türlerine ilişkin tespitleri

yukarıda yer verdiğimiz tespitlerle benzerlik göstermektedir. (Karaağaç, 2011: 237-240) Karaağaç, bağlı cümleleri sıralı bağlı ve açıklamalı bağlı olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bağlı cümlelerin bağlama edatlarıyla birbirine bağladıklarını belirtmiş; sıralı bağlı cümlelerin “ve”, “ile” edatları ya da noktalama işaretleri ile birbirine bağlandığını; açıklamalı bağlı cümlelerin ise cümleler arasında ‘parça-bütün, sebep-sonuç, denkleştirme, ayırma vb.’ anlam ilişkileri kurduğunu ifade etmiştir. (Karaağaç, 2011: 240-242) Karaağaç, eksilteli cümleyi şu şekilde ifade etmektedir: “*Yüzey yapılarıyla bir cümle bütünlüğünden uzak olan, derin yapıları, sözlü dil kullanımının çeşitli öğeleriyle, yargı bildiren cümle olarak algılanan cümleler, eksilteli cümlelerdir.*” (Karaağaç, 2011:242). Karaağaç, ünlemler, ünlem öbekleri, cümle başı edatları, ret ve kabul, onay veya inkar sözlerinin tek başına kullanımlarının da eksilteli cümle sayılacağını ifade etmektedir.

Karaağaç, yüklem türüne göre cümleleri isim cümleleri ve fiil cümleleri olmak üzere ikiye ayırmıştır (Karaağaç, 2001: 248-249).

Karaağaç, yüklem yerine göre cümleleri kurallı cümle ve devrik cümle olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bu cümleler ile ilgili tespitleri daha önce yer verdiğimiz çalışmalardaki tespitler ile örtüşmektedir. Anlamlarına göre cümleleri ise olumlu cümle, olumsuz cümle ve soru cümleleri olmak üzere üçe ayırmıştır. Karaağaç’ın bu konuyla ilgili tespitleri yine daha önce yer verdiğimiz çalışmalardaki tespitlerle örtüşmektedir. Yalnız Karaağaç, soruların işlevlerine ayrıntılı olarak yer vermiş ve işlevlerine göre şu soru türlerini tespit etmiştir: *seçmeli soru, ünlemlik soru, karşı çıkma sorusu, cümleyi değil cümle öğelerinden birini sorma sorusu, ikili soru, düşünme sorusu, dolaylı soru, zamir sorusu, dolaysız soru, ret-kabul sorusu, ayırıcı soru, retorik soru, uzlaşma sorusu, onay sorusu.* (Karaağaç, 2011: 249-252)

Eker, ‘cümle’ yerine ‘tümce’ terimi kullanmıştır. Tümcenin tüm bilim çevrelerince kabul edilebilir bir tanımına ulaşamadığını belirtmiş; ancak bu tanımda en önemli ölçüt olarak yargının kullanıldığını söylemiştir. Eker çalışmasında gelenekselleşmiş ölçütler dediği ölçütler çerçevesinde cümle türlerini yapısına göre basit cümle, birleşik cümle, sıralı ve bağlı cümle olmak üzere üçe; yüklem türüne göre eylem cümlesi ve ad cümlesi olmak üzere ikiye; yüklem yerine göre kurallı cümle, devrik cümle ve kesik cümle olmak üzere üçe; anlamlarına göre ise olumlu, olumsuz, soru, emir ve ünlem cümleleri olmak üzere beşe ayırmıştır. Eker’in cümle türlerinin alt gruplarına ilişkin yaptığı açıklamalar çalışmamıza aldığımız diğer araştırmacılar ile

örtüşmektedir. Sıralı ve bağlı cümlelerin diğer çalışmalarda ayrı ayrı ele alınması ve eksilteli cümlelerin yüklemine yerine göre cümleler başlığı altına alması ile diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Birleşik cümleler başlığı altında ise sadece şartlı ve ki'li birleşik cümlelere yer vermiştir. (Eker, 2006: 479 – 494) Eker'in, Türkçe'nin cümle dizilişine dair verdiği şu bilgiler önem arz etmektedir: “*Türkçede yüklem genel olarak tümce sonundadır. Türkçe tümce ögeleri (Ö)zne-(T)ümleç-(Y)üklem sırasına uygundur. ÖTY dizilişindeki tümcelere Düz (kurallı) tümce, YTÖ veya TÖY dizilişindeki tümcelere ise devrik tümce adı verilir.*” (Eker, 2006: 486)

Demir ve Yılmaz cümleleri yapılarına göre, anlamlarına göre, yüklemine göre olmak üzere üç başlıkta ele almışlar. Yüklemine göre cümleleri ise yüklemine yerine ve türüne göre olmak üzere tekrar ikiye ayırmışlardır. Yapılarına göre cümlelerde basit, şartlı birleşik, ki'li birleşik ve sıralı cümlelerde adlandırma farklılığına rağmen ortaklıklara varılabildiğini belirtmişlerdir. İçinde fiilimsi bulunduran cümlelerin ise bazı görüşlere göre Türkçede herhangi bir sıfat ya da zarftan farklı kullanılmadıkları için bu cümleler basit cümle olarak değerlendirildiğini; diğer görüşe göre içinde fiilimsi bulunduran cümlelerin ana yüklemle birlikte birleşik cümle oluşturduğunu söylemişler ve kendilerinin ikinci görüşü benimseyenler içinde yer aldıklarını beyan etmişlerdir. Demir ve Yılmaz, cümlelerin anlamlarına göre yorumlanmasının kolay gibi gözükse de zor ve karmaşık olduğunu; olumlu ve olumsuz ayırımının diğerlerine göre daha temel olduğunu ifade etmiş; bunun yanında soru ve emir cümlelerine de değinmişlerdir. (Demir ve Yılmaz, 2006: 212-214). Demir ve Yılmaz, Türkçenin ÖNY dili olduğunu belirttikten sonra, yüklemine yerine göre cümlelerin kurallı ve devrik olarak ikiye ayrıldıklarını ifade etmişlerdir. Kurallı cümlelerde yüklemine sonda bulunduğunu ifade ettikten sonra yüklemi sonda bulunmayan cümle türleri de olduğunu ve bunlara devrik cümle dendiğini söylemişlerdir; ancak “Hava güzel” örneği üzerinde sıralamanın değişmesiyle aynı anlamda ancak aralarında farklı ilişki bulunan bir yapıya bürüneceğini söylemişlerdir. Yine belirtisiz nesnenin de yüklemine önünde yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Sanıyoruz ki, bu nedenle “*Devrik cümle, küçük çaplı birçok çaplı araştırmaya konu olmuşsa da henüz bütün yönleriyle incelenmemiştir. Özellikle yer değiştirmenin sınırları ve işlevleri tam olarak aydınlatılmış değildir.*” (Demir ve Yılmaz, 2006: 215) ifadelerini kullanmışlardır. Yüklemine isim ya da fiil soylu olmasına göre isim cümleleri ve fiil cümleleri olmak üzere ikiye ayrıldığını söyleyen Demir ve Yılmaz isim cümleleriyle ilgili olarak şu tespitlerde bulunmuşlardır: “*Türkçe isim cümlelerinin de fiil ögesi bir tarafa bırakılmış fiil cümlelerinden geliştiği*

düşünülebilir. Bir isim cümlesinin kurulabilmesi için yüklem olarak kullanılan bir isim; bir fiil cümlesinin kurulabilmesi içinse çekim eki almış bir fiil ögesi yeterli olabilir.” (Demir ve Yılmaz, 2006: 216)

Erkman-Akerson, “Dile Genel Bir Bakış” adlı kitabında cümle yerine ‘tümce’ terimini kullanmış, cümleleri “Fiil ve Ad Cümlesi”, “Yalın ve Bileşik Tümce” başlıkları altında ele almıştır. Fiil ve ad cümleleri hakkında ayrıntılı bilgi vermemiştir. ‘*Yalın tümceleri*’ tek bir yüklemi olan cümleler olarak tanımlamış, ortak öge bulunduran cümleleri de bu kategoriye dâhil etmiştir. (Erkman-Akerson, 2008: 159) Erkman-Akerson, bileşik cümleleri üç gruba ayırmıştır. Birinci grubu “İki Bağımsız Ana Tümce” olarak adlandıran Erkman-Akerson, bu gruptaki cümlelere “Şef işaret verdi ve orkestra çalmaya başladı.” cümlesini örnek olarak göstermektedir. Araştırmacının burada vurguladığı nokta bu tür cümlelerde, cümleler arasında sadece anlam bağlantısının olduğu; söz dizimsel açıdan hiçbir bağlantının bulunmadığıdır. (Erkman-Akerson, 2008: 159-160) İkinci grup cümleleri “Bir Bağımlı, Bir Bağımsız Tümce” olarak adlandıran Erkman-Akerson, bu tür cümlelere örnek olarak “Eğer dün gelseydik, seni görecektik.” cümlesini örnek göstermiştir. Bu tür cümlelerde birinci cümlenin, bağımlı ve yan cümle olduğunu; ikinci cümlenin bağımsız ve ana cümle olduğunu ifade etmiştir. (Erkman-Akerson, 2008: 160). Son grup olarak “Girişik Tümce” başlığını açan Erkman-Akerson bu tür cümlelerin tam çekimli bir fiile sahip olmadıklarını, diğer bir deyişle fiilimsi barındırdıklarını söylemiştir. Erkman-Akerson ‘girişik tümceler’ hakkında şu bilgileri vermiştir: “*Bu grupta, yantümce, ana tümcenin bir ögesidir. Özne, tümleç ya da belirteç olabilir. Özne ya da tümleç olacaksa, fiil adlaşır ve öznesi ile bir tamlama ilişkisi kurar (ad-fiiller, ortaçlar). Yantümce eğer belirteç olacaksa, fiil çok değişik biçimlere girebilir, bir ilgeçle bağlantı kurmak için adlaşabilir ya da belirteçlik ekleriyle donanıp bir ulaca dönüşür [gel-ip], [gelir-ken], [gel-erek] gibi. Yan tümce bazen de anatümcenin öğelerinden birini niteler. Böyle bir yan tümce, sıfat görevi görür ve fiili ortaca dönüşür.*” (Erkman-Akerson, 2008: 160-161)

Aksan Türkçenin söz dizimi özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- a) *Yeryüzünde konuşulan diller arasında, öznenin başta, ülkemin sonda, nesnenin ortada olduğu diller içinde bulunan Türkçe, kısaca ÖNY (özne+nesne+yüklem) diye adlandırılan tiptedir.*

- b) *Türkçenin Altay dilleriyle bir başka yakınlığı, sıfatların her zaman adlardan önce gelişyle ortaya çıkar. Ayrıca, sayı sıfatlarından sonra gelen adların çoğul olmayışı özelliği de belirtilmelidir.*
- c) *Anadilimizin en önemli özelliklerinden biri sözdiziminde görülen olağanüstü esnekliktir.*
- d) *Türkçeye kısa ve kıvrak anlatım olanağı sağlayan özelliklerden biri ve dilin çok önemli, ayrı bir niteliği, bileşik ve girişik tümcelerin yapısında ortaya çıkar: Yan tümceler, tümcecikler ana, temel tümceye ilgi adlarıyla (zamirleriyle) değil, ortaç (participle) ve ulaç (gerund)'larla bağlanır. Modern dilbilimde adlaştırma (nominalization), sıfatlaştırma (adjectivalization) ve belirteçleştirme (adverbialization) denen işlemlerle kurulan tümceler rahatlıkla kurulabilir.*
- e) *Kitabımızda, ayrı bir bahiste ele aldığımız ikilemeler,... Türkçeye ayrı bir anlatım gücü kazandırmaktadır.*
- f) *Sözdiziminin önemli özelliklerinden biri de Hint-Avrupa dillerinde ayrı birer eylemle yerine getirilen görevin yalnızca ek biçimindeki eylemle gerçekleştirilmesidir.” (Aksan, 2011: 35-41)*

Demirci, dillerin öğelerinin dizilişinin en az altı şekilde olduğunu ifade etmiş ve bu dizilişleri şu şekilde göstermiştir:

“1.Özne-yüklem-nesne: Ali gitti okula

2.Özne-nesne-yüklem: Ali okula gitti

3.Yüklem-özne-nesne: gitti Ali okula

4.Yüklem-nesne-özne: gitti okula Ali

5.Nesne-özne-yüklem: okula Ali gitti

6.Nesne-yüklem-özne: okula gitti Ali” (Demirci, 2013: 60) Demirci, bir dilin öğelerinin yerlerinin değiştirilme imkânının dilin özellikle morfolojik yönüyle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Demirci, Türkçenin de morfolojik özelliklerinden dolayı öge yerlerinin değiştirilmesine izin verdiğini ifade etmiş, bu değiştirimin vurgu açısından farklılık yaratsa da cümleyi anlamsız hale getirmediğini ifade etmiştir. (Demirci, 2013: 60-61)

Çağlar (1978), çalışmasında Greenberg’in sözcük dizilişi ve dil tipolojisi ile ilgili tespitlerine ve bunun Türkçeden örneklerine yer vermiştir. Greenberg’in, Özne-Eylem-

Nesne; Özne-Nesne –eylem, eylem-Özne-Nesne, Nesne-Özne-Eylem ve Nesne-Eylem-Özne, şeklinde altı muhtemel öge dizilişinden sadece üçünün (Özne-Eylem-Nesne, Özne-Nesne-Eylem ve Eylem-Özne-Nesne) belirttiğini ifade eden Çağlar Türkçenin ÖNE kuruluşunda olan diller içinde yer aldığını, ancak Türkçede sözcük dizilişinin çok serbest olduğunu bunun da dildeki morfolojik özelliklerin dildeki sözcük dizilişiyle paralellik göstermesinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Çağlar'dan edindiğimiz bilgiye göre Greenberg ÖNE dizilişine sahip dillerin özelliklerini, Türkçeden örneklerle, şu şekilde belirlemiştir:

“a) Bu dillerde sonekler görülür. Türkçede de hal ekleri ve sonekler hakimdir.

b) Özne-Nesne-Eylem dillerinde genitif ekleri, sıfat, bağ, zamir cümlecikleri gibi niteleyenler niteledikleri öğelerden önce gelirler.

c) Özne-Nesne-Eylem dizilişindeki dillerde eylemin aynı olduğu birbirine bağlı cümleciklerde önceki cümleciklerdeki eylemlerin atılarak sonuncusunun kullanılması mümkündür.

d) Greenberg birçoğu Özne-Nesne-Eylem dizilişinde olan ve sonekleri kullanan dillerde soru takısının tümce sonuna geldiğini saptamıştır. Türkçede de temel soru tümceleri düz tümcenin sonuna mi eki getirilerek yapılır. ... temel dizilişte mi eki eylemin sonuna getirilmekle birlikte tümcede herhangi bir ögenin vurgulandığı hallerde soru eki vurgulanan kelimenin sonuna getirilir.” (Çağlar, 1978: 57-59)

DEĞERLENDİRME

Dil üzerinde pek çok araştırma yapan bilim adamları, yazdıkları eserlerde Türkçenin söz dizimi konusunu da geniş biçimde ele almışlardır. Bunlardan bir kısmını yukarıda ayrıntılı olarak vermeye çalıştık. Dilcilerin hemen hepsinin cümle tanımında birleştiği görülmektedir. Buna göre "cümle"nin temel özelliği, tam bir yargı bildirmesi, kendisinde anlamın tamamlanmış olması hususudur. Bu tespit, cümlelerin yapısına göre değerlendirilmesinde önemlidir. Bu tespitten hareketle fiilimsilerle kurulan yapılar (en azından yüzey yapıda) tam bir yargı bildirmediği için "cümle" sayılmamakta, bunun yerine "kelime grubu" şeklinde adlandırılmaktadır. Dolayısıyla içinde fiilimsi (hatta şart eki) bulunduran yapılar, ana cümlelerin bir parçası olarak kabul edilmekte, bu kuruluşdaki cümleler de birleşik değil, basit cümle sayılmaktadır. Birleşik cümle ise, bir cümle içinde anlamı tamamlanmış başka bir cümle bulunduran veya anlam açısından kendi içinde tam bir bütünlük gösteren ve çeşitli bağlaçlarla birbirine bağlanmış cümlelerin

oluşturduğu cümle türüdür. Biz de çalışmamızı bu bilimsel görüş doğrultusunda şekillendirmeye çalıştık.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MAKEDONCA TÜRKÇE KONUŞAN İKİDİLLİ BİREYLERDE SÖZ DİZİMİ ETKİLEŞİMİ

3.1. Kelime Grubu Düzeyinde Etkileşim

a. İsim Tamlaması

Bu grupta 221 isim tamlaması bulunmaktadır. Dört tamlama Türkçenin tamlama tipinden sapma göstermektedir. Bunlar, 12, 81, 90, 126 numaralı örneklerdir.

1. (bizim) çocukluğumuzda

tyn tnn

2. dernek başkanı

tyn tnn

3. (bizim) hepimiz

tyn

4. akrabalar arasında

tyn tnn

5. bunun Almancası

tyn tnn

6. (onun) Türkçesi

tyn tnn

7. (benim) annem

tyn tnn

8.Dayısının	kızına
tyn	tnn
9.Benim	arkadaşım
tyn	tnn
10.Aynur'un	ablası
tyn	tnn
11. (onların)	dünürleri
tyn	tnn
12.Hepsi	akrabalar
tnn	tyn
13. (bizim)	çocukluğumuzda
tyn	tnn
14. Dernek	başkanı
tyn	tnn
15. (bizim)	hepimiz
tyn	tnn
16.Akrabalar	arasında
tyn	tnn

17.Bunun	Almancası
tyn	tnn
18. (onun)	Türkçesi
tyn	tnn
19. (benim)	annem
tyn	tnn
20.Dayısının	kızına
tyn	tnn
21.Benim	arkadaşım
tyn	tnn
22.Aynur'un	ablası
tyn	tnn
23. (onların)	dünürleri
tyn	tnn
24.Hepsi	akrabalar
tnn	tyn
25. (bizim)	Akrabalarımız
tyn	tnn

26. (benim)	kafam
tyn	tnn
27. (benim)	oğlum
tyn	tnn
28. (benim)	gözlüğüm
tyn	tnn
29. (benim)	babam
tyn	tnn
30. (benim)	annem
tyn	tnn
31.Makine	Öğretmeni
tyn	tnn
32. (benim)	hayatımda
tyn	tnn
33.Mekadonya göçmenleri	derneği
tyn	tnn
34.konuşma	dili
tyn	tnn

35.benim	babam
tyn	tnn
36.(benim)	işime
tyn	tnn
37.benim	annedilim
tnn	tyn
38.anne	dili
tyn	tnn
39. (onun)	faydası
tyn	tnn
40.çocuk	isimleri
tyn	tnn
41. (onların)	bazıları
tyn	tnn
42.oğlan	çocuğu
tyn	tnn
43. (benim)	kolayımıza
tyn	tnn

44.2010 yılında

tyn tnn

45.Avrupa Birliği projesi

tyn tnn

46.benim seviyem

tyn tnn

47. (onun) eğitimi

tyn tnn

48.kelime haznesi

tyn tnn

49.cümle sayısı

tyn tnn

50.kelime sayısı

tyn tnn

51.benim oğlum

tyn tnn

52. (bizim)	içimiz
tyn	tnn
53.bizim	oraları
tyn	tnn
54.20.yıl	balosu
tyn	tnn
55.okumuşluğun	bi etkisi
tyn	tnn
56.sunu	programların
tyn	tnn
57.letnik	programları
tyn	tnn
58.Benim	ağzım
tyn	tnn
59.ilkokul	mezunu
tyn	tnn
60.ev	hanımı
tyn	tnn

61. (onların)	ikisi
tyn	tnn
62.ev	hanımı
tyn	tnn
63. (benim)	çocuklarım
tnn	tnn
64. (onların)	hangisi
tyn	tnn
65. (benim)	kolayıma
tyn	tnn
66.Türk	okulu
tyn	tnn
67.salı ve perşembe	günleri
tyn	tnn
68.meslek	lisesi
tyn	tnn

69.meslek lisesi	mezunu
tyn	tnn
70.elektrik	teknisyeni
tyn	tnn
71.okul	zamanı
tyn	tnn
72. (benim)	arkadaşlarım
tyn	tnn
73.hoş	görü
tyn	tnn
74.hoşgörü	zamanı
tyn	tnn
75. (bizim)	aramız
tyn	tnn
76. (bizim)	buram
tyn	tnn
77.sözlük	karşılığı
tyn	tnn

78.dilbilgisi kurallarımı

tyn tnn

79.zaman farkını

tyn tnn

80.ev hanımı

tyn tnn

81.annem benim

tnn tyn

82. (onların) ikisi

tyn tnn

83.dil alışkanlığı

tyn tnn

84. (onların) bazıları

tyn tnn

85. (onun) sıkıntısı

tyn tnn

86. (onun)	kayınvalidesi
tyn	tnn
87. (senin)	Nuri abin
tyn	tnn
88.onun	üç tane teyzesi
tyn	tnn
89. (onun)	üç tane dayısı
tyn	tnn
90.yüzde sekseni	Makedoncanın
tnn	tyn
91.benim göbek	adım
tyn	tnn
92.kamu	kuruluşları
tyn	tnn
93.nakliye	işi
tyn	tnn
94.çocuk	dili
tyn	tnn

95. (onun)	ikisi
tyn	tnn
96. (onların)	kimileri
tyn	tnn
97. (onun)	annesi
tyn	tnn
98.çoluk çocukların	yanı
tyn	tnn
99.ana	dilin
tyn	tnn
100.göçmen	kaavesi
tyn	tnn
101. (onların)	dilleri
tyn	tnn
102. (senin)	babannen
tyn	tnn

103. (onun)	tanesi
tyn	tnn
104.Kızıl Yıldız	takımı
tyn	tnn
105.at	kelimesi
tyn	tnn
106.şunun önce	Türkçesini
tyn	tnn
107.insanın	bilinçaltı
tyn	tnn
108.aynı	şey
tyn	tnn
109. (onun)	karşılığı
tyn	tnn
110. (onun)	ablası
tyn	tnn

111. (onun)	gençliği
tyn	tnn
112.onların	dili
tyn	tnn
113.Makedon	dili
tyn	tnn
114.kelime	türü
tyn	tnn
115.Pazar	kelimesi
tyn	tnn
116.Makedoncanın	içi
tyn	tnn
117.Nazo'nun	annesine
tyn	tnn
118.Türkçe	dersi
tyn	tnn
119.hocanın	yanlış yapması
tyn	tnn

120.tasavvuf	mevzuları
tyn	tnn
121.Osmanlı	Türkçesi
tyn	tnn
122.bizim	dilimize
tyn	tnn
123.söylem	tarzı
tyn	tnn
124.Stevik	köyü
tyn	tnn
125.Jrovnitsa	köyü
tyn	tnn
126.hepsi	oradakilerin
tnn	tyn
127. (onların)	ana dilleri
tyn	tnn

128.ne köyü

tyn tnn

129. (onun) öğrenmesi

tyn tnn

130. (onun) ismi

tyn tnn

131.Trabotivişçe köyü

tyn tnn

132.Bulgaristan sınırı

tyn tnn

133.aynı sıra üstünde

tyn tnn

134.bizim aramız

tyn tnn

135.Arnavutluk sınırı

tyn tnn

136.İstanbul şivesi

tyn tnn

137.”odi “	kelimesi
tyn	tnn
138.onların	dili
tyn	tnn
139. (senin)	annen
tyn	tnn
140.onların	dili
tyn	tnn
141. (onun)	yanı
tyn	tnn
142.meyvaların	hepsi
tyn	tnn
143.yayla	köyü
tyn	tnn
144.Spil Dağı’nın	eteği
tyn	tnn

145.Malta	göçmenleri
tyn	tnn
146.ova	köyü
tyn	tnn
147.Spil	Dağı
tyn	tnn
148.Malta göçmenlerinin	yüzde doksan dokuzu
tyn	tnn
149.Malta	göçmenleri
tyn	tnn
150.Jirovnisa	köyü
tyn	tnn
151.Jirovnisa köyü	içinde
tyn	tnn
152.köylerin	ismi
tyn	tnn
153.akrabası (oluyo işte)	onun
tnn	tyn

154.aynı köyün	içinde
tyn	tnn
155. (onun)	nüfusu
tyn	tnn
156.Edebiyat	öğretmeni
tyn	tnn
157.sanat	müziği
tyn	tnn
158.halk	müziği
tyn	tnn
159.komünizim	sistemi
tyn	tnn
160.benim bacanağımın	babası
tyn	tnn
161.Komünist Partisi	üyesi
tyn	tnn

162.Alman	uçağı
tyn	tnn
163. (benim)	anneler
tyn	tnn
164. (benim)	babanneler
tyn	tnn
165.kendi	anlayışları
tyn	tnn
166.1950	yılında
tyn	tnn
167. (onların)	kimisi
tyn	tnn
168.Makedon	göçmenleri
tyn	tnn
169.anlaşma	gereği
tyn	tnn
170. (bizim)	isteğimiz
tyn	tnn

171.kooperatif	usülü
tyn	tnn
172. (bizim)	vatanımız
tyn	tnn
173.malın	yarısı
tyn	tnn
174. (senin)	hakkın
tyn	tnn
175.Yugoslavya	için
tyn	tnn
176.1989	yılında
tyn	tnn
177.Gorbaçov	zamanı
tyn	tnn
178.doğu bloku	ülkesi
tyn	tnn

179.doğu	bloku
tyn	tnn
180.Nato	Paktı
tyn	tnn
181.Varşova	paktı
tyn	tnn
182.isim	benzerliği
tyn	tnn
183.Tito	zamanı
tyn	tnn
184.genel kurmay	başkanlığı
tyn	tnn
185.elli yedi	yılında
tyn	tnn
186. (onun)	damadı
tyn	tnn
187.Türk	vatandaşlığı
tyn	tnn

188.Makedonya	Derneği
tyn	tnn
189.Makedonya	hükümeti
tyn	tnn
190.para	yardımı
tyn	tnn
191.Cevdet	zamanı
tyn	tnn
192.Yugoslavya	hükümeti
tyn	tnn
193. Makedonya	göçmeni
tyn	tnn
194. kültür	dernekleri
tyn	tnn
195. (onların)	faaliyetleri
tyn	tnn

196. başkanın	nezdi
tyn	tnn
197. (onun)	yarısı
tyn	tnn
198. (onun)	teyzesi
tyn	tnn
199. (onların)	çoğu
tyn	tnn
200. (onun)	annesi
tyn	tnn
201. (onun)	kardeşi
tyn	tnn
202. annem	tarafı
tyn	tnn
203. (onların)	gençlikleri
tyn	tnn
204. öküz	arabası
tyn	tnn

205.bi tane	belo
tyn	tnn
206.İzmir-İstanbul	yolu
tyn	tnn
207.Kuşlubahçe	köprüsü
tyn	tnn
208.ayvanın	bir tanesi
tyn	tnn
209. (benim)	dedem
tyn	tnn
210.yerini (tutmadı)	onun
tnn	tyn
211.tarım	memleketi
tyn	tnn
212.Manisa'nın	nüfusu
tyn	tnn

213.konut	alanları
tyn	tnn
214. (senin)	baban
tyn	tnn
215.yüzme	havuzu
tnn	tyn
216.bizim	köy
tyn	tnn
217.bizim	Makedonya
tyn	tnn
218.bizim	ev
tyn	tnn
219.bizim	köyler
tyn	tnn
220.onların	dil
tyn	tnn
221.bizim	ova
tyn	tnn

222.Aynur'un	annesi
tyn	tnn

b. Sıfat Tamlaması

Bu grupta 278 sıfat tamlaması bulunmaktadır. Bunların 21 tanesi birleşik tamlama yapısındadır. Bu tamlamalar 49,52, 62, 69, 72, 115, 126, 128, 140, 147, 162, 169, 172, 201, 220, 235, 236, 240, 258, 263, 278 numaralı örneklerdir. 5 tamlama Türkçenin tamlama kurma yapısından farklılık göstermektedir. Bu tamlamalar 69, 191, 276, 277, 278 numaralı örneklerdir.

1. serbest	meslek
sf..	is.

2. hangi	diller
sf.	is.

3.ilk	önce
sf.	is.

4.ufak	yaşlar
sf.	is.

5.okul döneminde öğrendiğimiz bi	dil
sf.	is.

6.bi iki	sefer
sf.	is.

7.bi	görüşme
sf.	is.
8.iki	arkadaş
sf.	is.
9.bi	şeye
sf.	is.
10.bu	sefer
sf.	is.
11.bu	güzel
sf.	is.
12.bunu öğrendiğimiz	zaman
sf.	is.
13.bütün	Bulgaristan
sf.	is.
14.evde gördüğümüz	o alışkanlık
sf.	sf. is.
15.bi	mesir
sf.	is.

16.nasıl bi cümle
sf. sf. is.

17.bizim kullandığımız cümleler
sf. is.

18.günlük dilde
sf. is.

19.düzenli dil
sf. is.

20.öğretmenin sorduğu soruya
sf. is.

21.bi yerde
sf. is.

22.o şekilde
sf. is.

23.günlük hayat
sf. is.

24.turistik bir yere gittiğim	zaman
sf.	is.
25.turistik bir	yere
sf. sf.	is.
26.öbür	türlü
sf.	is.
27.küfrettikleri	zaman
sf.	is.
28.bilmediğim Türk	kelimeler
sf. sf.	is.
29.iki	kişi
sf.	is.
30. ne	iyi
sf.	is.
31.bu	Türkler
sf.	is.
32.on iki buçuk lira	para
sf.	is.

33.kaç	para
sf.	is.
34.bu	ceket
sf.	is.
35.yedi buçuk	lira
sf.	is.
36.iki	sene
sf.	is.
37.bi alay	misafir
sf.	is.
38.bi	alay
sf.	is.
39.karşımdaki	insan
sf.	is.
40.bi	güzel
sf.	is.

41.bi	yan
sf.	is.
42.bir iki	afta
sf.	is.
43.biraz da	İngilizce
sf.	is.
44.İlk öğrendiğimiz	Türkçe
sf.	is.
45.şu	dernek
sf.	is.
46.çoğu	zaman
sf.	is.
47.bir	büyük
sf.	is.
48.on iki	dil
sf.	is.
49.gittiğim bütün	seyahatlerde
sf. sf.	is.

50.bi		bayan
sf.		is.
51.bazı		şeyler
sf.		is.
52.beynelminel	bi	dil
sf.	sf.	is.
53.o		şekilde
sf.		is.
54.günlük		hayat
sf.		is.
55.ilk		günler
sf.		is.
56.bi		alışveriş
sf.		is.
57.bazı		kelimeler
sf.		is.

58.biraz		farklı
sf.		is.
59.o		şekilde
sf.		is.
60.bi		şekilde
sf.		is.
61.çok		folklorik
sf.		is.
62.çok folklorik	bi	dil
sf.	sf.	is.
63.çok		basit
sf.		is.
64.çok		kalabalık
sf.		is.
65.iki		yüzü
sf.		is.
66.bi		nokta
sf.		is.

67.bi		doğulu
sf.		is.
68.son		nesil
sf.		is.
69. son nesiliz		Makedoncayı konuşan
sf.	is.	sf.
70.bi		yer
sf.		is.
71.çok		çabuk
sf.		is.
72.yapacak	bi	şey
sf.	sf.	is.
73.bi		büyükelçi
sf.		is.
74.bu		dili
sf.		is.

75.bu kadar	düzgün
sf.	is.
76.bi	şeyler
sf.	is.
77.bazı	şeyler
sf.	is.
78.en	son
sf.	is.
79. 20.	yıl
sf.	is.
80.çok	güzel
sf.	is.
81.o kadar	iyi
sf.	is.
82.bi	etkisi
sf.	is.
83.diğer	toplumlar
sf.	is.

84.günlük		hayat
sf.		is.
85.iyi	bi	şey
sf.	sf.	is.
86.iki		ay
sf.		is.
87.iki aylık		bebek
sf.		is.
88.iki		gün
sf.		is.
89.bu kadar	bi	özgür
sf.	sf.	is.
90.gençlik		dönemlerim
sf.		is.
91.bu		hoşgörü zamanı
sf.		is.

92.son	beş	yıl
sf.	sf.	is.
93.hangi		dil
sf.		is.
94.karşı		komşu
sf.		is.
95.tam		sözlük karşılığı
sf.		is.
96.çok		iyi
sf.		is.
97.iyi		anlam
sf.		is.
98.iki		dil
sf.		is.
99.şu		an
sf.		is.
100.başka		yerde
sf.		is.

101.bazı	kelimeler
sf.	is.
102.o	zaman
sf.	is.
103.bazı	cümleler
sf.	is.
104.o	zamanlar
sf.	is.
105.üç tane	teyzesi
sf.	is.
106.üç tane	dayısı
sf.	is.
107.on	gün
sf.	is.
108.göbek	ad
sf.	is.

109.aynı		anda
sf.		is.
110.göçmen		arkadaşlar
sf.		is.
111.Yugoslavca		şarkı
sf.		is.
112.hangi		dil
sf.		is.
113.o		anda
sf.		is.
114.bi		cümle
sf.		is.
115.özel	bi	konu
sf.	sf.	is.
116.her		zaman
sf.		is.
117.bi		dil
sf.		is.

118.bi	insan
sf.	is.
119.iki	dil
sf.	is.
120.iki	insan
sf.	is.
121.bütün	dünya
sf.	is.
122.her	yerde
is.	sf.
123.bi	tanesi
sf.	is.
124.her	türlü
sf.	is.
125.Makedonca	dil
sf.	is.

126.iki yüz-tuç yüz tane	Türkçe	kelime
sf.	sf.	is.
127.kendi aramızdaki		konuşmalarda
sf.		is.
128.Yugoslavca	bi	kelime
sf.	sf.	is.
129.aynı		konu
sf.		is.
130.bir	iki	kelime
sf.	sf.	is.
131.bazı		kelimeler
sf.		is.
132.taramalı		tüfek
sf.		is.
133.o		kadıncağz
sf.		is.
134.bütün		gençliği
sf.		is.

135.her		şeyi
sf.		is.
136.daha		uzun
sf.		is.
137.bu		şekilde
sf.		is.
138.iki		yüz
sf.		is.
139.yüz elli	iki yüz	kelime
sf.		is.
140.bi	Makedonca	kitap
sf.	sf.	is.
141.Türkçe		kalıp
sf.		is.
142.bayağı		kelimeler
sf.		is.

143.o		kitap
sf.		is.
144.bu		kelime
sf.		is.
145.Türkçe	bi	kelime
sf.	sf.	is.
146.birkaç		kelime
sf.		is.
147.her gün kullanılan	günlük	kelimeler
sf.	sf.	is.
148.aynı şekilde takıldığımız		yerler
sf.		is.
149.elli		yıldan
sf.		is.
150.yabancı		kelime
sf.		is.
151.öz	Türkçe	kelimeleri
sf.	sf.	is.

152.arı		dil
sf.		is.
153.en	iyi	Türkçeye
sf.	sf.	is.
154.eski		Türkçede
sf.		is.
155.Farsça		kelimeler
sf.		is.
156.Arapça		kelimeler
sf.		is.
157.o		kelimeleri
sf.		is.
158.ben yaştaki		insanlar
sf.		is.
159.yetmiş seksen yaşındaki		insanlar
sf.		is.

160.hangi		anlam
sf.		is.
161.çok az		kişi
sf.		is.
162.kulağa hoş gelen	bi	söylem tarzı
sf.	sf.	is.
163.öz		Türkçe
sf.		is.
164.büyük		dedem
sf.		is.
165.on beş		gün
sf.		Tmlanan
166.üç beş		kelime
sf.		is.
167.aynı		şekilde
sf.		is.
168.çok	daha	yaşlı
sf.	sf.	is.

169.yabancı	bi	dil
sf.	sf.	is.
170.esas		anadilleri
sf.		is.
171.öz		teyzem
sf.		is.
172.bütün köyleri içine alan	bi	bölge
sf.	sf.	is.
173.o		tarafı
sf.		is.
174.aynı		sıra
sf.		is.
175.iki yüz		kilometre
sf.		is.
176.biraz daha		kibar
sf.		is.

177.bu	iki	kelime
sf.	sf.	is.
178.bazı		kelimeler
sf.		is.
179.daha		kolay
sf.		is.
180.daha		yumuşak
sf.		is.
181.ovalık		yer
sf.		is.
182.dağlık		yer
sf.		is.
183.bi		değişiklik
sf.		is.
184.bi		terslik
sf.		is.
185.her		şey
sf.		is.

186.tam		ova köyü
sf.		is.
187.bi		araba
sf.		is.
188.en		büyük
sf.		is.
189.en büyük		şehir
sf.		is.
190.bu		Malta göçmenlerinin yüzde doksan dokuzu
sf.		is.
191.başka (şimdi)		köylerin ismi
sf.		is.
192.başka		köyler
sf.		is.
193.başka	hangi	köyler
sf.	sf.	is.

194.aynı		köy
sf.		is.
195.iki		mahalle
sf.		is.
196.yukarı		mahalle
sf.		is.
197.aşağı		mahalle
sf.		is.
198.yabancı		dil
sf.		is.
199.bi		soru
sf.		is.
200.o		zaman
sf.		is.
201.çok güzel	bi	dil
sf.	sf.	is.
202.her		şey
sf.		is.

203.her	zaman
sf.	is.
204.dini	konu
sf.	is.
205.o	zamanlar
sf.	is.
206.bütün	köyler
sf.	is.
207.İkinci	Dünya Savaşı
sf.	is. tam.
208.biraz	baskı
sf.	is.
209.bu	tarafa
sf.	is.
210.serbest	göçmen
sf.	is.

211.hiç bir	gram	yer
sf.	sf.	is.
212.bi		kuruş
sf.		is.
213.aynı		şartlar
sf.		is.
214.gariban		memleket
sf.		is.
215.müslüman	bi	ülke
sf.	sf.	is.
216.esas		sebep
sf.		is.
217.din		konusu
sf.		is.
218.ürettiğin		malın yarısı
sf.		is.tamlaması
219.bahçedeki		ağacın
sf.		is.

220.fakir	bi	ülke
sf.	sf.	is.
221.iki	üç	sene
sf.	sf.	is.
222.yedi		bölge
sf.		is.
223.dini		koşul
sf.		is.
224.askeri		kanat
sf.		is.
225.bi		memleket
sf.		is.
226.bütün		silahları
sf.		is.
227.beş		sene
sf.		is.

228.yedi			sene
sf.			is.
229.beş			yıl
sf.			is.
230.öyle	bi		iş
sf.	sf.		is.
231.baya	bi	üç yüz	kişi
sf.	sf.	sf.	is.
232.üç			yüz
sf.			is.
233. Bundan önceki			başkan
sf.			is.
234. bundan önceki	ikinci		başkan
sf.	sf.		is.
235. baya	bi		faaliyetleri
sf.	sf.		is.
236. başka	bi		kelime
sf.	sf.		is.

237. bi	ev
sf.	is.
238. başka	kimse
sf.	is.
239. altı	ay
sf.	is.
240. iyi bi	insan
sf. sf.	is.
241. üç tane	teyzesi
sf.	is.
242. üç tane	dayısı
sf.	is.
243. beşer onar tane	dayılar
sf.	is.
244. dört tane	teyze
sf.	is.

245. beş		kardeş
sf.		is.
246. iki		tane
sf.		is.
247. o		memleket
sf.		is.
248.bi		siyah
sf.		is.
249.bi		beyaz
sf.		is.
250.iki tane		öküz
sf.		is.
251.o		zamanlar
sf.		is.
252.bi		kefe
sf.		is.
253.bir	bir buçuk	saat
sf.	sf.	is.

254.iki		saatte
sf.		is.
255.bir iki tane		araba
sf.		is.
256.biraz		önce
sf.		is.
257.üç yüz		bin
sf.		is.
258.uluslar arası	bi	memleket
sf.	sf.	is.
259.beş-altı yüz		bin
sf.		is.
260.dört yüz		bin
sf.		is.
261.beş yüz		bin
sf.		is.

262.bi		tane
sf.		is.
263.başka	bi	tane
sf.	sf.	is.
264. Türk		kelimeler
sf.		is.
265. on iki		buçuk
sf.		is.
266. yedi		buçuk
sf.		is.
267. üç		tane
sf.		is.
268. Makedonca		kitap
sf.		is.
269. beşer onar		tane
sf.		is.
270. dört		tane
sf.		is.

271. bir	buçuk
sf.	is.
272. bir iki	tane
sf.	is.
273. üç	yüz
sf.	is.
274. beş altı	yüz
sf.	is.
275. dört	yüz
sf.	is.
276. baskı (yapmışlar)	iki tane
sf.	is.
277. en büyük köy	ordaki
sf.	is.
278. ayrı bi (o da)	şey
sf. sf.	is.

c. Sıfat-Fiil Grubu

Bu grupta 56 sıfat-fiil grubu tespit ettik. İçinde sıfat-fiil eki barındıran bazı örnekler, doğal olarak sıfat tamlaması kurmaktadır. Bu gruplardan 28 tanesi (1,2,9,10,12,13, 15, 19, 24, 25, 27, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56 numaralı örnekler) – *An* sıfat-fiil eki ile, 24 tanesi (3, 4, 5, 6, 7, 8,14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 37, 45, 46, 48 numaralı örnekler) –*DIK* sıfat-fiil eki ile, 4 tanesi de (11, 26, 32, 54 numaralı örnekler) –*mİş* sıfat-fiil eki ile kurulmuştur.

- 1.Çok Türkçe **bilmeyen**
- 2.Bana **öğreten**
- 3.**Bulduğumuz** ortam
- 4.O Türkçe **konuştuğu** müddetçe
- 5.Türklerin **olduğunu**
- 6.**sıkıştığımız** zaman
- 7.çarşının çarşı **olduğunu**
- 8.**konuştuğumuz** cümle sayısı
- 9.Makedoncayı **konuşan**
- 10.**geçen** ay
- 11.**okumuşluk**
- 12.o dilde **konuşan**
- 13.**yazılanı**
- 14.karşı komşunun **dediği**
- 15.anne baba iki dil **bilenler**
- 16.küçüklüğümden **başladığım**
- 17.annem benim Türkçe **bilmediği**
- 18.**gittiğim** yerlerde
19. Makedonca **konuşanlar**
- 20.Makedoncayı annemden **öğrendiğim**
- 21.sürekli **konuştuğumuz**

- 22.çok fazla mekadonca **konusulmadığı**
- 23.**anladığım**
- 24.okuldan **kalan** bi şeyler
- 25.ordan öyleöyle **kalan** kelimeler
- 26.bizim Makedonya'da **doğmuş**
- 27.bizim Makedonya'da doğmuş **olanlar**
- 28.**bildiğimiz** şarkılar
- 29.**bilemediğin** kelimedede
- 30.herkezin **bildiği** konular
- 31.aynı konuyla iştigal **ettiğinden**
- 32.insanı bilinçaltına **yerleşmiş**
- 33.bazı kelimelerde **sıkıştığın** vakit olur
- 34.her gün **kullanılan**
- 35.Makedoncadan Türkçeye **giren**
- 36.aynı şekilde **takıldığımız**
- 37.mütala **etmediğimizden**
- 38.aruz vezniyle **kullanılan** şiirler
- 39.şimdi **kullanan**
- 40.kulağa hoş **gelen**
- 41.çok daha yaşlı **olanlar**
- 42.bütün köyleri içine **alan** bi bölge
- 43.yani bizi en çok **ayıran**
- 44.başka köylerden **olan** kişiler
- 45.Makedonca yabancı dil **olduğu**
- 46.İkinci Dünya savaşı **bittikten** sonra
- 47.**isteyen**

48.**istedikleri**

49.hakkına **düşeni**

50.**gelen**

51.**kalan**

52. **giden**

53. geriye **giden**

54. **bölünmüş** aile

55. Bizden **kalan** kimse

56. rahmetli **olanlar**

ç. İsim-Fiil Grubu

Bu grupta 26 örnek tespit ettik. Örneklerimizden 15 tanesi (2, 4,5, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 26 numaralı örnekler) *-mAK*, 10 tanesi (1, 3, 7, 10, 13, 15, 16, 19, 22, 25 numaralı örnekler) *-mA* isim-fiil eki ile, 1 tanesi (12 numaralı örnek) *-iş* isim-fiil eki ile kurulmuştur.

1.Daha düzgün **konuşmaya**

2.Var **demek**

3.Almanya'ya **gitmeye** kalktı

4.**övünmek**

5.akrabalarla **anlaşabilmek**

6.ortama **uymak**

7.Makedonca **konuşma**

8.kendi aramızda dahi yani gençler **konuşmak**

9.**demek**

10.**öğrenmeye**

11.onları **kullanmak**

12.İngilizcede Almancada **söyleniş**

- 13.yanlış **yapması**
- 14.kelimeyi **güzelleştirmek**
- 15.öz Türkçe kelimeleriyeni yeni **bulmaya**
- 16.**öğrenmesi**
- 17.”git” **demek** onlarda
- 18.bizde”gel” **demek**
- 19.göç **etmeye**
- 20.Türk vatandaşlığına **geçmek**
- 21.Ortak Pazar Avrupa Birliği’ne **girmek**
- 22.belli bi nüfus **olması**
- 23.para yardımı falan **almak**
- 24.dernekten **öğrenmek**
25. **gezmeye**
26. **ağlamağa**

d. Zarf-Fiil Grubu

Bu grupta 61 örnek tespit ettik. Bu örneklerden 22 tanesi (2, 5, 7, 10, 11, 14, 16, 17, 21, 23, 24, 26, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 41, 42, 45 numaralı örnekler) *-ken/-kene* zarf-fiil eki ile, 15 tanesi (13, 18, 19, 20, 29, 40, 43, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53 numaralı örnekler) *-(y)ArAK* zarf-fiil eki ile, 7 tanesi (3, 8, 9, 15, 44, 46, 55 numaralı örnekler) *-IncA* zarf-fiil eki ile, 4 tanesi (27, 28, 35, 36 numaralı örnekler) *-Xp* zarf-fiil eki ile, 1 tanesi (54 numaralı örnek) *-a* zarf-fiil eki ile, 1 tanesi (12 numaralı örnek) *-meden* zarf-fiil eki ile kurulmuştur. Geriye kalan 4 örnekten ise (1, 6, 22, 34 numaralı örnekler) sıfat-fiil+hâl eki yapısında kurulmuştur. 5 örnekte *-dI mI* yapısının zarf-fiil eki olarak işletildiğini gördük.

- 1.Onları **aradığımda**
- 2.Arnikalarla **konusurkene**
- 3.Fikret bi yandan üstüme **gelince**
- 4.Bulgaristan’a **gittiğimizde**

- 5.Makedoncayı **konusurken**
- 6.bizimkiler buraya **geldiklerinde**
- 7.iki aylık **bebekken**
8. **düşününce**
- 9.okul zamanı annem **gelince**
- 10.Makedonca **konusurken**
- 11.etrafında insan **varken**
- 12.**düşünmeden**
- 13.eğitim **olarak**
- 14.okula **giderken**
- 15.annem **gelince**
- 16.Türkçe **konusurken**
- 17.**konusurken**
- 18.tam kelime tam çevirmenlik **yaparak**
- 19.Tevfik **olarak**
- 20.Resmi **olarak**
- 21.**Yugoslavya'dayken**
- 22.buraya **geldiğimizde**
- 23.**Makedonya'dayken**
- 24.kağıtlarla kaavede oyun **oyarken**
- 25.Yugoslavca **konuştuklarında**
- 26.bizimkilerle **konusurken**
- 27.Yugoslavca **başlayıp**
- 28.Türkçe **başlayıp**
- 29.önceden kafada plan **programlıyarak**
- 30.Türkçeyi **konusurken**

31. anne **konusurken**
32. ablası **konusurken**
33. **söylerken**
34. "kide" kelimesini **çıkartmadığın anda**
35. pet buçuk **deyip**
36. **konusurken**
37. Makedonca **konusurken**
38. Makedoncada da **konusurken**
39. bi Makedonca şiirleri **olarak**
40. Makedon dilinde yerleşmiş **olarak**
41. babamla **konusurken**
42. **oradayken**
43. en büyük şehir **olarak**
44. Türkler buraya **gelince**
45. biz Türkçeyi **konusurken**
46. açılcn **deyince**
47. anlaşmalı göçmen **olarak**
48. dini koşullar da öne **sürülerek**
49. askeri kanat **olarak**
50. pakt **olarak**
51. Çekler ve Slovaklar **olarak**
52. işçi **olarak**
53. göçmen derneği **olarak**
54. **ağlaya ağlaya**
55. akşam **olunca**
56. beni **gidip**

57. kolaymıza **kaçtı mı** (kaçınca)
58. Adam mikrofonu **gördü mü** (görünce)
59. Bulgaristan'dan yukarıya doğru **çıktı mı** (çıkınca)
60. Bi araba **geçti mi** (geçince)
61. kelime aklına **gelmedi mi** (gelmeyince)

e. Tekrar Grubu

Bu grupta ele alabileceğimiz sekiz örnek tespit ettik. ilk 5 örnek eş anlamlı tekrar, son üç örnek ise aynen tekrar olarak kurulmuştur.

- 1.konuşa konuşa
- 2.hemen hemen
- 3.kelime kelime
- 4.yavaş yavaş
5. ağlaya ağlaya
- 6.çoluk çocuk
- 7.çat pat
- 8.çata pata

f. Edat Grubu

Bu grupta bulunan 74 örnek tespit ettik. Bu örneklerden 29 tanesi (1, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 35, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 53, 56, 66, 68 numaralı örnekler) ile, +(y)lA, +lAn edatları ile, 11 tanesi (4, 11, 30, 34, 40, 52, 57, 58, 59, 61, 63 numaralı örnekler) *gibi* edatı ile, 9 tanesi (10, 12, 19, 33, 36, 37, 39, 54, 64 numaralı örnekler) *için* edatı ile, 9 tanesi (16, 17, 18, 20, 27, 28, 60, 67, 69 numaralı örnekler) *kadar*/+A *kadar* edatı ile, 5 tanesi (70, 71, 72, 73, 74 numaralı örnekler) *diye* edatı ile, 5 tanesi (2, 3, 32, 51, 62 numaralı örnekler) +A *göre* edatı ile, 1 tanesi (5 numaralı örnek) +A *karşı* edatı ile, 1 tanesi (55 numaralı örnek) +(y)A *doğru* edatı ile, 1 tanesi +den önce edatı ile kurulmuştur.

1.ihtiyarlar

+la

isim	ed.
2.kişi	+(y)e. göre
isim	ed.
3.şey	+e göre
isim	ed.
4.dediğim	gibi
sıfat-fiil	ed.
5.onlar	+a karşı
isim	ed.
6.almanca(y)	+la
isim	ed.
7.onlar	+la
isim	ed.
8.onun	+la
isim	ed.
9.Arnikalar	+la
isim	ed.
10.çalışmak	için
isim-fiil	ed.
11.şey	gibi
isim	ed.
12.çalışmak	için
isim	ed.
13.arkadaşlarım	+la
isim	ed.
14.onlar	+la

isim	ed.
15.babam	+la
isim	ed.
16.benim	kadar
isim	ed.
17.bu	kadar
isim	ed.
18.o	kadar
isim	ed.
19.övünmek	için
isim-fiil	ed.
20.bu	kadar
isim	ed.
21.diğer toplumlar	+la
isim	ed.
22.rahatlık	+la
isim	ed.
23.kolaylık	+la
isim	ed.
24.akrabalar	+la
isim	ed.
25.aile(y)	+le
isim	ed.
26.yaşlılar	+la
isim	ed.

27.bu	kadar	
isim	ed.	
28.Kürtçeden öncesi(n)	+e kadar	
isim	ed.	
29.Kürtçe	+den öncesi	
isim	ed.	
30.karşı komşunun dediği	gibi	
sıfat-fiil	ed.	
31.annem	+len	
isim	ed.	
32.insanla	+a göre	
isim	ed.	
33.benim	için	
isim	ed.	
34.Türkçe	gibi	
isim	ed.	
35.annem	+len	
isim	ed.	
36.Makedonca'yı annemden öğrendiğim	için	
sıfat-fiil grubu	ed.	
37.annemle sürekli konuştuğumuz	için	
sıfat-fiil grubu	ed.	
38.Mekadonca konuşanlar	+lan	
sıfat-fiil grubu	ed.	

39.çok fazla Mekadonca konuşulmadığı	için
sıfat-fiil grubu	ed.
40.anladığım	gibi
sıfat-fiil grubu	ed.
41.torunu(y)	+la
isim	ed.
42.nakliye işi(y)	+le
isim tamlaması	ed.
43.çocuk dili(y)	+le
isim tamlaması	ed.
44.ordan öyle öyle kalan kelimeler	+le
sıfat fiil grubu	ed.
45.göçmen arkadaşlar	+la
sıfat tamlaması	ed.
46.kimilerin	+le
isim tamlaması	ed.
47.on	+la
isim	ed.
48.Nazo	+lan
isim	ed.
49.kağıtlar	+la
isim	ed.
50.ana dilin	gibi
isim tamlaması	ed.
51.karşıdaki	+ (n)e göre
52.taramalı tüfek	gibi

sıfat tamlaması	ed.
53.hocanın yanlış yapması	ile
isim tamlaması	ed.
54.onlar	için
isim	ed.
55.yukarı	+(y)a doğru
isim	ed.
56.Znovik köyü(y)	+le
isim tamlaması	ed.
57.İstanbul şivesi	gibi
isim tamlaması	ed.
58.Manisa ovası	gibi
isim tamlaması	ed.
59.Spil Dağı	gibi
isim tamlaması	ed.
60.o	kadar
isim	ed.
61.Almanlar	gibi
isim	ed.
62.kendi anlayışları(n)	+a göre
isim tamlaması	ed.
63.biraz daha istedikleri	gibi
sıfat-fiil grubu	ed.
64.türk vatandaşlığına geçmek	için
isim fiil grubu	ed.

65.onun	için
isim	ed.
66. tren	+le
isim	ed.
67. İstanbul'	+a kadar
isim	ed.
68.köpek	+le
isim	ed.
69.araba(y)	+a kadar
isim	ed.
70. O da anlasın	diye
Cümle	ed.
71. Drayam Petrovski	diye
Birleşik isim grubu	ed.
72. özne nereye gelecek	diye
sıfat-fiil grubu	ed.
73. çocuklar anlamasın	diye
cümle	ed.
74. Tarzan	diye
isim	ed.

g. Bağlama Grubu

Bu grupta 14 örnek tespit ettik. 3, 5, 7, 8, 10, 11,12, 14 numaralı örnekler ve, ile bağlaçları ile, 1, 2, 4, 6, 13 numaralı örnekler *hem (em) ... hem (em)* bağlacı ile, 9 numaralı örnek ise *ya .... ya* bağlacı ile kurulmuştur.

1.em	Makedoncada	em	Türkçede
Bağlaç	İsim	Bağlaç	İsim
2.em	Yugoslavca	em	Türkçe
Bağlaç	İsim	Bağlaç	İsim
3.Annem + le	babam		
İsim	Bağlaç	İsim	
4.hem	Türkçe	hem	Mekadonca
Bağlaç	İsim	Bağlaç	İsim
5.Salı	ve	Perşembe	
İsim	Bağlaç	İsim	
6.hem	Yugoslavca	hem	Türkçe
Bağlaç	İsim	Bağlaç	İsim
7.Abdül Amca'y	+la	Karabayramlar	
Unvan Grubu	Bağlaç	İsim	
8.büyük dedem	+ le	babam	
Sıfat Tamlaması	Bağlaç	İsim	
9.ya	biliyo	ya	bilmiyo
Bağlaç	Yüklem	Bağlaç	Yüklem
10.Makedonya	ile	Yugoslavya	
İsim	Bağlaç	İsim	
11.Menderes		+le	Tito
İsim		Bağlaç	İsim

12.Türkiye	ile	Yugosavya
İsim	Bağlaç	İsim
13.hem	Makedon	hem Türk
Bağlaç	İsim	Bağlaç İsim

14. Znovik köyüyle (köyü ile) bizim aramızda

İsim Bağlaç isim

ğ. Unvan Grubu

Bu gruptan 5 örnek tespit ettik. Örneklerimiz *abla*, *ağbi*, *amca teyze* gibi akrabalık kelimeleriyle kurulmuştur.

1.Fatma	abla
İsim	Unvan
2.Nuri	abi
İsim	Unvan
3.Abdül	Amca
İsim	Unvan
4. Hayriye	Teyze
İsim	Unvan
5. Feyziye	Teyze
İsim	Unvan

h. Birleşik İsim Grubu

Bu grupta 9 örnek tespit ettik.

- 1.Birol Vardar
- 2.Emel Akbaran

3.Hüseyin Kuloğlu

4.Kevser Tepeköy

5.Meral Özkan

6.Sibel Pehlivan

7.Nazliye Çetinkaya

8.Tevfik Çetinkaya

9. Drayam Petroviç

ı. Ünlem Grubu

Bu grupta herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

i. Sayı Grubu

Bu başlık altında yer verebileceğimiz 15 örnek tespit ettik.

1. kırk altı
2.kırk yedi
3.kırk sekiz
4.on iki
5.yüz elli
6. kırk yedi
7.kırk dört
8.kırk iki
9.elli bir
10.otuz beş
11.yüz elli
12.elli beş

13.on beş
14.doksan dokuz
15.elli yedi

j. Birleşik Fiil Grubu

Bu grupta 43 örnek tespit ettik. Bunlardan 21 tanesi (4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 16, 22, 23, 29, 32, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42 numaralı örnekler) *et-* yardımcı fiili ile, 8 tanesi (1, 4, 20, 24, 26, 27, 28, 30 numaralı örnekler) *ol-* yardımcı fiili ile, 4 tanesi (17, 18, 19, 21 numaralı örnekler) yeterlik (*-Abil-*) yardımcı fiili ile, 3 tanesi (2, 9, 31 numaralı örnekler) *yap-* yardımcı fiili ile, 2 tanesi (10, 36 numaralı örnekler) *al-* yardımcı fiili ile, 2 tanesi (3, 12 numaralı örnekler) *ver-* yardımcı fiili ile 1 tanesi (34 numaralı örnek) *kal-* yardımcı fiili ile, 1 tanesi (43 numaralı örnek) *tut-* yardımcı fiili ile, 1 tanesi de (25 numaralı örnek) *çek-* yardımcı fiili ile kurulmuştur.

1.devrik	oluyo
isim	yardımcı fiil
2.şey	yapmıyoz
isim	yardımcı fiil
3.cevap	veriyosun
isim	yardımcı fiil
4.teşvik	ediyo
isim	yardımcı fiil
5.teşekkür	ederim
isim	yardımcı fiil
6.rica	ederim
isim	yardımcı fiil
7.küfr	ettikleri
isim	yardımcı fiil

8.küfr	etmeyin
isim	yardımcı fiil
9.açıklama	yapın
isim	yardımcı fiil
10.yemeğe	almış
isim	yardımcı fiil
11.göç	etmişler
isim	yardımcı fiil
12.cevap	vermiyorum
isim	yardımcı fiil
13.bi sohbet	ettik
isim	yardımcı fiil
14.arkadaş	olduk
isim	yardımcı fiil
15.dikkat	etmiyöz
isim	yardımcı fiil
16.dikkat	etmiyöz
isim	yardımcı fiil
17.konuşabiliyorum	
18.anlayabiliyorum	
19.değiştirebilirim	
20.yardımcı	olabiliyorum
isim	yardımcı fiil
21.karıştırabilirim	

22.devam	ediyor
isim	yardımcı fiil
23.tercüme	edebilirim
isim	yardımcı fiil
24.çelişkili	oluyo
isim	yardımcı fiil
25.zorluk	çekmedim
isim	yardımcı fiil
26.sıkıntısı	olmadı
isim	yardımcı fiil
27.çok güzel	oldu
sıfat tamlaması	yardımcı fiil
28.ayrılı	olsun
isim	yardımcı fiil
29.eşlik	ediyoruz
isim	yardımcı fiil
30.yardımcı	olur
isim	yardımcı fiil
31.takviye	yapıyo
isim	yardımcı fiil
32.bahs	+etçeksin
isim	yardımcı fiil
33.iştigal	ettiği
isim	yardımcı fiil
34.yabancı	kalır
isim	yardımcı fiil

35.mütala	etme
isim	yardımcı fiil
36.haz	alıyodum
isim	yardımcı fiil
37.gayret	ettim
isim	yardımcı fiil
38.göç	etmeye
isim	yardımcı fiil.
39.yardım da	edilmedi
isim	yardımcı fiil
40.temsil	ediyo
isim	yardımcı fiil
41.müracaat	etti
isim	yardımcı fiil
42.yarış	ediyo
isim	yardımcı fiil
43.yerini	tutmadı
isim	yardımcı fiil

k. Kısaltma Grupları

Bu grupta tespit ettiğimiz 1 örnek bulunmaktadır. Bu örnek sıfat-fiilden kısaltma yoluyla oluşmuş bir örnektir.

1.bazıları bizim kuşaktan

DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda 806 kelime grubu tespit ettik. Bu kelime gruplarından 278 tanesi sıfat grubu, 222 tanesi isim tamlaması, 74 tanesi edat grubu, 56 tanesi zarf-fiil grubu,

56 tanesi sıfat-fiil grubu, 43 tanesi birleşik fiil grubu, 26 tanesi isim-fiil grubu, 15 tanesi sayı grubu, 13 tanesi bağlama grubu, 9 tanesi birleşik isim grubu, 8 tanesi tekrar grubu, 5 tanesi unvan grubu, 1 tanesi de kısaltma grubudur. Ünlem grubundan ise herhangi bir örnek yer almamaktadır. 806 örnekten sadece 10 örnek, ilgili kelime grupları yapısından farklı kurulmuştur. Bu gruplar isim tamlaması, sıfat grubu ve isim-fiil grubudur. Farklılıkları dizilim farklılıkları, tamlama öğeleri arasına tamlama haricinde unsur girmesi ve isim tamlamalarının kuruluşunda bulunması gereken eklerin kullanılmaması olarak üç grupta ele alabiliriz.

1-Dizilim Farklılıkları: Türkçede esas unsurun sonda bulunması özelliğine aykırılık taşıyan isim tamlaması ve sıfat tamlaması örnekleri şu şekildedir:

Sıfat Tamlaması :

baskı (sf.) yapmışlar **iki tane** (is.)

Son nesiliz (sf.) burada yani **Makedoncayı konuşan** (is.)

en büyük köy (is.) **ordaki** (sf.)

İsim Tamlaması:

yüzde seksenini (tyn) **Makedoncannın** (tyn)

yerini (tnn) tutmadı **onun** (tyn)

hepsi (tnn) **akrabalar** (ın) (tyn)

hepsi (tnn) **ordakilerin** (tyn)

çoğu (tnn) **göçmenlerin** (tyn)

akrabası (tnn) oluyo işte **onun** (tyn)

vatandaşlık (tnn) aldı hem **Makedon hem Türk** (tyn)

Bu örneklerden belirtili isim tamlaması kuruluşunda olanların yer değiştirme ihtimali bulunmaktadır.

2-Tamlama öğeleri arasına tamlama haricinde unsur girmesi durumu: Bu grupta yer alan örneklerde tamlama arasına o tamlama ile ilgisi olmayan öğeler girmiş bulunmaktadır.

Sıfat Tamlaması:

Ayrı bi **o da** şey

Baskı **yapmışlar** iki tane

Son nesiliz **burada yani** Makedoncayı konuşan

Başka **şimdi** köylerin ismi

İsim-Fiil Grubu:

Makedonca dil kursunu **niçin** yapmak

İsim Tamlaması:

Yugoslavya hükümeti de Makedonya hükümeti de, **Ortak Pazar Avrupa Birliğine girmek için**, belli bir nüfusu

Benim arkadaşım, **Fatma abla yok mu Aynur'un ablası**, kızı

Akrabası, **oluyor işte**, onun

3-İsim tamlamalarının kuruluşlarında bulunması gereken eklerin bazı örneklerde kullanılmadığını görmekteyiz. Bu örnekleri şöyle gösterebiliriz.

Pazar kelime(**si**)

Makedonca(**nm**) yabancı dil olduğu

Yugoslavya hükümeti(**nin**)de Makedon hükümeti(**nin**)de Ortak Pazar Avrupa Birliği'ne girmek için belli bir nüfus(**u**)

Benim arkadaşım(**m**), Fatma Abla yok mu Aynur'un ablası, kızı

Vatandaşlık(**ı**) aldı hem Makedon hem Türk

3.2. Cümle Düzeyinde Etkileşim

A. Şartlı Cümleler

Bu başlık altında yer verdiğimiz cümlelerde şart eki ile çekimlenmiş yüklem, cümlede zarf tümleci görevinde kullanılmıştır. Bazı örneklerde şart ekinin bulunduğu yapılar, kalıp söz olarak kullanılmaktadır.

1.Sizden sonrakiler	sorsan	“E gelmişler”	dicek
Ö	ZT	Bsiz N.	Y

“Bi yerden gelmişler.”.

Bsiz N.

2.Biz	bazı şeyleri	bozmadık	yani	her ne kadar
Ö	B.li N.	Y	CDU	

yozlaşma **olsa** da.

ZT

3.Türkçeyi de güzel kullanırsan	Makedoncayı da	o oranda güzel
ZT	B.li N.	ZT

konuşuyosun yani.

Y CDU

4. Hangisi kolayıma gelirse	onu	söylüyom.
ZT	B.li N.	Y

5.Arkadaşlar da	dalga geçiyodu,	hangi dil olursa	olsun.
Ö	Y	Z T	Y

6. İstersen	nüfusu	gösterem.
ZT	B.li N.	Y

7. **Gitsek** derdimizi anlatırız yani
 ZT B.li N. Y CDU
8. En iyi hangi dili **konusabiliyorsa** o anda onu konuşuyo
 ZT ZT B.li N. Y
 onlar.
 Ö
9. Abdüs Amca'yla Karabayramlar denk **gelirse** onlar aralarında
 ZT Ö YT
 Yugoslavca konuşuyorlar.
 Bsiz N. Y
10. Şimdi ben Yugoslavya'ya **gitsem**, Sırbistan'da Bosna Hersek'te,
 CDU ZT YT YT
 Hırvatistan'da, Kosova'da, Bulgaristan'da, Makedonya'da rahatla
 YT YT YT YT ZT
 anlaşılabirim.
 Y
11. Biz bunu öğrendiğimiz zaman bu Kiril alfabesini bugün Rusya'ya da **gitsen**
 Ö ZT ZT
 konuşabilirsin.
 Y
11. E ortam **varsa**, Türkçe bilmeyen de var mesela akrabalarımızdan,
 CDU ZT CDU
 Yugoslavcayı karıştırıyoz anlasın diye
 B.li N. Y ZT
12. Şimdi o **bilmiyosa** Türkçeyi mesela ben
 CDU ZT CDU Ö

- onunla öyle konuşmaya çalışıyorum.
YT Y
13. Eğer **varsa** o dilde konuşan ona göre değiştirebilirim.
ZT ZT Y
14. Dedikodu **olmasa** da akrabalarla anlaşabilmek için güzel.
ZT ZT Y.
15. Resmiyette, kamu kuruluşlarında **ise** Tevfik olarak geçiyor
YT ZT Y
resmi olarak.
ZT
16. O kelimeler **söylense** bile Makedon dili içinde yerleşmiş Türkçe kalıp.
ZT Y
17. Çok az böyle çok daha yaşlı olanlar **varsa** gelen,
Ö ZT ZT
kadın yetmiş yaşındaydı, Türkçe bilmiyordu.
CDU Bsiz N. Y
18. Eğer buraya misafir **gelirse** ya da bir büyük **gelirse**,
ZT ZT Bağlaç ZT
o Makedonca **konusursa** biz de Makedonca konuşuyoruz.
ZT Ö Bsiz N. Y
19. Kesinlikle benim babam Türkçe **konusursa** Türkçe konuşuyom
ZT ZT Bsiz N. Y
ama kendi Makedoncaya çevirirse ben de özellikle
B ZT Ö ZT

Makedonca	cevap vermiyorum		yani.	
ZT	Y		CDU	
20. Yani	dilimize nası kolay gelirse		o şekilde	ağzımızdan
CDU	ZT		ZT	YT
çıkıyo	çünkü	eğitimini	almadık.	
Y	Bağlaç	B.li N.	Y	
21. Demirel	kullanıyodu,	“binaleyh”	diyodu	yani
Ö	Y	Bsiz N.	Y	Bağlaç
buna rağmen ,	bi	artık	hangi anlama	geliyosa.
B	CDU	CDU		Y
22. Ben	burda	göstereyim	sana	eğer
Ö	Yer Tam	Y	Yer Tam	Bağlaç
girebilirsek	şimdi.			
ZT	ZT			
23. Şimdi	Türkçeyi nasıl okulda konuşmaya çalışıyosam			Makedonca’yı da
CDU	ZT			
evde	daha düzgün konuşmaya		çalışıyodum.	
YT	YT		Y	
24. İstersen	Türkçe başlayıp		o şekilde de	bitirebiliyosun.
ZT	ZT		ZT	Y
25. Diyolar ki	ordakiler de	Yugoslavya’dan Türkiye’ye giderseniz aynı şartlar orda da var.		
Y	Ö	Bsiz N.		
26. İsterse	gene	gelir.		
ZT	ZT	Y		

27. İsterse	yine	gelir	buraya	yani.
ZT	ZT	Y	YT	CDU
28. Ben	burda	göstereyim	sana	eğer
Ö	YT	Y	Yer Tam	B
girebilirsek	şimdi.			
ZT	ZT			
29.O kelimeler söylense bile		Makedon dili içinde yerleşmiş Türkçe kalıp.		
ZT		Y		

B. Bağlı Cümleler

Bu kısımda ele aldığımız cümleler bağlaçlar aracılığıyla birbirine bağlanmış cümlelerdir. Örneklerimizde kullanıldığını tespit ettiğimiz bağlaçlar şunlardır: *ama, veya, yani, ya, fakat, sonra, çünkü, de/da, veyahut, ondan sonra, o yüzden, zaten, ya da, hem (em)... hem (em)... , ne ... ne..., ya ... ya..., ya...veya..., ya...ya da..., bi... bi (de)*

1.Okulda	Türkçe	konusuyoduk	ama	ihtiyarlarla
YT	B.li N.	Y	B	ZT
mecburen				
ZT				
2.İki arkadaş	çarşığı	geziyoz	veya	dükkana
Ö	B.li N.	Y	B	YT
girdik.				
Y				
3.Bir şeye	bakıyoz,	beğeniyoz	veya	beğenmiyoz,
YT	Y	Y	B	Y
hoşumuza gitmiyo.				
Y				
4.Bu sefer	diyom	arkadaşa	yani	Makedonca
ZT	Y	YT	B	B.siz Nesne
söylüyom.				
Y				
5. Ya	hadi	çıkalm,	gidelim	veya
CDU	CDU	Y	Y	B
bu	güzel,	alalım.		
Ö	Y	Y.		
6. Ööle	aramızda	Makedonca	konusuyoz	veya
ZT	YT	B.siz N.	Y	B
yolculukta,	otobüste,	orda burda	Ø[kouşuyoruz] ¹³	
YT	YT	YT	(Y)	
7.Mesela	pencere	bi em Makedoncada,		de mi enişte,

¹³ Katılımcıların eksilttiği yüklem, bağlamdan çıkartılıp köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

CDU. em Makedoncada YT	Ö	YT penceredir Y	yani CDU.	CDU. em Türkçede YT
8. Günlük dilde YT gerçi onlar bizi çok raat anlayabiliyo ama, CDU.	oluyo Y	fakat B	onlarla konuşurkene, ZT biraz ZT	sıkıntı çekiyoz. Y
9. Hepimiz Ö	bi yerdeydik Y	yani B	anane, babanne Ö	Ø[bi yerdeydik] (Y)
10. Ondan sonra B	şey B.siz N.	demiş, Y	yeni de ZT	barışılmış. Y
11. Ama B	öbür türlü ZT	tabi ki CDU.	Türkçe B.siz N.	konusuyom. Y
12. Şimdi ZT	istemiyom Y	ya B	Fikret gitsin. B.siz N.	
13. Ama B	çok şey. Y			
14. Ondan sonra B işte. ZT	babam Ö	askere YT	gitmiş, Y	gelmiş Y
15. Sonra B	annem Ö	bizi de B.li N.	götürdü. Y	
16. Sonra B	ben Ö	burada YT	kaldım, Y	okudum. Y
17. Ya CDU. genelde ZT	Makedonya Göçmenleri Derneği ¹⁴ Y Türkçe. Y		ama B	konuşma dilimiz Ö
18. Ben Ö ama B hocam belki hatırlar, CDU.	Bulgarca'yı B.li N. mesela CDU.	günlük hayatta YT Bulgarca'yı B.li N. işte ZT	hiç ZT Bulgaristan seyahatimiz sırasında, ZT 2010 yılında ZT	kullanmıyorum Y gittik. Y
19. Ama B ayak uydurdu. Y	ondan sonra CDU.	onlar Ö	bana YT	biraz ZT
20. Pazar Ö	Pazar Y	yani B	değişmiyo. Y.	
21. Doğaçlama Y yani CDU.	yani B bu özne miydi, ZT	çıkıyo Y bu yüklem miydi ZT	bi şekilde ZT tümleç miydi ZT	ama B hiç ZT

¹⁴ Cümlelerin “ama” bağlacından önceki kısmı bildirme eki –DIR eksiltiyle kurulmuş isim cümlesidir.

Ø[düşünmeden]
(Y)

22. **Çünkü**
B
Türkçeye
YT karşındaki insan
Ö
dönüyo.
Y bi noktadan sonra
ZT o bile
Ö
23. Yani
CDU.
93'te
ZT **ne**
B
ben
Ö Türkçede
YT zorlandım
Y
Makedonya'ya
YT gittim.
Y **ne**
B
24. **Ama**
B
Mekadonya'dan
YT mesela
CDU.
sanatçı
B.siz N. en son
ZT
getirdik
Y işte
ZT
biz.
Ö geçen ay
ZT
25. Ayrı bi
Y
o
Ö **şey**
Y **yani**
B yetenek
Y
26. Kendiliğinden
ZT **yani**
B kendiliğinden
ZT çeviriyorum.
Y
27. Hızlı
ZT çıkar
Y **ama**
B bazen
ZT düşünabiliyoz.
Y
28. Biraz Fransızca,
B.siz N. anlıyorum
Y **fakat**
B konuşamıyorum
Y Makedonca
B.siz N.
29. Biraz da
ZT İngilizce
Ö anlıyorum.
Y **ama**
B yazılanı
B.li N.
30. Bu
Ö hoş görülü değildi
Y **yani**
B bu hoşgörü zamanı
Ö
son beş yıldır falan.
ZT Ø[var]
(Y)
31. Doğrudan
ZT ağızdan
YT çıkıveriyo
Y **ama**
B şeyi
B.li N.
çok iyi
ZT bilemiyosunuz
Y böyle iyi anlam veriyo mu
B.siz N.
32. Ev hanımıydım
Y **ama**
B emekli oldum.
Y
33. Türkçe
B.siz N. konuşuyorum
Y bi **de**
B Makedonca
B.siz N. konuşuyorum.
Y
36. Ben
Ö memnunum
Y **yani**
B benim için
ZT avantaj oluyo.
Y
37. Yani.
CDU kimse
Ö **ne**
B hor
ZT bakıyo.
Y

ne B konuşabiliyosun. Y	yan ZT	bakıyo Y	yani B	ana dilin gibi ZT
38. Çünkü B gelmişler. Y	onlar Ö	otuz yaşında ZT	otuz beş yaşında ZT	Türkiye'ye YT
39. O da Ö yardımcı oluyo Y	anlıyo Y zaten ZT	zaten ZT sana. YT	veyahut B	o Ö
40. Sanki B	refleks oluyo Y	orda. YT		
41. Bilmiyo Y	etmiyo, Y	o yüzden B	yabancı kalır. Y	
42. O Ö.	düşündü Y	ve B	öyle ZT	cevap verdi. Y
43. Beş buçuğu B.li N. var. Y	on B.siz N.	geçiyö Y	veya B	altıya yirmi Ö
44. Bayağı kelimeler Ö Makedonca içinde YT	kullanılıyo. Y	var Y	da B	o kelimeler de Ö
45. Yani B	Türkçe bi kelime değil Y		o Ö	Makedon. Y
46. Onlar Ö kalıplaşmış. Y	Türkçe, Y	oraya YT	katılmış Y	ama B
47. Türkçe dersinde, YT ama B	hocanın yanlış yapması ile. ZT	ben lise ikide ZT	Türkçeden YT	kaldım Y
48. Onları B.li N. Farsça kelimeler, Ö	çalışıyoz Y Arapça kelimeler, Ö	en iyi Türkçeye; YT onlar da Ö	ama B bizim dilimize YT	eski Türkçede YT girmiş. Y
49. O Ö yavaş yavaş ZT	seçiliyodu Y öz Türkçeye YT	ama B geçiliyo Y	şimdi de ZT yani.	
50. Dedemler Ö büyük dedemle babam Ö	Makedonca B.siz N.	konusuyodu, Y Makedonca B.siz N.	yani B konuşuyolar, Y	bize YT

Türkçeyi de B.li N.	aralarında YT	öğretiyoları. Y		
51. Türkçeden üç beş kelime B.siz N. bilmiyo. Y		ya B	biliyo Y	ya B
52. Türkçeyi B.li N. biliyolar, Y	bilmiyolar; Y Türkçeyi B.li N.	ama B biliyolar. Y	bizim burdakiler Ö	Makedoncayı B.li N.
53. Biliyo Y neden? YT	ama B Ø [yapıyoruz] (Y)	çat pat ZT	biliyo, Y	o da Ö
54. Şimdi CDU. hem B	orda YT aşağı Stevnik Ö	hem B var. Y	yukarı Stevnik Ö	var Y
55. Onu B.li N. öle ZT öğrendik. Y	biz Ö öğrendik Y	çocukluğumuzda ZT ve Bağlaç	evde konuşulan CDU hani CDU	devamlı konuşulduğu için ZT ufak yaşlarda ZT
56. Ama B ee Makedonya CDU Makedonyadaki zaman ZT	Makedoncayı B.li N. büyükelçisiyle bir görüşme yapıyosun eşimizi dostumuzu aradığımız Makedoncayı	e tabi dernek başkanı olduğum için ZT		mecburen ZT veya B kullanıyoruz. Y
57. Şimdi ZT düşünüyom Y	cümle kurarken ZT çünkü B	nasıl bi cümle kureym B.siz N.	tabi	onlara karşı ZT diyom. Y
58. Oluyo Y	yani B	bilmediğim Türk kelimeler B.siz N.		oluyo. Y
59. İlk öğrendiğimiz Ö ikisi B.li N. Makedoncayı nerde öğrendiğimi B.li N.	beraber ZT	Türkçe Y öğrendik Y	yani B heralde CDU bilmiyom Y	aslında ZT çünkü B yani. CDU
60. Gavur Y anlattı Y	yani B orda. YT	Hristiyan Y	ama B	Türklerin olduğunu B.li N.
61. Çünkü B	bizim konuştuğumuz dil Ö		şu anda ZT	çok folklorik bi dil Y

- yani** yöresel
B Y
62. **Zaten** burada konuştuğumuz cümle sayısı yüz elli ikiyüzü geçmez
ZT Ö B.siz N. Y
yani kelime sayısı
B Ö
63. **Yani** şeyi o bile kaçırıyo
CDU B.li N. Ö Y
- artık **çünkü** bizimkiler buraya geldiklerinde
ZT B Ö ZT
- asimilasyonu kabul etmişler yani.
B.li N. Y CDU
64. **Ama** bizde tabi söyle okumuşluğunda bi etkisi
B YT CDU ZT Ö
var.
Y.
65. “Çok fenayım.” Ø [dedi] **yani** fena kötü
B.siz N. (Y) B Ö B.siz N.
demek.
Y
66. **Türkçeye** başladık **ama** evde annemlen
YT Y B YT ZT
Makedonca konuşuyoduk.
B.siz N. Y
67. **Yani** mesela annem benim Türkçe mecburen
B CDU bilmediği için ZT
Makedonca konuşmak zorundayım.
Y
68. **Türkçeyi** çok güzel öğrendim **ama**
B.li N. ZT Y B.
Makedonca’yı annemden öğrendiğim için hiç hatırlamıyorum.
ZT ZT Y
69. **Ama** bizimkilerle konuşurken mesela Yugoslavca başlayıp
B ZT ZT
bitirebiliyosun.
Y
70. **Makedonca** kendiliğinden çıkıyo; **yani**
Ö ZT Y B
önceden kafada plan programlıyarak ben şunun önce Türkçesini kuruyum da sonradan Makedonca’ya
Ö
kendi kendime çevirip anlatayım yok öyle o.
Ö Y ZT Ö
71. **Mesela** ablası konuşurken ablası da takılıyo
ZT Ö Y
bazı kelimelerde **ama** neden, çünkü annesi
YT B YT B
- orda.
YT

72. Ordan baskı yapmışlar iki tane; **bi** Makedonca şiirleri olarak
YT B.siz N. Y B.siz N. ZT
- bi de**
B Makedonca'nın içinde kaç tane Türkçe var kelimeler, hepsini sıralamışlar onları.
B.li N. B.li N. Y B.li N.
73. **Ama** Makedoncadan Türkçeye giren yok mesela.
B Ö Y CDU
74. **Ancak** işte ihtiyarlara anannene, Nazo'nun annesine, babamla konuşurken
B ZT ZT
bazen öyle aynı şekilde takıldığımız yerler
ZT ZT Ö
oluyodu yani.
Y CDU
75. **Ama** dicesin ki Osmanlı Türkçesi,
B Y B.siz N.
kelimeyi güzelleştirmek için tabi zor, Arapça, Farsça katılmış
CDU Ö Ö Y
arasına.
YT
76. Çok da mütâlâ etmediğimizden hoop
ZT ZT CDU
olduğu yerde kalıyo **yani** unutuyosun.
YT Y B Y
77. Ordayken hatırlıyorum **yani** genelde bizim evde
ZT Y B ZT YT
Türkçe konuşuluyodu.
Bsiz N. Y
78. Eğer buraya misafir gelirse **ya da** bir büyük gelirse,
o Makedonca konuşursa biz de Makedonca ZT
ZT Ö B.siz N. Y konuşuyoz.
79. Kesinlikle berenim babam Türkçe konuşursa Türkçe konuşuyom
ZT ZT B.siz N. Y
ama kendi Makedoncaya çevirirse ben de özellikle
B ZT Ö ZT
Makedonca cevap vermiyorum **yani**.
ZT Y CDU
80. Yani dilimize nasıl kolay gelirse o şekilde ağzımızdan
CDU ZT ZT YT
çıkıyo **çünkü** eğitimini
Y B B.li N. Y
81. Demirel kullanıyodu, "binaleyh" diyodu **yani**
Ö Y B.siz N. Y B
buna rağmen, bi artık hangi anlama geliyosa.
B.siz N. CDU CDU YT Y
82. O kelime değişiyo **yani** bizi en çok ayıran o kelime
Ö Y B Ö Y
83. Bana göre normal **ama** o anlıyo.
ZT Y B Ö Y

84. Ama B	edebiyat Ö	çok güzel bi dil Y	yalnız, CDU	gerçekten. ZT
85. Yani B orda YT	feraceyle ZT kapalı ZT	dolaşyomuş Y giyiniyolarmış. Y	annemler, Ö	babannemler Ö
86. Hepsine YT kimisine YT Ankara'da YT	ev bark tarla toprak Ö Manisa'da, Ö öyle ZT	kimisine YT veriliyo. Y	veriliyo Bitlis'te, YT	ama B kimisine YT
87. Ona rağmen B	bizimkiler Ö	kendi vatanımız B.siz N.	diyolar. Y	
88. Esas sebep Ö gibi hayatlarını yaşamak. Y	o, Y	yani B	din konusunda biraz daha istedikleri Y	
89. Yoksa B	çalışiyosun, Y	orda da YT	çalışiyosun. Y	
90. Ama B var. Y	orası Ö	mesela CDU	komunist sistem, Y	kooperatif usulü Ö
91. NATO Paktı Ö	vardı, Y	bi de B	Varşova Paktı Ö	vardı. Y
92. İsim benzerliği Ö Sırbistan, Ö Karadağ Ö	birazcık ZT Hırvatistan, Ö yedi bölge. Y	var; Y Bosna-Hersek, Ö	ama B Makedonya, Ö	Slovenya, Ö Kosova, Ö
93. O zamanlar ZT ama B	buradan YT öyle ZT	baya bi, üç yüz kişi falan Ö kaldı. Y		müracaat etti Y
94. Hatta CDU çok faaldi. Y	bundan önceki ikinci başkan; Y		ama B	o Ö
95. Başka kimse Ö	yok Y	yani. B		
96. Ordakiler Ö aileler Ö orda. YT	buraya YT yani B	geliyo Y yarısı Ö	otobüslerle, ZT burda YT	hasret gideriyolar Y yarısı Ö

97. Ama CDU iki tane öküzü Ö	bi tane belo, Ö vardı. Y	bi tane sırno; Ö	yani bi siyah bi beyaz anlamında, CDU
98. İzmir-İstanbul yolu Y hak getire. CDU		ama B	araba Ö yok, Y
99. Bir iki tane araba Ö	ya B	geçiyö Y	ya B geçmiyo. Y
100. Sonra Ö	başka bi tane Ö	aldı, Y	yerini tutmadı onun. Y
101. Kendiliğimden ZT olmadı. Y	öğrendim Y	yani B	bana YT öğreten Ö
102. Türkçeye YT Makedonca B.siz N.	başladık Y konuşuyoduk. Y	ama B	evde YT annemlen ZT
103. Tito Ö	demiş Y	ki B	açılceksiniz. B.siz N

C. İçinde Fiilimsi Bulunan Cümleler

Bu başlıkta ele aldığımız cümleler içinde fiilimsi bulunduran cümlelerdir. Bu tür cümleler daha karmaşık yapıda olduğu için kelime grupları haricinde, cümle incelemeleri içinde yer vermeyi uygun bulduk.

1. Almanca'yı okul döneminde **öğrendiğimiz** bi dil.
Ö Y
2. Ee bi iki sefer **gittiğimizde** Almanyaya **kullandığımız** bi dil.
Y
3. Mesela biz Makedonca dil kursunu niçin
CDU Ö B.li N. ZT
yapmak istiyoz?
B.siz N. Y
4. Biz sadece evde **öğrendiğimiz** Makedonca'yı biliyoz.
Ö B.li N. Y

5. Bizim	bu yüzden	bu Kiril alfabesini öörenmek	istiyoz.
Ö	YT	B.siz N.	Y
6. Yani	evde gördüğümüz o alışkanlık		
CDU	Y		
7. Mesela	işte	dediğim gibi.	
CDU	ZT	Y	
8. Bazen	bizim kullandığımız cümleler		devrik oluyo.
ZT	Ö		Y
9. Nazı diyem	evde konaştığımız gibi		oluyo.
CDU	ZT		Y
10. Diyelim	öğretmenin sorduğu soruya		cevap veriyosun
CDU	YT		Y
11. Yaşlılara	sen	bunu anlatırken	Ø ^[kullanıyorsun]
YT	Ö	Zarf. T.	(Y)
12. Diyelim	turistik bir yere gittiğim zaman		Almanlar oldu mu
Cümle D. U	ZT		ZT
Almanca	konusuyorum.		
B.siz N.	Y		
13. Akrabalar arasında		bizimkilerden olunca	Yugoslavca
YT		ZT	B.siz N.
	konusuyoruz.		
Y			
14. Mesela	Almanya'ya giderkene		yolda
CDU	ZT		Y
			durduruyorlardı.
			Y

15. Yugoslavlar mesela **küfrettikleri** zaman biz anlıyorduk.
ZT Ö Y
16. Mesela bazen evde **konuşurkene** bunun Almancası
CDU B.siz N.
böyleydi Türkçesi neydi acaba bana açıklama yapın Ø [diyorum]
B.siz N. B.siz N. (Y)
17. Oluyo yani **bilmediğim**
Y CDU B.siz N.
18. Annem dayısının kızına ceket **almaya** gitmiş. pazara
Ö YT Y YT
19. Bana kolayıma **geldiği** için değil
Y.
20. Mesela kendi akrabalarımla birlikte **olduğum** zaman onlarla,
CDU ZT ZT
mesela diyelim yengem, **konuşurken** o da anlasın diye
Cümle D.U. ZT ZT
bilerek yapıyorum.
ZT Y
21. Onları **aradığımda**, Arnikalarla **konuşurkene** ben
ZT ZT Ö
konuştum, ettim ondan sonra bi güzel.
Y Y CDU ZT
23. Fikret bi yandan üstüme **gelince** Ø[kafam karıştı]
ZT (Y)

24. Ben bi yaşındayken		babam	Almanya'ya	gidiyo.
ZT		Ö	YT	Y
25. Ben de onları anlamak için		böyle şey gibi	dinledim dinledim Zarf T	öğrendim
Ö	ZT	ZT		Y
26. Onlar konuşa konuşa		ben	kendiliğimden	öğrendim.
ZT		Ö	ZT	Y
27. Bulgaristan'a gittiğimizde		ordaki arkadaşlarımla		Bulgarca
ZT		ZT		B.siz N.
konuşuyorum.				
Y				
28 O Türkçe konuştuğu müddetçe		biz de	Türkçeye	devam Ø ¹⁵
ZT		Ö	YT	Y
yani				
CDU				
29. Mesela gittiğim bütün seyahatlerde			işime yarıyo	
CDU	YT		Y	
30. Valla sıkıştığımız zaman		Türkçeye	giriyoruz.	
CDU	ZT	YT	Y	
31. O da biliyo		çarşının çarşı olduğunu		
Ö	Y	B.li N.		
32. E biz		kullanırken	“što”	diyoz.
Cümle D. U	Ö	ZT	B.siz N.	Y

¹⁵ Burada “ et-“ yardımcı fiili eksiktir.

33. Yok, biz onlara Makedonca'yı **konusurken**
 Y Ö YT ZT
 hiç dikkat etmiyoz.
 ZT Y
34. Biz de diğer toplumlara çok çabuk kaynaştık artık
 Ö ZT ZT Y CDU
 yani **yapacak** bi şey yok.
 CDU Ö Y
35. Başladık **konuşmaya.**
 Y YT
36. Ben kendim **övünmek için** söylemiyorum.
 Ö Ö ZT Y
37. E tabi canım ortama **uymak** yani
 CDU CDU CDU
38. Bu zamana kadar, **düşünüce,** Kürtçeden öncesine kadar,
 ZT. ZT ZT
 bu kadar bi özür **olmadan** önce, benim gençlik dönemlerimde
 ZT ZT
 okul zamanı annem **gelince,** Makedonca **konusunca** arkadaşlarım
 ZT ZT Ö
 çok dalga geçiyodu.
 ZT Y
39. Ö nereye **gelecek** diye düşünmüyorsunuz.
 ZT Y
40. Anne-baba ikidil **bilenler** diğer dilde konuşuyo.
 Ö YT Y

özellikle çocuklar anlamasın diye.

ZT

41. Küçüklüğümden **başladığım** için **öğrenmeye** ikisini birden Ø [öğrendim]

ZT

ZT

Y

42. Aynı anda başladım **öğrenmeye.**

ZT

Y

YT

43. **Gittiğim** yerlerde

Makedonca **konuşanlar**

rahat

YT

ZT

ZT

anlaşabiliyorum.

Y

44. Türkçe **konusurken**

katmıyorum

ama

ZT

Y

B

Makedonca **konusurken**

bazı kelimeleri **çıkaramayınca**

araya

ZT

ZT

YT

Türkçe

katabiliyom

yani

o zaman

oluyo.

B.siz N.

Y

B

ZT

Y

45. Burda çok fazla Makedonca **konusulmadığı** için

daha çok

Türkçeye

ZT

ZT

YT

kayıyo

dilimiz.

Y

Ö

46. **Konusurken**

Türkçe gibi

birden

söyliyemiyom.

ZT

ZT

ZT

Y

47. Annemlen sürekli **konuştuğumuz** için

dilim

yatkın

Makedoncaya.

ZT

Ö

Y

YT

48. Yüzde seksenini Makedonca'nın

yani

tam kelime kelime çevirmenlik **yaparak**

B.li N.

CDU

ZT

	konuşabilir.			
	Y			
49.	Okuldan kalan bi şeyler		Ø [var]	
	Ö		(Y)	
50.	Burda konuşuyoduk,	buraya geldiğimizde		Makedonca'yı
	YT	Y	ZT	B.siz N.
	konuşuyoduk.			
	Y			
51.	Ortaokul , liseden kalan kelimelerle	idare ediyoz	öyle.	
	ZT	Y	ZT	
52.	Bildiğimiz şarkılar.			
	Y			
53.	Yugoslavca konuştuklarında	Yugoslavca	konuşabiliyoruz.	
	ZT	B.siz N.	Y	
54.	Yugoslavlar zati	şimdi	bütün dünyaya dağılmış durumda.	
	Ö	ZT	CDU	Y
55.	Bazıları onları kullanmak	zorunda kalıyosun.		
	ZT	B.siz N.	Y	
56.	Bilmediğin kelimedede	o	takviye yapıyo	sana.
	YT	Ö	Y	YT
57.	Genelde herkezin bildiği konular		konuşuluyo	zaten
	ZT	B.siz N.	Y	CDU
58.	"Şo ubovo atti" demek yerine	başka bi kelime	çıkıveriyo	
	ZT	B.siz N.	Y	

59.İnsanın bilinçaltına yerleşmiş olan bi kelime türü			çıkıveriyö	ağzından
Ö			Y	YT
60. Ne olur,		bazı kelimelerde sıkıştığın vakit		olur.
B.siz N.	Y	B.siz N		Y
61.Mesela	anne konusurken	tırrr	taramalı tüfek gibi	
CDU	ZT	CDU	ZT	
sıralar.				
Y				
62.Türkçe	anlıyo,	söylerken	zorlanıyo.	
B.siz N.	Y	ZT	Y	
63. Mesela	“kide” kelimesini çıkartmadığın anda		“Kode kode kodeye gitçen”	
CDU	ZT		B.siz N.	
diyosun	mesela.			
Y	CDU			
64. Pet buçuk diyip		bana	baktı	öyle
ZT		YT	Y	ZT
65. “Pet i pol”	demesi lazım.			
B.siz N.	Y			
66.“Saato peto vorve na šest dvayse minüte ima” demesi lazım			onların dilinde	mesela
B.siz N.		Y	YT	CDU
konusurken,	Makedonca konusurken.			
ZT	ZT			
67.Mesela	altıya yirmi var	diceksin,	İngilizcede,	Almancada
CDU	B.siz N.	Y	YT	YT
söyleniş	farklı.			
Ö	Y			

68. O Pazar kelime Makedon dilinde **yerleşmiş** olarak var.
Ö ZT Y
69. Daha birkaç kelime, çarşı, pazar kelimeleri,
Ö Ö
Makedonya'nın kendi dili içinde her gün **kullanılan** günlük kelimeler onlar
YT Y Ö
70. Öz Türkçe kelimeleri yeni yeni **bulmaya** başladılar.
B.li N. YT Y
71. Şimdi **kullanan** bizim yaşımızdakiler.
ZT Ö Y
72. Eski kelimeler, kulağa hoş **gelen** bi söylem tarzı oluyodu.
CDU Ö Y
73. **Öğrenmesi** açısından Ø [söylüyorum].
YT (Y)
74. Bütün köyleri içine **alan** bi bölge.
Y
75. Ha “odi” “Git” **demek** onlarda.
CDU Ö Ö Y YT
76. Biz bunu **öğrendiğimiz** zaman bu Kiril alfabesini
Ö ZT
bugün Rusya'ya da gitsen konuşabilirsin.
ZT Y
77. E ortam varsa, Türkçe **bilmeyen** de var mesela akrabalarımızdan,
CDU ZT CDU

Yugoslavcayı	kariştiriyoz	anlasın diye		
B.li N.	Y	ZT		
78.şimdi	o bilmiyosa Türkçeyi	mesela	ben	
CDU	ZT	CDU		
	onunla öyle konusmaya	çalışıyorum.		
YT		Y		
79.Tabi canım	tabi	çıkıyo	ama	geçen
CDU	CDU	Y	B	ZT
	Fikret Almanya'ya gitmeye	kalktı	bi ara	
YT		Y	ZT	
80. Kendiliğimden	öğrendim	yani	bana	öğreten
ZT	Y	B	YT	
	olmadı.			
Y				
81. Eğer varsa o dilde konusan		ona göre	değiştirebilirim.	
ZT		ZT	Y	
82. Dedikodu olmasa da		akrabalarla anlaşabilmek için	güzel.	
ZT		ZT	Y.	
83. Resmiyette,	kamu kuruluşlarında	ise	Tevfik olarak	
YT	YT	şart	ZT	
geçiyor	resmi olarak.			
Y	ZT			
84. Çok az	böyle	çok daha yaşlı olanlar varsa gelen,		
	ZT	ZT		
	kadın yetmiş yaşındaydı,	Türkçe	bilmiyodu.	
CDU		B.siz N.	Y	

85.Onu	biz	çocukluğumuzda	evde konusulan	devamlı konusulduğu için
B.li N.	Ö	ZT	CDU	ZT
ööle	öğrendik	ve	hani	ufak yaşlarda
ZT	Y	B	CDU	ZT
öğrendik.				
Y				
86.Ama	Makedoncayı	e tabi dernek başkanı olduğum için		mecburen
B	B.li N.	ZT		ZT
ee Makedonya büyükelçisiyle bir görüşme yapıyosun				veya
CDU				B
Makedonyadaki eşimizi dostumuzu aradığımız zaman			Makedoncayı	kullanıyoz.
ZT			B.li N.	Y
87.Şimdi	cümle kurarken		tabi	onlara karşı
ZT	ZT		CDU	ZT
düşünüyom	çünkü	nasıl bi cümle kureym		diyom.
Y	B	B.siz N.		Y
88. Oluyo	yani	bilmediğim Türk kelimeler		oluyo.
Y	B	B.siz N.		Y
89.İlk öğrendiğimiz		Türkçe	yani	aslında
Ö		Y	B	ZT
ikisi	beraber	öğrendik	heralde	çünkü
B.li N.	ZT	Y	CDU	B
Makedoncayı nerde öğrendiğimi			bilmiyom	yani.
B.li N.			Y	CDU
90. Gavur	yani	Hıristiyan	ama	Türklerin olduğunu
Y	B	Y	B	B.li N.

anlattı	orda.			
Y	YT			
91. Çünkü	bizim konuştuğumuz dil		şu anda	çok folklorik bi dil
B	Ö		ZT	Y
yani	yöresel			
B	Y			
92. Zaten	burada konuştuğumuz cümle sayısı		yüz elli ikiyüzü	geçmez
ZT	Ö		B.siz N.	Y
yani	kelime sayısı			
B	Ö			
93. Yani	şeyi	o bile		kaçırıyo
CDU	B.li N.	Ö		Y
artık	çünkü	bizimkiler	buraya geldiklerinde	
ZT	B	Ö	ZT	
asimilasyonu	kabul etmişler	yani.		
B.li N.	Y	CDU		
94. Ama	bizde	tabi	şöyle	okumuşluğun da bi etkisi
B	YT	CDU	ZT	B.siz N.
var.				
Y.				
95. Önceden	kendi aramızda dahi		gençler	konuşmak
ZT	YT		Ö	B.siz N.
istemiyodu.				
Y				
96.“Çok fenayım.”	Ø [dedi]	yani	fena	kötü
B.siz N.	(Y)	B	Ö	B.siz N.

demek.

Y

97. Makedonca'yı da annem **geline** akrabalarımız **geline** konuşuyoruz.

B.li N.

ZT

ZT

Y

98. Yani mesela annem benim Türkçe **bilmediği** için mecburen

B

CDU

ZT

ZT

Makedonca konuşmak zorundayım.

Y

99. Türkçeyi çok güzel öğrendim ama

B.li N.

ZT

Y

B.

Makedonca'yı annemden **öğrendiğim** için

hiç

hatırlamıyorum.

ZT

ZT

Y

100. **Yugoslavya'dayken**

babamlar da

Türkçe

ZT

Ö

B.siz N.

konuşurdu.

Y

101. **Yugoslavya'dayken**

Makedonya'dayken

Türkçe

konuşuluyodu

ZT

ZT

B.siz N.

Y

bizimköyde,

hem Türkçe hem Makedonca

ikisi

YT

B.siz N.

B.siz N.

aynı anda.

ZT

102. Dışarda, da

oluyo,

çarşıda da **konuşurken**

YT

Y

ZT

eskiler,

mesela 60-70 yaşında olanlar,

onlar

hala

Ö

Ö

Ö

ZT

- Yugoslavca konuşuyo.
B.siz N. Y
103. Ama bizimkilerle **konusurken** mesela Yugoslavca başlayıp
B ZT ZT
bitirebiliyosun.
Y
104. Makedonca kendiliğinden çıkıyo; yani
Ö ZT Y B
önceden kafada plan **programlıyarak** ben şunun önce Türkçesini kuruyım da sonradan Makedonca'ya
Ö
kendi kendime **çevirip** anlatayım yok öyle o
Ö Y ZT Ö
105. Aynı, Türkçeyi **konusurken** nasıl **düşünmeden** konuşuyosun Makedonca'da
Y Ö YT
da aynı şey.
B Y
106. Mesela ablası **konusurken** ablası da takılıyo
ZT Ö B Y
bazı kelimelerde ama neden, çünkü annesi
YT B YT B
orda.
YT
107. Makedoncada da **konusurken** Türkçe kelimeler zaten arasına
ZT Ö ZT YT
girmiş oluyo.
Y

108. Ordan baskı yapmışlar iki tane; bi Makedonca şiirleri **olarak**
 YT B.siz N. Y B.siz N. ZT
 bi de Makedonca'nın içinde kaç tane Türkçe var kelimeler, hepsini sıralamışlar onları.
 B
109. Ama Makedoncadan Türkçeye **giren** yok mesela.
 B Ö Y CDU
110. Ancak işte ihtiyarlara anannene, Nazo'nun annesine, babamla **konuşurken**
 B ZT ZT
 bazen öyle aynı şekilde **takıldığımız** yerler
 ZT ZT ZT Ö
 oluyodu yani.
 Y CDU
- 111 Çok da yabancı kelime ya da aruz vezniyle **kullanılan** şiirler,
 Ö B Ö
 tasavvuf mevzuları, daha vardı.
 Ö B Y
- 112.Ama dicesin ki Osmanlı Türkçesi,
 B Y B.siz N.
 kelimeyi **güzelleştirmek** için tabi zor, Arapça, Farsça katılmış
 CDU Ö Ö Y
 arasına.
 YT
113. Çok da mütâlâ **etmediğimizden** hoop
 ZT B YT CDU
 olduğu yerde kalıyo yani unutuyosun.

YT	Y	B	Y	
114. Ordayken	hatırlıyorum	yani	genelde	bizim evde
ZT	Y	B	ZT	YT
Türkçe	konuşuluyodu.			
B.siz N.	Y			
115. Şimdi	Türkçeyi nasıl okulda konuşmaya çalışıyosam			Makedoncayı da
CDU	ZT			
evde	daha düzgün konuşmaya		çalışıyodum.	
YT	YT		Y	
116. İstersen	Türkçe başlayıp	o şekilde de		bitirebiliyosun.
ZT	ZT	ZT		Y
117. "Git".	demek	onlarda.		
B.siz N.	Y	Yer Tam.		
118. Bizde	"gel"	demek.		
Yer Tam.	Ö	Y		
119. O kelime	değişiyö	yani	bizi en çok ayıran	o kelime.
Ö	Y	B	Ö	Y
120. "idi"	"git"	demek	bizde.	
Ö	Ö	Y	Yer Tam.	
121. Onlarda	"gel"	demek.		
Yer Tam.	Ö	Y		

122. Mesela	temin	annen	geldiğinde	“Kakosi”
CDU	ZT	Ö	ZT	B.siz N.
diyo,	“ubovasam ubovasam”		Ø [diyoruz].	
Y	B.siz N.		Y	
123. Gostivar	var	orda	en büyük şehir olarak	
Ö	Y	YT	ZT	
124. Başka köylerden olan kişiler de		var.		
Ö		Y		
125. Türkler buraya geline		bazı köyler	insan	kalmadı.
ZT		YT	Ö	Y
126. Biz Türkçeyi konusurken		Makedonca yabancı dil olduğu		belli oluyo.
ZT		B.li N.		Y
127. İkinci dünya savaşı bittikten sonra		Müslümanlara	biraz	baskı
ZT		YT	ZT	B.siz N.
uygulamışlar.				
Y				
128. Açılca diyince	bu sefer	dini suistimal edilcek gibi		bi şey oluyo
ZT	ZT	ZT		Y
129. 1950 yılından sonra		yavaş yavaş	bu tarafa göç etmeye	
ZT		ZT	YT	
başlıyolar.				
Y				

130. Bulgarlar anlaşmalı göçmen **olarak** geliyo.
 Ö ZT Y
131. Bizim Makedon göçmenleri, Makedonya ile Yugoslavya arasında; Menderes'le Tito
 CDU ZT
 arasında **yapılan** anlaşma gereği serbest göçmen **olarak** geldik
 ZT ZT Y
 biz.
 Ö
132. Biz kendi **isteğimizle** geldik.
 Ö ZT Y
133. **İsteyen** diyo Türkiye'ye gidebilir.
 B.siz N. Y B.siz N.
134. Müslüman bi ülke, dini koşullar da öne **sürülerek** bu tarafa geliniyo.
 Y ZT YT Y
135. Esas sebep o, yani din konusunda biraz daha **istedikleri**
 Ö Y B Y
 gibi hayatlarını **yaşamak**.
 Y
136. Tito **gittikten** iki üç sene sonra Yugoslavya dağıldı
 ZT Ö Y
137. O Çeklerle 1989 yılında, Gorbaçov zamanında Rusya
 ZT ZT ZT Ö
isteyen ayrılabilir dedi.
 B.siz N. Y

138. Askeri kanat **olarak**, pakt **olarak** bağılıydı.
 ZT ZT Y
139. **Ayrıldıktan** sonra Rusya'dan Çekler ve Slovaklar **olarak** ayrıldılar.
 ZT ZT Y
140. 60'tan sonra da zaten pek **gelen** olmadı.
 ZT ZT Y
141. **Kalan** kaldı orda.
 Ö Y Yer T.
142. Türk vatandaşlığına **geçmek** için müracaat etti.
 ZT Y
143. Bu sefer İtalya'ya işçi **olarak** gitti.
 ZT Yer T. ZT Y
144. Yugoslavya hükümeti de Makedonya hükümeti de, ortak Pazar Avrupa Birliği'ne **girmek** için
 Ö ZT
 belli bi nüfus **olması** lazımdı .
 Ö Y Y
145. Para yardımı falan **almak** istiyolardı.
 B.siz N. Y
146. Dernekten **öğrenmek** lazım onu.
 YT. Y B.li N.
147. Kendi de Makedonya'ya çok **gidip** geliyordu.
 Ö YT ZT ZT Y

148. Yani	şimdi	herkez	buraya	gelmiş
CDU	CDU	Ö	YT	Y
giden	bi tek o	geriye giden.		
Ö	Y	Ö		
149. Baya bi	göçmen derneği olarak		faaliyeti	vardı
Ö	ZT		Ö	Y
yani.				
CDU				
150. Makedonya'ya	gezmeye	gidiyolardı.		
YT	ZT	Y		
151. Bizden kalan kimse		yok	orda.	
Ö		Y	YT	
152. Bi rahmetli olanlar		var.		
Ö		Y		
153. Buraya	tabi	ağlaya ağlaya	geldiler.	
YT	CDU	ZT	Y	
154. Annem	tren sesini	duyardı,	başlardı	ağlamağa.
Ö	B.li N.	Y	Y	YT
155. Zaten	ora varasıya	bir bir buçuk saat.		
CDU	ZT	Y		
156. Akşam olunca	geri döncez.			
ZT	Y			

157. Beni **gidip** geçiyodu o valla.
B.li N. ZT Y Ö CDU
158. Şimdi mesela bizim Makedonya'da doğmuş **olanlar**
CDU CDU Ö
kağıtlarla kaavede oyun **oynarken** Yugoslavca şarkı da söylüyorlar.
ZT B.siz N. Y
159. Yani karşıdaki de insan aynı konuyla iştigal **ettiğinden**
CDU Ö Ö ZT
olayı çözüyo zaten
B.li N. Y ZT
160. Önceden kendi aramızda dahi gençler **konuşmak**
Zarf T YT Ö B.siz N.
istemiyodu.
Y
161. **Yugoslavya'dayken** babamlar da Türkçe konuşurdu
ZT Ö B.siz N. Y
162. **Yugoslavya'dayken,** **Makedonya'dayken** Türkçe konuşuluyodu bizim köyde,
ZT ZT B.siz N. Y YT
hem Türkçe hem Makedonca ikisi aynı anda.
B.siz N. ZT
163. Çok da yabancı kelime ya da aruz vezniyle **kullanılan** şiirler, tasavvuf mevzuları,
Ö Ö
daha vardı.
Ö Y

164. Bi çok	son nesiliz	burada	yani
CDU	Y	YT	CDU

Makedoncayı **konusan**.

Y

Ç. Diğer Cümleler

Bu başlık altında yer alan cümleler yukarıdaki üç bölümden farklı yapılarıdaki cümlelerdir. Bunların çoğu basit veya bağlaçlarla bağlı olmayan sıralı cümlelerdir. Şu kelimeler ise bağlaç olmalarına karşın, bazen cümle dışı unsur veya cümle ögesi olarak kullanılmıştır: **yani** (B), **ondan sonra** (B), **hatta** (B), **ama** (B)

1. İlk önce	Türkçeyi	öğrendik	ondan sonra	Makedonca
ZT	B.li N.	Y	ZT	B.siz N.
2. Diyelim	yedi sekiz yaşlarında.			
Y	ZT			
3. Tabi	kişiye göre	değişiyö.		
CDU	ZT	Y		
4. Şimdi	nasıl	değişiyö?		
ZT	ZT	Y		
5. Şöyle	değişiyö:			
ZT	Y			
6. Evde	genelde	konusuyöz	yani.	
YT	ZT	Y	CDU	
7. Valla	bence	çok büyük avantaj.		
CDU	ZT	Y		

8. Ee çeşki	daa bi kaç dil	öönebilssek.		
CDU	B.siz N.	Y		
9. E tabi	burada	bi Kiril alfabesi	var	yani
CDU	YT	Ö	Y	Cümle D. U
10. Yani	genelde	kullanıyoz	yani	
CDU	ZT	Y	CDU	
11. Alışkanlık	diyelim	biz	ona	
B.siz N.	Y	Ö	YT	
12. Yok yok,	kendiliğinden	çıkiyo.		
Y	ZT	Y		
13. O	şeye göre	değişiyö.		
Ö	ZT	Y		
14. Diyelim	önümüzde	bir mesir	var,	misafirlerimiz
	YT	Ö	Y	Ö
	gelecek.			
Y				
15. Yok yok	direk	Makedonca	Ø [söylüyoruz]	
Y	ZT	B.siz N.	(Y)	
16. Tabi	direk	Makedonca	Ø [söylüyoruz]	
CDU	ZT	B.siz N.	(Y)	

17. Yok	Türkçe	şey yapmıyoz.		
Y	B.siz N.	Y		
18. Yok,	onları	kariştürmıyoz.		
CDU	B.li N.	Y		
19. Şimdi	ne de olsa	bize	Türkçe	daha kolay
ZT	ZT	Dolaylı T	Ö	ZT
geliyo.				
Y				
20. Daha düzenli dil	geliyo.			
B.siz N.	Y			
21. Tabi	etkiledi.			
CDU	Y			
22. Ya	nasıl etkiledi	diyeyim.		
CDU	B.siz N.	Y		
23. Şimdi	gündüz	okuldayız.		
CDU	ZT	Y		
24. Şimdi	akşam	eve	gidiyosun.	
CDU	ZT	YT	Y	
25. Yani	o şekilde	etkiliyodu	yani	
CDU	ZT	Y	CDU	
26. Yani	evet,	etkiliyodu.		
CDU	CDU	Y		

27. Teşvik ediyö.

Y

28. Önce

Türkçe

sonra

emen

Almanca

ZT

B.siz N.

ZT

ZT

B.siz N.

Ø [öğrendim]

(Y)

29. Günlük hayatta

Türkçeyi

kullanıyorum.

YT

B.li N.

Y

30. Öbür türlü

Türkçe

Ø [konuşuyorum]

ZT

B.siz N.

(Y)

31. Çeviriyoruz.

Y

32. Tabi

avantaj.

CDU

Y

33. Ne yönlerden

avantaj?

ZT

Y

34. Mesela

bağırıyorlardı.

CDU

Y

35. Babam

diyodu

küfretmeyin diye

Ö

Y

ZT

36. Niye küfrettin

diyodu.

B.siz N.

Y

37. Oluyo	tabi.		
Y	CDU		
38. Çitale,	çitaşle		
Y	Y		
39. Herkez	anlasın.		
Ö	Y		
40. Demişler			
Y			
41. Yugoslavya'dan	gelmiş	iki kişi.	
YT	Y	Ö	
42. Şey	kireç	alceklermiş.	
CDU	B.siz N.	Y	
43. E	Yugoslavca'da	kireç	var demek.
CDU	YT	Ö	Y
44. Adam	yazmış	oraya	"Kireç var"
Ö	Y	YT	B.siz N.
45. Kireç	var demek.		
Ö	Y		
46. Yanında	on iki buçuk lira para	varmış.	
YT	B.siz N.	Y	
47. Şey	demiş	pazarcıya	
B.siz N.	Y	YT	

48. Şey	öyle	sormuş.		
CDU	ZT	Y		
49. "Aa"	demiş.			
B.siz N.	Y			
50. Benim arkadaşım,	Fatma Abla yok mu Aynur'un ablası,		kızı	
Ö	CDU		Ö	
kocaya kaçtı.				
Y				
51. Şey	ondan sonra	aradan	iki sene	geçmiş.
CDU	CDU	YT	Ö	Y
52. Dünürler	barışmışlar			
Ö	Y			
53. Aynur'un annesi de	tabi	dünürlerini	yemeğe almış	
Ö	CDU	B.li N.	Y	
54. Bi alay misafir,	insan,	sofrada	kalabalık	Ø [var]
Ö	Ö	YT	Ö	(Y)
55. Dünürler,	hepsi akrabalar,	eskiden	kalabalık	tabi.
CDU (Ö açıklayıcısı)	CDU (Ö açıklayıcısı)	ZT	Y	CDU
56. Sofradalar.				
Y				

57. Onu	neden	yapıyorum.		
B.siz N.	YT	Y		
58. Tabi	o	otomatik	gidiyo	yani
CDU	Ö	ZT	Y	CDU
59. Karşımdaki insana	bağlı.			
YT	Y			
60. Türkçe	bilmiyon.			
B.siz N.	Y			
61. Direkman	çıkıyo.			
ZT	Y			
62. Hatırlıyon mu,	neydi,	Arnika mıydı?		
Y	Y	Y		
63. Ondan sonra	kafam	nereye	gitti.	
CDU	Ö	YT	Y	
64. Hani	üstten	şey	yapıyom.	
CDU	ZT	B.siz N.	Y	
65. Söylüyom	şimdi.			
Y	CDU			
66. Fikret	bi yandan	ben	bi yandan	kadın da
Ö	YT	Ö	YT	Ö

ordan	konuşuyo.		
YT	Y		
67. Bi yandan da	oğlu	alıyo,	konuşuyo.
YT	Ö	Y	Y
68. Kafam karıştı.			
Ö	Y		
69. Bilmem ne,	kafam karıştı.		
CDU	Ö Y		
70. Ben	başladım	“evet evet” [e]	
Ö	Y	YT	
71. Düşünürüm.			
Y			
72. Yok,	demiyorum.		
CDU	Y		
73. Kendiliğinden, kendiliğinden		Ø [çıkıyor]	
ZT		(Y)	
74. Ha	yok,	karıştırmıyorum.	
CDU	CDU	Y	
75. A	Yok yok	onları	karıştırmıyorum.
CDU	CDU	B.li N.	Y
76. Almanya’dan mı?	Ø [geldik]		
YT	(Y)		

77. Önce	Türkiye'ye	Ø [geldik]	
ZT	YT	(Y)	
78. Annemler	gelmişler	Türkiye'ye.	
Ö	Y	YT	
79. Türkiye'de	doğdum.		
YT	Y		
80. İlkokul üçe	başladım.		
YT	Y		
81. Annemle babam	Yugoslavya'da	dünyaya gelmiş.	
Ö	YT	Y	
82. Sonra	gelmişler.		
ZT	Y		
83. Ordan	buraya	göç etmişler.	
YT	YT	Y	
84. Burda	evlenmişler.		
YT	Y		
85. İlkokul üçe	geçtim.		
YT	Y		
86. Bir iki hafta sonra	gittim,	[öyle] de mi	abla?
ZT	Y	Y	CDU
87. Almanya'ya	gittim.		
YT	Y		

88. Aynen aynen, CDU	çalışmak için ZT	gitti Y	tabi. CDU	
89. Sekiz yaşından sonra ZT		Ø [öğrendim] (Y)		
90. Annemle babam Ö	benden gizli ZT	konuşuyolardı. Y		
91. Evde evde YT	Ø [öğrendim] (Y)			
92. Annem, babam, nineler, dedeler Ö		yani CDU	Ø [konuşuyordu] (Y)	
93. Tabi CDU	onlar Ö	Türkçe B.siz N.	bilmiyodu Y	zaten CDU
94. Günlük hayatımda YT	Türkçe B.siz N.	Ø [kullanıyorum] (Y)		
95. Sonra ZT	Makedonca B.siz N.	Ø [kullanıyorum] (Y)		
96. Bulgarca'yı B.li N	işte CDU	internette YT	kullanıyorum. Y	
97. Mesela CDU	şu dernekte bile YT	çoğu zaman ZT	Türkçe B.siz N.	konuşuyoruz. Y

98. O	genelde	karşiki	yönlendiriyo	bizi.
Ö	ZT	Ö	Y	B.li N.
99. Avantaj.				
Y				
100. Keşke	on iki dil	olsa.		
CDU	Ö	Y		
101. Mesela	Kuşadası'na	gittim.		
CDU	YT	Y		
102. Kuşadası'nda	bi bayan	yüzüyo.		
YT	Ö	Y		
103. Çağırdım.				
Y				
104. Kız	Titovezli	çıktı	kadın.	
Ö	B.siz N.	Y	Ö	
105. Yani	emen	oturduk,	böle	şaşırdı.
CDU	ZT	Y	ZT	Y
106. He	ordan	baya bi	sohbet ettik,	arkadaş olduk.
CDU	YT	ZT	Y	Y
107. Hanım da	var,	beyi de	var.	
Ö	Y	Ö	Y	
108. Yani	hemen	grup	kurabiliyoz.	
CDU	ZT	B.siz N.	Y	

109. Yani	o faydası oluyo.				
CDU	Y.				
110. Çok çok	Ø [kullanıyorum]				
ZT	(Y)				
111. Heee	mesela	bizde	çocuk isimlerine	hep	
CDU	CDU	YT	YT	ZT	
“çe”	eklerler.				
B.siz N.	Y				
112. Benim oğlumun adı Oğuz		Oğuzçe	oldu.		
Ö		Ö	Y		
113. Sabiyet	Sabiyetka	oldu.			
Ö	Ö	Y			
114. Mürüvet	Mürüvetka	oldu.			
Ö	Ö	Y			
115. Yani	hep	böyle.			
CDU	ZT	Y			
116. Atta	bazıları	nüfusta	bile	öyle	
CDU	Ö	YT	ZT	Y	
yani.					
CDU					
117. Mesela	bizde	böle	şımartılır	isimler	
CDU	YT	ZT	Y	Ö	
bazen.					
ZT					
118. Mesela	detule	oğlan çocuğu,	detule	denmez de	
CDU	Ö	Y	Ö	Y	

detulçe	denir.			
Ö	Y			
119. Ani	böyle	şımartılır.		
CDU	ZT	Y		
120. Mesela	dayıya	dayko	deriz	biz.
CDU	YT	B.siz N.	Y	Ö
121. Daha	böyle	şımartırız	böle	bazı şeylere
CDU	ZT	Y	ZT	Belirtili N
122. Çarşı	çarşı	mesela.		
Ö	Y	CDU		
123. Çarşı	yok	başka		
Ö	Y	Ö		
124. “Kedaodeme çarşıya”		diyoz	yani.	
B.siz N.		Y	C D U	
125. Neden?	Ø [yapıyoruz]			
ZT	(Y.			
126. E	çarşı	Türkçe		
CDU	Ö	Y		
127. E	Makedonya’dan	misafir	gelmiş.	
CDU	YT	Ö	Y	
128. “Kedaodeme haydi çarşıya”		diyoz	mesela.	
B.siz N.		Y	CDU	

137. Ben	onları	biraz	Ø [anlıyorum]	
Ö	B.li N.	ZT	(Y)	
138. Mesela	bi alışveriş	yapıcam.		
CDU	B.siz N.	Y		
139. Adam	diyo.			
Ö	Y			
140. Bazı kelimeler	onlarda	yok.		
B.siz N.	YT	Y		
141. ş, ç	Bulgarcada	yok.		
B.siz N.	YT	Y		
142. Şimdi	ben	anlamıyorum	yani	ne diyor.
CDU	Ö	Y	CDU	B.siz N.
143. Onlarda	biraz farklı.			
YT	Y			
144. "Pazar"	bak	o da	değişmiyo	yani
Ö	CDU	Ö	Y	CDU
145. "Haydi na ödeme pazar"		diyoz.		
B.siz N.		Y		
146. Değişiyö.				
Y				

147. Yani CDU	o CDU	iç ZT	dikkat etmiyoz Y	ki CDU
150. Yani CDU artık. CDU	bizim YT	o Ö	şeyden YT	kaynaklanıyo Y
151. Yani CDU çok kalabalık değil. Y	o Ö	çok basit, Y	kelime haznesi Ö	
152. Mesela CDU	ben Ö	babamla ZT	oturuyom. Y	
153. Şimdi CDU	anlatıyo anlatıyo. Y			
154. Mesela CDU	bi doğulu gibi değil Y			
155. İşte ZT konuşamıyo. Y	ben Ö	biliyom, Y	benim oğlum Ö	anıyo Y
156. Hanım Ö	benim kadar ZT	konuşamıyo. Y		

157. Benden sonra	Makedonca	bittiii.		
ZT	B.siz N.	Y		
158. Biz	çok çabuk	kaynadık.		
Ö	ZT	Y		
159. Yani	içeriye de	girdiler,	içimize de	girdiler.
CDU	YT	Y	YT	Y
160. Valla	ben	hiç	zorlanmadım.	
CDU	Ö	ZT	Y	
161. Makedonya	91'de	kuruldu.		
Ö	ZT	Y		
162. Büyükelçiliğe	gittim.			
YT	Y			
163. Büyükelçilikte	Drayam Petrowski diye bi büyükelçiydi.			
YT		Y		
164. Karşıladı	beni,	oturduk,	konuştuk.	
Y	B.siz N.	Y	Y	
165. Adam	şaşırdı.			
Ö	Y			
166. "Evet"	Ø [dedim]			
B.siz N.				
167. "Evet"	Ø[dedim]			
B.siz N.	(Y)			

168. "Evet"	dedim.			
B.siz N.	Y			
169. "Sen"	dedi.			
B.siz N.	Y			
170. "E"	dedim	"Babanne, dede, nine"		
B.siz N.	Y	B.siz N.		
171. Yani	bi şeyler.			
CDU	Y.			
172. Otelde,	Anemon Otel'de	yemek	yaptık	20. yıl balosu.
YT	YT	B.siz N.	Y	B.siz N.
173. Adamı	aldık	otelde	şeyden.	
B.li N.	Y	YT	YT	
174. Hava alanında	arabaya	bindirdik.		
YT	YT	Y		
175. Bana	dedi.			
YT	Y			
176. Yani	bazıları bizim kuşaktan		o kadar iyi	olmayabiliyo.
Cümle	Ö		ZT	Y
177. Herkez	benim kadar	konuşamayabiliyo.		
Ö	ZT	Y		

178. Yani	şöyle	söyliyem.		
CDU	ZT	Y		
179. Mesela	herkes	söyler.		
CDU	Ö	Y		
180. Yani	normalde	sunu programlarında	şurda burda	hep
CDU	YT	YT	YT	ZT
ben	sunarım.			
Ö	Y			
181. Yani	bütün o letnik programlarını falan		hep	bana
CDU	B.li N.		ZT	YT
sundururlar.				
Y				
182. Adam mikrofonu gördü mü		titriyo.		
ZT		Y		
183. Herkez	Mehmet Ali Erbil	olamaz	yani.	
Ö	B.siz N.	Y	CDU	
184. O da	değişiyö	yani.		
Ö	Y	CDU		
185. Bu kadar mı?				
Y				
186. Birer çay	içelim,	öyle	kalkın.	
B.siz N.	Y	ZT	Y	
187. Benim ağzım	kurudu	valla.		
Ö	Y	CDU		

188. Çalışmıyorum.

Y

189. Ev hanımıyım.

Y

190. Türkçe,

B.siz N.

Makedonca

B.siz N.

Ø[konuşuyorum]

(Y)

191. Türkçe

B.siz N.

sonra

ZT

Makedonca

B.siz N.

Ø [öğrendim]

(Y)

192. Günlük hayatta

YT

ikisini de

B.li N.

Ø [kullanıyorum]

(Y)

193. Rahatlıkla

ZT

konuşabiliyorum,

Y

anlayabiliyorum.

Y

194. İyi,

Y

tabi.

CDU

195. Zorluk çekmiyorum.

Y

196. Biraz

ZT

Ø [karıştırıyorum]

(Y)

197. Pek

ZT

zorluk çekmiyorum.

Y

198. Hemen	kolaylıkla	şey yapıyorum.		
ZT	ZT	Y		
199. Karıştırmıyorum.				
Y				
200. Almanca,	İngilizce,	Türkçe,	Yugoslavce	Ø[konuşabiliyorum]
B.siz N.	B.siz N.	B.siz N.	B.siz N.	(Y)
201. Fransızca da	okudum	ben.		
B.siz N.	Y	Ö		
202. Almanya'da	Ø [öğrendim]			
YT	(Y)			
203. Türkçe	Ø [öğrendim]			
B.siz N.	(Y)			
204. Türkçe	Ø [kullanıyorum]	]		
B.siz N.	(Y)			
205. Tabi.				
Y.				
206. Avantaj,	iyi bi şey.			
Y	Y			
207. Çocuklarıma	derslerde	yardımcı olabiliyorum.		
YT.	YT	Y		
208. O	akrabalarda	Ø [işe yarıyor]		
Ö	YT	(Y)		

209. Tabi	karıştırabilirim.			
CDU	Y			
210. Otomatik	Ø [oluyor]			
ZT	(Y)			
211. Kendiliğinden	gelir.			
ZT	Y			
212. E	tabi	düşünürüm.		
CDU	CDU	Y		
213. Ben	burda	doğdum.		
Ö	YT	Y		
214. Almanya'ya	gittim.			
YT	Y			
215. Ben	orda	okudum,	burda	okumadım.
Ö	YT	Y	YT	Y
216. Yugoslavce	Ø [konuşuluyordu]			
Ö	(Y)			
217. Okulda	Almanca	Ø [konuşuluyordu]		
YT	Ö	(Y)		
218. Vardı				
Y				

219. Türk Okuluna	gidiyoduk.		
YT	Y		
220. Haftada iki gün	Ø [vardı]		
ZT	(Y)		
221. Salı ve Perşembe günleri		Ø [vardı]	
ZT		(Y)	
222. Günlük hayatta	Türkçe ve İngilizce,		Ø [kullanıyorum]
YT	B.siz N.		(Y)
223. Ailede	Makedonca	devam ediyor.	
YT	Ö	Y	
224. Onlar	üslubunu	bozmuyorlar.	
Ö	B.li N.	Y	
225. Olumlu	tabi ki.		
Y	CDU		
226. İletişim	devam ediyor	yaşlılarla.	
Ö	Y	ZT	
227. Gizli gizliydi.			
Y			
228. Yadırganıyordu.			
Y			
229. Evet,	arada	kullanılıyo.	
Y	ZT	Y	

230. Mesela neiskam¹⁶.

231. Hani	mesela	karşı komşunun dediği gibi	Ø [demiş]
CDU	CDU	ZT	(Y)

232. "Neden?"	Ø [demiş]
B.siz N.	(Y)

233. Kendiliğinden	çıkıyo.
ZT	Y

234. Şimdi	tam	sözlük karşılığı	bilinmiyo.
CDU	ZT	B.siz N.	Y

235. Otomatik	oluyo.
ZT	Y

236. Düşünmeden	konuşabiliyorsunuz,	o	kendiliğinden	geliyo.
ZT	Y	Ö	ZT	Y

237. Dilbilgisi kurallarını	düşünmüyorsunuz.
B.li N.	Y

238. Ben	öyle	biliorum.
Ö	ZT	Y

239. Hani	gidiyorumu,	gidiyorumla gideceğim arasındaki zaman farkını
CDU	B.li N.	B.li N.
bilemiyorum.		
Y		

¹⁶ neiskam: istemiyorum. Yüklemi tahmin edemediğimiz için hangi öge olduğunu belirleyememiş bulunmaktayız.

240. Zamanlarını	bilemiyorum.			
B.li N.	Y			
241. Etrafta	var.			
YT	Y			
242. Ben	emekliyim	şu an.		
Ö	Y	ZT		
243. Daha çok	Türkçe	konusuyoruz.		
ZT	B.siz N.	Y		
244. İnsanlara göre	değişiyö	tabii ki.		
ZT	Y	CDU		
245. İyi	yani.			
Y	CDU			
246. O	benim için	iyi oluyo.		
Ö	ZT	Y		
247. Zorluk çekmiyorum.				
Y				
248. Biraz	dil alışkanlığından	Ø [oluyo]	heralde.	
ZT	YT	Y	CDU	
249. Kendiliğinden,	anında,	hemen	tercüme edebilirim	anladığım gibi.
ZT	ZT	ZT	Y	ZT

250. Makedoncada	biraz	bazı kelimeleri	düşünüyorum.
YT	ZT	B.li N.	Y
251. Bazıları	daha çelişkili	oluyo,	düşünüyom.
B.li N.	ZT	Y	Y
252. Yok,	yok,	rahat	konuşabiliyorum.
Y	Y	ZT	Y
253. O kadarlık	rahat	konuşabiliyorum.	
ZT	ZT	Y	
254. Evet,	evet.		
CDU	CDU		
255. Yok,	o zamanlar	hiç	sıkıntı çekmedim.
CDU	ZT	ZT	Y
256. Sıkıntısı olmadı.			
Y			
257. Kendiliğinden	çıktı	hemen.	
ZT	Y	ZT	
258. Kendiliğinden	geldi.		
ZT	Y.		
259. Çok	güzel oldu.		
ZT	Y		

260. Ayrılsı olsun.

Y

261. Şimdi

Nuri Abin

farklı

cevap verir

belki.

ZT

Ö

ZT

Y

CDU

262. Onun üç tane teyzesi üç tane dayısı

daha

Makedonyada.

Ö

ZT

Y

263. Daha ön gün önce

teyzesi

buradaydı

torunuyla beraber.

ZT

Ö

Y

ZT

264. Benim göbek adım

Nuri.

Ö

Y

265. Sülalede

herkes

Nuri

der.

YT

Ö

B.siz N.

Y

266. Şu anda

emekliyim.

ZT

Y

267. Nakliye işiyle

uğraşıyorum.

ZT

Y

268. Makedonca,

Türkçe

konusuyom.

B.siz N.

B.siz N.

Y

269. Almancayı

anlıyoz,

çat pat

B.li N.

Y

ZT

270. Şimdi	Yugoslavya'dan	dört yaşında	buraya	geldim.
CDU	YT	ZT	YT	Y
271. Konuşuluyodu.				
Y.				
272. Bizimki	Trabotivişçe.			
Ö	Y			
273. Sizininki	neydi?			
Ö	Y			
274. Teyzemler	vardı.			
Ö	Y			
275. Teyzemler,	onlar	Stevnik'ten.		
Ö	Ö	Y		
276. İkisi	birbirine	yakın.		
Ö	YT	Y		
277. O	şimdi	liseden	kalma.	
Ö	CDU	YT	Y	
278. Türkçeyi	kullanıyorum.			
B.li N.	Y			
279. Makedonca	Ø [kullanıyorum]			
B.siz N.	(Y)			
280. Mesela	kaaveye	çıktık.		
CDU	YT	Y		

281. Göçmen arkadaşlarla, ZT yani. CDU		kimilerinle ZT	Makedonca B.siz N.	konuşuyoz Y
282. Onla ZT	devamlı ZT	Makedonca B.siz N.	konuşuyoz. Y	
283. İcabında ZT	eşlik ediyoruz. Y			
284. Bizim göçmen kaavesi Ö		öyle. Yükle.		
285. Karşındakine göre ZT	tabii CDU	Ø [ayarlıyorum] (Y)		
286. Şimdi CDU Karabayramlar Ö	mesela CDU var. Y	Abdüs Amca Ö	var, Y	ne biliyim CDU
287. İki Ö	Türkçeyi B.li N.	çata pata ZT	götürüyorlar Y	yani. CDU
288. Türkçeye YT babannen gibi. ZT	dilleri B.siz N.	tam ZT	dönmüyo Y	mesela CDU

289. Babannen	mesela	bi cümlede	ikisini birden	Ø [kullanıyor]
Ö	CDU	YT	ZT	(Y)
290. Özel bi konu olur	adam	Türkçe	konuşur,	özel bi konu olur
ZT	Ö	B.siz N.	Y	ZT
adam	Makedonca'yı	konuşur.		
Ö	B.li N.	Y		
291. Avantaj,	avantaj,	her zaman	avantaj.	
Y	Y	ZT	Y	
292. Bi dil	bi insan,	iki dil	iki insan.	
Ö	Y	Ö	Y	
293. Almanya'da,	İsviçre'de,	Avusturalya'da,	Amerika'da	her yerde
YT	YT	YT	YT	YT
var.				
Y				
294. Bir tanesi	denk gelir,	yani	her türlü	o şekilde
Ö	Y	CDU	ZT	ZT
yardımcı olur.				
Y				
295. Zaten	Makedonca dilinin içine		hemen hemen iki yüz üç yüz tane	
CDU	YT		Ö	
Türkçe kelime	var.			
Ö	Y			
296. O	çıkartıyo	kelimeyi,	tamamlıyosun	muhabeti.
Ö	Y	B.li N.	Y	B.li N.

297. Yo, Y	daha kolayına değil Y	o Ö	bilinçaltı Y	
298. Mesela CDU	Kızıl Yıldız takımından YT		bahsetçeksin. Y	
299. E CDU aklına. YT	onda YT	Yugoslavca bi kelime B.siz N.		gelmiyo Y
300. "At" kelimesi B.siz N.	o anda ZT	gelmiyo. Y		
301. Ha CDU	bi yerlinin yanında YT	Makedoncayı B.li N.	zaten ZT	konuşamazsın. Y
302. Kendi aramızda YT	bir iki kelime B.siz N.	katıveriyoz. Y		
303. O Ö	gidiyo Y	öyle. ZT		
304. Yok, Y	yok. Y			
305. Düşünmüyorum. Y				
306. O zaman ZT arıyosun. Y	düşünürsün Y	Türkçe, B.siz N.	karşılığını B.li N.	Makedonca B.siz N.

307. Bi	o zaman	takılıyon	biraz,	takılmıyon değil
ZT	ZT	Y	ZT	Y
308. Az ,	tabi az.			
Y	CDU Y			
309. O	tam	biliyo.		
Ö	ZT	Y		
310. Elli yaşında	buraya	gelmiş	o kadıncağız.	
ZT	YT	Y	Ö	
311. Orda	her şeyi		biliyo.	
YT	B.li N.		Y	
312. Oluyo	ya ,	oluyo.		
Y	CDU	Y		
313. Kelimeleri	şaşırtıyosun.			
B.li N.	Y			
314. Öyle	oluyo	arada		
ZT	Y	ZT		
315. Saat	kaç?			
Ö	Y			
316. Beş buçuk.				
Y				
317. Hâlâ	Yugoslavca cevap	bekliyo	ondan.	
Ö	B.siz N.	Y	YT	

318. Şimdi	beşi	biliyo,	buçuğu	bilmiyo.
CDU	B.li N.	Y	B.li N.	Y
319. Pet i Pol	esasen.			
Y	ZT			
320. Mesela	altıya yirmi	var.		
CDU	YT Ö	Y		
321. O	daha uzun oluyo.			
Ö	Y			
322. "Saato petu vorvet na şest dvayse minute ima" ¹⁷				
323. Saat	beşi	geçmiş,	altıya yirmi dakika	var.
B.siz N.	B.li N.	Y	Ö	Y
324. Yani,	evet.			
CDU	Y			
325. Bu şekilde	çeviriyolar	bazen.		
ZT	Y	ZT		
326. O	karişmıyo.			
Ö	Y			
327. Yüz elli , iki yüz kelime		var.		
Ö		Y		

¹⁷ Saat beşi geçiyor, altıya yirmi dakika var.

328. Bi Makedonca kitap		vardı.	
Ö		Y	
329. Geçenler	müzik yarışmaları	yaıldı.	
ZT	Ö	Y	
330. Türkçe değil	o	konuşma içinde.	
Y	Ö	YT	
340. Osmanlı	orda	senelerce	kalmış.
Ö	YT	ZT	Y
350. Zaten	Makedon dilinde	kelime türü	az.
ZT	YT	Ö	Y
351. Arasına	Osmanlıcadan	almış,	koymuş.
YT	YT	Y	Y
352. Mesela	şimdi	artık	aklıma gelmiyo
CDU	CDU	ZT	Y
353. Kendi dilinde	var	yani.	
YT	Y	CDU	
354. Aynı.			
Y			
355. Bayram,	bayram	mesela.	
Ö	Y	CDU	
356. Pazar,	Pazar.		
Ö	Y		

357. Ablasında var mesela o kitap.
YT Y CDU Ö
358. Bu kelime, mesela Pazar kelimesi Makedoncann içinde,
Ö CDU Ö Y
“Napazara kiyeda deneska”, “Bu gün pazara gitçem” .
ZT YT Y
359. O şekilde duruyo.
ZT Y
360. Kullanmıyorum.
Y
361. Kelime kelime çıkartamıyoz biz.
ZT Y Ö
362. Ben dört yaşında gelmişim, elli yıldan beri buradayız
Ö ZT Y ZT Y
elli beş
ZT
363. Türkçeyi çok seviyodum.
B.li N. ZT Y
364. Edebiyatı seviyodum
B.li N. Y
365. Kompozisyonndan, edebiyattan başarılıydım
YT YT Y

366. Yani	Türkçeden	hazalıyodum	yani.	
CDU	YT	Y	CDU	
367. İşte	arı dil	geliştirildi	falan.	
CDU	Ö	Y	CDU	
368. O kelimeleri	hâlâ	kullanıyoz.		
B.siz N.	ZT	Y		
369. Ben yaştaki insanlar,		yetmiş seksen yaşındaki insanlar		daha çok
Ö		Ö (Ö açıklayıcısı)		ZT
kullanıyo	onlar.			
Y	Ö			
370. Çok az kişi	kullanıyo	o kelimeleri.		
Ö	Y	B.li N.		
371. Yavaş yavaş	kalkıyo.			
ZT	Y			
372. Annemlerin evde	şimdi	mesela	Jrovnitsa'da	şimdi
YT	CDU	CDU	YT	CDU
Jrovnitsa köyünde	hepsi ordakilerin	Türk asıllı.		
YT (YT açıklayıcısı)	Ö	Y		
373. Makedonca	anlaşır.			
B.siz N.	Y			
374. Ama	on beş gün önce	geldi	teyzesi.	
CDU	ZT	Y	Ö	

375. Torunu	aynı şekilde.			
Ö	Y			
376. Artık	onlar	tamamen	Makedonca	konuşuyorlar.
ZT	Ö	ZT	B.siz N.	Y
377. Onlar için	Türkçe	artık	yabancı bi dil.	
ZT	Ö	ZT	Y	
378. Esas anadilleri	Makedonca	.		
Ö	Y			
379. Öz teyzem	mesela	Ø [bilmiyodu]		
Ö	CDU	(Y)		
380. Negar mı?				
Y				
381. Delçova mı hı?				
Y				
382.Şimdi	bile	internetten	görebilirisin.	
ZT	ZT	YT	Y	
383.Makedonya'ya	girsene.			
YT	Y			
384. Sarvoski	ismi.			
Y	Ö			

385. Biz	Trabotivişçe köyündeniz.		
Ö	Y		
386. Nazliye teyzeler	Stevnik köyünden.		
Ö	Y		
387. Onu	sen	internetten	girirsin.
YT	Ö	YT	Y
388. Bulgaristan sınırında	bizim köyler.		
Y	Ö		
389. Bulgaristan'dan yukarıya doğru çıktı mı	İştîp falan		Trabotivişçe.
ZT	Ö	o tarafta	Ö
390. Onlar	hep	aynı sıra üstünde	kalıyo.
Ö	ZT	YT	Y
391. Znovik köyüyle bizim aramızda	iki yüz kilometre		var.
YT	Ö		Y
392. Onlar	Arnavutluk sınırına yakın.		
Ö	YT	Y	
393. Var.	Y		
394. Onların dil	biraz daha	kibar,	ince,
Ö	ZT	Y	Y

İstanbul şivesi gibi.				
ZT				
395. Yani	şimdi	bak,	mesela	“odi” kelimesi
CDU	CDU	Y	CDU	B.siz N.
Ø [var]				
(Y)				
396. Bu iki kelime	mesela	Ø [farklı]		
Ö	CDU	(Y)		
397. Onların dilinde	bazı kelimeler	daha ince.		
YT	Ö	Y		
398. Kelimeleri,	nasıl diyim,	daha kolay,	daha yumuşak.	
Ö	CDU	Y	Y	
399. Bizimki	daha kaba	kalıyo	yanında.	
Ö	B.siz N.	Y	YT	
400. Biz	ovalık yerdeyiz,	onlar.	dağlık yerde	
Ö	Y	Ö	Y	
401. Bu işte	bi değişiklik	bi terslik	var	yani.
YT	Ö	Ö	Y	
402. Bizim ova	Manisa ovası gibiydi.		köyde	
Ö	Y		YT	
403. Her şey	var,	meyvaların hepsi,	arpası,	buğdayı,
Ö	Y	Ö	Ö	Ö

yeşilliği,	portakalı,	elması.	
Ö	Ö	Ö	
404. Tam ova köyüdü	bizimkiler		
Y	Ö		
405. Onlarınki	yayla köyüdü.		
Ö	Y		
406. Bizim bu şey,	Spil Dağı gibi,		
Ö	Y		
407. Spil Dağı'nın eteğinde	kurulmuş.		
YT	Y		
408. Bi araba geçti mi	ikinci araba	geçemiyo	hala.
ZT	Ö	Y	ZT
409. Valla	orda	o kadar şey.	
CDU	YT	Y	
410. Bi de Jirovnisa	var,	Jirovnisa.	
Ö	Y	Ö	
411. Çoğu göçmenlerin,	bu Malta göçmenlerinin yüzde doksan dokuzu	ordan.	
Ö	Ö	Y	
412. Küçük köyler de	var.		
Ö	Y		
413. En büyük köy ordaki.			
Y			

414. Jirovnisa köyü içinde, beş yüz doksanı		ordan.	
Y	Ö	Y	
415. Başka	şimdi	köylerin ismi	gelmiyo aklıma.
Ö	CDU	Ö	Y
416. Boleten	var.		
Ö	Y		
417. Nazo,	neydi	başka	orda?
CDU	Y	Ö	YT
418. Jirovnisa,	Boleten,	başka hangi köyler	vardı?
Ö	Ö	Ö	Y
419. O Boleten'de	kimse	kalmadı	bak.
YT	Ö	Y	CDU
420. Cevdetler	Ø [yaptırmışlar]		
Ö	(Y)		
421. Cevdetler	akrabası oluyo	işte	onun.
Ö	Y	CDU	Y
422. Gornova,	işte	aynı köyün içinde.	
Ö	CDU	Y	
423. Zaman içinde	büyüyo,	gelişiyö,	nüfusu artıyo
ZT	Y	Y	Y

424. İki mahalle	var.		
Ö	Y		
425. Yukarı mahalle,	aşağı mahalle	Ø [var]	
Ö	Ö	(Y)	
426. Hepsi	o kadar	yani.	
Ö	Y	CDU	
427. Biz	Almanlar gibi	genizden	çıkartıyoz.
Ö	ZT	YT	Y
428. Biz	hâlâ	anlaşılıyo	mesela.
YT	ZT	Y	CDU
429. Edebiyat öğretmenim	sormuştu	bana.	
Ö	Y	YT	
430. Kalktı,	bi soru	sordu.	
Y	B.siz N.	Y	
431. Ben	cevap veriyom.		
Ö	Y		
432. Yugoslavyaydı	o zaman.	Makedonya	ayrı değildi.
Y	ZT	Ö	Y
433. Düzeldiği kadar.			
Y.			

434. Sanat müziği mi	söylüyoruz,	halk müziği mi	söylüyoruz?	
B.siz N.	Y	B.siz N.	Y	
435. Bak,	ben	ona	her zaman	katılıyorum.
CDU	Ö	YT	ZT	Y
436. Niye	Ø [katılıyorum]			
ZT	(Y)			
437. İnsana	her şeyi	öğretiyö	yav.	
YT	B.li N.	Y	CDU	
438. Esas	dini konulardan.	Ø [göç etmişiz]		
ZT	ZT	(Y)		
439. Mesela	o zamanlar,	komünizm sistemi sırasında		feraceyi
CDU	ZT	ZT		B.li N.
kapatıyo	Tito	bütün köyleri.		
Y	Ö	B.li N.		
440. Mesela	benim bacanağımın babası		Komunist Partisi üyesi.	
CDU	Ö		Y	
441. İkinci Dünya savaşı sırasında		savaşmış.		
ZT		Y		
442. Alman uçağı	düşürmüş	Yugoslavya için.		
B.li N.	Y	ZT		
443. Madalyası bile	var	hâlâ	burda.	
Ö	Y	ZT	YT	

444. Herkez	açılcek.		
Ö	Y		
445. Yani	ne kadar	modern olunuyosa	kendi anlayışlarına göre
CDU	ZT	Y	ZT
446. Bizde,	burda	hiçbir gram yer	verilmedi.
YT	YT	Ö	Y
447. Bi kuruş	yardım da edilmedi.		
ZT	Y		
448. Anlaşma	imzalıyo	Türkiye ile Yugoslavya.	
B.siz N.	Y	Ö	
449. Yugoslavya'ya	haber	geliyo.	
YT	Ö	Y	
450. Orda da	sıkılceksiniz,	zorlanceksiniz.	
YT	Y	Y	
451. O da	gariban memleket.		
Ö	Y		
452. O da	tarımla	geçiniyo.	
Ö	ZT	Y	
453. Bahçendeki ağacın [a] bile		benim[ağacım]	diyemiyosun.
YT		B.siz N.	Y

454. O	toplaniyo,	kooperatiflere	veriliyo.	
Ö	Y	YT	Y	
455. Sen	kendi hakkına düşeni		alıyosun,	devlet de
Ö	B.li N.		Y	Ö
	alıyo.			
Y				
456. Çok fakir bi ülkeydi		o zamanlar	Yugoslavya	
Y		ZT	Ö	
457. Artık	Tito	gitti.		
CDU	Ö	Y		
458. Ürettiğin malın yarısı		devletin,	yarısı	senin.
Ö		Y	Ö	Y
459. O yedi bölge	çıktı ortaya;	Makedonya	Kosova	Bosna Hersek,
Ö	Y	Ö	Ö	Ö
	Hırvatistan	Sırbistan		
Ö	Ö			
460. Karadağ	var.			
Ö	Y			
461. Karadağ	zaten	son zaman	çıktı,	onu
Ö	CDU	ZT	Y	B.li N.
	paylaşmadılar			
Y				
462. Bi de Çekoslovakya		var.		
CDU Ö		Y		

463. O zaman ZT	Çeklerle Slovakya da Ö		ayrıldı. Y	
464. Onlar da Ö	şeydi, Y	doğu bloku ülkesiydi Y		onlar. Ö
465. Varşova Paktı Ö	Doğu Bloku, B.siz N.	NATO Paktı Ö	Batı Bloku B.siz N.	temsil ediyodu. Y
466. Çekoslovakya Ö	onlara YT	dahildi, Y	bi memleketti. Y	
467. Slovenya Ö	Yugoslavya'da. Y			
468. Tito zamanında ZT	bunlar, Ö	hepsi Ö	birdi. Y	
469. Tito Ö	öldü. Y			
470. Bi sene sonra ZT	Sırların eline YT	geçti Y	genel kurmay başkanlığı. Ö	
471. Bütün silahları Belirtilin.	aldı, Y	Boşnaklara YT	savaş açtı. Y	
472. Tito zamanında ZT	geldik, Y	57 yılında, ZT	1957'de. ZT	

473. Nazolar, Ö	60'ta ZT	geldi. Y		
474. Mesela CDU geldi. Y	damadı Ö	geldi Y	beş sene önce, ZT	yedi sene önce ZT
475. Beş yıl ZT	bekledi. Y			
476. Kazandı Y	vatandaşlığı. B.li N.			
477. O zaman da ZT	işsizlik Ö	vardı. Y		
478. Tutturamadı. Y				
479. Vatandaşlık B.siz N.	aldı Y	hem Makedon hem Türk. B.siz N.		
480. Bi ara ZT	vardı. Y			
481. Makedonya Derneği Ö		uğraştı Y	onun için. ZT	
482. N'oldu Y				

483. Ne bitti .
Ö Y
484. Bilmiyom.
Y
485. Öyle bi iş vardı o zamanlar.
Ö Y ZT
486. Cevdet zamanında oldu onlar.
ZT Y Ö
487. Bundan önceki başkan.
Y
488. Çok çalışırdı o çocuk.
ZT Y Ö
489. Babası zate kendi de Makedonya göçmeni.
Ö Y
490. Ordaki kültür dernekleriyle baya bi faaliyetleri oldu.
ZT ZT Y
491. Ordan kardeşi, evler yapıldı belediye başkanının nezdinde.
CDU Ö/SÖ Y ZT
492. Baya bi o, o şimdi Boleten'de bi ev
CDU Ö ZT YT B.siz N.

	yaptı.			
	Y			
493. Orda	tek başına	oturuyo.		
YT	ZT	Y		
494. Çok da şey	yani.			
Y	CDU			
495. O da	altı ay	orda	altı ay	burda
Ö	ZT	YT	ZT	YT
oturuyo	yani.			
Y	CDU			
496. N'apsın?				
Y				
497. Artık	ne	düşünüyo,	ne	yaptı,
CDU	B.siz N.	Y	B.siz N.	Y
o,	kendi	biliyo.		
Ö	Ö	Y		
498. Ama	iyi bi insan.			
CDU	Y			
499. Bize göre	iyi bi insan	yani.		
ZT	Y	CDU		
500. Otobüsler	kaldırıyodu.			
B.siz N.	Y			

501. Hasretlik.

Y

502. Hanımın da işte üç tane teyzesi,

Ö

torunlar,

Ö

hepsi

Ö

üç tane dayısı,

Ö

Ø [oradalar]

(Y)

beşer onar tane dayılar,

Ö

503. Çoğu da

Ö

İtalya'da

YT

çalışıyorlar.

Y

504. Bölünmüş aile

Ö

ya

CDU

çok zor.

Y

505. Burda

YT

bi tek

ZT

annesi

Ö

var.

Y

506. Baba tarafından kardeşi de

Ö

burda.

Y

507. Baba tarafından

Ö

orda

YT

kimse

Ö

yok.

Y

508. Hemen hemen

Ö

Ø [buradalar]

(Y)

509. Halamlar

Ö

burda.

Y

510. Annem tarafı,

Ö

teyzeler,

Ö

hepsi

Ö

burda.

Y

511. Ananem	işte	orda	kalmış	rahmetli,
Ö	CDU	YT	Y	Ö
dört tane teyze	orda	rahmetli oldular		
Ö	YT	Y		
512. Buraya	beş kardeş	geliyo	annemler.	
YT	Ö	Y	Ö	
513. Burda da	iki tane	kaldı.		
YT	Ö	Y		
514. Hayriye Teyzeyle Fevziye Teyze		kaldı.		
Ö		Y		
515. O memleketin,	büyükler için	gençliklerini	tabi	orda
CDU	ZT	B.li N.	CDU	YT
Ø [geçirdiler]	gençlikleri	orda	geçmiş.	
(Y)	B.siz N.	YT	Y	
516. Valla	trenle	gelmiş	İstanbul'a kadar.	
CDU	ZT	Y	ZT	
517. Trenle	geldik.			
ZT	Y			
518. Onu	ben de	hatırlıyom.		
B.li N.	Ö	Y		
519. Aynı,	dedem	öküz arabasını	aldı,	getirdi.
Y	Ö	B.li N.	Y	Y
520. Ben	o zamanlar	beş altı yaşında.		
Ö	ZT	Y		

521. Orda	bostan	ekiyodu,	buğday	ekiyodu.
YT	B.siz N.	Y	B.siz N.	Y
522. Alırdı	beni,	götürürdü.		
Y	B.li N.	Y		
523. Ben de	onu	alıyodum.		
Ö	B.li N.	Y		
524. Hadi bakalım,	burdan	çıktık.		
CDU	YT	Y		
525. O da,	torunuz	biz de	yani.	
CDU	Y	Ö	CDU	
526. Köpekle beraber	geliyöz,	köpekle	yolda	yariş ediyöz.
ZT	Y	ZT	YT	Y
527. Ordan	biz	iki saatte	geliyöz.	
YT	Ö	ZT	Y	
528. Köpekle	yolda	yariş ediyöz.		
ZT	YT	Y		
529. Biraz öne	geçiyodum	ama.		
YT	Y	CDU		
530. Arabaya kadar	koşuyoduk	Kuşlubahçe köprüsünün orlarda.		
ZT	Y	YT		

531. Hem de	yokuş yukarı,		hadi bakalım	Ø [koşuyorduk]	
CDU	ZT		CDU	(Y)	
532. Öyle		yani.			
Y		CDU			
533. Ayvanın bi tanesi		hasta oldu	burada,	dedem de	hasta oldu.
Ö		Y	YT	Ö	Y
534. Öldü		o hayvan.			
Y		Ö			
535. Ama		çok	çalışırdı.		
CDU		ZT	Y		
536. Leşberdi		ya.			
Y		CDU			
537. Buğday,		bostan,	karpuz	Ø [yetiştirirdi ?]	
B.siz N.		B.siz N.	B.siz N.	(Y)	
538. Motoru		bi	kuruyodu	Gediz kenarına.	
B.li N.		ZT	Y	YT	
539. “Par par par par par”		ses	geliyodu.		
ZT		Ö	Y		
540. Küveti		koyuyoduk,	balıklar	içinde	cirit atıyodu.
B.li N.		Y	Ö	YT	Y

541. Temiz	akıyodu	su	o zaman	tertemiz.
ZT	Y	Ö	ZT	ZT
542. Tarım memleketi.				
Y				
543. Makedonya da	tarım memleketi,	Türkiye de	tarım memleketi.	
Ö	Y	Ö	Y	
544. Türkiye de				
Ö	şimdi	sanayileşti.		
	ZT	Y		
545. Manisa				
Ö	sanayileşti.			
	Y			
546. O Uşak,				
Ö	Kütahya,	Afyon,	onlar	hâlâ
	Ö	Ö	Ö	ZT
	tarım memleketi.			
	Y			
547. Manisa'da				
YT	göç	oldu	üç yüz bin.	
	Ö	Y	ZT	
548. Uşak,				
Ö	Kütahya,	Afyon,	hepsi	burda.
	Ö	Ö	Ö	Y
549. Uluslarası bi memleket oldu				
Y		valla.		
		CDU		
550. Sanayi				
Ö	hâlâ	daha	Ø [genişliyor]	
	ZT	ZT	Y	
551. Beş altı yüzbine				
	ayarlandı	Manisa'nın nüfusu,	konut alanları.	

YT	Y	Ö	Ö	
552. Şimdi	bizim bağın o tarafta ,		baban biliyodur,	
CDU	YT		CDU	
yüzme havuzunun o tarafta		dört yüz bin lira	daireler,	beş yüz bin lira
YT		Y	Ö	Y
daireler.				
Ö				
553. Başka yerde	Türkçe de	oluyo,	Makedonca da	olabiliyo.
YT	Ö	Y	Ö	Y
554. İkisi de	oluyo.			
Ö	Y			
555. O da	kayınvalidesinden	öğrendi.		
Ö	YT	Y		
556. Hem Yugoslavca hem Türkçe		aynı anda	yani	çocuk diliyle
B.siz N.		ZT	CDU	ZT
öğrendik.				
Y				
557. Türkçeyi de	aynı anda	konuşuyoduk.		
Belirtili N	ZT	Y		
558. Koçana,	o da	köy.		
Ö	Ö	Y		
559. O da	köy,	aynı.		
Ö	Y	Y		

560. Orda da	aynı.		
Ö	Y		
561. Bazan da	kelime aklına gelmedi mi	Türkçeyi	
ZT	ZT	B.li N.	
sıkıştırıyor	aradan	kendi aramızdaki konuşmalarda.	
Y	YT	YT	
562. Makedoncada da	var	o kelimeler.	
YT	Y	Ö	
563. Ben de	orda	hem Makedoncayı hem Türkçeyi	
Ö	YT	B.li N.	
orda	öğrendim.		
YT	Y		
564. Onların da	ne köyüdü,	adı?	
Ö	Y	CDU	
565. Makedoncayı da	annem gelince	akrabalarımız gelince	konuşuyoruz.
B.li N.	ZT	ZT	Y
566. Türkçeyi de	biliyorlar.		
B.li N.	Y		
567. Ben	“ya” diceeme	“evet evet”	Ø [dedim]
Ö	ZT	B.siz N.	(Y)
568. Türkçeyi de	biliyorlar.		

B.li N.	Y			
569. Annesi,	kayınvalide	yani	Türkçe	bilmiyo
Ö	Ö	CDU	B.siz N	Y.
570. Aynı,	Türkçeyi konuşurken nasıl düşünmeden konuşuyosun			Makedonca'da da
Y	Ö			YT
aynı şey.				
Y				
571. Bazen	işte çoluk çocukların yanında		çat pat onlara öğretelim diye	
ZT	YT		ZT	
Nazo'lan	konusuyoruz.			
ZT	Y			
572. O zaman	ben	biraz daha	gayret ettim	düzelteyim diye.
ZT	Ö	ZT	Y	ZT
573. Bende de	Tarzan diye bi kefe	vardı	benim küçük.	
YT	Ö	Y	CDU	

D.1. İç içe birleşik cümleler

Bu bölümdeki cümleler, diğer cümlelerde yer verdiğimiz örneklerden bir cümlenin, diğer bir cümle içinde aynen tekrarlanmasıyla ayrılmaktadır.

1. "Ne iyi bu Türkler" demiş "em Makedoncasını em Türkçesini yazmışlar."
B.siz N. Y B.siz N.
2. "Kaç para" demiş "bu ceket"
B.siz N. Y B.siz N.
3. "Yedi buçuk lira abla" demiş.
B.siz N. Y
4. "Gel gel" demiş "sen kaç para veriyon?"
B.siz N. Y B.siz N.
5. "On iki buçuk, verirsen demiş.
alırım." B.siz N. Y

6. O güya desin “yeyin yeyin utanmayın.”
Ö CDU Y B.siz N.
7. O demiş “Yeyin yeyin utanmazlar.”
Ö Y B.siz N.
8. Şimdi Fikret şöyle diyo “şunu söyle bunu söyle”
CDU Ö ZT Y B.siz N.
9. Kadın “oğluma veriyom” diyo.
Ö B.siz N. Y
10. “Sen ona söyle” diyo.
B.siz N. Y
11. Hani “Adresi ver.” diyo.
CDU B.siz N. Y
12. “ Gözlüğüm yok” diyo.
B.siz N. Y
13. Kadın “yazmıcam” diyo.
Ö B.siz N. Y
14. Kızı “Ela, ela” diyo kızına.
CDU B.siz N. Y YT
15. Dedim bu bizim ordan
Y B.siz N.
16. “Sen” dedi “nerden biliyosun?”
B.siz N. Y B.siz N.
17. Dedim “Bu benim anne dilim.”
Y B.siz N.
18. “Hadi gidelim” diyo.
B.siz N. Y
19. Yani “Pazar gidelim.” “Da odeme na Pazar”,
CDU Ö Y.
“Pazar da odeme” de olur, “Da odema na Pazar” da olur.
B.siz N. Y B.siz N. Y
20. Ağız mi diyolar ona?
B.siz N. Y YT
21. “ E hadi alasmaldık” diyo, gidiyo sonra
B.siz N. Y Y ZT
22. “Sen” dedi “Manisa doğumlu musun?”
B.siz N. Y B.siz N.
23. “E öğretmenim diyosun.” Ø [dedi]
B.siz N. (Y)
24. “Bizim oraları da hiç görmemişsin.” Ø [dedi]
B.siz N. (Y)

25. “Bu dili nasıl bu kadar düzgün konuşuyosun?” dedi
B.siz N. Y
26. “Olsun” dedi.
B.siz N. Y
27. “Sen çok güzel konuşuyosun.” dedi
B.siz N. Y “Makedonca’yı”.
B.siz N.
28. “Nerden anladın?” dedim.
B.siz N. Y
29. “Kelimeler” dedi
B.siz N. Y “Tam söylüyorsunuz”
B.siz N.
30. “Diksiyonun çok güzel” diyo.
B.siz N. Y
31. “Ama sen iyi konuşuyon, hata yapmıyon.” Ø [diyorlar]
B.siz N. Y
32. “Kızım nasılsın?” Ø [demiş]
B.siz N. (Y)
33. “Buram buruşuk oldu, bronşit oldu.” Ø [demiş]
B.siz N. (Y)
34. “Ne güzel gol attı” mesela
B.siz N. CDU diceksin.
Y
35. Mesela “Nereye gidiyosun” “Kodeye kideş” diceksin mesela
CDU B.siz N. Y CDU
- takılıyon öyle
Y CDU
36. İşte mesela “Leb kezema” “Ekmek alcam”,
CDU CDU CDU o
kendi dilinde onu söyleyebiliyo. Ö
YT B.li N. Y
37. “Dur dur” dedi,
B.siz N. Y “Bi dakika. Sen göçmen misin?”
B.siz N.
38. “Göçmenim” dedim.
B.siz N. Y
39. “Nerden [sin]?” Ø [dedi]
B.siz N. (Y)
40. “Makedonyadan [ım]”, Ø [dedim]
B.siz N. (Y)
41. “Belli oluyo” dedi.
B.siz N. Y
42. “Nerden belli oluyo?” Ø [dedim]
B.siz N. (Y)

43. “Şiven” B.siz N.	dedi, Y	“Kelimeleri sanki yutuyo gibi” B.siz N.	dedi. Y
44. Ya CDU araba mı yok”. B.siz N.	diyorum Y	kardeşim CDU	"Türkiye’de öküz mü yok B.siz N.
45. “Tarzan sen burda bekle” B.siz N.		diyom. Y	
46. Balıkesir’in yarısı burda B.siz N.		dicen. Y	
47. “Ayy” B.siz N.	demiş Y		
48. “Kireç var” B.siz N.		demiş. Y	

DEĞERLENDİRME

Tezimizde 917 cümle ele aldık. Bu den 29 cümle şartlı cümle, 103 bağlı cümle, 163 cümle ise içinde fiilimsi barındıran cümledir. 621 cümle ise diğer cümleler başlığı altında ele alınmıştır. Bunlardan 48 tanesi içe içe birleşik cümledir. Tezimizin söz dizimi kısmında da ifade ettiğimiz üzere Türkçede cümle öğeleri özne-tümleç-yüklem şeklinde sıralanmaktadır. Yüklem cümledeki konumu o cümlenin kurallı ya da devrik cümle olmasını belirlemektedir. Bu nedenle biz de ele aldığımız 917 cümle içerisinde yüklem konumunu göz önüne alarak şu tespitlerde bulunabiliriz

1-Yüz yirmi üç cümlede yüklem tümleçlerden önce kullanılmıştır.

2-Otuz sekiz cümlede ise yüklem öznelerden önce kullanılmıştır.

3-Yetmiş dört cümle ise yüklemsizdir; yani eksilteli cümledir. Bu cümlelerden yetmiş iki tanesinin yüklemi yer aldıkları konuşma bağlamından tahmin edilmektedir. İki cümlenin yüklemi tahmin edilemediğinden diğer öğelerin türü de tespit edilememiştir.

Şu cümleler ise kuruluşları açısından dikkat çekmektedir.

1. “Çok az böyle çok daha yaşlı olan varsa gelen kadın yetmiş yaşındaydı, Türkçe bilmiyordu” şeklinde kurulmuştur. Altı çizgili kısmın Türkçenin söz dizimi özellikleri göz önüne alındığında “çok daha yaşlı olup gelen varsa” şeklinde olması gerektiği tahmin edilmektedir.

2. “Şimdi istemiyom ya Fikret gitsin” şeklinde kurulan cümle ise iki farklı şekilde daha kurulabilir:

a. Şimdi istemiyom ki Fikret gitsin

b.Şimdi Fikret’in gitmesini istemiyorum

İkinci şekilde kurulan cümle Türkçenin yapısına uygun olarak kurulmuş olduğunu söylemek sanıyoruz ki yanlış olmayacaktır.

İsim hal çekimleri her ne kadar şekil bilgisi alanı içinde kalıyorsa da bu çekimlerin fiil ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Bu nedenle aşağıdaki cümleleri de söz dizimi incelememizin içine dâhil etmiş bulunmaktayız.

1-Onları çalışıyoruz. (Metindeki hali)

Onlara çalışıyoruz.(Olması gereken)

2-Türkler buraya gelince bazı köyler insan kalmadı.(Metindeki hali)

Türkler buraya gelince bazı köylerde insan kalmadı (Olması gereken)

3-Daha böyle şımartırız böle bazı şeylere (Metindeki hali)

Daha böyle şımartırız böle bazı şeyleri (Olması gereken)

4-Adamı aldık otelde (Metindeki hali)

Adamı aldık otelden (Olması gereken)

5-Biz hala anlaşılıyo mesela (Metindeki hali)

Bizde hala anlaşılıyo mesela (Olması gereken)

6-Bizde burda hiçbir gram yer verilmedi (Metindeki hali)

Bize burda hiçbir gram yer verilmedi (Olması gereken)

7-Bahçedeki ağacın bile benim diyomiyorsun (Metindeki hali)

Bahçedeki ağacına bile benim diyomiyorsun (Olması gereken)

Farklı kelime gruplarından olup da cümle dışı unsur olarak kullanılan kelimeleri şu şekilde sıralayabiliriz: **yani** (B), **ondan sonra** (B), **şimdi** (ZT)

SONUÇ

Tez çalışmamız için veri topladığımız sekiz katılımcı, ailelerinde Türkçeyi ve Makedoncayı eş zamanlı olarak öğrenmişlerdir. Katılımcılarımız Makedoncayı öğrendikleri zamanı net olarak hatırlamamaktadırlar. Makedoncayı öğrenirken herhangi bir dilbilgisi eğitimi almadıklarını ifade etmişlerdir. Onların bu durumu dili edindiklerini göstermektedir. Sekiz katılımcının tamamı da dili aile ortamında öğrenmiş, okuma ve yazma konusunda eğitim almamışlardır. Bu nedenle katılımcılarımız dinleme, anlama ve konuşma becerilerini edinmişken, okuma ve yazma becerilerini edinmemişlerdir. Türkiye'de yaşamaları dolayısıyla baskın dilleri Türkçedir. Katılımcıların da ifadelerinde belirttikleri üzere kelime bazında Makedonca kullanımlarının Türkçe kullanımlarını değil, Türkçe kullanımlarının Makedonca kullanımlarını etkilediğini söylemek mümkündür. Katılımcılarımızın iki dilliliklerini kesin olarak bir gruba dâhil edememekle beraber az önceki tespitlerimiz doğrultusunda Hammer ve Blanc'ın iki dillilik türlerinden *eksiltici iki dilliliğe* yakın olduklarını söyleyebiliriz.

Çalışmamızda 806 kelime grubu tespit ettik. Bu kelime gruplarından 278 tanesi sıfat grubu, 222 tanesi isim tamlaması, 74 tanesi edat grubu, 56 tanesi zarf-fiil grubu, 56 tanesi sıfat- fiil grubu, 43 tanesi birleşik fiil grubu, 26 tanesi isim-fiil grubu, 15 tanesi sayı grubu, 13 tanesi bağlama grubu, 9 tanesi birleşik isim grubu, 8 tanesi tekrar grubu, 5 tanesi unvan grubu, 1 tanesi de kısaltma grubudur. Ünlem grubundan ise herhangi bir örnek yer almamaktadır. 806 örnekten sadece 10 örnek ilgili kelime grupları yapısından farklı kurulmuştur. Bu gruplar isim tamlaması, sıfat grubu ve isim-fiil grubudur. Farklılıkları dizilim farklılıkları, tamlama öğeleri arasına tamlamam haricinde unsur girmesi ve isim tamlamalarının kuruluşunda bulunması gereken eklerin kullanılmaması olarak üç grupta ele alabiliriz.

Tezimizde 917 cümle ele aldık. Bu den 29 cümle şartlı cümle, 103 bağlı cümle (1 tanesi ki'li bağlı cümle), 164 cümle ise içinde fiilimsi barındıran cümledir. 621 cümle ise diğer cümleler başlığı altında ele alınmıştır. Bunlar, basit veya bağlaçla bağlı olmayan sıralı cümlelerdir. 48 tanesi iç içe birleşik cümledir. Tezimizin söz dizimi kısmında da ifade ettiğimiz üzere Türkçede cümle öğeleri özne-tümleç-yüklem şeklinde sıralanmaktadır. Yüklem cümledeki konumu o cümlenin kurallı ya da devrik cümle

olmasını belirlemektedir. Bu nedenle biz de ele aldığımız dokuz yüz altı cümle içerisinde yüklem konumunu göz önüne alarak şu tespitlerde bulunabiliriz

1-Yüz yirmi üç cümlede yüklem tümleçlerden önce kullanılmıştır.

2-Otuz sekiz cümlede ise yüklem öznelere önce kullanılmıştır.

3-Yetmiş dört cümle ise yüklemsizdir; yani eksilteli cümledir. Bu cümlelerden yetmiş iki tanesinin yüklemi yer aldıkları konuşma bağlamından tahmin edilmektedir. İki cümlenin yüklemi tahmin edilemediğinden diğer öğelerin türü de tespit edilememiştir.

Kelime grupları ve cümleler ile ilgili ifade ettiğimiz tespitlerden de anlaşılacağı üzere katılımcıların Türkiye Türkçesinden farklı olan kullanımları oldukça azdır. Dokuz yüz altı cümleden yalnızca dokuz cümle, yedi yüz doksan beş kelime grubundan on dokuz kelime grubu Türkçenin dilbilgisi kurallarına uygun olmayarak kurulmuştur. On dokuz tamlamadan üçü ise belirtili isim tamlaması olduğundan, Türkiye Türkçesinde nadir de olsa katılımcıların kullandığı biçimde, esas unsurun yardımcı unsurdan önce geldiği durumlara rastlanmaktadır. Tüm bunlardan hareketle katılımcıların iki dilli olmalarının Türkçe söz dizimlerini etkilemediğini; Türkiye’de yaşamaları ve baskın dillerinin Türkçe olması nedeniyle Türkçelerinin özellikle kelime kullanımları açısından Makedoncalarını etkilediğini söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Akıncı, Mehmet Ali (2007). “Fransa’da Türkçe Ana Dili Eğitimi Ve İki Dilli Türk Çocuklarının Dil Becerileri”. *II. Avrupa Türk Dili Bilgi Şöleni*. TOBB Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi, Söğütözü, Ankara, 5-6 Mayıs.
- Aktan, Bilal (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Aksan, Doğan (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (I-III. Ciltler), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Aksan, Doğan (2011), “Türkçenin Anlam Özellikleri”, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara S. 35-41.
- Alpöge Gülçin (2014), “Çift Dilli Çocukların Dil Gelişimi”, *Turkophone*, Sayı 1-1 , 2014, [Http://Www.Turkophone.Net/Wp-Content/Uploads/2014/03/Alpoge.Pdf](http://Www.Turkophone.Net/Wp-Content/Uploads/2014/03/Alpoge.Pdf) (E.T. 27.03.2014).
- Başkan, Özcan (2003). *Lengüistik Metodu*, Multilingual, İstanbul.
- Buran, Ahmet, Yüksel Çak, Berna (2012). “İki Dillilik /Çok Dillilik” *Türkiye’de Diller ve Etnik Gruplar*, Akçağ Yayınevi. Ankara: 111-114.
- Cengiz, Koray Alim (2006). *Dil-Kültür İlişkisi Açısından Hatay’da İkidillilik* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı, Hatay.
- Çağlar, Güray (1978). “Türkçede Sözcük Dizilişi ve Dil Tipolojisi” *Genel Dilbilim Dergisi*, Ankara S: 55-60.
- Delice, H. İbrahim. (2003). *Türkçe Sözdizimi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Demir, Nurettin, Yılmaz, Emine (2006). “Sözdizimi”, *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, S.201-215.
- Demir, Tufan. (2013). *Türkçe Dilbilgisi*, Kurmay, Ankara.
- Demirci, Kerim, (2013). “Sentaks”, *Türkoloji İçin Dilbilim: Konular, Kavramlar, Teoriler*, Anı Yayıncılık, Ankara, S. 60-85.
- Eker, Süer (2006). “Söz Dizimi”, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara, S. 435-504.
- Erdem, Mevlüt. SARI Mustafa (2010). “Sözcük Türlerinin Sözcük Öbekleriyle İlişkisi”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 5/4 Fall 2010, S.321-335.
- Ergenç, İclal (1993). “Yurtdışındaki Türk Çocuklarının Anadili Sorunu”, *Dilbilim Araştırmaları 1993*, Hitit Yayınları, S.61-70.
- Ergin, Muharrem (2012). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Erkman-Akerson, Fatma (2008). *Dile Genel Bir Bakış*, Multilingual, İstanbul.

- Erkman-Akerson, Fatma. Ozil, Şeyda (1998). *Türkçede Niteleme – Sıfat İşlevli Yan Tümceler*. Simurg, İstanbul. S. 38-92.
- Friedman, Victor (2002). *Macedonian*. Lincon Europa. Muenchen.
- Gencan, Tahir Nejat (2007). *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Yayıncılık, Ankara.
- Garipova, Feyruze H (2009). “İki Dillilik Şartlarında Rus Olmayan Şehirlilerin Dil Hareket Tarzı”, *Dil Araştırmaları*, 5 (Güz 2009), S. 63-66.
- Gökdayı, Hürriyet (2010). “Türkiye Türkçesinde Öbekler”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 5/3 2010*, S.1297-1319.
- Gülensoy, Tuncer (2010). *Türkçe El Kitabı*, Akçağ, Ankara.
- Gerrig, Richard J., Zimbarda, Philip G. (2013). “Dil Edinimi”, *Psikoloji ve Yaşam*, (Çev. Dr. Gamze Sart) Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara: 312-317.
- Güzel, Abdurrahman (2010), *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi (Almanya Örneği)*, Öncü Kitap, Ankara.
- Hengirmen, Mehmet. (2008). *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara.
- İlhan, Nadir (2005). “Çocukların Dil Edinimi, Gelişimi ve Dile Katkıları”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 13, Bişkek, S.155-160.
- İmer, Kamile (1997). “Türkçe-Lazca Konuşan İkidillilerde Kod Değişirimi”, *VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri, 7-9 Ağustos 1996*, Ankara S. 275-283.
- İmer, Kamile. Kocaman, Ahmet. Özsoy, A. Sumru (2013). *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Karaağaç, Günay (2011a). *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karaağaç, Günay (2011b). “Bireysel İki Dillilik Ve Toplumsal İki Dillilik”, *Türk Dili Dergisi*, C I, 717, S. 222-228.
- Karaca, Oktay Selim (2010). “Kazak Türkçesinde Sözdizimi Düzeyinde Rusça Etkisi”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 5/2, Spring 2010*, S. 1192-1209
- Karahan, Firdevs (1997). “Üçüncü Kuşak Karaçaylarda Düzenek Kaydırımı Üzerine Bir Çalışma”, *VIII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri, 7-9 Ağustos 1996*, Ankara, S. 291-303.
- Karahan, Firdevs (2005). "Bilingualism in Turkey" , *Proceedings Of 4th International Symposium On Bilingualism*, 30 Nisan-3 Mayıs, 2003,Arizona State University, USA, 1152- 1166.
- Karahan, Leyla (2012). *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

- Karaörs, Metin (1993). *Türkçenin Söz Dizimi Ve Cümle Tahlilleri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri.
- Kerimoğlu, Caner (2011). “Takısız Ad Tamlaması Tartışması Ve Tür-Öbek İlişkisi”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 6/1, Winter 2011*, S. 1192-1209.
- Menz, Astrid (2003). “Slav Dillerinin Gagauzcaya Etkisi”, *Bilig* (2003 Kış), 24, S. 23-44.
- Nalbant, Mehmet Vefa (2009). “Çok Dillilik Ve Taşıyıcı Dil Kavramları Bağlamında Siirt Merkez Ağzı Ve Bazı Türkçe Sözcüklerin Durumu”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 4/3 Spring*, S.1606-1621.
- Özkan, Mustafa. Sevinçli Veysi. (2013), *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, İstanbul.
- Tokdemir, Aslıhan (2000). “İkidillilik ve Sorunlar”, *Dil Dergisi*, 92, S.60-64.
- Uygur, Ceyhun Vedat (1997). "Eşitlik (Ekuvatif) Eki Ve Eşitlik (Ekuvatif) Grubu Üzerine", *Türk Dili*, S.546, S. 547-548
- Vardar, Berke (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul, S.182.
- Yağcıoğlu, Dilek (2003). “Kıbrıs'ta Çokdillilik Olgusu”, *Dilbilim Araştırmaları 2003*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, S. 27-40.
- Yağmur, Kutlay (2006). “İkidilli Çocukların Dil Becerilerini Ölçümü Ve Eşik Kuramı”, *Dil Dergisi*, S.135, Ankara S.60-76,
- Yaman, Ertuğrul (2000). *Türkiye Türkçesi Ve Özbek Türkçesinin Söz Dizimi Bakımından Karşılaştırılması*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Yavuz, Serdar (2009). “Şanlıurfa Karakeçililerinde Dil Değiştirme Süreci”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, Volume 4/8 Fall*, S. 2358-2368.

EK-1**İNCELEME METNİ**

Mülakat Yapan: Şeyma Gürleyen (Ş.G.)

Katılımcı: Birol Vardar (B.V.)

Ş.G.:Adınız Soyadınız?

B.V.: Birol Vardar

Ş.G.:Yaşınız

B.V.: 46

Ş.G.: Eğitim durumunuz?

B.V.: Lise

Ş.G.: Ne iş yapıyorsunuz?

B.V.: Serbest meslek.

Ş.G.: Hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

B.V.: Türkçe, Makedonca, az buçuk da Almanca.

Ş.G.: Hangisini daha önce öğrendiniz bu dillerden?

B.V.: İlk önce Türkçeyi öğrendik. Ondan sonra Makedonca.

Ş.G.: Onu biliyo musunuz ne zaman öğrendiğinizi, yoksa hani bi baktınız konuşabiliyo musunuz?

B.V.: Yok, onu biz çocukluğumuzda, evde konuşulan, devamlı konuşulduğu için ööle öğrendik ve hani ufak yaşlarda öğrendik. diyelim 7-8 yaşlarında

2.04.57 – 02.05.53 anlaşılamadı.

02.05.53

H.K.: Okulda Türkçe konuşuyoduk ama ihtiyarlarla mecburen.

Ş.G.:Onların dilinde anlaşmak lazım. Günlük hayatınızda daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

B.V.:Türkçe

Ş.G.: Diğer dilleri hangi durumlarda kullanıyorsunuz? Mesela Yugoslavcayı, Almancayı ne zaman kullanıyorsunuz?

B.V.: Almancayı okul döneminde 254nkara254254ya254 bi dil. E bi iki sefer gittiğimizde Almanya'ya kullandığımız bi dil. Ama Makedoncayı ını e tabi dernek başkanı olduğum için mecburen ee Makedonya büyükelçisiyle bi görüşme yapıyorsunuz veya Makedonya'daki ını eşimizi dostumuzu ağırladığımız zaman Makedoncayı kullanıyoz.

Ş.G.: Kullanıyorsunuz. Bulduğunuz ortam dil tercihinizi nasıl etkiliyo, mesela kişisine göre kullandığımız dil değişiyomu?

B.V.: Tabi kişiye göre değişiyomu. Şimdi nasıl değişiyomu? Şöyle değişiyomu: Şimdi iki arkadaş çarşığı geziyoz veya dükkana girdik. Bi şeye bakıyoz beğeniyoz veya beenmiyoz, hoşumuza gitmiyo. Bu sefer diyom arkadaşaya yani Makedonca söylüyom. Ya hadi çikalım gidelim veya bu güzel alalım veya almayalım. Ööle aramızda Makedonca konuşuyoz veya yolculukta, otobüste, orda burda.

Ş.G.: Evde zaten mecburen Makedonca konuşuluyo.

B.V.: Evde genelde konuşuyoz yani.

Ş.G.: Dışarda ama şey. Peki birden çok dil bilmek sizin için avantaj mı dezavantaj mı?

B.V.:Valla bence çok büyük avantaj. E çeşki daa birkaç dil öğrenebilsek. Mesela biz Makedonca dil kursunu niçin yapmak istiyoz? E tabi burda bi Kiril alfabesi var yani. Biz sadece evde öğrendiğimizle Makedoncayı biliyoz. Biz bunu öğrendiğimiz zaman bu Kiril alfabesini bugün Rusya'ya da gitsen konuşabilirsin. Ne bilem bütün Bulgaristana gitsen daa raat konuşabilirsin. Bizim bu yüzden, bu Kiril alfabesini öğrenmek istiyoz yani.

Ş.G.: Peki şey bi dili konuşurken mesela Makedonca konuşurken Türkçeden geçen kelimeleri ekleri kullanıyomusunuz?

B.V.:Tabi.

Ş.G.: Örnek verebilir misiniz?

B.V.: Mesela pencere bi em Makedoncada de mi enište. em Makedoncada penceredir yani em Türkçede.

H.K.: Tencereto day mi diyoz mesela. Hehe yarım.

Ş.G.: Tencereyi ver. İkisi bir arada.

B.V.: Yani genelde kullanıyoz yani.

Ş.G.: Anladım.

H.K.: Haydi mesela dodema na çiftlik. Hadi gidelim diyo. Çiftliğe gidelim diyo.

Ş.G.: Hıhı

H.K.: Böyle ister istemez..

Ş.G.: Peki neden diğer dili kullanıyorsunuz Makedonca içinde? Yani kelimesi mi kolay geliyo yoksa ilk aklınıza o mu geliyo? Alışkanlık mı?

B.V.: Alışkanlık diyelim biz ona. Yani evde görüğümüz o alışkanlık yani.

Ş.G.: Peki şey oluyo mu mesela konuşuyosunuz ya da konuşmaya başlamadan önce bi dilde düşünüp diğerine çeviriyo musunuz? Yoksa kendiliğinde çıkıyo mu?

B.V.: Yok yok kendiliğinden çıkıyo.

Ş.G.: Ha iki farklı şey var.

B.V.: Tabi kendiliğinden çıkıyo.

Ş.G.: Cümle kurarken düşünüyö musunuz? Şimdi mesela işte keodime na çiftlik dedi.

B.V.: Şimdi o şeye göre değişiyö. Mesela işte dediğim gibi diyelim şimdi önümüzde bi mesir var, misafirlerimiz gelecek. Şimdi cümle kurarken tabi onlara karşı düşünüyom çünkü nasıl bi cümle kureym diyom. Bazen bizim kullandığımız cümleler devrik oluyo nazı diyem bazen eve konuştuumuz gibi oluyo.

Ş.G.: Günlük dilde oluyo.

B.V.: Günlük dilde oluyo fakat onlarla konuşurkene gerçi onlar bizi çok raat anlayabiliyo. Ama biraz sıkıntı çekiyoz tabi.

Ş.G.: Ama şey yapıyo musunuz, mesela ben bunu Türkçede böyle dicem hadi Makedoncaya çevireyim diye değil. Sadece Makedonca.

B.V.: Yok yok direk Makedonca.

Ş.G.: Kendi kuralları içinde .

B.V.: Tabi tabi direk Makedonca.

Ş.G.: Türkçe konuşurken de Türkçenin kendi kuralları içinde.

B.V.: Tabi tabi.

Ş.G.: Mesela şey oluyo mu Türkçe bi cümle kurcağınız karıştırıyo musunuz şimdi bunun sırası nasıldı? Makedoncada önce bunları söylüyoduk, Türkçede önce bunları söylüyo diye.

B.V.: Yok Türkçe şey yapmıyoz.

Ş.G.: Onları karıştırmıyorsunuz.

B.V.: yok onları karıştırmıyoz. Şimdi ne de olsa bize Türkçe daha kolay geliyo. Daha düzenli dil geliyo bize.

Ş.G.: Okulda hiç Türkçe derslerinde falan zorlandığınız oldu mu?

B.V.: Yok yok, hiç.

Ş.G.: Peki şey mesela iki dilden birini iyi bilmek diğerini olumlu etkiledi mi?

B.V.: Tabi etkiledi. Ya nasıl etkiledi diyeyim. Şimdi gündüz okuldayız diyelim öğretmenin sorduğu soruya cevap veriyosun. Şimdi akşam eve gidiyosun. Yaşlılara sen bunu anlatırken. Hepimiz bi yerdeydik yani anane, babanne.

Ş.G.: Bütün aile bi evde yaşıyodu.

B.V.: Şimdi Türkçeyi nasıl okulda konuşmaya çalışıyosam Makedoncayı da evde daha düzgün konuşmaya çalışıyodum yani o şekilde etkiliyodu yani.

Ş.G.: İkisi birbirini olumlu etkiliyodu.

B.V.: Yani evet etkiliyodu.

Ş.G.: Bi dili öğrenmek diğerini teşvik ediyö.

B.V.: Teşvik ediyö.

Ş.G.: Anladım. Teşekkür ederim. Sorularım bu kadar.

B.V.: Ben teşekkür ederim. Rica ederim.

Katılımcı: Emel Akbaran

Ş. G.: Emel Teyze bi de bi kaç soru var. Ben sana onları soruverim mi

A. G.: Sor Sor. İmtihan değil bu korkma.

Ş.G. : Sınav değil. doğru yanlış cevabı yok da.

A. g. : Yok kız işte bi şey yok. Telaşlanıyo. Ne kadar fazla kişi yapara o kadar iyi olur dersi için.

Ş.G. : Heyecanlanıyosanız zorlama yok yani. Şimdi. Adınız soyadınız

E. A.: Emel Akbaran

Ş.G. : Yaşınız?

E.A. : 47

Ş.G. : Eğitim durumunuz

E.A. : Lise

Ş. G. : Mesleğiniz

E. A. : Tostçu

Ş.G. : Hangi dilleri konuşabiliyorsun Emel Teyze?

E. A. : Almanca, Türkçe, Yugoslavca,

Ş.G. : Hangisini en önce öğrendin?

E. A. : Önce Türkçe. Sonra emen Almanca

Ş.G.: Yugoslavca?

E.A. : Yugoslavcayı da Almancayla birlikte

Ş.G. Hangisini daha çok kullanıyorsun günlük hayatta?

E. A.: Günlük hayatta Türkçeyi kullanıyorum.

Ş.G. : Mesela bulunduğun ortam önemli mi? Hangi dili konuşacaksın? Diyelim bi yere gidiyorsun orda ne konuşuyosun. Hangi dili neye göre tercih ediyosun?

E. A. : Diyelim turistik bir yere gittiğim zaman Almanlar oldu mu onlarla Almanca konuşuyom.

Ş.G.: Hı akraba arasında?

E. A.: akrabalar arasında bizimkinlerden olunca Yugoslavca konuşuyoruz. Öbür türlü Türkçe

Ş.G.: Gizli bir şey oldu mu Yugoslavcaya çeviriyon mu?

E. A. : Çeviriyoz.

Ş.G.: Anlamasınlar diye. Senin için birden fazla dil bilmek avantaj mı dezavantaj mı?

E. A. : Tabi avantaj.

Ş.G. : Mesela ne yönlerden avantaj?

E. A.: Ne yönlerden avantaj? Mesela Almanya'ya giderkene yolda durduruyolardı mesela. Mesela bağıryolardı Yugoslavlar mesela küfrettikleri zaman biz anlıyoduk.

Ş.G: Küfretmeyin diyo muydunuz?

E.A.: Babam diyodu küfretmeyin diye. Niye küfrettin diyodu.

Ş.G.: Peki bi dilde konuşurken başka dilde öge kullanıyo musun? Mesela Yugoslavca konuşurken Türkçe kelime, ya da Almanca konuşurken, Türkçe konuşurken.

E. A. : oluyo tabi mesela bazen evde konuşurken bazen ya bunun Almancası böyleydi Türkçesi neydi acaba bana açıklama yapın. Oluyo yani bilemediğim. Oluyo yani bilemediğim Türk kelimeler oluyo.

Ş.G. : Mesela annem şey yapıyo Okudisale diyo

A. G. : Okudun mu. Mesela oku- Türkçe sale Makedonca

E.A. Çitale, çitaşle

Ş.G. : Öyle çitale demiyo da yarısını Türkçe yarısını Makedonca

E.A. : Herkez anlasın

A.G. : Beygir, Beygiritisa

Ş.G. Beygiritisa eşeğin karısı demek değil mi?

E.A.: Demişler. Yugoslavyadan gelmiş iki kişi şey kireç alceklermiş. E Yugoslavcada Kireç var demek. Adam yazmış oraya kireç var. Ay demiş ne iyi bu Türkler demiş em Yugoslavca em Türkçe yazmışlar.

A.G. : E doğru kireç Yugoslavcada var demek.

E. A. Kireç var demek

Ş.G. : Kireç bulunur yazmış.

E.A.: Kireç var demiş

M. Ö.: Daha çok var öyle Emine Yenge çok anlatıyordu.

Ş.G: Daha var mı öyle , aklınıza geliyo mu öyle başka örnek. Hatıra var mı yani

A.G. : Öyle hatıralar var mı diyo?

Ş.G : Aklınıza geliyor mu böyle başka şey.Aklınıza geliyor mu öyle hatıralar var mı yani

M.Ö : böyle hatıralar var ani yedi kilo üç ekmek

E.A : annem, dayısının kızına ceket almaya gitmiş pazara. yanında da on şış buçuk lira ara varmış. Şey demiş pazarcıya, kaç para demiş bu ceket. Şey öyle sormuş.”yedi buçuk lira abla”demiş. “aa “ demiş. “gel gel “ demiş “sen kaç para veriyon?. “on iki buçuk verirsen alırım” demiş.

M.Ö. : Biri de dolmuşta “inecek var” dememiş, “inek var” demiş.

Ş.G. : İnecek yerine inek o da güzelmiş.

A.G. : Bi de şey ben de anlatayım duydum. Böyle Yugoslavya’dan yeni gelmişler. Dünürücü gelmişler o kıza. Ondan sonra öğretmişler “Bak kaaveyi verdin mi afiyet olsun de” demiş. O da kaave’yi vermiş” zehir olsun” demiş. Unutmuş afiyet olsun diceeni.

E.A.: Benim arkadaşım, Fatma abla yok mu Aynur'un ablası, kızı kocaya kaçtı. Şey ondan sonra aradan iki sene geçmiş dünürler barışmışlar. Aynur'un annesi de tabi dünürlerini yemeğe almış. Bi alay misafir, insan sofrada kalabalık. Dünürler hepsi akrabalar eskiden kalabalık tabi. Ondan sonra şey demiş, yeni de barışılmış. sofradalar o güya desin “yeyin yeyin utanmayın”. o demiş “ yeyin yeyin utanmazlar”.

Ş.G. : Oluyo öyle karıştırmalar.

M.Ö: Emine yengede çok. Amman neler anlatıyo.

Ş.G.:Diyelim sen Yugoslavca konuşuyon ama arada Türkçe kelime kullandın. Hani onu neden yapıyosun? O mu kolayına geliyo, aklına ilk o mu geliyo?

E.A. : Onu neden yapıyom

Ş.G. : Ya da Almancası geliyo dedin ya

M.Ö. Bana kolayıma geldiği için

E.A. : bana kolayıma geldiği için değil mesela kendi akrabalarımla birlikte olduğum zaman onlarla mesela diyelim yengem, konuşurken o da anlasın diye bilerek yapıyorum.

Ş.G.: Hı bilerek yapıyosun

E.A.: Ama öbür türlü tabi ki Türkçe konuşuyorum.

Ş.G.: Yani karıştırmadan konuşabiliyorsun ama ortamda başka insan varsa yarısını öyle yarısını öyle mi yapıyorsun

E. A. :E ortam varsa çok Türkçe bilmeyen de var mesela akrabalarımızdan Yugoslavcayı karıştırıyoz. Anlaşılsın diye.

Ş.G. : Anlaşılsın diye. hı anladım

M.Ö. Veyahut da gizli konuşçen diye

Ş.G.:Annem hep kızıyodu ananeme o yüzden. Konuşma saklı bi şey konuşçamızı sanıyolar.

A.G. : Ben bazen Türkçe nasıl kullanıyom, Yugoslavca'da anlamını bilmediğim için onu araya Türkçe olarak koyuyum

Ş.G: : annemin daha farklı. Şimdi konuşmaya başlamadan önce diyelim Türkçe konuşan ya mesela Türkçe düşünüp mü söylüyorsunuz yoksa çeviriyo musun bi dilden öbürüne? Diyelim ben Türküm benimle Türkçe konuşan, yanımda bi Yugoslavca bilen var onla Yugoslavca konuşan ama ikimizle aynı anda konuşan bi benle bi onla. Çeviriyon mu iki dilden ya da üç dilden birine yoksa otomatik mi oluyo artık hani

E.A.:Tabi o otomatik gidiyo yani. Şimdi

Ş.G. : Mesela Almanca konuşan. önce Türkçesi böyleydi bunu çeviriyim m i diyon yoksa kendiliğinden çıkıyo mu?

E.A.:Karşımdaki insana bağlı şimdi o bilmiyorsa Türkçeyi mesela ben tabi ki onunla öyle konuşmaya çalışıyorum.

Ş.G.: yok o değil de senin mesela aklına hangisi mesela nasıl diyim

A.G. Mesela ben varım Yugoslavca biliyom

E.A. :Türkçe bilmiyon

Ş.G. Ya o önemli değil

A.G. : Ben mesela Türkçe biliyom Yugoslavca biliyom. Diyelim k isen şimdi o Türkçe kelimeyi Yugoslavca kelimeye çevirirken düşünüyon m ubu böyle böyle çeviriyonmu

E.A.: Direkman çıkıyo

Ş.G. Düşünmüyon yani öyle çıkıyo

A.G. Mesela bi Almanla karşılaştın onu Türkçesi böyle Almancası şöyle şöyle demeden direk söylüyorsunuz. Ha onu soruyo onu soruyo

E.A. : Tabi canım tabi çıkıyo ama geçen Fikret Almanya'ya gitmeye kalktı bi hatırlıyon mu, neydi Arnika mıydı?

M.Ö.: Arnika

E.A. :Onları aradığımda. Arnikalarla konuşurkene ben konuştum ettim ondan sonra bi güzel ondan sonra kafam nereye gitti. Şimdi istemiyom ya Fikret gitsin. Hani üstten şey yapıyom. Şimdi Fikret şöyle diyo şunu söyle bunu söyle. Söylüyom şimdi Fikret bi yandan ben bi yandan kadın da ordan konuşuyo bi yandan da oğlu alıyo konuşuyo kafam karıştı ben “ya” dice:me “evet evet”. ama çok şey

Ş.G. : Karmaşık

E.A.: Fikret bi yandan üstüme gelince

A.G.: Kaç kişinin konuşması beyninin algılaması o an

E.A. : Kadın oğluma veriyom diyo. Sen ona söyle diyo hani adresi ver diyo gözlüğüm yok diyo kadım yazamıcam diyo bilmem ne kafam karıştı ben başladım “evet evet” .
Sonra dedim git başımdan.

Ş.G. : Kendin konuşurken bi şey olmuyo da o karışıklıktan artık.

E.A.: Tabi canım

Ş.G. : Normal konuşurken bi şey olmuo. Peki cümle kurcaksın şimdi. aman bunun Ösi neydi Yi neydi diye düşünüyö musun

E.A.: Düşünürüm

Ş.G: Ha yani mesela Yugoslavca konuşan hani o da, nasıl biriyle konuşurken kendiliğinden çıkıyo öyle mi yoksa cümle kurarken karıştır mıyım diyo musun?

E.A. : Yok demiyom.

Ş.G. : O da yine kendiliğinden çıkıyo.

E.A.: Kendiliğinden kendiliğinden.

Ş.G.:Kuralları belli birbirine karışıyo mu ? karıştırıyo musun hiç kurallarını? mesela nasılşdiyim ananem yapıyo onu gerçi de mesela “oraya gitmem lazım” demiyo da “oraya gitmek için lazı” diyo.

E.A.: Ha yok karıştırmıyom.

Ş.G.: “na gitmek” gibi “na odi” gibi onları karıştırıyo musun gibi soruyom.

E.A.: A yok yok onları karıştırmıyom.

Ş.G. Ha bi de şey sorcaktım. siz ordan buraya nasıl göç etmişsiniz

E.A.: Almanya’dan mı?

Ş.G. Yok yugoslavya’dan. Önce Türkiye’ye mi gelmişsiniz, Almanya’ya mı?

E.A. Önce Türkiye’ye.

Ş.G: Onu bi de anlatırsan iyi olur.

M.Ö. ama şimdi senin annen orda doğdu.

E.A. Annemler gelmişler Türkiye'ye

Ş.G. : Hı onu sorcam gelişini biliyo musun? Sen nerde doğdun, Almanya'da mı türkiye'de mi doğdun

EA.: Türkiye'de doğdum. İlkokul üçe başladım. Annemle babam Yugoslavya'da dünyaya gelmiş. Sonra gelmişler, ordan buraya göç etmişler. burda evlenmişler ondan sonra babam askere gitmiş gelmiş işte. ben bi yaşındayken babam almanya'ya gidiyo. Sonra annem bizi de götürdü. Sonra ben burda kaldım, okudum, ilkokul üçe geçtim. bir iki afta sonra gittim. De mi abla?

A.G. Heralde

E. A. : Almanya'ya gittim.

Ş.G.: Çalışmak için gitti de mi ailen oraya.

E.A.: aynen aynen, çalışmak için gitti tabi.

Ş.G.: Almanyaca'yı orda öğrendiniz, kaç sekiz dokuz yaşında.

E.A.: Sekiz yaşından sonra

Ş.G. : Evde ilk Yugoslavcayı mı öğrendin Türkçeyi mi?

E.A.: Anasınıfına giderken Yugoslavcayı öğrendim. Annemle babam benden gizli konuşuyolardı. Ben de onları anlama için böyle şey gibi dinledim dinledim öğrendim.

Ş.G.: Hı kendiliğinden öğrendin

E.A. Kendiliğimden öğrendim yani bana öğreten olmadı. Onlar konuşa konuşa ben kendiliğimden öğrendim.

Ş.G. : Teşekkür ederim.

E.A.: Rica ederim.

Katılımcı : Hüseyin Kuloğlu

Ş.G.: Adınız Soyadınız

H.K.: Hüseyin Kuloğlu

Ş.G. : Yaşınız

H. K.: 48

Ş.G.: Eğitim durumunuz

H.K. Üniversite

Ş.G.: Mesleğiniz

H.K.: Makine Öğretmeni

Ş.G.: Hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

H.K. : Makedonca, Türkçe, Bulgarca, biraz da İngilizce.

Ş.G. : Hangisini daha önce öğrendiniz bu dillerden? İlk öğrendiğin hangisiydi?

H.K.: İlk öğrendiğimiz Türkçe. yaniAslında ikisi beraber öğrendik heralde çünkü Makedoncayı nerde öğrendiğimi bilmiyom- yani

A.G.: Evde mi?

H.K.: Evde evde

Ş.G: anneniz, babanız konuşuyodu

H.K.: annem babam, dedeler, nineler yani . Tabi onlar Türkçe bilmiyodu zaten.

Ş.G.: Günlük hayatta daha çok hangi dili kullanıyorsunuz?

H.K.: Günlük hayatımda Türkçe

Ş.G.: Sonra?

H.K. : Sonra Makedonca.

Ş.G.: Bulgarcayı kullandığınız oluyo mu?

H.K. : Bulgarca'yı işte internette kullanıyorum . Bulgaristan'a gittiğimizde ordaki arkadaşlarımla Bulgarca konuşuyorum.

Ş.G.: Konuştuğunuz dil bulunduğunuz ortama göre değişiyomu?

H.K.: Bulunduğunuz ortam derken?

Ş.G.: İnsanlara göre

H.K.: Mesela şu dernekte bile çoğu zaman Türkçe konuşuyoruz. Ya Makedonya göçmenleri derneği ama konuşma dilimiz genelde Türkçe. eğer buraya misafir gelirse ya da bir büyük gelirse o Makedonca konuşursa biz de Makedonca konuşuyoruz. O Türkçe konuştuğu müddetçe biz de Türkçeye devam yani. Kesinlikle benim babam babam Türkçe konuşursa Türkçe konuşuyorum, ama kendi Makedoncaya çevirirse, ben de özellikle Makedonca cevap vermiyorum yani. O genelde karşılıklı yönlendiriyor bizi.

Ş.G.: Anladım. Birden fazla dil bilmek, üç dil bilmek sizin için avantaj mı dezavantaj mı?

H.K. Avantaj. Keşke on iki dil olsa

Ş.G. Nerlerde işinize yarıyor daha çok?

H.K.: Valla gittiğim bütün seyahatlerde işime yarıyor. Mesela Kuşadası'na gittim. Kuşadası'nda bi bayan yüzüyo . Kızı, “Ela ela” diyo kızına. Dedim bu bizim ordan. Çağırdım, kız Titovelezli çıktı kadın. Gavur yani Hıristiyan ama Türklerin olduğunu anlattı orda. Yani emen oturduk böyle, şaşırıldı. sen dedi nerden biliyorsun? Dedim bu benim anne dilim. He ordan baya bi sohbet ettik. Arkadaş olduk. Hanım da var beyi de var. Yani Hemen grup kurabiliyoruz yani o faydası oluyor.

Ş.G.: Bi dili konuşurken diğer dilden olan kelimeleri kullanıyomusunuz? Mesela evde Makedonca konuşuyosunuz araya Türkçe kelime karışır mı?

H.K.: Çok çok

Ş.G. : Ekleri falan da. Mesela ben hep annemden örnek veriyorum okudisale diyo hani okudun mu diycene

H.K.: Hee mesela bizde çocuk isimlerine hep “çe” eklerler. benim oğlumun adı Oğuz, Oğuzçe oldu. diğer Ozan, Ozançe oldu. Ya da Sabiyet, Sabiyetka oldu. Mürvet, Mürvetka oldu . Yani hep böyle. atta bazıları

A.G.: Şeyma, Şeymuşka diyoz biz de ona

H.K.: Atta bazıları Nüfusta bile öyle yani . Mesela bizde böyle şımartılır isimler bazen mesela detule oğlan çocuğu , mesela detule denmez de detulçe denir ani böyle şımartılır kızçeler. Mesela dayıya dayko deriz biz. Daha böyle şımartınız böyle bazı şeylere

Ş.G.: O tür farklılıklar oluyo. Kelimeleri falan kullanıyorsunuz ya mesela Makedonca konuşurken ya da Yugoslavca konuşurken içine Türkçe kelime karışıyo one neden oluyo hani . Farkını anlayamadığınız için mi daha kolayınıza geldiği için mi yoksa bilmeden mi?

H.K.: Valla sıkıştığımız zaman Türkçeye giriyoruz. Çarşı çarşı mesela çarşı yok başka “kedaodeme çarşıya” (Çarşıya Gitcez) diyoz yani. Neden e çarşı Türkçe. E Makedonya’dan misafir gelmiş hadi gidelim diyo “kedaodeme haydi çarşıya” diyoz mesela. o da biliyo çarşının çarşı olduğunu. şimdi çarşı beynelminel bi dil olmuş artık Balkanlarda, Türkiyede

Ş.G.: Ortak kullanılıyo

H.K. yani o şekilde kolayımıza kaçtı mı Türkçeye dönüyo

Ş.G. : Türkçeye dönüyorsunuz. Mesela konuşmaya başlamadan önce mesela Makedonca konuşacaksınız çeviriyo musunuz birinden öbürüne? diyelim çarşıya gidicem dediniz ya önce Türkçe söyleyip sonra çeviriyo musunuz yoksa kendiliğinden çıkıyo mu

H.K.: Kendiliğinden çıkıyo o artık otomatik ya

Ş.G.: Bulgarcada ansıl

H. K.: Bulgarcada farklı. ben Bulgarcayı günlük hayatta hiç kullanmıyom ama mesela Bulgarcayı Bulgaristan seyahatimiz sırasında hocam belki hatırlar işte 2010 yılında gittik. Avrupa Birliği projesi vardı

Ş.G.: emekli olmuş olabilirim babam.

H.Ü.G.: Emekliydim.

H.K.: Hüseyin Şimşekle falan gittik ya. Yani onlarla böyle işte çok zorlandım ilk günlerde. Ama ondan sonra onlar bana biraz ayak uydurdu. Benim seviyeme indirler. Ben onları biraz, mesela bi alışveriş yapıcım . Adam diyo bazı kelimeler onlarda yok: ş, ç Bulgarcada yok. e biz kullanırken “şto” diyoz o

Ş.G.: Sto diye bekliyo

H.K.: şimdi ben anlamıyom yani ne diyon onlarda biraz farklı yani.

Ş.G.: Şey cümleleri kurarken bi de mesela , gerçi cümle sırası çok farklı değil de, Ö, tümleç, Y var ya

H.K.: Yok biz onlara Makedoncayı konuşurken hiç dikkat etmiyoz. Yani dlimize nasıl kolay gelirse o şekilde ağızımızdan çıkıyo çünkü eğitimini almadık. Yani pazara gidelim “da ödeme na Pazar” , “Pazar da ödeme” de olur , “da ödeme na Pazar” da olur. “Pazar” bak o da değişmiyo yani. “haydi na ödeme Pazar” diyoz. Pazar, Pazar yani değişmiyo.

Ş.G.: Türkçede hiç mesela Makedonca gibi konuştuğunuz oluyo mu? Yani işte böyle yine eki sırası değişiyomu?

H.K.: değişiyomu, yani o iç dikkat etmiyoz ki yani bizim o şeyden kaynaklanıyo artık doğaçlama yani çıkıyo bi şekilde ama yani bu Ö miydi Y miydi , tümleç miydi hiç

Ş.G.: düşünmeden.

H.Ü.G.: Düşünmeden

H.K.: çünkü bizim konuştuğumuz dil şu anda çok folklorik bi dil. Yani yöresel, ağız mi diyolar ona yani o çok basit, kelime haznesi çok kalabalık değil. Zaten burda konuştuğumuz cümle sayısı da yüz elli – iki yüzü geçmez yani kelime sayısı. Çünkü karındaki insan bi noktadan sonra o bile Türkçeye dönüyo. Mesela ben babamla oturuyom şimdi anlatıyo, anlatıyo, anlatıyo . éhadi alasmaldık” diyo gidiyo sonra

Ş.G.: Gidiyo sonra da

H.K.: Yani şeyi o bile kaçırıyo artık çünkü bizimkiler buraya geldiklerinde artık asimilasyonu kabul etmişler yani mesela bi doğulu gibi değil. İşte ben biliyom benim oğlum anlıyo konuşamıyo . Hanım benim kadar konuşamıyo. benden sonra Makedonca bitti:.. Bi çok yani son nesil burda yani Makedoncayı konuşan.

A.G.: Aynı Şeyma da aynı.

Ş.G.: Ben de oğlunuz gibiyim yani anlıyorum ama.

H.K.: Sizden sonrakiler zaten sorsan “ee gelmişler” dicesek “bi yerden gelmişler” biz çok çabuk kaynadık yani içeriye de girdiler, içimize de girdiler. Biz de diğer toplumlarla çok çabuk kaynaştık artık yani yapacak bi şey yok .

Ş.G.: Okulda Türkçe dersinde falan hiç zorlandığınız oluyo muydu ya da evde bi dil dışarıda bi dil sizi zorluyo muydu?

H.K.: Valla ben hiç zorlanmadım. Yani ne Türkçede zorlandım ne 93 te ben Makedonya’ya gittim Makedonya 91 de kuruldu 93te Makedonya’ya gittim. büyük elçiliğe gittim. Büyük elçilikte Drayam Petrowski diye bi büyük elçiydi. Krşladı beni oturduk, konuştuk. Adam şaşırđı. “Sen” dedi” Manisa doğumlu musun ?” “Evet”. “E öğretmenim diyosun” “Evet”. “Bizim oraları da hiç görmemişsin”. “Evet” dedim. “Sen” dedi ”Bu dili nasıl bu kadar düzgün konuşuyosun?” dedi . “ “E” dedim “Babaanne, dede, nine” . “Olsun” dedi “Yani bi şeyler”. Biz bazı şeyleri bozmadık yani her ne kadar yozlaşma olsa da ama mesela en son işte geçen ay Makedonya’dan sanatçı getirdik biz otelde Anemon Otel’de yemek yaptık 20. yıl balosu. Adamı aldık otelde şeyden havaalanında arabaya bindirdik. Başladık konuşmaya. Bana dedi “Sen çok güzel konuşuyosun” dedi “Makedoncayı “ “Nerden anladın?” dedim. “ Kelimeler dedi tam söylüyosun “. Yani bazılarını bizim kuşaktan o kadar iyi olmayabiliyo, herkez benim kadar konuşamayabiliyo veya herkez. Ama bizde tabi şöyle okumuşluğunda bi etkisi var. Yani şöyle söyleyem Türkçeyi de güzel kullanırsan Makedoncayı da o oranda güzel konuşuyosun yani.

Ş.G.: Ha ikisi birbiriyle ilişkili.

H.K.: Tabi. Mesela herkez söyler ben kendim övünmek için söylemiyorum diksiyonun çok güzel diyo yani normalde sunu programlarında, şurda burda hep ben sunarım yani bütün o letnik programlarını falan hep bana sundururlar. “Ama sen iyi konuşuyon hata yapmıyon”. adam mikrofonu gördü mü

Ş.G.: Titremeye başlıyo.

H.K.: Titriyo. Ayrı bi o da şey yani yetenek o.

A.G.: Yetenek, yetenek

H.K.: HERkez Memed Ali Erbil olamaz yani. O da değışıyo yani.

Ş.G.: Çok teşekkür ederim.

H.K.: Bu kadar mı?

Ş.G.: Bu kadar. sınav da bitti.

H.K.: Birer çay içelim öyle kalkın.

H.Ü.G.: Sağolun

H.K.: Benim ağzım kurudu valla.

Katılımcı: Kevser Tepeköy

Ş.G.: Adınız.

K.T.: Kevser Tepeköy

Ş.G.: Yaşınız.

K.T.: 47

Ş.G.: Eğitim durumunuz. Hangi okulu bitirdin?

K.T.: İlkokul mezunu

Ş.G.: Çalışıyor musun?

K.T.: Çalışmıyorum, ev hanımıyım.

Ş.G.: Sen hangi dilleri konuşuyosun Kevser Hala?

K.T.: Türkçe, Makedonca

Ş.G.: Peki hangisini daha önce öğrendin?

K.T.: Türkçe, sonra Makedonca.

Ş.G.: Evde kim konuşuyodu Türkçeyi?

K.T.: İki annem, babam. Hem Türkçe hem Makedonca.

Ş.G.: Günlük hayatta dah çok konuşuyon?

K.T.: Günlük hayatta ikisini de.

Ş.G.: Mesela kimle konuşursan dilini ona göre değiştiriyo musun? Mesela annenle konuşurken Makedonca.

K.T.: Rahatlıkla konuşabiliyorum, anlayabiliyorum.

Ş.G.: Peki sen iki dil biliyorsun ya bu senin için iyi mi?

K.T.: İyi, tabi. Zorluk çekmiyorum.

Ş.G.: Birbirine karıştırdığın oluyo mu? Başını Türkçe başlayıp sonunu karıştırdığın oluyo mu?

K.T.: Biraz . Pek zorluk çekmiyorum.

Ş.G.: İki de güzelce oluyo. Konuşmaya başlamadan önce düşünüyö musun? Makedoncadan çeviriyo musun?

K.T.:Hemen kolaylıkla şey yapıyorum . Kendiliğinden yani, kendiliğinden çeviriyorum.

Ş.G.: Peki cümle kurarken karıştırıyon mu?

K.T.: Karıştırmıyorum.

Ş.G.: Onları da ayrı ayrı kullanıyorsun. Teşekkür ederim.

Katılımcı: Meral Özkan

Ş.G. Adınız soyadınız?

M.Ö.: Meral Özkan

Ş.G.:Yaşınız

M.Ö.: 44

Ş.G.: Eğitim durumunuz

M.Ö. Lise terk

Ş.G.: Mesleğiniz

M.Ö.: Ev hanımı

Ş.G. : Hangi dilleri konuşabiliyorsun Meral Teyze?

M.Ö. Almanca, İngilizce, Türkçe, Yugoslavce

Ş.G. : İngilizce de var sende maşallah dört tane

M. Ö. : Fransızca da okudum ben.

Ş.G.: Biraz da Fransızca biliyon. İngilizceyle Fransızca'yı okulda mı öğrendin?

M.Ö. : Almanya'da

Ş.G.: Maşallah. Sen okulu keşke hiç bırakmasaymışın valla. bu dillerden hangisini en önce öğrendin?

M.Ö. : Türkçe

Ş.G.: Türkçeyi ilk öğrendin. Günlük hayatında mesela evde, işte çarşıda, akrabalar arasında hangisini daha çok kullanıyorsun?

M.Ö.: Türkçe

Ş.G. : Türkçe'yi daha çok kullanıyorsun. Şey gittiğin yere göre konuşman değişiyomu? Mesela ortamdaki insanlara göre. Diyelim

M.Ö. : Tabi

Ş.G. : Dili değiştiriyo musun ona göre?

M.Ö. eğer varsa o dilde konuşan ona göre değiştirebilirim.

Ş.G.: senin için birden çok dil bilmek avantaj mı dezavantaj mı?

M.Ö.: Avantaj iyi i bi şey

Ş.G.: işine yarıyo tabi.

Ş.G.: Nerlerde işine yarıyo?

M.Ö.: çocuklarıma derslerde yardımcı olabiliyorum.

Ş.G.: İngilizce, Almanca. Yugoslavca nerde işine yarıyo?

M.Ö.: O akrabalarda, dedikodu olmasa da akrabalarla anlaşabilmek için güzel

Ş.G. : Güzel oluyo. bi dilde konuşurken öbür dilde olanları kullanıyo musun? Hani az önce söyledim karıştırma

M.Ö.: Tabi karıştırabilirim.

Ş.G.: Onları bilerek mi karıştırıyorsun?

M.Ö.: Otomatik

Ş.G. : Hangisi kolayına geliyorsa onu mu söylüyorsun?

M.Ö.: Hangisi kolayıma gelirse onu söylüyom.

Ş.G.: yoksa mesela Emel Teyze söyledi ortamda diğer insanlar da anlasın, o yüzden mi?

M.Ö.: E tabi canım ortama uymak yani. E biraz ordan biraz buradan

E.A.: Er telden çalışıyoz.

Ş.G.: peki şey konuşmaya başlamadan önce düşünüyö musun? Türkçe düşünüp sonra Yugoslavcaya mı çeviriyosun yoksa kendiliğinden çıkıyo mu?

M.Ö. Kendiliğinden gelir

Ş.G.: birindne öbürüne çevirmeden . Peki cümle kurarken düşünüyö musun şimdi ben bunu nasıl yapçam diye?

M.Ö.: E tabi düşünürüm. hızlı çıkar ama bazen düşünebiliyöz

Ş.G.: Sende de aynı anne baba orda doğdu buraya geldi evlendiler. Sen burda doğdun

M.Ö. : Ben burda doğdum. İki Aylık bebekken gittim. Almanya'ya gittim. Ben orda okudum burda okumadım.

Ş.G.: Evde Türkçe konuşuluyodu.

M.Ö.: Yugoslavca

Ş.G.: Size Öğreten

M.Ö. Okulda Almanca

Ş.G.: Okulda Türkçe dersi var mıydı peki

M.Ö. Vardı

Ş.G.: Peki öğreniyö müydünüz okulda?

M.Ö.: Türk okuluna gidiyoduk.

Ş.G.: Hı onlar ayrı mıydı orda

M.Ö. Haftada iki gün. Salı ve Perşembe günleri

Katılımcı: Sibel Pehlivan

Ş.G. : Adınız- Soyadınız

S. P.: Sibel Pehlivan

Ş.G.:Yaşınız

S.P.: 42

Ş.G.: Eğitim durumunuz

S.P.: Meslek lisesi mezunu

Ş.G.:Mesleğiniz

S.P.: Elektrik teknisyeni

Ş.G.: Hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

S.P.: Biraz Fransızca, anlıyorum fakat konuşamıyorum Makedonca

Ş.G.: Konuşabildiğiniz dillerden hangisini daha önce öğrendiniz?

S.P.: Türkçe ve Makedonca önce, Fransızca okulda. Biraz da İngilizce var ama yazılanı anlıyorum.

Ş.G.:Günlük hayatta daha çok hangi dilleri kullanıyorsunuz?

S.P.: Günlük hayatta Türkçe ve İngilizce, ailede Makedonca devam ediyor.

Ş.G.:Dil tercihinizde bulunduğunuz ortamın rolü nedir? Ortamdaki insanlara göre kullandığınız dil değişiyomu?

S.P.: Aileyle bi arada olunca Makedonca konuşma devam ediyomu, onlar üslubunu bozmuyorlar.

Ş.G.:Birden fazla dil bilmek, mesela Makedonca bilmek sizin için olumlu mu olumsuz mu? Avantaj mı dezavantaj mı yani?

S.P.: Olumlu tabi ki, iletişim devam ediyor yaşlılarla

Ş.G.:Daha önce şey demiştiniz, hani sıkıntı yaratıyomuş dil mesela önceden.

S.P.: Bu zamana kadar düşününce Kürtçeden öncesine kadar bu kadar bi özgür olmadan önce benim gençlik dönemlerinde okul zamanı annem gelince Makedonca konuşunca arkadaşlarım çok dalga geçiyodu. Bu hoş görüşü değildi yani bu hoşgörü zamanı son beş yıldır falan. Önceden kendi aramızda dahi yani gençler konuşmak istemiyodu. Gizli gizliydi, etrafında insan varken konuşulmuyodu. Yadırganıyodu, arkadaşlar da dalga geçiyodu hangi dil olursa olsun.

Ş.G.: Peki şey, mesela Makedonca konuşurken içinde, hı Makedonca çok konuşmuyodunuz siz, konuşmayı hiç denediniz mi ya da konuşmayı denediğinizde içinde Türkçeden kelimeler falan kullanıyo musunuz?

S.P.: Evet, arada kullanılıyo.

Ş.G.: Ya da mesela kelime Türkçe eki Makedonca oluyo mu?

S.P.: Mesela neiskam. Hani mesela karşı komşunun dediği gibi, kızım nasılsın çok fenayım, yani fena kötü demek. neden, buram buruşuk oldu-bronşit oldu. Etrafta var.

Ş.G.:Peki neden böyle yapıyorsunuz? Mesela Makedonca konuşurken içinde Türkçe kelime geçiyo. O dili iyi bilmediğiniz için mi yoksa o an kolayınıza o geldiği için mi, Türkçeyi daha çok kullandığınız için o mu etkiliyo?

S.P.: Kendiliğinden çıkıyo, şimdi tam sözlük karşılığı bilinmiyo.

Ş.G.: Kullandığınız kadarıyla biliyorsunuz, o yüzden. Diyelim Makedonca konuşçaksınız, konuşmadan önce Türkçe düşünüp çeviriyo musunuz yoksa otomatik olarak mı?

S.P.: Otomatik oluyo.

Ş.G.: Cümle kurarken mesela karıştırıyo musunuz? Nasıl diyim, şey.

S.P.: Düşünmeden konuşabiliyorsunuz. O kendiliğinden geliyo. Dilbilgisi kurallarını düşünmüyorsunuz. Özne nereye gelecek diye düşünmüyorsunuz. Doğrudan ağızdan çıkıveriyor. Ama şeyi çok iyi bilemiyorsunuz böyle yüklemi iyi anlam veriyo mu böyle – mekli söylüyorsunuz, ben öyle biliyorum. Hani gidiyorumu, gideceğimle gidiyorum

arasındaki zaman farkını bilemiyorum. Zamanlarını bilemiyorum. Anne-baba iki dil bilenler diğer dilde konuşuyo özellikle çocuklar anlamasın diye.

Katılımcı: Nazliye Çetinkaya

Ş.G.: Adınız soyadınız

N.Ç.: Nazliye Çetinkaya

Ş.G.: Yaşınız

N.Ç.: 51 yaşımdayım.

T.Ç.: Kadınların yaşı sorulmaz.

Ş.G.: Eğitim durumunuz.

N.Ç.:Eğitim olarak İlkokuldan

Ş.G.: Ne iş yapıyorsunuz?

N.Ç.: Ben emekliyim şu an. Ev hanımı.

Ş.G.: Tamam.

N.Ç.: Ev hanımıydım ama emekli oldum.

Ş.G.: Hangi dilleri konuşabiliyorsunuz?

N.Ç.: Türkçe konuşuyorum bi de Makedonca konuşuyorum.

Ş.G.: Hangisini daha önce öğrendin bunlardan Nazliye Yenge?

N.Ç.: Küçüklüğümde başladığım için öğrenmeye ikisini birden.

Ş.G.: Aynı anda.

N.Ç.: Aynı anda başladım öğrenmeye. Okula giderken Türkçeye başladık ama evde annemle Makedonca konuşuyoduk.

Ş.G.: Günlük hayatta daha çok hangisini kullanıyorsun?

N.Ç.: Daha çok Türkçe konuşuyoruz.

Ş.G.: Makedoncayı ne zaman?

N.Ç.: Makedoncayı da annem gelince akra:balamız gelince konuşuyoruz.

Ş.G.: Şey, dil tercihinde bulunduğun ortamın önemi nedir? Mesela burda, hangi dili konuşmanı neye göre belirliyorsun? Ya da mesela annemle konuşurken babamla konuşurken benle konuşurken değişiyomu? Yani bi yerdeki insanlara göre değişiyomu?

N.Ç.: İnsanlara göre değişiyomu tabi ki.

Ş.G.: Ha onu nasıl ayarlıyorsun peki?

N.Ç.: Yani mesela annem benim Türkçe bilmediği için mecburen Makedonca konuşmak zorundayım.

Ş.G.: Ama başka yerde

N.Ç.: Başka yerde de Türkçe de oluyo Makedonca da olabiliyo.

Ş.G.: İkisi de bi arada oluyo.

N.Ç.: İkisi de oluyo.

Ş.G.: Hıhı. Peki iki dil bilmek senin için avantaj mı dezavantaj mı?

N.Ç.: Ben memnunum yani benim için avantaj oluyo. İyi yani.

Ş.G.: Nerlerde faydasını görüyorsun mesela?

N.Ç.: Gittiğim yerlerde Makedonca konuşanlarla rahat anlaşabiliyorum. O benim için iyi oluyo. Zorluk çekmiyorum.

Ş.G.: Makedonca konuşurken içine Türkçe katıyo musun ya da Türkçe konuşurken içine Makedonca katıyo musun?

N.Ç.: Türkçe konuşurken katmıyorum ama Makedonca konuşurken bazı kelimeleri çıkaramayınca araya Türkçe katabiliyom yani o zaman oluyo.

Ş.G.: O neden oluyo peki daha mı kolayına geliyo yoksa herkes anlasın diye mi?

N.Ç.: Biraz dil alışkanlığından heralde. Burda çok fazla Makedonca konuşulmadığı için daha çok Türkçeye kayıyo dilimiz.

Ş.G.: Konuşmaya başlamadan önce mesela Türkçe düşünüp çeviriyo musun Makedoncaya. Ya da Makedonca düşünüp Türkçeye çeviriyo musun? Yoksa kendiliğinden çıkıyo mu?

N.Ç.: Kendiliğinden. Anında hemen tercüme edebilirim. Anladığım gibi.

Ş.G.: Cümle kurarken mesela karıştırıyo musun?

N.Ç.: Makedoncada biraz bazı cümleleri düşünüyom.

Ş.G.: Hı konuşurken

N.Ç.: Konuşurken.

Ş.G.: Türkçe gibi kurduğun oluyo mucümleri?

N.Ç.: Türkçe gibi birden söyleyemiyom.

Ş.G.: Hı orda düşünüp öyle yapıyosun.

N.Ç.: Bazıları daha çelişkili oluyo düşünüyorum.

Ş.G.: İkisinin kuralını birbirine karıştırıyo musun? Ne biliyim “ben pazara gitçem” yerine “gitçem ben pazara” gibi hani sırasını değişiklik oluyo mu?

N.Ç.: Yok yok rahat konuşabiliyorum. O kadarlık rahat konuşabiliyorum. Annemlen sürekli konuştuğumuz için dilim yatkın Makedoncaya.

Ş.G.: Hı hı. Onda da sırası karışmıyo. Türkçede zaten karışmıyo.

N.Ç.: Evet evet

Ş.G.: Türkçe derslerinde hiç zorlandığın oldu mu? Mesela iki dil biliyosun o senin kafanı karıştırıyo muydu?

N.Ç.: Yok o zamanlar hiç zorluk çekmedim.

Ş.G.: Haa hiç sıkıntısı olmadı.

N.Ç.: Sıkıntısı olmadı.

Ş.G.: Birini iyi bildiğin için diğerini iyi öğrendin mi peki? Yani mesela Makedoncayı iyi bildiğin için Türkçeyi anlamın daha kolay oluyo muydu?

N.Ç.: Türkçeyi çok güzel öğrendim ama Makedonca'yı annemden öğrendiğim için hiç hatırlamıyorum yani. Kendiliğinden çıktı hemen. Kendiliğinden geldi.

Ş.G.: Bitti sınav bu kadar. Çok acısız oldu.

N.Ç.: Çok güzel oldu. Ayırlısı olsun. Şimdi Nuri abin farklı cevap verir belki. O da kayınvalidesinden öğrendi.

Katılımcı: Tevfik Çetinkaya

T.Ç.: Onun üç tane teyzesi üç tane dayısı daha Makedonya'da.

Ş.G.: Gidip geliyolar.

T.Ç.: Daha on gün önce teyzesi buradaydı torunuyla beraber.

Ş.G.: Ha senin artık herkesten iyidir o zaman.

N.Ç.: Ha ben çok fevkalade konuşuyorum.

Ş.G.: Ben sonra geldiğimde kurs alıyım senden (N.Ç.'ye söyler)

T.Ç.: %80 ini Makedoncanın yani tam kelime tam çevirmenlik yaparak konuşabilir valla.

Ş.G.: Tamam. Adınız soyadınız?

T.Ç.: Tevfik Çetinkaya.

Ş.G.: Tevfik mi geçiyo.

T.Ç.: Tevfik

A.G.: Tevfik onun adı.

T.Ç.: Şey benim göbek adım Nuri. Sülalede herkes Nuri der. Resmiyette kamu kuruluşlarında ise Tevfik olarak geçiyor resmi olarak.

Ş.G.: Ben bilmiyodum yeni öğrendim.

T.Ç.: İstersen nüfusu gösterem

Ş.G.: Yok ya. Yaşınız?

T.Ç.: 60. Tam 60.

Ş.G.: Eğitim durumunuz?

T.Ç.: Lise 2 terk

Ş.G.: Ne iş yapıyorsunuz?

T.Ç.: Şu anda emekliyim. Nakliye işiyle uğraşıyorum.

Ş.G.: Hangi dilleri konuşabiliyorsunuz Nuri amca?

T.Ç.: Makedonca Türkçe konuşuyorum. Almancayı anlıyoruz, çat pat. Okuldan kalan bişeyler.

Ş.G.: Hangisini ilk öğrendin o üç dilden.

T.Ç.: Şimdi Yugoslavya'dan dört yaşında buraya geldim. Yugoslavya'dayken babam da Türkçe konuşurdu. Hem Yugoslavca hem Türkçe aynı anda yani çocuk diliyle öğrendik. Burada konuşuyorduk, buraya geldiğimizde Makedoncayı konuşuyorduk.

Ş.G.: Türkçe?

T.Ç.: Türkçeyi de aynı anda konuşuyorduk.

Ş.G.: Evde konuşuluyordu mu?

T.Ç.: Konuşuluyordu.

Ş.G.: Hı şey ordayken.

T.Ç.: Yugoslavya'dayken, Makedonya'dayken Türkçe konuşuluyordu bizim köyde, hem Makedonca hem Türkçe ikisi aynı anda.

Ş.G.: Aynı köyden mi geldiniz dayımlarla siz?

T.Ç.: Bizimki Trabotivişçe. Sizininki neydi?

Ş.G.: Delçova.

T.Ç.: Teyzemler vardı (... 2.05.55) teyzemler, onlar Stevnik'ten. İkisi birbirine yakın.

H.Ü.G.: Peki bu Koçana noluyo?

T.Ç.: Koçana oda köy. O da köy aynı.

Ş.G. Orda da hem Türkçe hem Makedonca. Türkler de yaşıyo

T.Ç.: Tabi orda da aynı.

Ş.G.: Almancayı ne zaman öğrendin?

T.Ç.: O şimdi liseden kalma. Ortaokul lisede ordan öyle öyle kalan kelimelerle idare ediyoz öyle.

Ş.G.: Anladım.

T.Ç.: Gitsek derdimizi anlatırız yani.

Ş.G.: Günlük hayatta daha çok hangisini kullanıyorsun?

T.Ç.: Türkçeyi kullanıyorum.

Ş.G.: Sonra? En çok Türkçeyi kullanıyorsun, sonra?

T.Ç.: Makedonca. Mesela kaaveye çıktık. Göçmen arkadaşlarla kimilerinle Makedonca konuşuyoz yani. Annesi, kayınvalide yani Türkçe bilmiyo. Onla devamlı Makedonca konuşuyoz. Bazen çoluk çocukların yanında işte çat pat onlara öğretelim diye Nazo'lan konuşuyoz.

Ş.G.: idare ediyosunuz. Peki şey, etraftaki insanlara göre konuştuğun dil değişiyomu? Bi yere gidiyorsun, bi ortama giriyorsun ona göre hangi dili konuşcaan değişiyomu? Türkçeyi mi konuşuyorsun, Makedoncayı mı konuşuyorsun? Yoksa karıştırıyomusun?

T.Ç.: Şimdi mesela bizim Makedonya'da doğmuş olanlar kağıtlarla kaavede oyun oynarken Yugoslavca şarkı da söylüyorlar. Bildiğimiz şarkılar. İcabında eşlik edebiliyoz. Yugoslavca konuştuklarında Yugoslavca konuşabiliyoz. Yani kimse ne hor bakıyo ne yan bakıyo yani ana dilin gibi konuşabiliyorsun. Bizim göçmen kaavesi öyle.

Ş.G.: Dışarda, çarşıda falan?

T.Ç.: Türkçeyi de biliyorlar. En iyi hangi dili konuşabiliyorsa o anda onu konuşuyorlar.

Ş.G.: Sen karşıdakine göre mi ayarlıyorsun konuşcaan dili.

T.Ç.: Karşıdakine göre tabi. Şimdi mesela Abdül Amca var, ne bilim Karabayramlar var. Abdül Amca'yla Karabayramlar denk gelirse onlar aralarında Yugoslavca

konuşuyolar. İki Türkçeyi çata pata götürüyorlar yani. Çünkü onlar otuz yaşında otuz beş yaşında Türkiye'ye gelmişler.

Ş.G. Daha geç öğrenmişler.

T.Ç.: Türkçeye tam dilleri dönmüyo mesela babannen gibi. Babannen mesela bi cümlede ikisini birden.

Ş.G.: Ananem Türkçe başlıyo, Makedonca bitiriyo, anlamıyoz biz.

T.Ç. Ama bizimkilerle konuşurken mesela Yugoslavca başlayıp bitirebiliyosun. İstersen Türkçe başlayıp o şekilde de bitirebiliyosun. Özel bi konu olur adam Türkçe konuşur, özel bi konu olur adam Yugoslavcayı konuşur.

Ş.G.: Anladım. İki dil bilmek senin için avantaj mı?

T.Ç.: Avantaj avantaj, her zaman avantaj. Bi dil bi insan, iki idl iki insan. Şimdi ben Yugoslavya'ya gitsem Sırbistan'da Bosna Hersek'te, Hırvatistan'da, Kosova'da, Bulgaristan'da, Makedonya'da rahatla anlaşabilirim. Yugoslavlar zati şimdi bütün dünyaya dağılmış durumda. Almanya'da, İsviçre'de, Avustralya'da, Amerika'da her yerde var. Bi tanesi dek gelir yani her türlü o şekilde yardımcı olur.

Ş.G.: Mesela Makedonca konuşurken, Yugoslavca konuşurken içine Türkçe karıştırıyo musun ya da Türkçe konuşurken içine Yugoslavca karıştırıyo musun?

T.Ç.: Zaten Makedonca dilinin içinde hemen hemen 200-300 tane Türkçe kelime var. Bazıları onları kullanmak zorunda kalıyosun. Bazan da kelime aklına gelmedi mi Türkçeyi sıkıştırıyon aradan kendi aramızdaki konuşmalarda. O da anlıyo zaten veyahut da o yardımcı oluyo zaten sana. Bilemediğin kelime o takviye yapıyo sana. Genelde herkezin bildiği konular konuşuluyo zaten. O çıkartıyo kelimeyi, tamamlıyosun muhabeti.

Ş.G.: Mesela Makedoncayı konuşurken Türkçeyi karıştırıyosun araya o neden oluyo? Daha kolayına mı geliyo, gerçi dedin.

T.Ç.: Yo daha kolayına değil o bilinçaltı. Sanki refleks oluyo orda. Mesela Kızıl Yıldız takımından bahsetçekin. E onda Yugoslavca bi kelime gelmiyo aklına. "Ne güzel gol attı" mesela dicesin. "At" kelimesi o anda gelmiyo. "Şo ubovo attı" demek yerine başka bi kelime çıkıveriyoy. Yani karşıdaki de insan aynı konuyla iştiğal ettiğinden olayı çözüyo zaten. Ha bi yerlinin yanında Makedoncayı zaten konuşamazsın. Bilmiyo

etmiyo, o yüzden yabancı kalır. Kendi aramızda bir iki kelime katıveriyoz. O gidiyo öyle.

Ş.G. Anladım. Şey konuşmaya başlamadan önce mesela Makedonca konuşçaksın ya önce Türkçe düşünüp çeviriyo musun?

T.Ç.: Yok yok

Ş.G. Türkçe konuşurken de önce Makedonca düşünüp çee.

T.Ç.: Düşünmüyorum.

Ş.G.: Kendiliğinden çıkıyo.

T.Ç.: Makedonca kendiliğinden çıkıyo; yani önceden kafada plan programlıyarak ben şunun önce Türkçesini kuruyım da sonradan Makedonca'ya kendi kendime çevirip anlatayım yok öyle o. İnsanın bilinçaltına yerleşmiş olan bi kelime türü çıkıveriyoz ağzından. Aynı, Türkçeyi konuşurken nasıl düşünmeden konuşuyosun Makedonca'da da aynı şey. Ne olur, bazı kelimelerde sıkıştığın vakit olur. O zaman düşünürsün Türkçe, karşılığını Makedonca arıyosun. Bi o zaman takılıyon biraz, takılmıyon değil.

Ş.G.: Ama daha az yani.

T.Ç.: Az , tabi az. Mesela anne konuşurken tırrr taramalı tüfek gibi sıralar. O tam biliyo. Mesela ablası konuşurken ablası da takılıyo bazı kelimelerde ama neden çünkü annesi orda. Elli yaşında buraya gelmiş o kadıncağız. Bütün gençliği orda geçmiş. Orda her şeyi biliyo. Türkçe anlıyo, söylerken zorlanıyo.

Ş.G.: Peki şey cümle kurcaksın ya sırasını değiştirdiğin oluyo mu? Mesela

T.Ç.: Oluyo ya oluyo. Kelimeleri şaşıryosun. Mesela “nereye gidiyom” , “ kodaye kideş” dicesin mesela takılıyosun öyle mesela “kide” kelimesini çıkartmadığın anda “kode kode kodaye gitçen” diyosun mesela. Öyle oluyo arada

Ş.G. Neyi?

Tayfun Ç.: Hüseyin amcamı biliyosun.

Ş.G.: Hıhı

Tayfun Ç. Saat muhabbeti şimdi. Pek bilmiyo Makedonca. Halaları biliyosun demi?

Ş.G.: Hıhı

Tayfun Ç.: Saati soruyo halaların bi tanesi. amcam da böyle saate baktı şimdi Makedonca beş buçuk dıcek.

Ş.G.: Pette pet mine

T.Ç.: Değil.

Ş.G.: Ha “Pette pet mine”, beşi beş geçiyodu.

Tayfun Ç.: Pet buçuk dedi tamam mı?

T.Ç.: Saat kaç? Beş buçuk. Hala Yugoslavca cevap bekliyo ondan. Şimdi beşi biliyo buçuğu bilmiyo. O düşündü ve öyle cevap verdi. Saat kaç? Pet buçuk diyip bana baktı öyle. Pet i Pol esasen. “pet i pol” demesi lazım. Mesela altıya yirmi var: “Saato peto vorve na šest dvayse minüte ima” demesi lazım onların dilinde mesela konuşurken Makedonca konuşurken. O daha uzun oluyo. Mesela latıya yirmi var diceksin İngilizcede Almancada söyleniş farklı. Beş buçuğu on geçiyo veya altıya yirmi var. Saato petu vorvet na šest dvayse minute ima” “Saat beşi geçmiş altıya yirmi Dakka var”

Ş.G.: o çok uzun oluyo.

T.Ç.: Yani evet. Bu şekilde çeviriyolar bazen.

Ş.G.: Türkçe konuşurken karıştırmıyorsunuz ama mesela.

T.Ç.: O karışmıyo.

Ş.G.: Daha çok kullandığınız için mi?

T.Ç.: Tabi. Makedoncada da konuşurken Türkçe kelimeler zaten arasına girmiş oluyo 150-200 kelime var. Bi Makedonca kitap vardı geçenler müzik yarışmaları yapıldı. Ordan baskı yapmışlar iki tane bi Makedonca şiirleri olarak bi de Makedonca'nın içinde kaç tane Türkçe var kelimeler, hepsini sıralamışlar onları. O kelimeler söylense bile Makedon dili içinde yerleşmiş Türkçe kalıp, Türkçe değil o konuşma içinde Makedoncada da var o kelimeler.

Ş.G.: Anladım.

T.Ç. Osmanlı orda senelerce kalmış. Zaten Makedon dilinde kelime türü az. Arasına Osmanlıcadan almış koymuş. Mesela şimdi artık aklıma gelmiyo. Bayağı kelimeler var da o kelimeler de Makedonca içinde kullanılıyo. Kendi dilinde var yani.

Ş.G.: Çarşı aynı, ananem de ona çarşı diyo.

T.Ç.: Aynı. Bayram, bayram mesela. Pazar, Pazar. Ablasında var mesela o kitap. Bu kelime mesela Pazar kelimesi Makedoncanın içinde “Napazara kiyeda deneska” “ Bu gün pazara gitçem” . Yani Türkçe bi kelime değil o Makedon, o Pazar kelime Makedon dilinde yerleşmiş olarak var. İşte mesela “Leb kezema” “Ekmek alcam” o kendi dilinde onu söyleyebiliyo. Daha birkaç kelime, çarşı Pazar kelimeleri Makedonya’nın kendi dili içinde her gün kullanılan günlük kelimeler onlar. Onlar Türkçe oraya katılmış ama kalıplaşmış. O şekilde duruyo.

Ş.G.: Anladım.

T.Ç.: Ama Makedoncadan Türkçeye giren yok mesela.

Ş.G.: Siz de kullanmıyorsunuz.

T.Ç.: Kullanmıyorum. Ancak işte ihtiyarlara anannanene, Nazo’nun annesine, babamla konuşurken bazen öyle aynı şekilde takıldığımız yerler oluyodu yani. Kelime kelime çıkartamıyoz biz. Ben dört yaşında gelmişim, elli yıldan beri buradayız elli beş. Çok da mütâlâ etmediğimizden hoop olduğu yerde kalıyo yani unutuyosun.

Ş.G.: Okulda falan hiç Türkçe dersinde zorlandığın oldu mu Nuri amca?

T.Ç. : Türkçe dersinde, ben lise 2 de Türkçe’den kaldım ama hocanın yanlış yapması ile. Türkçeyi çok seviyosum çok da yabancı kelime ya da aruz vezniyle kullanılan şiirler, tasavvuf mevzuları daha vardı. Edebiyatı seviyodum. Kompozisyonndan, edebiyattan başarılıydım. Yani Türkçeden hazalıyodum yani. Ama dicesin ki Osmanlı Türkçesi kelimeyi güzelleştirmek için tabi zor, Arapça, Farsça katılmış arasına, öz Türkçe kelimeleri yeni yeni bulmaya başladılar işte arı dil geliştirildi falan onlar çalışıyoz en iyi Türkçeye. ama eski Türkçede Farsça kelimeler, Arapça kelimeler onlar da bizim dilimize girmiş. O kelimeleri hala kullanıyoz. Ben yaştaki insanlar. 70-80 yaşındaki insanlar daha çok kullanıyo onlar. Demirel kullanıyodu “ binaleyh” diyodu. Yani buna rağmen bi artık hangi anlama geliyosa.

Ş.G.: Bunun karşıtı olarak.

T.Ç.: Şimdi kullanan bizim yaşımızdakiler çok az kişi kullanıyo o kelimeleri, yavaş yavaş kalkıyo. Eski kelimeler kulağa hoş gelen bi söylem tarzı oluyodu. O seçiliyodu ama şimdi de yavaş yavaş öz Türkçeye geçiliyo yani.

Ş.G: Mesela şey oldu mu? Hı ama sen Aynı anda öğrendim dedin evde de Türkçe ve Makedonca mı konuşuluyodu ordayken.

T.Ç.: Ordayken hatırlıyorum yani genelde bizim evde Türkçe konuşuluyodu. Dedemler Makedonca konuşuyodu yani büyük dedemle babam Makedonca konuşuyolar, bize Türkçeyi de aralarında öğretiyolardı. Ben de orda hem Makedoncayı hem Türkçeyi orda öğrendim.

Ş.G.: Dayım da aynısını dedi.

Tayfun Ç.: Ama buraya geldiklerinde yukarda enişte söylüyodu. Burda hiç biri Türkçe konuşmayı bilmiyomuş.

T.Ç.: Enişten o Stevnik köyündendi o. Bizim köyde Makedonca-Türkçe konuşuluyodu

N.Ç.: Evet konuşuluyomuş.

T.Ç.: Bizim.

Ş.G.: Dayımda aynısını dedi. Dayımda orda öğrenmiş ikisini aynı anda.

T.Ç.: Annemlerin evde şimdi mesela Jrovnitsa'da

N.Ç.: Annem mesela Jrovnitsa köyünden hiç bilmezmiş mesela.

M.B.: Ama devlet yasak etti.

N.Ç.: Türk yok ama orda Türk yoktu. Dolayısıyla onlar hiç öğrenmemişler, bilmiyolardı.

T.Ç.: Şimdi Jrovnitsa köyünde hepsi ordakilerin Türk asıllı Makedonca anlaşır ama on beş gün önce geldi teyzesi Türkçeden üç beş kelime ya biliyo ya bilmiyo. Torunu aynı şekilde. Artık onlar tamamen Makedonca konuşuyolar. Türkçeyi bilmiyolar, ama bizim burdakiler Makedoncayı biliyolar, Türkçeyi biliyolar.

Ş.G.: ikisini bi arada kullanıyolar.

T.Ç.: Heı (onaylama sözcüğü). Onlar için Türkçe artık yabancı bi dil. Esas anadilleri Makedonca. Çok az böyle çok daha yaşlı olanlar varsa gelen kadın 70 yaşındaydı Türkçe bilmiyodu. Öz teyzem mesela.

H.Ü.G.: Konuşulmadığı sürece unutuluyo.

Ş.G.: ananem mesela, ananem de bilmiyo Türkçeyi hiç.

H.Ü.G.: Rahmetli babam mesela anlıyodu.

M.B.: Anlarlar yani anlıyolar.

Ş.G.: Ananem de mesela hiç bilmiyo Türkçeyi.

T.Ç.: Biliyo ama çat pat biliyo o da neden

Ş.G.: Burda öğrenmiş ama memleketteyken konuşulmuyomuş.

T.Ç.: Onların da ne köyüdü adı?

Ş.G.: Anne, ananemin köyü neydi?

T.Ç.: Negar mı?

A.G.: Delçova, Delçova.

T.Ç.: Delçova mı hı.

Ş.G.: Ananemin Delçova değil ya dedem Delçovalı.

M.B.: Dur, dur ananenin ben söylicem şimdi.

H.Ü.G.: Koçana

Ş.G.: Koçana değil orda da Türk var. Neyse sorarım olmazsa.

M.B.: Koçana, koçana.

A.G.: Hayır koçana değil. Bababnnemin Saroveselo.

T.Ç.: Şimdi bile internetten görebilirisin. Makedonya'ya girsene. Öğrenmesi açısından.

Ş.G.: eve gidince ananeme sorayım. Dün söyledi de unuttum ben.

T.Ç.: Ben burda göstereyim sana eğer girebilirsek şimdi.

N.Ç. Saroveselo benim teyzemlerin köyü.

T.Ç.: Berova, Stevnik, Delçova

A.G.: Değil.

T.Ç.: Trabotivişçe.

Ş.G.: Tetovo neresi?

A.G.: Tetovo da değil. aay e Şeyma şimdi sordun bilemiyom.

T.Ç.: Od ... (2.17.58 anlaşılmıyor) Sarvoski ismi. Bütün köyleri içine alan bi bölge. Biz Trabotivişçe köyündeniz. Nazliye teyzeler Stevnik köyünden. Şimdi orda hem yukarı Stevnik var hem aşağı Stevnik var.

A.G.: Bi köy var, ayrı.

Ş.G.: Sorarım ananeme gidince ya. Berova, Delçova, Koçana hep o taraflarda onlar.

A.G.: Virçe, Virçe. Heh. Tamam. Ananenler Virçeli.

Ş.G.: Virçede de konuşulmuyo heralde, ananem de bilmiyo çünkü Türkçe.

T.Ç.: Onu sen internetten girirsin.

M.B.: Yok ananenin annesi biliyomuş Türkçe.

T.Ç.: Bulgaristan sınırında bizim köyler. Bulgaristan'dan yukarıya doğru çıktı mı İştíp falan o tarafta Trabotivişçe.

A.G.: Bak Şeyma ananen Türkçe biliyomuş diyo teyzen. Ben bilmiyom olayı.

T.Ç.: Onlar hep aynı sıra üstünde kalıyo.Znovik köyüyle bizim aramızda 200 km var, onlar Arnavutluk sınırına yakın.

Ş.G.: Ha onu sorduktım. sizinki Arnavutluk sınırına yakın, nuri amcalarınki Arnavutluk sınırına yakın ya arada konuşma farkı oluyo muydu?

N.Ç.: Var, var.

T.Ç.: Var.

M.B.: Var kızım. Aynı buradaki gibi yedi bölge, şimdi burda nasıl fark varsa orda daöyle.

T.Ç.: Onların dil biraz daha kibar, ince İstanbul şivesi gibi.

N.Ç.: Ben hep diyom Nuri abine biz kibarız, siz kabasınız.

T.Ç.: Yani şimdi bak mesela “odi” kelimesi, ha odi.

N.Ç. Bizde “odi” kelimesi “git” demek.

T.Ç.: “Git” demek onlarda. Bizde “gel” demek. O kelime değişiyo yani bizi en çok ayıran o kelime. “odi”-“idi”. “idi” git demek bizde onlarda “gel” demek.

A.G.: Gel “ela” demek bizde.

N.Ç.: Bizde de.

T.Ç.: bu iki kelime mesela. Onların dilinde bazı kelimeler daha ince. Kelimeleri, nasıl diyim, daha kolay daha yumuşak. Bizimki daha kaba.

ř.G.: Anladım.

T.Ç.: Mesela temin annen geldiğinde “Kakosi” diyo, “ubovasam ubovasam”

ř.G.: Onlar “ubovasam” diyo, bizimkiler “arnasam” diyo.

T.Ç.: “Arnasam” diyo, yani daha yumuşak onların dili. Bizim biraz daha kaba kalıyo yanında. Biz ovalık yerdeyiz, onlar dağlık yerde. Bu işte bi değişiklik bi terslik var yani. Bizim ova Manisa ovası gibiydi köyde. her şey var, meyvaların hepsi, arpası, buğdayı, yeşilliği, portakalı, elması tam ova köyüydü bizimkiler. Onlarınkı yayla köyüydü. Bizim bu şey Spil Dağı gibi, Spil Dağı’nın eteğinde kurulmuş. Bi araba geçti mi ikinci araba geçemiyo hala. Valla orda o kadar şey.

ř.G.: bi yol gösterdiler böyle zigzaglı geçiyo Viręe miydi orası.

T.Ç.: Gostivar var orda en büyük şehir olarak. Bi de Jirovnisa var. Jirovnisa çoğu göçmenlerin, bu malta göçmenlerinin %99’u ordan. Küçük köyler de var. En büyük köy ordaki Jirovnisa köyü içinde 590’ı ordan. Başka şimdi köylerin ismi gelmiyo aklıma başka köylerden olan kişiler de var. Türkler buraya gelince bazı köyler insan kalmadı. Boleten var. Nazo neydi başka orda Jirovnisa, Boleten başka hangi köyler vardı? O Boleten’de kimse kalmadı bak.

ř.G.: Oraya biri bi tane ev yapmış adı yaşasın diye.

T.Ç.: Cevdetler, Cevdetler akrabası oluyo işte onun.

N.Ç.: Gornova var.

T.Ç.: Gornova işte aynı köyün içinde

N.Ç.: Köyün içinden şey olarak, Yukarı maalle.

T.Ç.: Zaman içinde büyüyo gelişıyo., nüfusu artıyo. İki mahalle var. Yukarı Mahalle, aşağı mahalle hepsi o kadar yani.

N.Ç.: Aşağa tarafa da Doldomalo diyolar.

A.G.: Mesela Şeyma vurgu farkı var aramızda. Onlar vurgularıyla, bizim vurgularımız biraz farklı.

T.Ç.: Biz Almanlar gibi genizden çıkartıyo.

N.Ç.: Şeymaa, ablam daha çok biliyo çünkü o gitti oraya yakında.

Ş.G.: Yok Makedoncadanız değil de aslında Türkçeniz lazım bana sizin ama konuşurken hepsi çıkıyo arada.

N.Ç.: Hepsi çıkıyo.

T.Ç.: Biz hala anlaşılıyo mesela. Biz Türkçeyi konuşurken Makedonca yabancı dil olduğu belli oluyo. Edebiyat öğretmenim sormuştu bana. Kalktı bi soru sordu. Ben cevap veriyom. “Dur dur” dedi “bi Dakka. Sen göçmen misin?” “Göçmenim” dedim. “Nerden?” “Makedonyadan, Yugoslavyaydı o zaman Makedonya ayrı değildi. “Belli oluyo” dedi. “Nerden belli oluyo?” “ Şiven dedi. Kelimeleri sanki yutuyo gibi” dedi. Bana göre normal ama o anlıyo.

Ş.G.: Farklı geliyo ona.

T.Ç.: O zaman ben biraz daha gayret ettim düzeltelim diye. Düzeldiği kadar, sanat müziği mi söylüyo, halk müziği mi söylüyo. Ama edebiyat çok güzel bi dil yalnız, gerçekten bak ben ona her zaman katılıyom. Niye, insana her şeyi öğretiyoyav.

Ş.G.: Siz neden göç etmişsiniz Nuri amca buraya?

T.Ç.: Esas dini konulardan. Mesela o zamanlar komünizm sistemi sırasında feraceyi kapatıyo Tito bütün köyleri. Mesela benim bacanağımın babası Komünist Partisi üyesi. İkinci Dünya savaşı sırasında savaşmış. Alman uçağı düşürmüş Yugoslavya için. Madalyası bile var hala burda. İkinci dünya savaşı bittikten sonra Müslümanlara biraz baskı uygulamışlar. Herkez açılcek. Yani feraceyle dolaşyomuş annemler, babannemler orda kapalı giyiniyolarmış. Tito demiş ki açılceksiniz. Yani ne kadar modern olunuyosa kendi anlayışlarına göre

Ş.G.: Onu uygulamaya çalışıyolar.

T.Ç.: Açılca diyince bu sefer dini suistimal edilcek gibi bi şey oluyo. 1950 yılından sonra yavaş yavaş bu tarafa göç etmeye başlıyolar. Bulgarlar anlaşmalı göçmen olarak geliyo. Hepsine ev bark tarla toprak veriliyo ama kimisine Manisa'da kimisine Bitlis'te kimisine Ankara'da öyle veriliyo. Bizim290nkaaraon göçmenleri Makedonya ile Yugoslavya arasında; Menderes'le Tito arasında yapılan anlaşma gereği serbest göçmen olarak geldik biz. Bizde burda hiçbir gram yer verilmedi. Bi kuruş yardım da edilmedi.

Ş.G.: Davetle mi gelmiştiniz.

T.Ç.: Biz kendi isteğimizle geldik. Anlaşma imzalıyo Türkiye ile Yugoslavya. İsteyen diyo Türkiye'ye gidebilir. Yugoslavya'ya haber geliyo. Diyolar ki ordakiler de Yugoslavya'dan Türkiye'ye giderseniz aynı şartlar orda da var. Orda da sıkılceksiniz, zorlanacaksınız. O da gariban memleket, o da tarımla geçiniyo. Ona rağmen bizimkiler kendi vatanımız diyolar. Müslüman bi ülke, dini koşullar da öne sürülerek bu tarafa geliniyo. Esas sebep o yani. Din konusunda biraz daha istedikleri gibi hayatlarını yaşamak. Yoksa çalışıyosun, orda da çalışıyosun. Ama orası mesela komunist sistem, kooperatif usulü var. Ürettiğin malın yarısı devletin, yarısı senin. Bahçedeki ağacın bile benim diyemiyosun. O toplanıyo kooperatiflere veriliyo. Sen kendi hakkına düşeni alıyosun, devlet de alıyo. Çok fakir bi ülkeydi o zamanlar Yugoslavya. Artık tito gitti, Tito gittikten iki üç sene sonra Yugoslavya dağıldı, o 7 bölge çıktı ortaya.

Ş.G.: O yedi bölge Makedonya, Hırvatistan, Sırbistan, Karadağ, Bosna, Kosova ne kaldı?

H.Ü.G.: Hersek

T.Ç.: Makedonya, Kosova, Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan

Ş.G.: Karadağ var mı?

T.Ç.: Karadağ var. Karadağ zaten son zaman çıktı, onu paylaşmadılar.

H.Ü.G.: Hırvatistan, Makedonya, Slovenya.

T.Ç.: Slovenya

Ş.G.: O da Yugoslavya içinde mi?

T.Ç.: Yugoslavya içinde.

Ş.g.: Ho ben onu hep başka düşünmüştüm.

T.Ç.: Bi de Çekoslovakya var. O Çeklerle 1989 yılında Gorbaçov zamanında Rusya isteyen ayrılabilir dedi. O zaman Çeklerle Slovakya da ayrıldı. Onlar da şeydi, doğu bloku ülkesiydi onlar. Askeri kanat olarak pakt olarak bağlıydı. NATO Paktı vardı, bi de Varşova Paktı vardı. Varşova Paktı Doğu Bloku, NATO Paktı Batı Bloku temsil ediyodu. Çekoslovakya onlara dahildi, bi memleketti. Ayrıldıktan sonra Rusya'dan Çekler ve Slovaklar olarak ayrıldılar. Slovenya Yugoslavya'da. İsim benzerliği birazcık var ama Slovenya, Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Makedonya, Kosova, Karadağ yedi bölge.

Ş.G.: Tamam, oldu.

T.Ç.: Tito zamanında bunlar hepsi birdi. Tito öldü. Bi sene sonra Sırların eline geçti genel kurmay başkanlığı. Bütün silahları aldı, Boşnaklara savaş açtı.

Ş.G.: Siz Tito zamanında mı geldiniz?

T.Ç.: Tito zamanında geldik. 57 yılında, 1957'de. Nazolar 60'ta geldi. 60'tan sonra da zaten pek gelen olmadı. Kalan kaldı orda. İsterse gene gelir.

Ş.G.: 50 ile 60 arası

T.Ç.: İsterse yine gelir buraya yani. Mesela damadı geldi beş sene önce, yedi sene önce geldi. türk vatandaşlığına geçmek için müracaat etti. Beş yıl bekledi. Kazandı vatandaşlığı. O zaman da İşsizlik vardı. Tutturamadı. Bu sefer İtalya'ya işçi olarak gitti. Vatandaşlık aldı hem Makedon hem Türk.

T.Ç.: Sizin şimdi iki ülke vatandaşı olma şansınız var mı orda?

T.Ç.: Bi ara vardı. Makedonya Derneği uğraştı onun için. Yugoslavya hükümeti de Makedonya hükümeti de ortak Pazar Avrupa Birliği'ne girmek için belli bi nüfus olması lazımdı. Para yardımı falan almak istiyolardı. O zamanlar buradan baya bi 300 kişi falan müracaat etti ama öyle kaldı. Noldu ne bitti bilmiyom. Öyle bi iş vardı o zamanlar.

H.Ü.G.: Onu dernekten öğreniriz.

T.Ç.: Dernekten öğrenmek lazım onu. Kaladı. Cevdet zamanında oldu onlar.

Ş.G.: Bundan önceki başkan mı?

T.Ç.: Dundan önceki başkan. Hatta bunan önceki ikinci başkan ama o çok faaldi, çok çalışırdı o çocuk. Babası zate kendi de Makedonya göçmeni. Kendi de Makedonya'ya

çok gidip geliyordu. Ordaki kültür dernekleriyle baya bi faaliyetleri oldu. Ordan kardeşi, evler yapıldı belediye başkanının nezdinde. Baya bi o, o şimdi Boleten’de bi ev yaptı.

Ş.G.: Hı hı onu söylemişlerdi dün.

T.Ç.: Boleten’de bi ev yaptı. Orda tek başına oturuyo.

Ş.G.: Tek haneli köy gibi.

H.Ü.G.: Haritadan köyün ismi silinmesin diye kendi bi tane ev yaptırıyo. Kendisi oturuyo içinde. İsmi tek kalsın diye, silinmesin diye. Akşam öyle söylediler.

T.Ç.: Çok da şey yani.Yani şimdi herkez buraya gelmiş giden bi tek o dgeriye giden. Başka kimse yok yani. O da altı ay orda altı ay burda oturuyo yani. Napsın. Srtık ne düşünüyö, ne yaptı o kendi biliyo. ama iyi bi insan. Bize göre iyi bi insan yani. Baya bi göçmen derneği olarak faaliyeti vardı yani. Otobüsler kaldırıyodu Makedonya’ya gezmeye gidiyolardı. Ordakiler buraya geliyo otobüslerle, hasret gideriyolar aileler yani yarısı burda yarısı orda. Hasretlik. Hanımında işte üç tane teyzesi üç tane dayısı, beşer onar tane dayılar, torunlar, hepsi. Çoğu da İtalya’da çalışıyolar. Bölünmüş aile ya çok zor. Burda bi tek annesi var. Baba tarafından kardeşi de burda. Baba tarafından orda kimse yok.

Ş.G.: Sizin akrabaların hepsi burda.

T.Ç.: Hemen hemen. Halamlar burda. Annem tarafı, teyzeler hepsi burda. Bizden kalan kimse yok orda. Bi rahmetli olanlar var. Ananem işte orda kalmış rahmetli, dört tane teyze orda rahmetli oldular. Buraya beş kardeş geliyo annemler. Burda da iki tane kaldı. Hayriye Teyzeyle Fevziye Teyze kaldı. O memleketin büyükler için gençliklerini tabi orda, gençlikleri orda geçmiş. Buraya tabi ağlaya ağlaya geldiler. Annem tren sesini duyardı, başlardı ağlamağa. Valla trenle gelmiş İstanbul’a kadar. Trenle geldik. Onu ben de hatırlıyom.

H.Ü.G.: Trenle zaten başka araç yok.

Ş.G.: Beygirleri yüklemiş bizimkiler.

T.Ç.: Aynı, dedem öküz arabasını aldı getirdi ya diyolum kardeşim Türkiye’de öküz mü yok araba mı yok. Ama bi tane belo bi tane ... (anlaşılmıyor 2.31.05), yani bi siyah bi beyaz anlamında, iki tane öküzü vardı. Ben o zamanlar beş altı yaşında ...(anlaşılmıyor 2.31.15) orda bostan ekiyodu, buğday ekiyodu. Alırdı beni götürürdü. Bende de Tarzan

diye bi kefe vardı benim küçük. Ben de onu alıyodum. Hadi bakalım. Burdan çıktık zaten ora varasıya bir bir buçuk saat. Akşam olunca geri döncez o da torunuz biz de yani. Köpekle beraber geliyoruz, köpekle yolda yarış ediyoruz. İzmir-İstanbul yolu ama araba yok, hak getire. Ordan biz iki saatte geliyoruz. Bir iki tane araba ya geçiyo ya geçmiyo. Köpekle yolda yarış ediyoruz. “Tarzan sen burda bekle” diyom. Biraz öne geçiyodum ama. Arabaya kadar koşuyoduk. Kuşlubahçe köprüsünün orlarda. Hem de yokuş yukarı, hadi bakalım. Beni gidip geçiyodu o valla. Öyle yani. Ayvanın bi tanesi hasta oldu burda dedem de hasta oldu. Öldü o hayvan. Sonra başka bi tane aldı, yerini tutmadı onun. ama çok çalışırdı. Leşberdi ya. Buğday, bostan, karpuz. Motoru bi kuruyodu Gediz kenarına. “Par par par par par” ses geliyodu. Küveti koyuyoduk balıklar içinde cirit atıyodu.

H.Ü.G.: E Öyle tabi.

T.Ç.: Temiz akıyodu su o zaman tertemiz. Tarım memleketi. Makedonya da tarım memleketi Türkiye de tarım memleketi. Türkiye de şimdi sanayileşti. Manisa sanayileşti. O Uşak, Kütahya, Afyon onlar hala tarım memleketi. Manisa’da göç oldu 300 bin. Balıkesir’in yarısı burda dicen. Uşak, Kütahya, Afyon hepsi burda. Uluslararası bi memleket oldu valla. Sanayi hala daha. 5-6 yüzbine ayarlandı Manisa’nın nüfusu, konut alanları şimdi bizim bağın o tarafta baban biliyodur yüzme havuzunun o tarafta 400 bin lira daireler, 500 bin lira daireler.

Ş.G.: Süper lüks mü ki o kadar pahalı.

T.Ç.: Süper lüks yapıyo adamlar.

Ş.G.: 400-500 bin lira ne demek. Çok sağolun.

T.Ç.: Siz de sağolun.

ÖZGEÇMİŞ

I. Kişisel Bilgiler:

Doğum Tarihi: 19.09.1988

Doğum Yeri: Merkez/Manisa

Medeni Durumu: Bekar

II. İletişim Bilgileri:

Adres: Siteler Mah. 6258. Dok. Güngör Apt. No:3 Daire 4 Kınıklı /Denizli

Telefon: 05059329386

E-Posta: seymagurleyen@gmail.com

III. Eğitim:

Yüksek Lisans, 2011-2014

Tez :Makedonca-Türkçe İki Dilli Bireylerde Makedonca Söz Diziminin Türkçe Söz Dizimine Etkisi

Danışman: Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Lisans: 2006 – 2011, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez: Türkmence Metin Çevirisi, Sözlüğü ve Dizini

Danışman: Prof. Dr. Ülkü ÇELİK ŞAVK

Lise: 2002-2006, Manisa Fatih Anadolu Lisesi

IV. Yabancı Dil:

İngilizce (İleri Seviye)

V. Deneyim:

Aralık, 2011 - ... :Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi

VI. Bildiriler

Gürleyen, Ş. (2013), “Makedonya Türk Öykücülüğünde Dil Kullanımları: Alaettin Tahir “Gülsüm Abla”, Recep Bugariç “Sen Orada Görün”, Suat Engüllü “Açıl Susan Açıl” Örnekleri”, *Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı “Balkanlarda Türkçe” Hëna e Plotë “Beder” Üniversitesi 14-16 Kasım 2013; Tiran/Arnavutluk Bildiri Kitabı 1. Cilt, s.386-391*

Gürleyen, Ş. (2012), “İkidillilik Üzerine Yapılan Türkçe Çalışmalarda Kullanılan Yöntemler”, 5. *Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, (Yayım aşamasında)*

V. BELGELER

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Cumhuriyet Dönemi Dergileri Veri Tabanı Projesi’ne Katkı Belgesi (17 Mayıs 2010)